

ВЕК И ПО КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

КРУШЕВАЦ МАЈ 2015.

ИЗДАЈЕ

Организациони одбор прославе јубилеја 150 година
од оснивања Гимназије у Крушевцу

**ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР ПРОСЛАВЕ ЛУБИЛЕЈА 150 ГОДИНА
ОД ОСНИВАЊА ГИМНАЗИЈЕ У КРУШЕВЦУ**

Председник Организационог одбора:
БРАТИСЛАВ ГАШИЋ,
министар одбране у Влади Републике Србије.

Чланови:

ДРАГИ НЕСТОРОВИЋ,
градоначелник Града Крушевца.

МИРОЉУБ ЋОСИЋ,
помоћник градоначелника за економски развој, инвестиције и финансије.

МИЛОШ НЕЊЕЗИЋ,
директор Корпорације Трајал.

САША СТЕФАНОВИЋ,
директор Електродистрибуције Крушевац.

ДРАГАН АЗДЕЈКОВИЋ,
директор ЈП Градска топлана.

ВОЛИН ЋЕТКОВИЋ,
глумац, првак Југословенског драмског позоришта у Београду.

ДРАГИЋ ИЛИЋ,
прота Православне Епархије крушевачке, председник Школског одбора Гимназије.

БИЉАНА ДАЧИЋ,
директор Гимназије, професор француског језика и књижевности.

ИВАН ЗОРНИЋ,
професор физике у Гимназији.

МАРКО ПЕРОВИЋ,
ученик, председник Ученичког парламента у Гимназији.

РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА

Поштовани моји Крушевљани, поштовани гимназијалци, имам привилегију да након 30 година од матуре будем председник Организационог одбора обележавања 150 година постојања Крушевачке гимназије.

Има ли веће части за мене, као рођеног Крушевљанина, да предводим плејаду познатих, признатих и цењених мојих суграђана гимназијалаца и будем на челу Организационог одбора? Сигуран сам да свако од њих једнако заслужује да буде носиоца активности поводом обележавања овог за све нас значајног јубилеја.

Захваљујем свим члановима Организационог одбора који су се здушно, својим личним ауторитетом, zaloжили да ова прослава буде нешто што до сада Крушевац није видео. То Гимназија, најеликтнија крушевачка средња школа, заслужује.

Захваљујем свим професорима који су месецима предано радили на монографији и припреми јубиларних програмских активности, јер су имали задатак да представе период од 150 година, који су обележили бројни значајни догађаји, како наше Гимназије, тако и нашег града.

Као средњошколац у тада Образовном центру „Боса Цветић“, био сам враголасто дете-дете из центра града које је, захваљујући разумевању, трепељивости и мудрости тадашње наше разредне Љиље Гајић, заједно са групом школских крушевачких мангула, ишло напред. Свима смо говорили да је она наша друга мајка, а тако се и понашала према нама. Касније нам је разредни био познати Стева Краљ и Још увек се, као данас, сећам наших одбојкашких мечева „један на један“ у по кифлу и кисело млеко код познатог посластичара Мусе. Више него очинска рука Стеве Краља много нам је помогла да пребродимо слабе оцене и да данас, после 30 година, будемо људи цењени у својим професијама. Читава наша генерација грађевинског смера данас је на руководећим функцијама. Они успешно широм Србије и света представљају себе, али и Крушевац. Не заборављамо нашег вољеног професора, архитекту Златибора Крамарића, као и Миру Торбицу, људе који су нам предавали седам стручних предмета. Сећамо се да је Злаја са нама препешачио километре и километре по селима Копаоника, разрушеним после разорног земљотреса, као и то да је заједно са нама у свом кабинету цртао наше матурске радове, које смо му одмах по завршетку предавали на оцењивање.

Као данас се сећамо наше екскурзије у Сарајеву са чувеним професором музике Микицом. Седeње у најлепшем сарајевском кафићу на Башчаршији и упознавање са његовим пријатељима и тадашњим звездама југословенске рок сцене - Здравком Чолићем, Гораном Бреговићем и Милићем Вукашиновићем оставило нас је без даха. Не желим да се забораве ни професор Мића Вектор, ни велики господин и џентлмен Бунтић и за мене „страшна“ Катица, као ни професор Љуба Философ.

Али такође не желим да се забораве ни читаве генерације гимназијских професора које сада нисам могао да споменем, а које су извеле у будућност многе генерације и на томе смо им сви бескрајно захвални.

Данас су у Гимназији неки нови ученици, деца мојих суграђана, мојих пријатеља, као и моја деца и они се боре, као што смо и ми то чинили, са новим лекцијама, журе да стигну да ураде све задатке и да добију добре оцене. Њима бих препоручио да на том путу истрају и када им је тешко, да не одустају, да изграђују себе и своје знање и да се увек радо сећају Гимназије.

БРАТИСАВ ГАШИЋ,
министар одбрана у Влади Републике Србије

РЕЧ ДИРЕКТОРА

Препозната као потреба разборитих Крушевљана, већ век и по отвара своја велика врата младости, ведром духу, жељи за знањем, креативности и новим идејама својих ђака. Од 1865. године па до данас била је извор научног, духовног, културног, интелектуалног развоја нашег града и Србије. Несебичну подршку младим гимназијалцима увек су пружали професори и директори Крушевачке гимназије. У учионицама наше школе некада су седели многи данас познати и признати академици, научници, министри, амбасадори, истраживачи, професори, лекари, спортисти, привредници, уметници, новинари, глумци, песници, публицисти, адвокати, који су били успешни како у земљи тако и у иностранству.

Гимназија је почела као нижа дворазредна у згради данашњег Народног музеја, потом је постала четвороразредна, а касније и осморазредна школа. Од 1880. године и девојчице добијају прилику да се упишу и стичу образовање у Гимназији. Многи ратови су прекидали рад школе. У тешким периодима кризе и реформи она ипак опстаје, некада као државна, а у неким тренуцима и као приватна школа. Школске 1938/39. године наставља свој рад у тада новом објекту, поново заслугом предузимљивих Крушевљана, који нису никада дозволили да их превазиђу токови неког савременијег доба, што представља основ за сталне успехе и усавршавање њених ученика и професора. Та непрекидна веза школе и њених бивших ученика даје снагу и подстицај садашњим и будућим ученицима за нове успехе. И не замерите ако без скромности и поносно кажем да је наша Гимназија у реду не само најстаријих, већ и најуспешнијих у Србији.

Данас је то модерна школа, добро опремљена савременом технологијом која подиже квалитет наставе. Друштвено-језички и природно-математички смер и специјализовано филолошко и информатичко одељење данас похађа 1005 ученика, а у једном периоду своје новије историје наша школа је уписивала и специјализовано математичко одељење. Од 102 запослена, 85 професора предано раде у непосредном образовно-васпитном програму са ученицима. Данашњи гимназијалци, баш као и њихови претходници, активно учествују у бројним наставним, ваннаставним и факултативним активностима. Сарађују са научним и образовним институцијама у Србији. Активно учествују у културном и јавном животу нашег града и земље. Увек су присутни у активностима обележавања значајних датума наше историје. Шире нова пријатељства и стичу нова искуства у границама и ван граница наше земље. Учествују у квизовима, на фестивалима, трибинама, предавањима истакнутих бивших гимназијалаца, који се радо сете своје школе и несебично поделе са младима своја стечена професионална искуства. Имају сусрете и са бившим успешним гимназијалцима који данас помажу опремање и осавременавање школе.

Све ово нас подсећа на наш стални задатак - да подстичемо и подижемо квалитет образовно-васпитног рада и да улажемо у опремање простора за постојеће и нове активности и креативност младих.

Уз сећање и поштовање према многобројних претходним генерацијама гимназијалаца, професора и директора, наши гимназијалци имају исту поруку за припаднике будућих генерација: да се увек сете одакле су потекли и да никада не забораве своје прве кораке на путу сазревања и одрастања, ма куда их животни путеви одведи.

БИЉАНА ДАЧИЋ,
директор Гимназије у Крушевцу

Въпросъ. оуб. Кривополъ
 Милошъ Василъ
 Василъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Въпросъ. оуб. Кривополъ

Иванъ Павло
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ
 Иванъ

Патиси на малби Крушевляна министру просвете, съ захтвом за отворене цела ривалке (АС МПС Ф. XI/1898)

ЗАПИС

○ ВЕК И ПО КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ ○

Запис је дрво које представља светињу за село на чијем подручју се налази. Дрво постаје запис чином освештења, при чему се у његову кору урезају крст. За запис се бира крупно дрво, првенствено хрест, а ређе цер, брест, јасен и дивља крушка. Нико не сме да одсече такав хрест, нити и опало суво грање с њега да гори, јер би се таквоме кућа угасила или бар би мурука усахла.¹

Прихватајући се великог и одговорног задатка стварања монографије о веку и по Крушевачке гимназије знали смо да нас чека тежак посао. Знали смо, такође, да тај посао нећемо успешно окончати. Једноставно, шта год створили на двестотинак страна биће то недовољно за оно што је Гимназија била и јесте у животу града и хиљада Крушевљана који су у последњих 150 година у њој тасавали. Тако смо почели унапред изгубљену битку, са надом да ће нам на крају рећи да смо се храбро борили. Посао не бисмо ни почињали да пре нас тим истим путем нису ишли други. Споменик њиховим биткама су монографије „Сто година Гимназије у Крушевцу“, „Крушевачка гимназија 1865-1995“, „Сви наши директори“, „Разнели нас ветрови ко маслачке“ и „Моја педагошка поема“. Без сумње, храбро су се борили и неколико победа су остварили: Будимка Ковбаско, Антоније Маринковић, Милош Петровић, Драгомир Лазиф, Љубиша Ћидић, Љубиша Ђорђевић, Радомир Мићић, Адам Стошић, мр Миодраг Теодосијевић, Драгиша Милошевић, др Милентије Ђорђевић и посебно Радмила Мишић. Да они у прошлости са љубављу и поштовањем нису крчили стазу, наш посао не би био тежак, био би немогућ.

Пошли смо, дакле, њиховом стазом и убрзо схватили да ни они нису увек ишли у траг претходницима. Стазе су се рачвале ка новим пољима онога што називамо прошлошћу Крушевачке гимназије. Заиста, наша школа нема једну историју, па у потрази за њеном прошлошћу не морате ићи само једном стазом. Постоји она службена, из школских извештаја и статистика, која обилује драгоценим подацима, али не открива по чему се то наша школа разликује и зашто је толико важна свима који су је похађали. Постоји и друга, која прати промене њених руководилаца - директора, којом је победоносно ходила и искрчила је Радмила Мишић. Историјски несигурна, али неодољива је стаза сећања њених ђака, њихових погледа ка сопственој младости. Ово је стаза носталгије, али и поноса, јер је завршити Крушевачку гимназију увек било велико лично достигнуће. Адам Стошић нам је преко својих бележака пренео како су ђаци из школских клупа доживљавали Гимназију. Ово је стаза наивне искренности и младалачког бунта. Постоји коначно и она скривена историја. Овом стазом се ретко ишло. Трагови су више брисани него писани. То је прича о невино страдалим ђацима и наставницима, која још увек тражи да буде испричана, како би се бар мало исправиле старе неправде, али много важније, како бисмо ми сазнали нешто о себи.

Којом стазом поћи било је само једно од питања на почетку нашег задатка. Са пуно недоумица смо кренули, пратећи трагове гимназијске прошлости. Још увек без јасног циља, сакупљали смо грађу за непознато здање. Трагова је било свуда. У књигама, документима, новинама, сећањима... Сва су била драгоцене и грех би био не поделити их.

Зато смо се сетили прве лекције из историје, о Херодоту, који је писао о сазнатом. Писали смо и ми, о свему што смо сазнали, са надом да ће нам само трагање дати одговор на најважније питање – шта је то Крушевачка гимназија?

Када смо се довољно пута успели на висове сазнања о гимназијској прошлости и сагледали хоризонте свог незнања, чини ми се да смо нашли одговор на постављено питање. Крушевачка гимназија је „запис“ нашега града. Оно свето дрво, што се у селима поштује кроз генерације, јер симболизује здравље и трајање. У коме је похрањено колективно сећање. Које стоји достојанствено и упорно, упркос свим недаћама. Које стреми у висине, а жиле је пустило дубоко у земљу, па не знате, да л' земља држи њега, или оно земљу.

Заиста, то је наша Гимназија. Запис једног народа и једног града. Стајала је Гимназија од давне 1865. године као мудри сведок неколико држава, са десетак имена, исто толико ратова и безброј недаћа. После свих историјских олуја, што су хтеле да је сломе, опет би неког новог пролећа пустила лист и ширила гране да загрли нове генерације дивних младих људи.

Они који су је уништавали, нестајали су. Она их је надживела, чувајући сећање на оне који су је волели.

¹ Веселин Чајкановић, „Запис“, Речник српских народних веровања о биљкама, Београд.

МАТУРАНТИ КРАЈЕМ XIX ВЕКА
(Историјски архив Крушевци)

РЕДАКЦИЈА

Марија ПЕТРОВИЋ, професор
(Крушевачка гимназија 1865–1944)
Бранимир Д. ШОШКИЋ, професор
(Крушевачка гимназија 1944–2015)
Станислава АРСИЋ, професор
(Гимназија данас)

Бранимир Д. ШОШКИЋ, уредник

Крушевачка гимназија у XIX веку (1865-1910)

Крушевац и Гимназија у XIX веку

години јубилеја наше школе, а на неколико стотина метара од ње, у Таковској улици, порушена је једна од најстаријих кућа у граду. Трошна уцерица, кривих зидова направљених од блата које је са Багдале наносио негдашњи поток и са повијеним кровом од перамиде. Била је шћућурена између бетонских дивова и дуго се крила од налета комерцијалне градње и очију грађевинских предузимача. Више је нема, а нема ни многих њених „сестрица уцерица“ из Косанчићеве, Обилићеве, Немањине и других варошких улица. Крушевљани олако уништавају своју архитектонску прошлост. Тако је било и давне 1833. када Турци напуштају Крушевац, а са обронака Јастрепца, из Жупе и од Мораве, у град долазе њени нови српски становници. У првом налету нестале су џамије и медресе, па данас о исламској култури која је до XIX века доминирала нашим градом сведочи само неколико топонима, од којих је име Багдале свакако најважнији. Поглед на Мензулану и кућу Симића даје нам тек наговештај како је то некад изгледало. Рушење исламских објеката била је на неки начин тиха освета за векове угњетавања, али и за однос који су Турци имали према цркви Лазарици, која је за време Отомана била коњушница и барутана. Ново доба је и буквално рушило старо, па ни Лазарев град тј. тврђава нису поштеђени. Када је Крушевљанима зафалило камена за калдрмисање улица, узимали су га са Донжон куле. Нови Крушевац требало је да престане да личи на турску чаршију. Тражио је своје европско лице, али су везе са Истоком биле још увек јаке. Књаз Милош се и даље носио „по турски“, а тако су по његовом узору радили и имућнији домаћини и кнезови. Све до шездесетих година XIX века, мушка мода је била оријенталног карактера. Традиционална свечана ношња састоји се из чакшира, доколеница, тозлука, доламе, гуњчета, антерије, јелека, капе-феса са кићанком, штапа. Ови предмети су углавном били терзијске израде. Већина ових одевних предмета непозната је модерном читаоцу, а и терзијску радионицу тешко да би нашли у читавој Србији. Обичан народ је и даље носио народну ношњу, али током века полако почиње да преовладава и западни стил облачења.

Све до Берлинског конгреса, Крушевац је био погранични град. Србија је додуше још увек сматрана Отоманском територијом, али је аутономија стално расла до коначног проглашења независности 13. јула 1878. Граница аутономне српске кнежевине била је по гребену Јастрепца, дакле на неколико сати хода од Лазаревог града. Није само време било размеђе два доба, већ је и позиција града чинила да он

СА РАЗГЛЕДАНИЦЕ КРУШЕВЦА
(Колекција С. Мирковића)

добија значај карауле према Оријенту, и осматрачнице националног сна о уједињењу са Старом Србијом.

Српско–турски ратови 1876–1878. и Српско–бугарски рат 1885. године нису спречили ослобођени град да стално напредује. Повољне географске, политичке и економске околности узроковале су насељавање Крушевца новим становништвом током читавог XIX века. Крушевац се развија у управно и трговачко средиште целе области. Извоз производа у Турску и Аустрију утиче на развој трговине, а српски сељаци, придошли у град трговачки посао уче од Грка и Цинцара. Слично је и са занатима. До прве половине XIX века, развијени су терзијски, мутавцијски, ћурчијски, мумџијски и грнчарско–лончарски занати. Крушевац овог доба карактерише развој механа, које замењују раније турске ханове. Оне су имале посебне собе за преноћиште и одвојене штале за стоку, а биле су претежно у власништву Грка. Крушевац се тако од средњовековне Лазареве престонице, преко турског Алаџа Хисара (Шареног Града), преобратио у нову српску варош.

Колико се могло вредним рукама, здравом памећу и великим срцима, стари Крушевљани су постигли и стекли. Од сокака су направили шорове, од џада улице, ал` сањали су булеваре и железничке пруге. Од чаршије су направили варош, ал` сањали су град. За остварење снова и за било какав даљи напредак била су им потребна знања оних ретких, а „изображених“ људи – знања која сељачким синовима никада нису била доступна. Тајне математике, вештина лепог говорења својим и страним језиком, алхемија физике и метафизика хемије, времеплов историје. Оно мало рачунице и краснописа што се у основним школама могло покупити није било довољно. Потомци чифчија и Карађорђевић јунака, суочени са цивилизацијом и чудима индустријске револуције, осећали су немоћ да разумеју и господаре тим новим добом и светом. Зато су свом роду желели да оставе највредније имање – гимназију. Нису штедели и жалили. Многе вароши су тада од министарства молиле установљење гимназије. Да би надмашили остале просце, стари Крушевљани су, као жудни младожења што кућу

прави пре женидбе, направили велелепно здање, на месту које је и Лазар за свој двор бирао. Па када су зграду направили, ови махом неписмени, ал' народски мудри људи, овако су од министра просили младу.

Господину Министру Просвете и Црквених дела

Колико се од мало година у Држави нашој народна свест будити почела, колико је наш народ за просвештеном Европом пошао, и колико је важност име Србина под премудром управом Светог Владаоца нашег добило, то Ви, Господине Министру, боље знајете и познајете него ми. Куда је просвета и изображеност, видимо да е тамо, свако благо и богатство. Кад на прошлост промислимо, садашњост расудимо, а на ово наше мало место између две воде Расине и Мораве лежећи погледамо, шта налазимо? Ништа друго, просвету за највеће благо земље; ер Држава без просвете, може се сматрати као тело без душе! Нато ево нам пред очима живог изображениа! Развалина куле кнеза Лазара нас уверава. Сећајући се жалосне повеснице наше, често погледамо на њу, на сурване зграде, славе имена нашега, на Стару Србију, од које нас само половина Јастребца дели. Кад погледамо ниже Јастребца, видимо Ниш, од нас удаљен 12 сати, а више Јастребца преко Јанкове клисуре Куршумлију 8 и Приштину 12 – и кад преко Копаоника погледамо видимо Рашку од нас на 14 сати – оданде Нови Пазар, на два сата одстоеће, одакле нам ни Вучитрн па ни Призрен, ни Куманово, ни Врање, ни Лесковац ни Прокупље нису далеко; све је ово Стара Србија. Све су тамо изузимајући по градовима сами Срби... Кад погледамо к Југо-истоку, Северу и Западу, околине овог нашег места наилазимо да нас окружују на 6 сати Алексинац, Ражањ, Параћин, Кожедин, на 7 и по сати Ћуприја, на 9 Јагодина, на 12 Карановац и на 18 сати даљине Брус. Све су ове вароши и варошице које су изузимајући само едне Јагодине, ближе Крушевцу него Крагујевцу. К томе што са свима овим варошима и Старом Србијом, Крушевац има већи саобраштај него Крагујевац, Зајечар, Алексинац или Карановац. Затим, што је много знаменита ефтиноћа овде него и у којим од поменутих вароши. Затим, што је ово место у средини свиу остали избројени и што са сви страна доведе допиру лепе равнине и добри насипи. Увиђали смо од дужег времена да би од велике ползе била овде една полугимназија као уместо негдање Престонице наше.

Ми желимо, да се овде у овој нашој негдашњој Престоници Царства полугимназија установи. Ми за то уступамо држави Здание наше, кое довољно пространства и оделења и за смештај полугимназије има. Ми се надамо, да е ова наша жеља праведна, и да то само средоточје између поменути вароши и саме Старе Србије са собом доноси, а уступање ово нека трае донде док се од Правитељства или од народа овога Окружја друго здание не направи.

¹ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 28-29.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ГИМНАЗИЈЕ У XIX ВЕКУ

О БОРБИ ЗА ГИМНАЗИЈУ

А

ветнаести век је време када на простору данашње Србије почињу да се отварају прве школе и време када почиње обнова културе и образовања. Значај ових сфера живота истакао је у једној својој изреци Јован Рајић, који каже: „Образовање и наука су оно што представља кичму једног народа, оно што омогућује устравно држање пред другима, и сигуран и далек поглед у будућност.“

Крушевачка гимназија је основана 9. јуна 1865. године указом кнеза Михаила Обреновића, којим су поред Крушевца и у Ужицу и Алексинцу основана по два разреда гимназијске реалке. Идеја и напори Крушевљана да добију гимназију датирају из много ранијег доба. У овом периоду су у Србији постојале само три полугимназије (у Београду, Зајечару и Пожаревцу) и једна богословија. Држава је тешко одобравала отварање нових школа, зато што се са сваком новом школом увећавао њен трошак за њихово издржавање. Грађани Крушевца су водили велику борбу са Попечитељством још од 1863. године.³

Питање настанка Крушевачке гимназије

За настанак Крушевачке гимназије везане су и неке противуречне информације, које би могле збунити истраживаче. У књизи *Развој школства у Крушевцу*, аутор даје белешку Милана Ђ. Милићевића из 1860. године да се у Крушевцу налази нижа гимназија са четири разреда и да у њој ради 6 наставника са 91 учеником.⁴ Овај податак свакако није тачан, пошто се већ у наставку наводи да је М. Ђ. Милићевић истакао да је зграда гимназије „по лепоти друга у Србији.“ Зграда је направљена 1863. године, па ово Милићевићево запажање мора бити из каснијег времена.

Много озбиљније недоумице ствара чланак Сретена Динића поводом изградње нове зграде гимназије. Без навођења датума, он каже се да је Гимназија основана 1862. године и да се за њено оснивање пуно залагао народни посланик Милојко Дуњић, као и да се борба водила на Преображенској скупштини између Ужица и Крушевца. Такође наводи да је пре изградње нове зграде Гимназија радила у некој приватној кући поред куће неког Милана Варваринца.⁵ Ови наводи заслужују проверу, иако текст личи на чаршијску легенду и дискредитује своје податке, већ самим погрешним датирањем Преображенске скупштине, која је била 1861. године.

³ Б. Ковбаско, *Од писмености до науке (1865-1903), 100 година Гимназија у Крушевцу*, Крушевац 1965, 15.

⁴ Богољуб Мисаиловић, *Развитак школства у Крушевцу*, Крушевац 1974, 31.

⁵ Сретан Динић, *Историја Крушевачке гимназије*, Крушевачки гласник, 17.09.1938.

Оно што је сигурно и са чиме се слажу извори и литература, јесте да су Крушевљани више година планирали и покушавали да молбама од Министарства просвете добију гимназију. Коначно, указ кнеза Михаила Обреновића од 9. Јуна 1865. године недвосмислено даје податак о тачном датуму настанка Крушевачке гимназије.

Још педесетих година XIX века Крушевљани покушавају да у Порти направе зграду, али се томе противио епископ, пошто је земља око цркве Лазарице, одлуком комисије 1848. године, припала цркви. Проблем се развукао до краја владавине кнеза Александра Карађорђевића, да би стари Милош, током своје друге владавине, у Јулу 1859. године, проблем решио на себи својствен начин. Рекао је да је плац „погрешком комисије“ уписан као црквени, и да се та грешка има исправити изузимањем плаца из црквених добара.⁶ Тиме су се стекли услови да се наомак цркве Лазарице, на месту где је постојала зграда турске полиције, исељена крајем 1832. године, а у коју је Општина затим сместила основну школу, почне са градњом зграде у коју ће се уселити Крушевачка гимназија. До маја 1861. већ су завршени подрум и темељи, па Окружно начелство извештава Министарство да помоћ и обавезу у изградњи и материјалу имају давати и села којима је ова школа „средокраћа“ тј. села из којих деца иду у ову школу. Та села су Бивоље, Мудраковац, Макрешане, Дедина, Паруновац, Мали Шиљеговац, Текија, Гаглово, Липовац, Доњи Степош, Вучак, Гари и Читлук.⁷ Заједничким напором Крушевца и основној школи припадајућих села до 1863. године је зграда подигнута и то је време када Крушевљани шаљу молбу за установљењем гимназије и нуде зграду у власништво Министарству просвете. У новембру 1863. секретар прве класе и чувени

хроничар овог доба Милан Ђ. Милићевић хвали здање министру следећим речима:

„У Крушевцу је направљено такво красно зданије за смештај основни школа и учитеља, каквих доиста нема равна у Србији. Зданије ово и по пространству и по целисходности само се хвалити може. Исто тако Крушевачка општина има добро сместилиште и за женску школу, какво само Шабац се може похвалити да има.“⁸ У даљем тексту Милићевић предлаже да се похвале „општине“ са оваквим доказима „народне љубави к просвети“.

За доношење одлуке о установљењу гимназије кључни човек је, поред самог кнеза Михаила Обреновића, био Коста Цукић, који је и сам у детињству био крушевачки ђак, а у ово доба један од првих људи кнежевих и човек који је у исто време вршио дужност министра финансија и заступника министра просвете и црквених дела.

МИЛАН Ђ. МИЛИЋЕВИЋ

⁶ Бранко Перуничкић, Крушевцац у једном веку, стр. 654.

⁷ Богољуб Милојковић, Развитак школства у Крушевцу, Крушевцац 1974, 31.

⁸ Бранко Перуничкић, Крушевцац у једном веку, стр. 680.

У свом писму Државном савету он каже:

„Многе вароши од више година овамо било преко народне Скупштине, било у молбама на његову Светлост и на Министарство просвете и Црквених дела потребу и жеље предлагали, да се у њима заведу полугимназије: Крушевац, Ужице, Јагодина, Ваљево и друге. Међу овим заслужује интересовање понајпре због своје готовости Крушевац. У интересу је општег школског образовања у Србији и у оближњим крајевима Турске да се за сада у неким пограничним варошима горе споменуте, заведе школа у Крушевцу. Да је житељима вароши и окружја тешко на страну слати децу на науке, са установљењем училишта избегле би се незгоде, а у исто време олакшало би се житељима суседне Босне, а нарочито Старе Србије, своју децу у више школе слати.

Крушевац поред ови побуђења заслужује још прозрење Правитељства да му се горе поменуто одобри зато што су житељи великолепно школско здање пре неколико година са великим трошком подигли, и сада га Правитељству на целу смештаја полугимназије нуде.“⁹

КОСТА ШУКИЋ

Зграду у којој се Гимназија налазила Правитељство добија на поклон од општине која је тада бројала 3022 становника. Поклон се састојао од две зграде, једне од тврдог и друге од слабог материјала, и био је вредан 6.000 златних (царских) дуката. Из једног писма које је било упућено тадашњем министру финансија Кости Цукићу, види се да се зграда налазила код цркве. Састојала се из два спрата, први спрат је заузела Гимназија, а други основна школа. Гимназија је имала свог директора, а основна школа свог управитеља. Свака је имала своје наставнике, али су често користили иста учила.¹⁰ По опису из једног од писама које су Крушевљани послали Министру просвете и црквених дела 1864. године, зграда је била је од тврдог материјала, налазила се код цркве, и на горњем спрату, поред једне кујне и конака, имала је „врло просторних шест, а на доњем

спрату, осим четири кујне, конака и подрума, имала је и дванаест соба“. На горњем боју може цела гимназија да се смести, а на доњем боју има места да се четири професора смести. Овакво зданије нигде нема, тамо где се гимназија отвара. То би била школа у којој би млађи расли поред старијих.¹¹

Коначно, после неколико година напора, молби и упорности, Сербске новине 10. јуна 1865. објављују да је кнез Михаило Обреновић, по договору са Државним саветом, 9. јуна потписао указ којим се у Крушевцу оснива дворазредна реалка.

Тај дан је био среда.

⁹ Будимица Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, 29-30.

¹⁰ Крушевачка Гимназија (1865-1995), Београд 1995, 13-14.

¹¹ АС, МПС, Сипт. бр.778/1864

За првог директора Гимназије постављен је Матеја Карамарковић. Он је извршио упис свих пријављених ђака, било их је 50 и углавном су то била варошка деца. Први званични акт Гимназије у Крушевцу је датиран на 16. август 1865. године, и њиме је директор Карамарковић обавестио Министарство да је пристео на дужност, да је извршио упис ученика, а затим молио да му отворе кредит код Начелства округа крушевачког.¹²

Закон о устројству гимназије од 16. септембра 1863. године прописује:

„Реалка је училиште, у ком се младеж обучава у полезним знањима за грађански живот, и спрема у исто време за слушање виших техничких наука. Реалка има шест разреда, сваки разред учи се годину дана, а свака година дели на два течаја. Реалка стои под управом Министра Просвете и Црквених дела, а најближи надзор над њом има директор по упутствима министра. Најважнији задатак Реалке био је да даје опште образовање младићима с тим да се у нижим разредима предаје већи број реалних предмета како би и ученици који не мисле одавати се на изучење виших наука могли у тим школама прибрати и за живот нужна практична знања.“

Најважнија промена у настави било је изостављање учења грчког језика, а појачана је настава из групе природно-математичких предмета увођењем практичне геометрије с геометријским цртањем, популарне физике, експерименталне физике с основама хемије и механике. Законом је утврђено да се предају и наука христијанска, сербска граматика, теорија поезије, прозе, историја српске литературе, историја јестаственица, историја српског народа, општа историја и земљопис, латински, немачки, француски језик, краснопис и цртање и уз наредбу Министарства – црквено појање, музика и гимнастика.

Оцене су биле: 1 (хрђав напредак), 2 (слаб), 3 (добар), 4 (врло добар) и 5 (одличан).¹³

Такође, у Закону су наведене дужности директора, професора и Савета гимназије, који сачињавају сви, од директора до учитеља вештина, и чији је главни задатак био да почетком године прегледа и по потреби исправи програме свих предмета, да се стара о унапређењу укупног рада у школи, додељује дарове, награде, да врши избор добрих, а сиромашних ђака за примање правитељственог благодјелија (стипендија или помоћи), да одлучује о казнама, затвору, одлучењу (забрани) од редовних похађања на једну годину, забрани учења у свим школама на једну годину, и изгнање из свих училишта за свагда, али уз претходну сагласност министра просвете и црквених дела.

Школска година почиње одмах по завршеном упису и окончањем поправних испита (1. септембра). Радило се сваког дана осим недеље, празника и четвртка поподне и током великог школског распуста, који је трајао од 1. јула до 15. августа.

¹² Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 17.

¹³ Закон о устројству реалке, Сербске новине бр. 63, 10. јун 1865.

Овај закон је за циљ имао пружање знања које се сматрало темељом општег образовања. Овакво обележје Гимназија ће задржати до устројства реалке.¹⁴

Идеја Крушевљана тада је била да се са малим почне, и да се далеко стигне.

Приликом отварања Гимназије, Коста Цукић је поручио Крушевљанима да се труде да зидају стуб славе – али не од камена, већ стуб науке, светлости, који је живот свему. О томе како је отворена Гимназија није сачувана никаква белешка - ни о присутним људима, ни о свечаности.

Гимназију у Крушевцу уписивали су ђаци не само из овог града, већ и ђаци из Ђуприје, Јагодине, Карановца и предела повише Чачка. Такође, и држава је помогла увођењем тзв. благодејања. Благодејање је била извесна привилегија добрих, а сиромашних ученика. Захваљујући овој привилегији, у Крушевачкој гимназији су учили и ђаци из српских покрајина под Турцима – Старе Србије, Босне и Црне Горе.¹⁵

Од оснивања до 1873. године Гимназија је радила као дворазредна школа. После великог броја молби које су упућиване краљу и Министарству просвете и после осмогодишње борбе, Крушевљани су успели да 1873. године буде отворен и трећи разред.

Влада је 21. августа 1873. године донела одлуку да се у Крушевцу отвори и трећи разред Гимназије под условом да општина сноси издржавање за једног предавача у износу од 300 талира годишње. Од тада је Гимназија носила назив Полугимназија крушевачка и имала је сав значај и важност као и остале полугимназије у Отачеству. Већ следеће, 1874. године, тадашњи министар просвете Стојан Новаковић, доноси одлуку да ће са наступајућом школском годином у установи постојати и четврти разред на тај начин што ће народ целог Округа прирезом плаћати сав вишак трошкова за издржавање четвртог разреда. Тада гимназија прераста у нижу гимназију, а 1875. године добија и званични назив ниже гимназије.¹⁶

Од школске 1875/76. год. па све до 1887/88. год. носила је назив Крушевачка нижа гимназија. Ове школске године дошло је до значајне новине. Указом Милана М. Обреновића, књаза србског, од 10. јануара 1876. године постављен је Димитрије Протић за директора и професора ове Гимназије, што је у ствари први званични акт о постављењу директора у историји ове Гимназије.¹⁷

Пети разред у Крушевачкој гимназији отворен је 1888. године, а школа је добила назив Крушевачка гимназија. Затим је сваке следеће године отворан по још један виши разред, тако да је Гимназија постала осморазредна од 1891. године.¹⁸

Као потпуна осморазредна државна школа Гимназија је радила све до 1899. године. Крушевачка гимназија је, као и све друге Гимназије по Србији, по мишљењу Министарства просвете и црквених дела, имала циљ да ствара чиновнике, па је са повећањем броја ученика, из године у годину, растао и број чиновничких кандидата.

¹⁴ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 13-14.

¹⁵ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 42.

¹⁶ Исто

¹⁷ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 28.

¹⁸ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 15.

**МАТУРАНТИ КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ
1892/93.**

(Историјски архив Крушевца)

Кабинет др Владана Ђорђевића схватио је прилив ђака као чињеницу која може бити незгодна и по сам режим.¹⁹ Претходне године донет је нови Закон о средњим школама, којим је број државних гимназија у Србији смањен. Крушевачка гимназија као државна школа је тада укинута, а професори ове школе стављени су на располагање држави. Пошто се знало да ће ова одлука изазвати бурне реакције и незадовољство грађана, у местима где су гимназије укинуте било је дозвољено да се уместо државних отворе приватне гимназије. Приватне гимназије би биле уређене као државне гимназије. Њима су управљали Школски одбори, које су чинили директор и још четири професора које бира срез или општина. Рад школе и школског одбора био је под надзором министарства. За првог директора Приватне гимназије у Крушевцу постављен је Кузман Паштровић, професор немачког језика. Већ 12. августа 1898. године општина крушевачка отвара прву четвороразредну нижу гимназију и на себе прима обавезу њеног издржавања. Одобрење за отварање дао је министар просвете. Приватном Крушевачком гимназијом је до 1902. године управљао Кузман Паштровић. Њен настанак значио је нови период у развоју школе.

¹⁹ Р.Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 87.

²⁰ Р.Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 87.

²¹ Исто, 120-121.

156

о извршено се нѣговомъ стара; властима пакъ заповедамо, да по нѣму поступаю, а свима и свакоме, да му се покораваяю.

9. Юніа 1865. год.
у Београду.

М. П. Обреновићъ с. р.

(М. П.)

*Видіо и ставіо државный печатъ,
чуваръ државногъ печата,
министеръ правде,
Г. Лошьянићъ с. р.*

*Заступникъ министра просвете
и црквени дела,
министеръ финансіа,
К. Цузићъ. с. р.*

МИХАИЛЪ М. ОБРЕНОВИЧЪ III.

ПО МИЛОСТИ БОЖІОЈ И ВОЛИ НАРОДА
КНЯЗЪ СРБСКІЙ,

ПО ДОГОВОРУ СА ДРЖАВНИМЪ СОВЕТОМЪ РЕШИЛИ СМО И РЕШАВАМО:

1. Да се у варошима Ужицу, Крушевцу, и Алексинцу оснуоу по два најнижа разреда гимназіае (реалне), и то наступаюће школске 186¹/₆ године само првый, а далъ слѣдуюће 186²/₆ године и другій разредъ.

2. Да за последия четири месеца ове рачунске године министеръ просвете и црквени дела може потрошити изъ кредита буџетомъ на ванредне трошкове целога правителства

РЕШЕЊЕ КЪАЗА МИХАИЛА
(Архив Србије)

одређеногъ, на три (класна) гимназиска професора одъ кои ће у свакомъ одъ поменути три училишта быти по данъ, 5.400 гроша, даљ на помоћъ свештеницима, кои ће науку христјанску у истимъ училиштама крозь скоро три месеца предавати, 324 и на остале трошкове око тѣхъ заведени 840 гроша, свега 6204 гроша пореска.

Наши министри просвете и црквены дела и финансїе, нека ово решенїе изврше.

9. Юнїа 1865. год.

у Београду.

М. М. Обреновићъ с. р.

*Заступникъ министра просвете
и црквены дела,
министери финансїе,
К. Цукићъ с. р.*

МИХАИЛЪ М. ОБРЕНОВИЋЪ III.

ПО МИЛОСТИ БОЖИОЈ И ВОЛѢИ НАРОДА

КНЯЗЪ СРБСКІЙ,

ПО ДОГОВОРУ СА ДРЖАВНИМЪ СОВЕТОМЪ РЕШИЛИ СМО И РЕШАВАМО:

Да се §. 23. закона о даванїю новаца подъ интересъ изъ касе управе фондова одъ 24. Августа 1862 год. (зборн. XV. стр. 136) протолкуе.
§. 23 гласи:

„Ако кои дужникъ не бы интересъ и оплату уредно полагао, у такомъ случаю може управа фондова, на понуду самога дужника,

Први директор Гимназије
МАТЕЈА САВ. КАРАМАРКОВИЋ
 (1833, Трстеник - ?)

Свакако да првој личности у 150 година дугој историји Гимназије у Крушевцу, заступнику директора, професору Матеји Сав. Карамарковићу, припада посебно и детаљније представљање – због унапређења школе захтевима за повећање броја разреда, оснивања библиотеке, због интересантног порекла и, за оно време, мало слободнијег понашања.

Рођен је као унук свештеника Матеје Карамарковића, чувеног поп Мате и као син трговца Саве, у фамилији најпознатијих, најугледнијих и можда најбогатијих Трстеничана XIX века. Зато је било и нормално да сина Јединца Матеју званог Мата, како је записан и у „шематизмима“ из времена кнеза Милоша, односно краља Милана I, од 1875. до 1888. године, пошаљу у Крагујевац и Београд да учи гимназију да би потом изучавао високу школу, такође у Београду. Уписао се, дакле, на Лицеј 1854. године и после завршене I године, на молбу ректору да пређе на II годину Православног одељења „Јер ће му пробитачније бити“, добија одобрење и уз положени диференцијални испит из Енциклопедије права, завршава Лицеј 1857. године. Августа исте године постављен је у звање професора реторике, историје Срба и славенске граматике, када започиње његово професорско службовање. Прва је била Неготинска полугимназија, затим III београдска гимназија и од 1865. до 1869. Гимназијска реалка у Крушевцу, у којој је заступник директора и професор свих седам предмета. Само је *Леније и Талковање светих евангелија* држао свештеник Стеван Петровић. Суплемент Игњат Суботић ће следеће школске године растеретити директора преузимањем три предмета. Његово даље педагошко делање наставља се 1870. поново у Неготинској полугимназији, затим 1873. следи унапређење у секретара III класе Министарства просвете и црквених дела, па 1874. у секретара II класе истог Министарства, када постаје и члан Дисциплиноског суда. Не, није грешка. То је онај исти Мата, беспосличар и недисциплиновани директор који ће као казну, добити премештај. Од 1875. па у следећих дванаест година, на дужности је управитеља вароши Мајданпек при Министарству народне привреде и са тог положаја ушао је у „Списак књажевих посланика“ за Скупштину у Нишу, сазвану за 21. новембар 1878. године. Председник Пододбора Друштва Црвеног крста био је 1881. године. Указом Његовог величанства краља од 19. јула 1887. године, а на основу Закона о чиновницима грађанског реда, пензионисан је са 30 година службе у својству рачуноиспитача II класе Одељења главне државне благајне при Министарству финансија.

Вратимо се дворазредној Гимназијској реалци у Крушевцу и његовом раду за унапређење школе. Први пут 1867. упућује молбу Министарству за отварање III разреда рачунајући и на оне уписане из ближих и даљих вароши, попут Туприје, Јагодине, чак и Чачка, што би било „целискодно за цело Отечество“. Следеће године следи још једна молба, уз подршку власти и варошана, невиђену у Србији тога времена. Али, ни четири године по Карамарковићевом премештају, под новим директором, није отворен III разред. Даље, извештавао је о здравственом стању ученика, поднео захтев за благодетјаније сиромашним ученицима, захтевао повећање наставног кадра. Обавестио о неограђеном школском дворишту и опасности која прети ђацима од старе школске зграде, предлажући да се поруши и направи шупа за дрва. А тек отварање библиотеке 1866. године био је потез вредан пажње. До његовог одласка нарасла је на 105 књига уз помоћ Министарства, Српског ученог друштва, крушевачких професора и учитеља, свакако и у уз његову и супруге Даринке. Од петоро њихове деце, међу дародавце су се уписали син Сава и кћери Николета и Катарина.

Међутим, млађани суплент Суботић оптужује директора „због распореда часова који је сам правио“, (на шта је иначе имао законско право-РМ), што је имао слободно пре подне понедељком, због закашњења (због ноћних седељки у кафани Талпари), и дугих шетњи фијакером до Трстеника, Јасике и око Крушевца и произвољног напуштања часова, због беспосличења, због пушења у канцеларији и држања ђака на стану...“, тако да су крушевачки званичници молили министра да премести Суботића, али је овај поднео тужбу Министарству, које није прихватило Карамарковићево изјашњење, те је тиме завршио своју дужност у Крушевцу. Поводом његовог премештаја стигла га је јавно одржана лекција путем Расписа министра просвете Димитрија Матића од 17. октобра 1868, упућеног свим директорима Гимназија Србије.

У сваком случају, његово шеткање до Трстеника и око Крушевца и није било пуко беспосличење. Сведоци су школа и црква у родном Трстенику, које је од срца обилно помагао, Врњачка Бања, у којој су се тек сазнавале лековитости њених вода, а која ће 36 година касније постати већ чувено лечилиште. Можда је отуда и одсуство понедељком и било оправдано.

У име свега што је урадио, а траје преко 150 година, у име и наше Гимназије која поносно носи својих 150 година, заслужио је да му данас опростимо све те „неодговорности, несташлуке и беспосличења“.

Радмила Радовановић Мишић

Настава и организација школе у XIX веку

○ НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ○

Н

аставни план и програм није постојао када су почеле да се оснивају школе. У почетку су програм и правила прописивали директори и професори сваке гимназије за своје ђаке. Тиме је био отежан прелазак ђака из једне школе у другу. Први наставни план и програм датира од 21. августа 1865. године. Овај документ садржао је списак предмета који се у школи уче, њихов распоред по разредима и број часова. Настава је била подељена на два течаја, зимски и летњи. У првом разреду изучавала се историја, српска граматика, рачуница, немачки језик, земљопис, краснопис и цртање. У другом, поред ових, уведени су као нови предмети катихизис и француски језик.

Министарство није тражило да се наставници стриктно придржавају плана и програма. По речима тадашњег начелника Министарства просвете Љубе Ненадовића „наставу треба оставити савести професора“. Због ове слободе наставници су сами одређивали распоред недељних часова, али је због тога настајала пометња.

Нови наставни план и програм донет је 1873. године и њиме је био први пут прецизиран број часова за сваки разред и предмет. Избор и распоред предмета по разредима показује да је Гимназија све мање класична, а све више реална школа, односно све је већи број часова и предмета природних и математичких предмета, а смањен је обим класичних предмета. Овај план и програм је био на снази само годину дана. Изменама које су уследиле 1874. године уведено је телесно вежбање као обавезно. Пуна Гимназија делила се на два течаја. Нижи течај је обухватао прва четири разреда, а виши разреде од V до VIII.

Међутим, овим нису завршени напори за даљи развој и унапређивање Гимназије. План и програм донет 19. марта 1881. године предвиђао је да се уз гимнастику ради и војно вежбање ради развијања борбеног духа. Ово су биле неминовне новине с обзиром на то да је Србија била захваћена ратовима.²² Војна настава је почињала са предавањима тако што се у IV разреду учило целокупно војно учење са дрвеном пушком, а у вишим разредима чак са правом војничком пушком.²³ Као факултативни предмети уводе се музика и стенографија. Нове измене су биле неопходне јер је постојала потреба да се изједначе прва четири разреда гимназије и реалке и да се по томе уради нови наставни план. То је учињено неколико месеци касније, августа 1881. Наставни план за гимназије и реалке је у прва четири разреда потпуно изједначен. Разлике су остале само у V, VI и VII разреду. Овим изменама постигнуто је уједначавање рада у школама, а и организација наставе је подигнута на виши ниво. Због преоптерећености ученика бројем недељних

²² Б. Ковбако, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965.

²³ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999. 34

часова и обимном наставном грађом, вршене су честе измене. Тако је 1886. године гимназија продужена са седам на осам година, а ученици су били растерећени тако што је број часова у већини разреда смањен.

Крушевачка полугимназија остварује наставни план за нижи течај све до 1888. године, од када поступно прераста у пуну гимназију. Промене које су тада наступиле нису прихваћене једногласно код свих. Реалне науке су мало потиснуте, а латински језик је заузео значајно место. Такође није било рашчишћено у ком правцу гимназија треба да се развија, што је и изазвало велики број расправа и дискусија. Последњи наставни план и програм који је донет у XIX веку је из 1893. године. Он се разликује од претходних, јер је био конципиран у духу хуманизма и ренесансе.

ДИМИТРИЈЕ ПРОТИЋ
директор

КАКО СЕ УНАПРЕЂИВАЛА НАСТАВА

Поред наставних средстава која је добијала од Министарства просвете, школа је и сама набављала поједина наставна средства. Идеја о оснивању гимназијске библиотеке потекла је од првог директора Матеје Карамарковића, 1866. године. Предлог је дао на Дан Св. Саве, уобичајене школске светковине. Овај предлог подржао је бивши окружни начелник г. Павле Мутавцић и обећао је да ће и он потпомагати оснивање гимназијске библиотеке. Библиотека би се отворила средствима прикупљеним од прилога. Међутим, касније се сакупљање прилога обуставило јер је деловало штетно на расположеност света за посећивање школских светковина. Уместо тога организовале би се беседе, такође на Дан Св. Саве, а приход од беседа би ишао у корист библиотеке „гимназијске реалке крушевачке“. У почетку је фонд библиотеке бројао тридесет књига, добијених на поклон од појединих приватних лица, а неколико књига је купљено новцем из библиотечког фонда. По извештају од 28. марта 1870. године, библиотека је имала 105 књига и неких научних ствари попут глобуса, Дежарденове мапе, прегледаонице за цртање од Шалеа, троугласте лењире, као и један лењир са главом за цртање.²⁴ Касније је ова библиотека била сједињена са општинском библиотеком. Такође, постојале су и Градска читаоница и Ћачка књижница које су биле под непосредном управом Гимназије. Ученицима је било на располагању 700 књига.

Градска читаоница је отворена 1869. године на захтев Косте Цукића, тадашњег министра просвете. Циљ читаонице је био да помоћу науке шири просвету и покрене унапређење српства. Седамдесетих година, Читаоница је у духу омладинских идеја

²⁴ Б. Перуничкић, Крушевац у једном веку (1815-1915), Крушевац 1971, 828-838.

приређивала „беседе“. Оне су често ишле у корист Ђачког фонда. Постојао је и одбор професора који се старао о квалитету предавања која су се држала у читаоници, као и о набавци књига. Поред књига у читаоници су били приступачни и часописи „Застава“, „Тежак“, „Јавор“, „Нова школа“ и други.

Читаоница је у овом крају вршила просветну мисију, издржавала се од чланских улога и поклона у књигама.²⁵

Ђачки фонд је основан 27. јануара 1881. године, на Светога Саву, а задатак му је био да „материјално помаже добре, а сиромашне ђаке свију крушевачких школа“. Статутом је утврђено да се овај фонд издржава од легата, улога „беседа“, забава и од интереса добијеног од фондовних пара. Чланови фонда могли су да буду добротвори, оснивачи, помагачи.²⁶

У Крушевачкој гимназији од 1884. године основана је ђачка дружина „Напредак“. Један од разлога зашто је ова дружина основана овако касно је тај што је гимназија била непотпуна, четвороразредна. Циљ дружине био је литерарно-васпитни и национални.

Предлог о оснивању ове дружине потписао је директор Димитрије Протић, професори Јанићије Поповић, Коста Пауновић, Ђорђе Анђелковић, Мијајло Поповић и 28 ученика трећег и четвртог разреда. Поред редовних и ванредних састанака, одржавали су се и дружински зборови на којима су се читали разни састави из књижевности, преводи, реферати о прочитаним књигама, рецитовани су поједини комади из српске књижевности и неговало се естетско читање. Све радове су прво професори читали и строго цензурисали.

Свој рад ђачка дружина „Напредак“ је из године у годину све више ширила, а временом је добијала и све већи значај. Од момента када је Крушевачка гимназија прерасла у осморазредну школу, рад ове дружине је постао разноврснији и квалитетнији. Учешћа у дебатама узимали су скоро сви ученици. Према подацима, један од најактивнијих чланова био је Трифун Триша Кацлеровић. За њега је „Напредак“ представљао трибину за почетне покушаје. Поред њега, као активни чланови спомињу се Још: Коста Поповић, Богдан Јакшић, Душан Кедровић, Светолик Поповић и други.

Дружина је приређивала и концерте са игранкама. Том приликом је Триша Кацлеровић читао свој састав „Положај и задатак Српкиња“. Потом је и хор ученика учествовао својим репертоаром; свирао је српске народне мелодије.²⁷

Дискусије које су вођене деведесетих година XIX века о националном програму изазвале су реакције и код дружине „Напредак“. Дружина се бавила и издавањем књижевних листова — један од њих је био „Јавор“, чији је власник био Јован Јовановић Змај. Лист је био намењен поуци, књижевности и забави, а такође је садржао и расправе и чланке.

Да би се унапредила настава предмета телесно и војно вежбање, што је у основи предвојничка обука, нису увек била неопходна учила и нова наставна средства. Била је потребна довитљивост, љубав и воља професора. Да би се развила физичка активност

²⁵ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 63.

²⁶ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1998, 34.

²⁷ Извештај Крушевачке гимназије за школску 1897-98 годину, 45.

код ученика „није потреба скупих справа него љубав и воља наставника да међу своје ученике унесу физичку снагу” — кретање у слободном ваздуху, пешачење, трчање.²⁹

ТРИФУН КАШАРОВИЋ
ТРИФУНА

Ученици су имали и војно вежбање како би били у кондицији и како би научили неке нове вештине. Са шајкачама на глави и опасачем, ишло се у строју, уз трубу и добош, са по једним или два каплара и са једним официром. Такво војно вежбање оспособило је ђаке да су они имали свршену регрутску обуку.

Од 1896. године у Крушевцу је основано гимнастичко друштво „Душан Силни”. Пошто Крушевачка гимназија није имала свог професора гимнастике, директор Димитрије Милојевић се заузима за ђаке да и они могу бити чланови овог друштва. Сиромашни ђаци би плаћали чланарину од 20 пара месечно, а богати 50 пара месечно. Наставници гимназије ће безусловно дежурати приликом ђачког вежбања Овај предлог директора Министарство је усвојило и одобрило 11. августа 1897. године.³⁰

Наставници музичке уметности били су главни чиниоци културног живота града. Уметнички рад наставника, било музичара или сликара, у ствари је био и живот целог града.

Већ од краја XIX века пазило се много на унапређивање наставе. Пошто је у ово време било добрих уџбеника, скоро за сваки предмет, Министарство је забрањивало диктирање појединих предмета. Водило се рачуна и о распореду часова и тражило се да се часови тежих предмета држе као први, а потом часови вештина. Прописана су била и правила о писменим задацима, и они су били обавезни из српског језика, страног језика и математике.³¹

Од деведесетих година XIX века Крушевачка гимназија је била снабдевена књигама и кабинетима. Министарство просвете је давало кредите за попуњавање кабинета (хемијски, физички, минералошко-геолошки, ботанички, историјско-географски).³² Такође, да би ученици стекли и практично знање извођене су и геолошко-минералошке екскурзије. Том приликом испитивана је геологија Темнићког краја.³³

У историјском развоју средњих школа важан моменат представљао је закон из 1898. године. Он је унео модерна схватања која су већ била прихваћена на Западу. Уведена су разредна већа чији је главни задатак био да се истражују путеви за што успешнију наставу, да се на овим већима анализира ученик по ученик, као и цео разред укупно. Уводи се одговорност наставника за велики број јединица. Чланом 35 овог Закона било је истакнуто начело: „Школа треба да буде радионица, а не слушаоница”.³⁴

²⁹ Б. Ковбаски, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 64-65.

³⁰ Исто

³¹ Исто, 112.

³² Исто, 114.

³³ Извештај крушевачке гимназије за школску 1897-98 годину

³⁴ Б. Ковбаски, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 119.

○ НАСТАВНИ КАДАР ○

У време отварања Гимназије у Крушевцу, као и других школа у Кнежевини Србији, наставног кадра није било. Професори су углавном били Срби Војвођани. У прво време професори Крушевачке гимназије су били људи различите спреме. Стручност професора није била прецизирана. *Закон је прописао да кандидат за професора „треба да је бар филозофске науке с добрим успехом завршио“ и да „осим српског и други језик зна, а онај који би науку предавао да је примереног владања“.* Циљ гимназијске наставе је био научно–васпитни. Професор је морао имати у виду не само науку већ и морално и естетско васпитање ученика.³⁴

Због слабог награђивања и велике одговорности, мали број великошколаца одлазио је у професоре. Може се закључити да се материјални положај професора у првим годинама постојања Гимназије није битно разликовао од данашњег. Живот професора је био јако тежак; 350 талира годишње било је мало за живот једног интелектуалца. Понекад су се професори бавили и другим пословима. Већина професора је држала на стану и храни по два ћака.

Професорски приходи за време трајања службе

У првих десет година службе професор је имао плату од 350 до 400 талира годишње, без икакве повишице. Затим су следовале периодске повишице сваке пете године по 100 талира, а у последњем четвртном периоду повишица је била 150 талира. Пошто је први период био и сувише дуг и највише је погађао младе наставнике, на интервенцију професора београдске средње школе смањен је био први период са десет на пет година без икакве повишице, а уместо четири, установљено је пет периодских повишица. У првом и петом периоду добијало се по 125 талира, а у осталим периодима по 100 талира годишње. Пуну пензију професори су добијали равну последњој плати, са навршених 30 година службе.³⁵

Поред професора, у гимназијама су по Закону од 16. септембра 1863. године радили и супленти. За суплента је могао бити постављен онај који је факултет изучио у Србији, или који је на страни, осим гимназије, какав бар факултет, подобан нашем свршио. Супленти су били помоћници наставницима или приправници у средњим школама. Учитељи вештина могли су да буду они који су на посебном испиту показали да имају знања за места на која се постављају.³⁶

Најважнији задаци који су се тицали професора били су садржани у НАСТАВЛЕНИЈУ ЗА ПРОФЕСОРЕ које је издало „Попечитељство просвештенија“.

³⁴ Б. Клевеско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 89.

³⁵ Исто, 38.

³⁶ Р. Мишић, Сем наших директора, Крушевац 1999, 13.

Професори су били дужни да „своје ђаке с највећом прилежношћу, ревношћу и точношћу поучавају у свима наукама“ (предметима), како би на најверљивији начин показали важност васпитања и знања. Да то умеју да цене и да желе да раде што савесније, а „не мимогредено и механички“.

У складу са овим најважнијим задатком, од професора је захтевано да имају широка знања; да предмете које ученицима предају добро и у целој опширности њиховој разумеју; да градиво које је потешко, страни и неразумљиво ученицима, добро и тачно рашчлане, излажу и тумаче ученицима.

Професори треба да су способни да лекције тачно, разговетно и по најбољем методу предају ученицима, да их непрекидно обогаћују. Такође да ученике очински саветују на нужност честитог владања, а све то у циљу да би Гимназија могла да остварује свој најважнији циљ, а то је да младеж србска поред наставленија, која у прописаним предметима прима, да се благонарављу, примерним владањем, смиреносћу, послушношћу подучава за способне грађане српске.³⁷

О првим професорима Крушевачке гимназије нема докумената, јер све до 1896. године нису штампани школски извештаји, нити је било летописа школа. Према подацима из архива Србије и сачуваним шематизмима³⁸, Крушевачка гимназија је 1866. године радила са два професора: професор српске граматике, земљописа, немачког језика и рачунице, краснописа и цртања био је Матеја Карамарковић који је уједно био и директор школе, а учитељ хришћанске науке био је свештеник крушевачки Стеван Петровић.³⁹ Шематизам за 1867. годину, поред поменутих професора, наводи да је као суплент радио Игњат Суботић који је држао рачуницу, општи земљопис, немачко читање, краснопис и цртање.⁴⁰

Из овог периода потиче и прва тужба против директора. Тужба је имала за циљ да прикаже нездраво стање у школи. Тужилац је био Игњат Суботић, наставник француског језика. Он у девет тачака оптужује свог директора Матеју Карамарковића: због закашњавања и произвољног напуштања часова, због беспосличења на часовима и пушења у канцеларији; због тога што је направио распоред часова себи тако да је понедељком пре подне слободан и онда је колима полако обилазио око Крушевца или се возио до Трстеника и Јасике. У овом сукобу грађанство је стајало на страни директора, који се у својој одбрани позивао на утицајне личности тадашњег Крушевца. Такође у својој одбрани, директор наводи да су се и многи ученици хранили у његовој кући.

Иако је крушевачка варош волела директора, а Начелство крушевачко молило министра просвете да премести Игњата Суботића, нови министар просвете Димитрије Матић је мислио другачије. Матеју Карамарковића је у Јануару 1869. године „по потреби службе“ преместио у Неготин, а свим директорима средњих школа послао Распису коме је стајало: **„Узалуд би било све ако би се само са катедре приповедало о напретку и образовању, о поретку и закону — у ствари би то била супротно. Кад**

³⁷ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 14.

³⁸ Значични календар са списком државних установа и службеника.

³⁹ АС, Шематизам Србског кнежевства за 1866. године, Инв.бр. 23073

⁴⁰ АС, Шематизам Кнежевине Србије за 1867. годину, Инв.бр. 578.

говорим, узимам на ум професорску личност. Али се на жалост не може порећи да често и сами професори дају повод или дају прилике ученицима да изађу из оквира пристojности.⁴¹

Ако бисмо о првом директору судили на основу описа Игњата Суботића, добили бисмо погрешну слику. Радмила Мишић, која се највише трудила да сакупи грађу о првом директору Крушевачке гимназије, каже да је он касније направио завидну каријеру, и да је биран за дисциплинску комисију Министарства просвете, што свакако не би могао бити човек какав је описан у Суботићевој тужби. Овај случај, међутим, сведочи и о првом сукобу у гимназијском колективу. У време када је гимназија имала тек три радника, двојица су били у сукобу.

Од школске 1886/87. године у Крушевачкој гимназији као прва учитељица у историји ове школе ради Аурелија Колманова, која је предавала женски рад.⁴²

Културна стремљења наставника Крушевачке гимназије обухватала су целокупни живот града. Наставници су били иницијатори и оснивачи многих установа које су покретале људе на акцију. Приређиване су разноврсне изложбе са циљем да се сачувају народне особине и подстиче отварање занатских и пољопривредних школа.⁴³

О Р Г А Н И З А Ц И Ј А Р А Д А Ш К О Л Е

У почетку Гимназија је по својој унутрашњој организацији, наставном плану и кадру била једнострана, можда је једва одговарала задатку који јој је законодавац одредио. Упис се вршио августа месеца. Школа је могла да се упише по завршетку четвртог разреда основне школе, али је закон допуштао одличним и физички развијеним ученицима упис у гимназију из трећег разреда. У оба случаја је морао да се полаже пријемни испит. У првим годинама директор Матеја Карамарковић је сам управљао школом и у исто време вршио је административне послове и предавао је све предмете у првом разреду. Он је такође одређивао радно време школе.

У овом периоду школу је издржавао српски народ, државна власт је водила рачуна о школи, а унутрашњи живот школе био је у рукама наставника, ђака и старих традиција које су се прилагођавале захтевима нових времена. Новац за издржавање школе долазио је од приреза који је плаћало становништво. Од тог новца исплаћивала се плата професорима и набављао наставни материјал – учила.

Ратне 1876/77. и 1877/78. година одразиле су се и у настави. Наредбом Министарства од 7. јуна завршила су се предавања; школа је била распуштена. Неке куће биле су стецишта бораца и магацини оружја, а зграда школе је 1876. године узета за болницу, која је у згради Гимназије остала и неко време после завршетка српско-турских ратова. У овим годинама школска година није била редовна. Испити се на крају школске године нису држали, већ су ученици на основу годишњих оцена преводили у наредни разред.

⁴¹ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, 37-39.

⁴² Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 37.

⁴³ Б. Ковбаско, Од писмености до нулта (1865 - 1903), 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 110.

КУЗМАН ПАШТРОВИЋ
директор

Само ученици који су имали слабе или рђаве оцене морали су да полажу испит. По завршетку рата и после Санстефанског мира и Берлинског конгреса настава историје и географије је била веома интересантна ученицима, јер је карта Балкана два пута мењана. Поправни испити су се полагали два пута; у септембру и у октобру. Уведена су и два испита: испит зрелости кога раније у средњим школама није било, и пријемни испит за упис у Гимназију, који је и раније постојао, али је укинут. Пријемни испит је био веома строг и састојао се из српског језика, рачунице, историје и земљописа. Испит зрелости се полагао скоро из свих предмета. Касније се увидело да је испит зрелости у оваквом обиму био претеран. Уведен је само да наша школа буде равна гимназијама у иностранству. Потом су предмети били редуцирани и сведени на обим данашњих пријемних испита.⁴⁴

Да би се дисциплина поправила, професорски савет Гимназије донео је одлуку да разредни старешина сваког месеца најмање једанпут обилази своје ученике.⁴⁵ Школска 1885/86. година је била још једна нередовна, ратна година Крушевачке гимназије. Била је то година Српско-бугарског рата. Предавања су обустављена 11. новембра 1885. године, а зграда је поново узета за болницу у којој су се и ученици јављали за болничаре. Предавања су настављена тек 5. фебруара 1886. године, по завршетку рата, када је болница исељена.⁴⁶

Школске 1897/98. године Крушевачка гимназија је поред редовног школског рада организовала и једну свечану прославу, три забаве и неколико екскурзија. Светосавска свечаност одржана је као и обично; обављено је водоосвећење, сечење колача, певање пригодних песама, а господин Светислав Раденковић је одржао предавање о „проналаску дурбина и његовој важности за астрономију“. Такође и наставници, да би увеличали свечаност истог дана су приредили забаву у корист Ђачког фонда.⁴⁷

⁴⁴ Б. Ковбаско, Од писмености до науке, 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 56-57.

⁴⁵ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 37.

⁴⁶ Извештај Крушевачке гимназије за школску 1897-98 годину, 45.

Мила З. 1896/7, 1897/8, М З. 1904/5 и 96
2124/8

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Мила од 1897/8 - 1904/5 и 2
ЗА *1905/6*

Својде З. од 1896
1896 — 97

ШКОЛСКУ ГОДИНУ.

КРУШЕВАЦ

Штампарија Малаховића и Будимовића — Крушевац
1897.

ПРВИ ШТАМПАНИ ШКОЛСКИ ИЗВЕШТАЈ
(Архив Србија)

МАТУРАНТИ КРАЈЕМ XIX ВЕКА
(Школска библиотека Гимназије)

○ У Ч Е Н И Ц И ○

Поред деце из Крушевачког округа, Крушевачку гимназију уписивали су и ученици из околних места, па чак и из Црне Горе и Старе Србије. Бројно стање ученика се из године у годину повећавало. Прве године било је уписано свега 50 ученика, да би 1887/88. године Крушевачка гимназија имала 222 ученика.

Ратне године утицале су и на развој сећања претходних генерација да женску децу не треба школовати. Преовладала су патријархална схватања нашег света о женском образовању. Она су искључивала свако заједничко школовање мушке и женске деце, а женске гимназије сматране су непотребним.

Школска 1880/81. година је од изузетне важности за женску децу овог краја и саму Гимназију. Почиње да преовладава мишљење да је неопходно школовање и женске деце. Пошто није било говора о отварању женске гимназије, Расписом бр. 5040 од 11. септембра 1879. године наређено је свим директорима Гимназија у земљи да уписују и женску децу, што је био највећи корак у средњошколском образовању женске деце.⁴⁷ Школовање женске деце почело је од 1880/81. године. Те године Гимназија је уз одобрење Министарства просвете и црквених дела, уписивала ученице закључно са трећим разредом. Те године је било уписано три ученице у I и II разред. Касније су дозволили да се женска деца уписују и у све остале разреде, али да не могу да слушају алгебру и да им се уместо часова алгебре повећају часови женског рада. Број уписане женске деце је из године у годину растао све до 1898. године када је законом био забрањен упис женске деце у државне гимназије.

У почетку је било строго одвајање ученика од ученица. Ученице су седеле за посебним столом који је био смештен уз катедру. Како се број уписаних ученица повећавао, у учионицу је унета једна стара клупа са три до четири седишта. Она је била постављена испред катедре и у њој су седеле ученице. Одвајање је настављено и за време одмора између часова. Ученице су одмор проводиле испред директорове канцеларије; биле су ослобођене гимнастике и нису могле бити чланови ђачке дружине „Напредак“. Све ово сведочи о неправди којом су била погођена женска деца.

Крајем XIX века ученици се буне за сваку неправду. Међу ученицима је увек постојао ученик „политичар“ који је иступао као бранилац ђачких права. Као такав у Крушевачкој гимназији је био запажен Триша Кацлеровић. Потом, општа друштвено-политичка ситуација (апсолутизам режима, појава Светозара Марковића, либерална опозиција и сл.) има одјека и на школску децу.⁴⁸ Омладину захвата талас националног одушевљења, идеје грађанских слобода. Међутим, политизација ученика није одговарала режиму и он настоји да законима и низом других мера ученике подвргне што већој контроли, да их одстрани од политичких проблема и оријентише их само на школу. Да би се то постигло Министарство је 1864. године донело посебно *Настављеније за надзиратеље ученика*. Надзиратељ је морао да мотри на понашање ученика, нарочито изван школе, и имао је полицију при руци. Положај надзиратеља је укинут 1874. године.

⁴⁷ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 32-33.

⁴⁸ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965.

ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА

Законом из 1863. године била су прописана дисциплинска правила којих су морали да се придржавају ученици. По тим правилима сваки ђак је морао да поштује следеће:

- да исказује дужно поштовање својим наставницима;
- да избегава употребу непристојних израза у говору;
- на знак звона сваки ученик је морао недељом и на празник да дође у школу где ће вежбати црквено појење, а потом присуствовати служби у цркви;
- за неоправдано изостајање изрицале би се поступне казне, а ако би ученик прешао 23 неоправдана изостанка изгубио би право на редовно школовање;
- забрањено је пушење и конзумирање алкохолних пића;

У првим годинама постојала је једна зграда и за основце и за средњошколце, са једним школским двориштем. Али ипак, то пространо гимназијско двориште било је фиктивно подељено тако што су се основци углавном окупљали око мале зграде. Такође, пажљиво се мотрило да основци не пређу на гимназијску страну, а ономе ко би прешао и разговорао са којим гимназијалцем порастао би му углед код другова. За време великог одмора одлазило се код антиквара, који је ђаке поздрављао дубоким скидањем шешира. Разгледали су се стари календари, народне песмарице и авантуристички романи. Ту се налазила и прва лектира.

Пред Гимназијом је даноноћно крстарио и општински патролџа, који је мотрио да не дође до туче између ђака и шегрта.⁹⁹

Правилником из 1871. године, прописана је била забрана стајања ученика у већим скуповима, строго се кажњавало прављење нереда или подстрекивање других на прављење нереда; поштравао се критеријум искључивања из школе због слабог учења и нередовног похађања наставе. Ученици нису смели да присуствују демонстрацијама. Овај правилник је био штампан на великом табаку и стављан на зид учионица тако да ученицима буде стално пред очима.

Међутим, ово није донело никакве резултате, само је повећало интересовање ученика за друштвено–политичке проблеме и појачало њихов отпор према свему неправичном у школи и ван ње. Зато је дошло и до оснивања ђачких дружина. Због развијања политичке активности Влада их веома брзо укида.

Године 1898. директор Крушевачке гимназије, Димитрије Милојевић, издао је наређење да се ученици после шест часова не смеју виђати на улици. Један од ученика Гимназије био је Трифун Триша Кацлеровић. Њега је директор једне вечери нашао пред гостионицом „Пећанац“ у недозвољено време, после шест часова увече. Због овог преступа, ученик је кажњен са пет дана затвора, највећом казном коју је директор имао право да изрекне ученику.

Да би се ученици подсећали на своје дужности сваког полугодишта су читани закони који су строго забрањивали банчење, коцкање, пушење, посећивање кафана и механа.

⁹⁹ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 37.

Међутим, мало слободнији ђаци одлазили су кришом у кафане да одиграју партију билијара.

Проблем са дисциплином и успехом ученика постојао је, тако рећи, од самог настанка школства и школа. У једном свом распису од 17. октобра 1868. године, директор Димитрије Матић, када говори о дисциплини ученика, наводи и професорску личност. По њему, често и сами професори дају повод или дају прилике ученицима да изађу из оквира пристојности. Неуспех је углавном пратио и велики број изостанака. Али по директоровој оцени слаби, резултати протежу и одатле што су ученици сиротог стања и не могу да набаве уџбенике; родитељи се баш не старају за успех деце, а и деца морају да раде и на домаћим пословима.²⁰

○ УСЛОВИ ЖИВОТА И ШКОЛОВАЊА УЧЕНИКА ○

Ово је било време тешке политичке и економске ситуације. Велики број ученика је потицао из сиромашних породица. Да би се помогло сиромашним ученицима, професори Крушевачке гимназије основали су Јануара 1881. године, на Дан Св. Саве, Ђачки фонд. Иницијатори овог фонда били су директор Димитрије Протић и професори Јанићије Поповић, Димитрије Јовановић, Коста Пауновић и Веља Виторовић. Из статута ђачког фонда види се да се фонд издржава од легата, улога, „беседа“ и од забава. Висина улога зависила је од тога о коме улагачу се ради. Добротвор утемељивач је давао поклон од 120 динара у току две године, редован помагач 50 пара динарских или шест динара годишње, ванредни помагач је као поклон фонду давао 120 динара било одједном или више пута. Такође, фонд је имао редовне и ванредне приходе. У редовне би улазила кирија од покретне имовине и интерес на фондов новац, а ванредни приходи би били легати и поклони. Неутрошени приход уносио би се у капитал и што се једном укапиталише, није се смело трошити. Статутом је било одређено да средства фонда могу користити ученици и ученице основних, средњих и стручних школа у граду. Право на помоћ имали су сви сиромашни ученици. Ученик који оствари ово право месечно би добијао у новцу онолико пара колико му је било потребно за храну, редовне ђачке потребе и одело.

Постојало је и благодејање од 1885. године. Ученик прималац ове помоћи је поред сиромашног стања као главног услова, могао да има највише две добре оцене из научних предмета, остале врло добре и одличне и највишу оцену из владања. Ревизија прималаца помоћи је вршена свака два месеца и на основу података о учењу, владању и похађању наставе, одлучивало се о даљем примању благодејања. Суму новца намењену за благодејање одрживало је Министарство просвете на нивоу школе. Пошто је Крушевац у ово време имао велики број сиромашних ђака, који без помоћи са стране не би могли да се школују, и пошто је сума коју је добијала школа била веома мала, директор и професори су настојали да повећају фонд. Забележено је да су у Градској читаоници коју је водила Гимназија организоване „беседе“ на којима је неко

²⁰ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 37-43.

ГИМНАЗИЈА И КРУШЕВАЦ 1901. ГОДИНЕ

од професора држао предавање, а новац прикупљен на тим „беседама“ улазио би у суму за благодeјање.

Висину благодeјања и избор ђака који би примали ову помоћ вршио је професорски савет. Сиромашни ђаци су се сналазили и на друге начине да себи обезбеде средства за живот и школовање. Седамдесетих година велики број ученика послужује по кућама. Била је права срећа наћи добру кућу у којој би послуживали. Већином се послуживало код чиновника који су имали мале плате за малу надокнаду за стан, храну и два до три талира годишње. Ваци су прали судове, тестерисали и цепали дрва за ложење, доносили воду са Лазаричке чесме и подучавали кога у кући. Школовање те деце било је од самог почетка јасно. Морао је да учи „да постане човеки да има своје парче хлеба“. Такав ђак је и ишао тим путем стрпљиво, али упорно. У разреду су деца са села била упадљива по свом гуњчету и опанцима, а на улици по скидању капе својим старијим друговима. Понеки од њих су били круна разреда.

У Крушевачкој гимназији је било много сиромашних ђака. Њихов број се стално повећавао. Зато од 1895. године сељачка деца од петог разреда прелазе у учитељску школу, богословију, или прекидају школовање. Занимљив је податак који показује проценат ученика који настављају школовање. На сто ђака који сврше основну школу 34% наставља школовање, а остали не⁵¹. Колико је била тешка ситуација говори и чињеница да је добар део ђака у погледу исхране, становања и начина живота био препуштен сам себи. Неки ученици су за време распуста спремали млађе другаре за разредни испит или нижитечај. У једном случају погодба је била 20 динара за сав труд, а после успешно обављеног испита остало. Отац, трговац обећао је „један шеширић“. Међутим тај шеширић никада није покрио главу ученика (Извештај једног директора, професора и ђака Крушевачке гимназије). Куповало се пола порције јела за 10 пара динарских, хлеб за 5 пара, за вечеру главица црног лука.⁵²

⁵¹ Б. Ковбаско, Сто година Гимназија у Крушевцу, Крушевац 1965

⁵² Исто, 76.

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XX ВЕКУ (1901-1944)

○ КРУШЕВАЦ НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА ○

П

очетком XX века у Крушевцу започиње период интензивне градитељске активности, која ће се одвијати до почетка Другог светског рата. Најрепрезентативнија грађевина — Среско начелство, изведена је према пројекту архитекте Николе Несторовића, у неоренесансном стилу. У овом стилу саграђена је 1902/03. године Основна школа у Косанчићевој улици (данашњи Раднички универзитет). У истом периоду довршена је спратна зграда на углу Косанчићеве и Душанове (данашње Мајке Југовића, познате и као Закићева), коју је познати крушевачки трговац Ђорђе Маринковић убрзо поклонио Женској занатској школи. Такође, у српско-византијском стилу у овом периоду саграђен је Храм Св. Ђорђа, који је освећен 13. јуна 1904. године. Крајем јуна 1904. године, на Видовдан, поводом обележавања стогодишњице Првог српског устанка, краљ Петар I Карађорђевић открио је Споменик косовским јунацима, рад Ђорђа Јовановића; трају рестораторски радови на цркви Лазарици, 1908. године извршено је проширење зграде Крушевачке гимназије.

Поред ових побројаних, изграђено је још импозантних грађевина у овом периоду. Градитељски замах настављен је и после балканских и Првог светског рата. Године 1920. Крушевац добија робну кућу Лувр, коју је почео да гради познати трговац Милутин Урошевић. Ово је била специјализована модна трговина, прва у унутрашњости Србије. Налазила се у непосредној близини Споменика косовским јунацима. На платоу испред цркве Лазарице, 1925/26. године подигнута је зграда Соколског дома.

Убрзаном напретку града доприноси разгранаванье индустрије, модернизација и проширење индустријске производње. Двдесетих и тридесетих одина XX века изграђене су Фабрике сапуна, плавог камена — Жупа, Парни млин, Фабрика вагона, као и Војно-технички завод Обилићево.

Одвијали су се разноврсни облици друштвеног и културног живота — концерти, предавања, хуманитарне приредбе, политички скупови и сл. Граде се и хотели прво Париз, а затим хотел Београд, Европа, Национал и Живановић.

Четрдесете године XX века карактеристичне су по томе што тада настају први објекти у стилу модерне архитектуре — Берза рада (1939/40), Дом трговачке омладине, Официрски дом, Нова пошта, као и нова зграда Гимназије (1938). У XX веку за Крушевац има велики значај и отварање великог броја школа. То је условио нагли развој трговине и потреба за школовањем трговачког подмлатка. Поред Гимназије, која је већ имала своју традицију у овом периоду, школске 1939/40. године у Крушевцу су

постојале још и три основне школе, шегртска, Нижа трговачка школа, Женска занатска школа, Трговачка академија, Војно-техничка и Приватна музичка школа.

Библиотечка делатност у Крушевцу везује се за шездесете године XX века. На иницијативу Крушевљана основано је Читалиште, са циљем „да помоћу науке и поуке шире просвету и покрену унапређење српства“.

У овом периоду од ученика Крушевачке гимназије потицале су многе иницијативе у културном, музичком и уметничком животу Крушевца.

Почетком XX века у Крушевцу делује много хуманитарних друштава, која су била одраз националних и грађанских стремљења тадашњег друштва. Јавља се велики број књижевних часописа, аматерско позориште. Друштвени и културни живот првих деценија XX века одвијао се у неколико кафана у центру града, а прве филмске представе приказане су у сали хотела Београд. То ће бити једини „биоскоп“ у граду све до 1930. године.

Двадесети век доноси и промене у модним детаљима. У првим деценијама XX века женска мода се ослобађа корсета, хаљине постају лакше, често са подигнутим струком и равно падају, а сукње се скраћују. Вечерња хаљина као неизоставни део има „шлеп“, појављује се туника, а блуза се „драпира“.

У мушком одевању прихвата се европска мода под утицајем престижне моде из Беча, Будима и Париза. То је подразумевало фрак, панталоне (са тракама испод стопала), реденгот (жакет или сако), смокинг, шешир, кошуљу, кравату и др.

Одевање деце је било по угледу на старије, само једноставнијег изгледа. Прихваћени су неки европски модни детаљи попут лакованих ципела, хаљина, морнарског одела, машиница, шеширића и качкета. Одевање је у крушевачкој вароши тачно осликавало друштвени статус власника. До тридесетих година XX века жене занатлија су се скромније носиле од жена трговаца, које су обично имале и дугу косу, коју су чешљале у пунђе и носиле шешире.⁵³

⁵³ Е. Радуловић, Лепа варош Крушевац, Крушевац 1999, 49–75.

○ ГИМНАЗИЈА НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА ○

Крајем XIX и почетком XX века, нагли развој науке и технике захтевали су од заостале земље, пустошене у ратовима и сталним унутрашњим немирима, да се енергичније бори за свој развој. Од тадашње гимназије тражило се да решава проблеме кадрова, да солидно припрема људе за високе школе, за послове у политици и привреди, као и научне раднике за прве више и високе школе за којима се оскудевало. Кроз Гимназију је пролазила сама интелигенција земље и она је кроз густо сито одабирала најбоље, у које је народ гледао са пуно поверења да га воде ка прогресу.⁵⁴

○ РАД ШКОЛЕ ДО 1911. ГОДИНЕ ○

Крушевачка гимназија дочекује XX век радећи по Закону из 1898. године као приватна школа. У времену од августа 1898. године до септембра 1902. године школом је управљао професор Кузман Паштровић. Тадашњи професори осећали су велику обавезу према школи и граду, а такође и јаку вољу да у свом раду истрају до краја. Оснивање приватне Гимназије представљало је нови период у развоју школе, која се постепено претварала у вишу гимназију европског ранга.

Познат је број ученика који су у овом периоду похађали Гимназију, њих 167, али имена ђака нису позната. Похађање школе било је редовно. Највећи број ученика били су трговачки и занатлијски синови. Наставници су били хонорарни, а школа се издржавала из општинског буџета и школарине која је разрезивана по имовинском стању ученика.

Ђаци из приватних средњих школа морали су да полажу нижи течајни испит у одређеној државној средњој школи, иако су приватне гимназије биле пуноправне. Ученици Крушевачке гимназије полагали су нижи течајни испит у Крагујевцу. На испит се ишло пешице, и крајем маја месеца кретали су професори са својим ученицима за Крагујевац.⁵⁵

Течајни испит је био обавеза свих ученика који су желели да наставе школовање у вишој гимназији. Циљ нижег течајног испита био је да се види да ли је ученик стекао потребног знања и спреме да са успехом може пратити даљу наставу у вишим разредима. Испит се полагао у реалним гимназијама и у класичном одељењу. Уколико би се само из једног предмета показало недовољно знање, ученик је морао да понови четврти разред.⁵⁶ Тадашњи директор гимназије Кузман Паштровић је 1901. године упутио предлог министру просвете да се течајни испит одржава у Крушевачкој гимназији. Као разлоге за то он је навео исти план и програм у државним и приватним Гимназијама, збњу ученика, као и то да приватне гимназије због овога имају мањи углед у односу на државне и др.⁵⁷

⁵⁴ Б. Ковбаско, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 10.

⁵⁵ Исто, 121.

⁵⁶ Крушевачка гимназија (1865-1995), Београд 1995, 64.

⁵⁷ Б. Перуничкић, Крушевац у једном веку (1815-1915), Крушевац 1971, 114-117

Крушевачка гимназија је као приватна школа радила све до 1902. године. Иако је Законом о средњим школама од 10. маја 1902. године повећан број државних гимназија, ограничења су се још увек односила на Крушевац, који је и даље могао имати непотпуну гимназију са шест разреда. Школске 1906/07. године отворен је огледни седми разред, а осми разред је отворен тек 1913/14. године. Све докле крушевачки ђаци морали су ићи у Крагујевац, Ниш и Београд да заврше гимназију и положе матуру.

У овом периоду, тј. 1908/09. године настава се у крушевачкој Гимназији одвијала нередовно јер је школу захватила епидемија шарлаха. Зато је школа била затворена 20 дана.

Зграда Гимназије се по трећи пут претвара у болницу у време Балканских ратова 1912/13. године. За то време школа је прекинула рад, а директори су добили наређење надлежног министарства да се ученици преведу у старији разред. 1913. године Крушевачка гимназија наставила је рад у згради Женске гимназије.⁵⁸

Почетком XX века, Крушевац је као и велики део Србије захватио покрет за еманципацију жена. Одатле и потиче појава тзв. виших женских школа. То су биле специфичне женске школе, „за образовање Српкиња“. У њима би девојка завршила образовање са седамнаестом годином и тако би јој се омогућиле две - три године за „спрему“ и за „извођење“ пред удају (просечна година удаје била је двадесет пуних). Шематизам Краљевина Србија за школску 1910/11. годину, бележи постојање Приватне женске гимназије у Крушевцу са директором и професором јестаственице Миланом Е. Мужом и комплетним наставним кадром. Њу су материјално подупрли посебно трговци и имућне занатлије. Они су волели да приликом свечаности виде своје кћери у матроским блузама и фалтаним сукњама. Неки извори пак, кажу да она није била Гимназија у правом смислу речи, због чега су је и звали Виша женска школа. Међутим, како је радила по важећем закону за државне гимназије и била посећивана од истих инспектора који су посећивали и државну гимназију. Проблем школовања женске деце делимично је решен тек Законом из 1912. године. Неки градови, попут Ниша, Београда и Крагујевца, добили су право да оснују потпуне женске гимназије, а што се Крушевца тиче, школске 1913/14. године Виша женска школа је припојена Гимназији.⁵⁹

КАКО ЈЕ ИЗГЛЕДАО ЗАЈЕДНИЧКИ ШКОЛСКИ ЖИВОТ?

Први заједнички часови имали су комичну боју: најпре уђу мушкарци и запоседну задње клупе, па онда васпитачица уводи девојчице. Све то иде тихо, уз радознало смешкање, али без икаквог контакта. Када се заврши час, наставник стоји док не изађу ученице. За време одмора кришом се узимала од друга белешка, свеска или књига.

Али логика заједничког живота је учинила своје: од опрезних и пипавих, урастало се у другарске односе.⁶⁰

⁵⁸ Б. Перуничкић, Крушевац у једном веку (1815-1915), Крушевац 1971, 112-113.

⁵⁹ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 130-132.

⁶⁰ Исто, 132.

После Мајског преврата, Крушевачка гимназија ради као непотпуна школа са шест разреда. Тадашњи директор Димитрије Тричковић био је један од успешнијих директора ове школе. Успео је да стабилизује школу и стекне углед и ауторитет и као педагог. Са Тричковићем, Гимназијом у Крушевцу почињу да руководе радикалски директори.

Главни проблеми са којима се суочавала Крушевачка гимназија у овом периоду били су: школарина, наставни план и програм, потискивање класичног васпитања, унапређивање наставе, сиромаштво ученика, дисциплина и писменост ученика, оживљавање ђачке дружине и борба за потпуну гимназију.

Школарина није била укинута, и у ратним годинама, иако је школа кратко радила, школарина је представљала велики проблем и оптерећење родитељима. Радничкој и сељачкој деци било је онемогућено школовање баш због школарине. За нижи течај школарина је износила 20, а за виши 40 динара. Како је раднички покрет ојачао и у Крушевцу, то је школарина била главна мета критике крушевачких социјалдемократа. Главни борац против школарине у овом периоду био је виши учитељ Емило Мужа. Он је и у време рата имао исти став, бранио је децу радника и сељака.⁶¹

ДИМИТРИЈЕ ТРИЧКОВИЋ
директор

У овом периоду наставни план и програм који је коришћен био је из 1898. године. Њиме су били незадовољни и професори. У складу са временом, растом патриотизма пред балканске ратове, наставници су тражили нови наставни план и окретање националним предметима. Међутим, нису сви професори имали исти став. Професор латинског језика Живојин Ђурђевић инсистирао је на латинизирању. Он је могао заузимати такав став јер је наставни план и програм давао прворазредно место латинском језику, који се све до рата полагао на матури. Такође је тражено да у доношењу наставног плана учествују и наставници, јер су се жалили на застарелост програма, непрецизност која доводи до тога да наставници исте струке у истој школи различито прелазе програм. Ова пометња око програма била је разумљива, јер су нова времена тражила нове програме. Закон из 1912. године је био доста слободоумнији и наговештавао је реформу, али су дошли ратови, због чега је све пало у воду.⁶²

⁶¹ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 134-135.

⁶² Исто, 135-136.

О НАСТАВНИЦИ

Стручна спрема наставника Крушевачке гимназије у овом периоду није била уједначена. Шаренило се од разних категорија наставника: професори, супленти, класне наставнице, хонорарни наставници. Такође, постојало је и степеновање учитеља који су радили у Гимназији: привремени учитељ, стални учитељ, виши учитељи од V до I класе. Од звања која су носили наставници помињу се још „апсолвент филозофије“; свештеник који по доласку у школу добија звање вероучитеља. Ипак, без обзира на ово шаренило у звањима, највећи део наставника Крушевачке гимназије имао је факултетску спрему, а Крушевљани који су учили Гимназију у овом периоду истицали су високу стручност својих наставника. Ако је требало упутити неку замерку професорима овог периода, било би то њихово строго остајање при старим дисциплинским методама.

Законом из 1898. године постављени су наставницима општи услови за рад у школи. Предвиђено је да они прве две године службе проведу као приправници и за то време хоспитују код професора, помажу им у раду и по потреби их замењују. После две године они добијају право да полагају професорски испит, који се састојао из општег и стручног дела. Општи део обухватао је српски језик и књижевност, основе педагогије, психологију, логику и методику свог предмета, један страни језик, школску администрацију и законодавство. Стручни испит се састојао од израде домаће теме, писменог задатка (клаузуре), усменог дела из главног и споредног предмета струке и предавања. По положеном испиту постављају се за супленте и у том звању проводе још три године, а затим се преводе у професоре.

У овом периоду главни циљ је био да се образовање српске омладине подигне на европски ниво. Директор Димитрије Тричкович је био присталица методе рада са целим разредом и тражио је од наставника да они од учионице стварају „радионицу, а никако слушаоницу“.

У неправедном положају биле су жене професори, попут Анке Ракетић, Вере Николић и Данице Ковић. Иако су завршиле филозофски факултет, оне се нису равнале ни платом, ни титулом са својим колегама. Жена наставник, иако са завршеним факултетом, носила је звање класне наставнице.

За стручно усавршавање наставника служила је књижница која је садржала издања Српске књижевне задруге, Српског књижевног гласника, Просветног гласника, Глас САНУ и др. Поред наших, било је и страних књига из разних научних области, претежно на француском и немачком језику.⁶³

У овом периоду се редовно одржавају састанци разредних већа. На једном од њих је донета одлука да разредне старешине не извештавају родитеље само писменим путем, већ да их позивају и у директном контакту дају обавештења и потребна упутства.⁶⁴

⁶³ М.Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 137-138.

⁶⁴ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 111.

Број ученика Крушевачке гимназије је почетком XX века био у сталном порасту. По одељењима број је био углавном велики; често преко 40, а повремено и до 50 ученика по одељењу. Рекорд је постављен 1910/11. године када је у одељењу IV разреда било 54 ученика.

У овом периоду Крушевачке гимназије највећи број ђака је потицао са села, потом су долазила деца трговаца и на крају деца чиновника. Крушевачка гимназија је била углавном завичајна гимназија, јер је највећи део ђака био из Крушевца и крушевачког краја. Како је у граду и околини било доста бистре деце сиромашних родитеља, то су и у овом периоду рада школе давана благодејања. За то се старао Ђачки фонд. Град је ценио сиромашне, а одличне ученике. Благодејање се кретало од 3 до 20 динара, зависно од сиромаштва, узраста и успеха у школи. У овом периоду, у школи је број благодејанаца годишње износио око 50.⁶⁵

Поклон кројача Милана Коцића најбољем сиромашном ђаку

Милан Коцић, овдашњи кројач, да би дао видна доказа колико цени одличне, а при том сиромашне ученике, послао је преко Професорског савета један пар доброг одела с напоменом: да се преда најодличнијем сиромашном ђаку ове гимназије. Професорски савет је изабрао Драгослава Лазића, ученика VII разреда да тај поклон прими, а Коцићу изјављује захвалност на дару.

Овај случај ушао је у школски извештај за 1909. годину.⁶⁶

Позитиван успех ученика се у току године кретао око 50%, а на крају године око 60%. Око 30% ученика је имало слаб успех. Најчешће се поправни испити полагали из математике, немачког језика, српског језика, француског и латинског језика. Било је доста и добрих и даровитих ђака. Гимназија је са од 450 ученика имала око 50 одличних.

Владање је углавном било добро. Прекршаја је било, али су ретке биле веће кривице. Највећи проблем за наставнике био је нередовно похађање наставе. Разлог нередовног похађања наставе био је тај што је велики број ученика потицао са села и они су сваког дана морали да пешаче од куће до школе. За три узастопна кашњења и за 6 неоправданих изостанака кажњавао је разредни старешина, за 7—11 разредно веће, а за 12 и више Професорски савет. Постојала је и казна затвора. Разредни старешина је могао ученика да казни затвором од 1 до 2 часа, разредно веће од 3 до 4 часа, а Професорски савет од 5 до 6 часова.

Пошто је дуже време постојао проблем обавештавања ђачких родитеља о успеху ђака, директор Димитрије Тричковић је предложио министру да се обавештавање родитеља врши службено путем поште. Од 1904. године у гимназије Србије уведене су ђачке књижице.⁶⁷

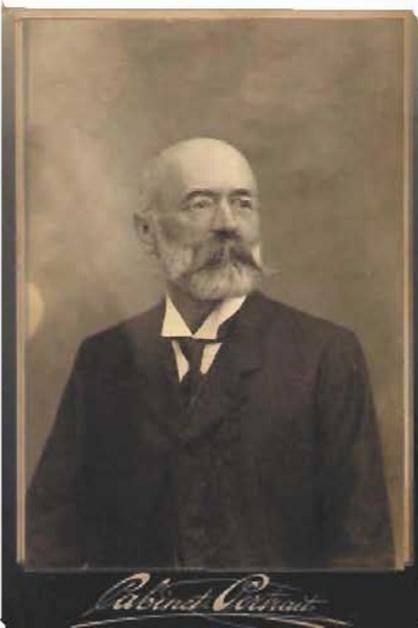
⁶⁵ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 140-141.

⁶⁶ Извештај Крушевачке гимназије за школску 1909. годину.

⁶⁷ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 100.

МАТУРАНТИ - ВИШИ ТЕЧАЈНИ ИСПИТ
1913/14.

Карло Мађејка

(Karel Matějka, Pelhřimov 1860 - Крушевац 1929.)

Професор вештина (музике, певања, цртања, краснописа) у Крушевачкој гимназији 1913—1921.

У историји Гимназије било је неколико наставника Чеха који су оставили дубок траг у културном, уметничком и спортском животу Гимназије и Крушевца. Један од њих је и Карло Мађејка, који је свој професионални и животни пут завршио у Крушевцу.

Карло Мађејка је учио реалну гимназију, музичку школу код оца Карла I Мађејке и вишу музичку школу у родном месту, затим оперску школу у Прагу; паралелно је завршио средњу фармацеутску школу као и фармацију на Универзитету у Прагу. Радио је са певачким друштвима у Смедереву, Тузли, Ковину, као и у местима у којима је радио као професор вештина (музике, певања, цртања, краснописа). Најдуже је радио у Пиротској гимназији (15 година), затим у Неготину, Чачку, а у Крушевцу од 1913. до 1921, када је пензионисан. Потом се посветио раду у апотекама породице Кедровић, помажући у справљању лекова из природе.

Тежи прекршај ученика Крушевачке гимназије десио се 19. фебруара 1908. године. Тада су сви ученици V, VI, и VII разреда демонстративно изостали из школе у знак солидарности са неким кажњеним ученицима. Директор Димитрије Тричковић је о овом догађају хитно обавестио министра просвете, али су се већ сутрадан ученици вратили на предавања. Одмах је одређена комисија која је испитала узроке ђачке демонстрације. Тада су уследиле и оштре казне: 3 ученика су искључена, 2 кажњена са по пет часова затвора, а сви остали ученици V, VI, и VII разреда су кажњени укором. Најтежи прекршаји десили су се 1908. и 1909. године, када су ученици Гимназије учествовали у демонстрацијама радника.⁶⁸

Било је и казни због непослушности ученика и непридржавања школских наредби. Прекршаји строго моралне природе као што су обмана, превара, лаж и крађа, били су веома ретки.

У извештају који директор Димитрије Тричковић подноси Министарству, а односи се на ученике, наводи следеће: „Ученици су или одвојени од кућа па препуштени сами себи, или су код својих родитеља, од којих већина врло слабу пажњу обраћа на децу, јер сматрају да су их одвели у школу и да је она одговорна за њих, за учење и владање. Негативно су утицале и неке кафеције који им, поред хране, дају на кредит и пића и новац за коцкање“.⁶⁹

Гимназија је имала и пуно даровитих и вредних ученика. Сваке године од око 450 ученика, било је најмање 50 одличних, а било је оних ученика који су све разреде завршавали са одличним успехом. Прва генерација матураната у XX веку имала је изванредан успех и ученике који су били ослобођени усмених испита. Али су Сарајевски атентат и објава рата Србији, 28. јула 1914. године онемогућили овој генерацији одлазак на студије. Млади Срби јуначки су се борили, дајући примере храбрости и пожртвовања, а међу њима је било и ученика Гимназије и других средњих школа.⁷⁰

Почетком XX века постоји велики проблем писмености ученика. Зато су директори, Тричковић и Бошковић, доста посла имали око подизања културе усменог и писменог изражавања. Подстицај је дошао из Београда, и сви професори, посебно они српског језика, радили су на томе. Били су дужни да ђацима дају списак књига које морају да прочитају до велике матуре. Већи рад на подизању писмености уследио је после посете Јована Скерлића Гимназији.⁷¹

Ђачка дружина Напредак је радила и у овом периоду. У њој је било и радикалских и социјалдемократских схватања. Зато је често долазило до сукоба и препирки унутар дружине, као и до одбране ставова. Многи гимназијалци своје духовно развиће дугују Ђачкој дружини. Дружина је од свог оснивања до 8. октобра 1906. године нередовно радила. Али, од тада ради непрекидно и одржава по осамнаест састанака годишње. Од 1907. године дружина прати савремену књижевност, посебан вид делатности је било дописивање са другим ђачким дружинама — са дружином Друге београдске гимназије, чачанском, ваљевском, зајечарском дружином и др. У рукама дружине је била и књижница. Највише се читао Пушкин, Гогољ, Толстој, Тургеев, Волтер, Иго и други писци.⁷²

⁶⁸ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 133-147.

⁶⁹ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 109.

⁷⁰ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 117.

⁷¹ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 148.

⁷² Исто, 150-152.

О ИЗЛЕТИ УЧЕНИКА

У овом периоду излети ученика су често организовани и били су научно-рекреативне природе. Излети и екскурзије употпуњују и улепшавају наставу. У почетку су излети представљали и екскурзије, јер је до успостављања железничког саобраћаја и везе са пругом Београд — Ниш било тешко организовати праву екскурзију. Зато су се уобичајили тзв. „научни“ рекреациони излети. Организовано је било пењање ученика уз Багдалу, јурило се по Пакашничкој шуми, пешачило до Пепељевачког кисељака, разгледало „Обилићево“, прелазила се чамцем Морава и одлазило у Јасику и Шанац.

Међу гимназијским професорима, најстарији „научни“ излетник био је професор јестаственице Милан Томић. Он је водио ученике у Пакашничку шуму да проучавају јесење биљке, нарочито скрж; у Јасику да ученици поред Мораве упознају барске биљке и животиње; на јастребачки вис Бела стена, одакле је послао извештај директору са овом реченицом: „Нарочито је леп приказ видети како једна лисица заједно са 5 младунаца, чврсто припупчених јој за сисе, побеже под једну велику кладу, а само један се отпучи и заостаде.“⁷³

Када је било лепо време, колима се путовало до Трстеника, Љубостиње и Врњачке Бање. Крушевачки гимназијалци волели су да чари средњовековне тишине потраже у задужбини књегине Милице.

Прва даља екскурзија обављена је у јесен 1904. године. Њом су били обухваћени најстарији ученици (V и VI разред). Екскурзија је обављена на релацији Крушевац — Ниш — Књажевац — Зајечар — Неготин — Радујевац — Београд — Крушевац. Касније, екскурзије се изводе на дуже стазе, обично у другој половини маја. Године 1911. изведена је екскурзија: Крушевац — Ваљево — Осечина — Лозница — Ковиљача — Шабац, а 1912. екскурзија кроз Ђердап. Посета граничним крајевима није била случајна. Гледајући поробљени народ преко Дрине и са оне стране Дунава, крушевачки ђаци и наставници су ојачавали родољубива осећања.⁷⁴

Kruschewac. Gymnasium a főkapitányzsiggal.
Kruschewac. Gymnasium mit Stadthauptmannschaft.
Kruschewac. Gimnazija sa načelnikom.

СТАРА ЗГРАДА ГИМНАЗИЈЕ
 проширена 1908.

⁷³ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 143-44.

⁷⁴ Исто, 141-44.

а) Виши течајни испит

(Испит зрелости)

У седници наставничког Савета од 20. априла Бр. 414 одређен је испитни одбор и утврђен распоред испита. Господ. Министар Просвете и Цркв. Послства, својим актом од 20. маја ов. год. ПБр. 13848 одредио је за свога изаславика на овој испиту г. Др Стојана Станојевића, наредног професора Универзитета. Г. Станојевић није на овај испит никако долазео.

У испитном одбору бити су:

Председник Љубомир Миловановић, директор гимназије; потпредседник Живојин Н. Ђурђевић, професор за Латински језик; чланови: Љубомир Матић, проф. за Математику; Милоје Ракић, проф. за Историју; Коста Петровић, проф. за Српски језик; Марко Дамњановић, суплент, за Франц. језик и Стеван Колар, учит. језика, за Немачки језик.

Писмени испити одржани су: 28. Маја из Српског језика 20. Маја — из Немачког и Франц. језика, 30. маја — из Латин. језика и 31. маја — из Математике.

Усмени испити одржани су од 4. до 6. јуна тек. год.

Задаци на писменим испитима:

Из Српског језика: „Мач. и перо у служби народнога јединства“.

Из Немачког језика: „Künliche Liebe und Dankbarkeit“ Abhandlung.

Из Француског језика: Jules Lemaitre: „Impressions de Theatre, Franisique Sarcy“.

Из Латинског језика: C. Sallustius — „Bellum Jugurthinum“ — C 79.

Из Математике: 1) Решити једначину:

$$3^{-x} + 4^{x+2} = \frac{1}{3^x} + 5^{-x}$$

2) Правилан шестоугао са страном од 5cm обрне се око дијагонала, што га полови, колика је површина и запремина ратационог — обртног — тела?

3) Површина троугла износи 36m², а углови троугла: A = 43° 8', B = 78° 12'; колики је полупречник описаног круга?

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

КРУШЕВАЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ

ШКОЛСКОЈ 1913—1914 ГОДИНИ

КРУШЕВАЦ

Штампарија и штампарица Ђорџа Ђукићковића
1914.

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У ВРЕМЕ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Од средњих школа у Србији у време Првог светског рата био је регулисан Основним принципима за оснивање основних и средњих школа у Србији од 14. јануара 1916. године. Задатак средњих школа је био да омогуће наставак васпитања започет у основној школи, као и припрему за више школе.⁷⁵ Средње школе су биле државне и јавне установе, сачињене по узору на реалне гимназије у Аустроугарској монархији.

После атентата у Сарајеву и објаве рата, Крушевачка гимназија није могла отпочети рад за школску 1914/15. годину, као ни друге школе на територији Србије. Али, после успеха српске војске током прве године рата, Народна скупштина је донела одлуку да започне школска 1915/16. година. Током лета 1915. године у Крушевцу су почеле припреме за обнову рада Гимназије али пошто је град 7. новембра 1915. године пао у непријатељске руке, све образовне институције су престале са радом, а крушевачка омладина је била изложена немаштини и тортури. Требало је спасавати ученика. Зато су се многи наставници обраћали губернеману с молбом да могу отворити приватне школе и поучавати ученике. Молбе су одбијене због тога што би тако и наставници и ученици одмакли контроли. После пораза који су доживели код Вердена окупаторске власти у Србији су омекшавале. Тада је гувернман одобрио отварање основних школа у већим општинама и отварање гимназија у већим градовима. На чело одобрених гимназија долазили су мађарски професори у својству инспектора. Поред тога, у школе је уведен и мађарски језик. Крајем 1917. године, када је окупациона власт ослабила, тадашњи председник Општине Крушевац Милан Биљчевић, на молбу многобројних родитеља, позвао је све професоре и уз дозволу Војног главног гувернмана основао је потпуну реалну гимназију. Гимназија не би била сасвим приватна установа, већ пола приватна, пола општинска. Зато се звала Општинска приватна реална гимназија. За директора био је изабран Миливоје Добросављевић.⁷⁶

Наставници су исплаћивани по часу. Час је вредан 16 круна, што значи да су месечна примања наставника износила између 300 и 320 круна. Са овим платама једва се могао преживети месец, јер су цене са трајањем рата непрестано расле, а вредност круне је падала. Стални службеници школе били су само директор са платом од 400 круна, школски благајник са платом од 300 круна, и три послужитеља са по 150 круна.⁷⁷

⁷⁵ АС; ВГГ, VIII/8, 15. јануар 1916: Основни принципи за оснивање основних и средњих школа у окупираним областима Србије

⁷⁶ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 155-157.

⁷⁷ Исто, 162.

ВОЈНА БОЛНИЦА У СТАРОЈ ГИМНАЗИЈИ 1912. ГОДИНЕ.

Током Балканског и за време Првог светског рата зграда старе Гимназије је коришћена као војна болница.
(фотографија др М.Тасића)

Редован рад школе почео је 1. марта 1918. године, а прва школска година завршена је 10. јуна исте године. Гимназија је имала 629 ученика (335 ученика и 294 ученица). Општинска реална гимназија радила је у згради Крушевачке гимназије, у којој је после уништења и пљачке остало веома мало школског намештаја. Ученици су били приморани да седе по четворо у клупи или за позајмљеним кафанским столовима. Мали број затечених учила био је недовољан за успешно одвијање наставе. У Гимназији су у ово време владала строга дисциплинска правила. Поред војничке дисциплине ђаци су били у обавези да носе округле значке од метала на којима је било урезано РГ— реална гимназија.⁷⁸

○ НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ У ТОКУ РАТА ○

У овом периоду настава се одвијала према плану и програму који је био прописан од стране гувернмана и на основу скраћеног програма, који је урадио наставнички колегијум. Предност су имали природни предмети. У циљу мађаризације, у вишим разредима гимназије мађарски језик се учио три часа недељно, а српски један до два часа. Учио се и немачки језик, који је био изједначен по броју часова са математиком. Нарочито је био смањен број часова историје. Фаворизовање природних предмета, нарочито математике, имало је за циљ да што

⁷⁸ М. Николова, Школство у крушевачком крају за време Првог светског рата, Крушевачки зборник 12, Кр, 2007, 92-93.

више сузбије националне предмете. Наставни план је предвиђао и цртање. То је био обавезан предмет за све разреде, са двадесет часова недељно, а било је и факултативних часова цртања. Окупаторски обер-инспектор је сматрао да деца треба да се забављају. То је боље него да се напајају родољубљем из историје и књижевности. Школска година, која је отпочела 1. септембра 1918. године, није трајала ни месец дана. Пошто је на јужном балканском фронту аустријској војсци ишло све горе, проглашено је ванредно стање, установљен преки суд, а тадашњи угледни грађани су хапшени да би као таоци гарантовали несметано повлачење аустроугарских и немачких трупа. У Гимназији се почетком октобра 1918. године одржавао виши течајни испит. Испит је једва окончан, јер су окупацијске власти хапсиле професоре у току самог испита. Рад је започела једна, а завршила га друга испитна комисија. Професори - таоци су били ослобођени тек када је у Крушевац ушла јединица Прве српске армије.

По завршетку рата, у циљу правилног и уједначеног развијања наставе, Министарство просвете донело је 1. јануара 1919. године наставни план који је био примерен и односио се на скраћено школовање. Израђен је био и скраћени програм који је прилагођен овом плану. Али, све док овај програм Министарство није доставило школама, наставници су по нахођењу могли да предају и на испитима траже што је главно, без сувишних детаља.

ОДБОР ЦРВЕНОГ КРСТА
1912. ГОДИНЕ

Одбор Црвеног крста 1912. године

Одбор је добрим делом био састављен од ђака добровољаца, иначе гимназијалаца.

У средини првог реда седи познати крушевачки лекар и добротвор др Павле Бота, који је једно време био и гимназијски лекар. Фотографија је направљена испред главног илаза тадашње Гимназије — данас зграде Народног музеја, по оцени многих, једне од најлепших школских зграда у Србији.

**Историјски архив Крушевца - сајт Слике Крушевца, фото доставио Милош Стојадиновић*

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

П

оследице Првог светског рата биле су огромне. Страдао је велики број људи, материјална добра су великим делом или уништена или оштећена. Школска зграда је била у веома лошем стању, инвентар је великим делом уништен. Први светски рат је оставио последице и у психологији ондашњих ђака. Многа деца су остала без родитеља и родитељског старања. Ипак, без обзира на ситуацију, одмах по завршетку рата је покренуто организовање школства. Министар просвете је 28. октобра 1918. године издао уредбу о упису ученика. После ослобођења Крушевца, школски рад је био условљен помоћи Црвеног крста у храни, одећи и лековима. Реална гимназија са радом почиње 2. јануара 1919. године и то је био први југословенски школски дан. За директора је био постављен Љубомир Миловановић, искусан педагог, строг како према ученицима, тако и према наставном особљу.

Да би се ученицима омогућило да што пре надокнаде године школовања изгубљене у рату, јануара 1919. године Министарство просвете доноси привремени наставни план и он се односио на скраћено школовање. Настава је у овим годинама била организована у течајевима: течај за јануар - јун и течај за август - децембар. Оваква организација наставе је изискивала сажимање програма и наставног градива, што је правило додатни напор наставницима, а и самим ученицима. Такође је у овом периоду постојала и оскудица у наставницима, па су многи били принуђени да раде са прекобројним часовима. Оскудица је пратила и школски инвентар, нарочито клупе. Школа није имала ниједан кабинет, није било уџбеника за ђаке, нити помоћних средстава за извођење наставе. Школска књижница је располагала са око 90 књига. Током 1919. године за њу су набављена дела Вука Караџића и сва издања Југословенске академије наука и Матице хрватске.⁸³

У овом периоду веома су честе измене и допуне наставног плана и програма. Скраћено школовање у Крушевачкој гимназији је трајало све до септембра 1920. године. Министарство је поступало еластично и препустило је нахођењу самих наставника да у предавању и на испитима прелазе и траже главно, без сувишних детаља. У вези са тим издато је и упутство на који начин ће се прећи на редовно стање у школама. На основу тог упутства, у Гимназији су током јуна и септембра обављени сви разредни и приватни испити, а ученици завршних разреда полагали су виши течајни испит.

⁸³ Љ. Маринковић, Између два рата, 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965, 168-169.

Школске 1920/21. године у Крушевачкој гимназији престао је рад организован по течајевима. Пошто је било неопходно обавити све испите — разредне, поправне, виши течајни испит, предавања су започела месец дана касније. Тада се осетио и недостатак просторија. Гимназија је била подељена у две прилично удаљене зграде, од којих је једна била државна, а друга општинска. Постојао је недостатак учионица, није било простора за кабинете, као ни одговарајуће гимнастичке сале. Уместо сале коришћено је школско двориште када је време било лепо. Настава гимнастике обављана је и по учионицама, али махом само теоретски део.⁸⁴

Послератна Гимназија је поред Наставничког савета, кога су чинили сви наставници школе и директор, имала Професорски савет и Школски одбор. Професорски савет се састојао само од указних професора предратне Србије, што је било без знања и одобрења инспектора. Школски одбор су чинили директор, избрани наставници и угледни грађани.⁸⁵

Због уништења материјалних добара током рата, када се почело са наставом у првим послератним годинама, радило се у веома тешким условима. Школска зграда је била у јако лошем стању и било је неопходно извршити веће и неодложне поправке. Зато је долазило и до прекида наставе. У почетку је било опремљено само осам учионица у којима се обављала настава са 17 одељења. Од 1. новембра 1919. године оспособљено је за рад 14 учионица, чиме је школски простор знатно повећан.

Од школске 1920/21. године почиње да се доноси одлука о томе који ће се уџбеници употребљавати. Први пут после рата таква одлука је донета на седници Наставничког савета 8. септембра 1921. године. Школске прилике нормализоване су 1922/23 школске године. Школска година је започела на време, одлучено је који се уџбеници могу употребљавати у настави, а и распоред часова је ђацима саопштен на време. Такође, ове школске године одржан је и већи број културно-просветних предавања: о значају Кумановске битке, о Пастеру, о кући и школи.⁸⁶

Пошто је писменост ученика у овом периоду била на јако ниском ступњу, Министарство просвете је настојало да методичку наставу у средњим школама подигне на виши степен. Слаба писменост је била последица необраћања пажње практичним вежбама. Више се радило на томе да ученици стекну теоријска знања. Пошто је уочило те празнине, Министарство просвете је 29. јануара 1925. године препоручило наставницима српског језика да обрате више пажње на писменост ђака. Том приликом је речено следеће: „Теоријско знање је потребно, али је, без сумње, још потребније оно што човеку посведневно треба, а то је да правилно пише и говори!“

Школску 1927/28. годину Крушевачка гимназија започиње са 949 уписаних ученика, а током школске године се уписао још 31 ученик. Настава је извођена у две зграде: у главној и споредној. Споредна зграда је била својина Крушевачке општине и била је неприкладна за учионице. Ни станови ученика нису били у складу са основним захтевима хигијене, као ни лична хигијена ученика. Зато је отворено ђачко купатило, које је радило у Поликлиници, при Градској болници.⁸⁷ Приликом уписа у Гимназију, ђаци су плаћали таксу од 20 динара за здравствени фонд, а од 1930. године и по 10 динара за штампање школских извештаја и за одржавање чистоће у школи.

⁸⁴ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 169-171.

⁸⁵ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 127-28.

⁸⁶ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 169-170.

⁸⁷ Исто, 173-175.

○ НАСТАВА И НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ○

У међуратном периоду се појављује неједнакост наставе по средњим школама, и то је био најтежи проблем. Рад на изједначавању наставе није се могао обавити одједном и комплетно у свим разредима. Тада се пошло од становишта да се успех може постићи постепеним увођењем програма за сваки разред. У том смислу први потез је издат привремени програм наставе за I и II разред. Затим је урађен програм за III разред. Наставни план за прва четири разреда средњих школа је завршен потпуно тек за школску 1926/27. годину. Промене програма су биле честе све до 1931. године.

Велике промене у школском систему доноси закон који је донет 31. августа 1931. године. Њиме је ударен темељ развоју наставе у средњим школама, извршена је кодификација школства. До тада се кроз образовни систем инсистирало на троименој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Новим законом се уводи унитаризам као политичко опредељење режима и као основ за наставно-образовне садржаје. Због конзервативности, овај Закон је веома брзо показао своју неодрживост и доводио је до отпора наставника. Такође, и школу је одвајао од практичног живота. Као примарни задатак истакнута је дужност сваке школа „да складно развија способност ученика, да да више опште и национално образовање, да васпита морал и карактер, створи дисциплину рада и свест о задацима живота и о социјалним и грађанским дужностима“. Законом је било предвиђено постојање три типа средњих школа: реална гимназија, реалка и класична гимназија. Реалке су нагињале практичним природним наукама, класичне гимназије, наравно класичним, а реална гимназија је истакнута као општи тип средњих школа и покушавала је да помири ова два усмерења.

У циљу усавршавања методике наставе предвиђена су угледна предавања. Школска година је била подељена на три тромесечја, а изменама и допунама овог закона које су уследиле две године касније, школска година је била подељена и на полугодишта.

Новину у раду Гимназије представљало је и полагање пријемних испита за свршене ученике четвртог разреда основне школе. Пријемни испит је уведен изменама Закона од 1929. године, које су изашле 20. јула 1931. године. Донета су тачна правила о полагању пријемног испита. Испит се одржавао у периоду од 24. августа до 1. септембра, а полагали су се српскохрватски језик и математика. Полагање српскохрватског језика састојало се из писменог и усменог дела. Од кандидата се тражило да овладају читким и правилним писањем по диктату, како ћирилицом тако и латиницом, а на усменом испиту покажу да умеју лепо и разумљиво да читају, да препричавају, да познају врсте речи и делове реченица, да знају наизуст коју песму, у првом реду народну. Из математике се тражило: писање бројева, основне рачунске радње с целим бројевима, метарске и новчане мере, мала таблица множења и четири вида рачуна, са вишеименованим бројевима.

¹⁴ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 191.

¹⁵ Исто 201-203.

¹⁶ Исто, 219.

1. Љуба Миловановић – директор, 2. Драга Величковић, 3. Риста Карљиковић, 4. Вањек "Рус" Франтишек – Чех, 5. Ранка Ђорђевић, 6. Миодраг Пижа, 7. Стојан Стојановић, 8. Раденковић, 9. Мирко Дејановић – Дамњановић. 10. Михаило Динић, 11. Радунка Анђелковић, 12. Поповић Драга, 13. М. Трипковић Митар, 14. "Горила" Милош Николић, 15. Никола Половина, 16. Анка Ристић, 17. Милан Томић, 18. Драгутин Поповић – "Дража Бумбар", 19. Стеван Колар, 20. Прибислав Зорић, 21. Милица Лазаревић (обележио директор Љуба Матић 1927-31)

ПРОФЕСОРИ ГИМНАЗИЈЕ КРУШЕВАЦ
1922/23. год.

Између два рата, кроз Крушевачку гимназију прошло је пуно наставника, професора и учитеља. У дужем периоду Гимназија није имала довољно стручних професора. Поред професора и суплената, у Гимназији су радили и апсолвенти Филозофског факултета, затим учитељи, а веронауку је предавао окружни протојереј. Наставници појединих предмета имали су прекобројне хонорарне часове за оне предмете за које се није могао обезбедити одговарајући стручњак.

Материјални положај наставника је био лош. Толико лош да су 1923. сви наставници Крушевачке гимназије на челу са директором осмислили јединствени облик протеста. Сви су појединачно истог дана министру просвете упутили захтев да буду разрешени дужности, пошто од постојеће плате не могу да издржавају себе и породицу. Сам директор је тражио да га привремено пензионишу. Министар је све ове захтеве одбио, а да ли је повисио плате, не знамо. Судећи по данашњим министрима, вероватно није. Без обзира на то, овај случај баца лепу светлост на личности тадашњих наставника, како због духовитости њиховог поступка, тако и због исказаног јединства. Посебне похвале добија директор који се сврстао са својим колегама. Уједно, ово је јединствени историјски документ, пошто су сви у својим захтевима прилично детаљно описивали своју тешку материјалну ситуацију, трошкове које имају и тешкоће које због тога пролазе.

Међу гимназијским професорима у овом периоду било је много оних који су обележили политички, друштвени и културни живот града. Најбољи пример је Емило Мужа који је био оснивач социјалистичког клуба у који су улазили и ђаци. Био је укључен и у рад синдикалне организације, као и у рад културно-уметничког друштва „Абрашевић“, где је водио раднички хор. Поред Муже, професор који је веома много утицао на политички живот Крушевца у овом периоду био је Живојин Цветковић. Предавао је историју, земљопис и српски језик. Професор математике је био Славко Милић, одличан познавалац своје струке и врсни методичар. Неки наставници били су ангажовани и у културном развоју крушевачке средине, попут Драгослава Васиљевића Фиге, који је предавао цртање и свирао виолину. Професори Живко Јевтић, Винко Заниновић и Павле Пудло сарађивали су са локалним крушевачким листовима „Југославија“ и „Крушевачки гласник“.

Квалитет наставе је у потпуности зависио од стручности и савести наставника. Тако су ученици у лепом сећању задржали професоре историје Димитрија С. Јовановића — који је „мирним и јасним гласом... не само занимљиво низао догађаје, већ одмах хватао везу међу њима и указивао како се све то данас зна“, и Радивоја Илића - који је давао ђацима реферате из одређене епохе да их самостално обрађују и реферишу у одређеном року. Али су се зато побунили против Живка Петковића, иначе порезника, који је „из неке књижице диктовао“, на шта су му ученици рекли да више његова предавања неће слушати, јер они воле историју. Наставничко веће је натерало ђаке да се извине професору, што 17 ученика није учинило и они су кажњени. Коментар професора Миливоја Добросављевића је био да треба да буду кажњени они који су се извинили.

Случај професора Петковића, који ни међу колегама није био омиљен, ипак је безазлен према инциденту који се одиграо 3. јуна 1930. године.

⁹¹ АЈ.66-762-1215 (1918-1924)

⁹² А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 180-181.

Господину Министру Просвещения
Тосотрад

Сираховица брда у коју мене и тогу и горолицу из
дака у дан курају козовљки прихови од државна службе
и све вета скрућена тебивџа нагоже те на њезак огајан
корак: да дужности просвешног радника (а њезак огајан
дикка сам јој отродано и е вуда впау служно) затемит
каквили привашиит ителот који те ми свакако до-
носими бад околик колма ми се истајудео да се
својом ауровицом толу гаско ототи кроз животи. О
олибајетоа до гаско шаворио сам иотесеуа у тесеу, иго-
рикеу горинку, и задуживао се, верујтеи обџанита зате
се киме таишудујалне прилике иодобшиаити. Кодо се тој
дут за ова гонити и гурине итред на осамкоасид живади рикова,
а кредитиоти, жсало ти итродкоје, сурекли свако рве ибверие
отоме коте ми држава ке илади у сучеиш, вет га иушиџа
да ушме од гари, ја сам одлукио ра иотидражили сџаса на
зругој сџрани, и. ј. да исеудит из државне е. служеи и за-
ителити се иттивашно. Само итаво тоти ту да итродужити да
борити гаситан животи и исураити и оџанам своју итродве-
му и отолелу итродити — ише ми инаго ке би било то-
мито ако дџа и гаско осџае са својки дасоритити приховица.

Сивга толики Господину Министру ра ми ивџали
убаиелити осџаџу ка званџа итродкоја итродитиџа тиккајуџе

21 мај 1923 горице
Крушевцау

Марио Замњановиџ
итродкоја тиккајуџе

На дан 3. овог месеца око 12 часова у овдашњој гимназији за време часа француског језика, Јовановић Момчило из Куќкина ученик VII. разреда, устао је и молио г. Перовића Радослава наставника, да га прозове да говори, да би поправио слабу оцену коју је имао. На ово му је г. Перовић оштријим тоном рекао: "седи" и Јовановић је seo. Но он је се поново обратио учтивом молбом и питао г. Перовића да ли ће бити прозван да говори, на шта је добио исти одговор и Јовановић је seo, али је гледао у г. Перовића на шта му је овај оштрим гласом викнуо: "Шта ме гледаш тако?" и устао са столице за катедром. Јовановић је тада такође устао из скамљије и убрзаним кораком пошао у правцу г. Перовића вадећи револвер из репа. Пошао са свога места из последње клупе, за три до четири корака у правцу катедре, опалио је на г. Перовића из револвера, тако да га је куршум закачио у лево раме и лакше ранио.

Кад се ово одиграло Јовановићев брат Ратко, који је такође ученик VII. разреда, притрчао је са г. Јевтићем Живком разредним старешином који је такође био ту на часу и од Јовановића отео револвер. По том изашао је из одељена, а г. Перовић устао иза катедре где се био склонио, па окренув се ученицима рекао: "Мртву вам мајку, од сада ћу и ја доносити револвер, магарци једни".

После овога г. Перовић је одвезен у болницу на превијање. Јовановић по извршеном делу изашао је из Гимназије и отишао више Крушевца на брдо звано "Багдала" и перорезом на левој нуци пресекао вене, где је од својих другова пронађен и одведен у болницу, те је превезен и задржат на лечење.

Власт овог среског одмах је повела истрагу по овоме и саслушала г. Перовића, обв. Јовановића, разредног старешину г. Јевтића и све ученике VII. разреда, који су утврдили предње.

Решењем среског власти бр. 29587 од 4. овог месеца Јовановић Момчило стављен је под кривичну истрагу и у притвор за дело из § 167. I. одеа. у в. III. к. с.

Даљом вођеном истрагом од среског власти, ученици су изјавили, да се г. Перовић насипрам ученика VII. разреда некоректно понашао и називас их будалама и лудацима и оцене им давао много слабије него што заслужују.

Из званичног извештаја директора Крушевачке гимназије бр. 933 од данас, види се, да су просечне оцене на коњу првог и другог тромесечја у одељењу где је Јовановић био ученик, следеће и то: из немачког 2,80; из француског 2,83; и из латинског језика 3,03; да је Јовановић склон правдеву изгледа према наставницима; као и то да је у 1926. години био искључен из Крушевачке гимназије, због једног испала према једном наставнику. Затим, да ова његова радња нема везе са осталим ученицима и стоји усамљена и строго везана за његову личну природу. Из истог извештаја види се и то: да је г-ца Новаковићева Ружана наставница исте гимназије добила једно претеће писмо пре неколико дана, но да ли је то писао ко од ученика он није могао да утврди. Из извештаја се види и то, да г-ца Новаковићева, одељењу коме је припадао обв. Јовановић, није ништа предавала.

„Био је пети час тог дана и последњи час француског те школске године, када је наставник Радосав Перовић ушао на час у одељење VII/а. У његовом друштву је био и разредни старешина Живко Јевтић, који је желео да присуствује испитивању ђака због учесталих жалби на предметног професора.

Атмосфера је била напета. Ученику Момчилу Јовановићу је успех зависио од оцене из француског. Три пута је тражио да буде прозван, Перовић га је набусито враћао на место. На Перовићево питање „Зашто ме тако гледаш?“, Момчило је извадио револвер и пуцао у професора, ранивши га у руку. Његови другови спречили су даљу пуцњаву. Момчило је затим побегао на Багдалу, и срећом неуспешно, покушао самоубиство.

²³ Бранимир Шошкић, Гимназија у Шареном Граду, Херодот — лист Удружења за друштвену историју, 2004.

Школском револверашу је забрањено даље школовање, а читав његов разред није могао још две године да полаже испите, пошто је Министарство претпоставило да су знали за револвер, а неки су се касније, као са јунаком, фотографисали са Момчилом... Чаршија је већим делом бранила Момчилов поступак, а овај случај покренуо је многа питања.”

○ КОНФЕРЕНЦИЈА НАСТАВНИКА КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ ○

Питању односа наставника према ђацима и односа школе према грађанству била је посвећена посебна Конференција наставника Крушевачке гимназије. Одржана је 19. јуна 1932. године и трајала је више од два сата. Конференцијом је председавао др Никола Поповић, изасланик Министарства просвете и редован професор Београдског универзитета. По његовом мишљењу, први услов за правилан рад наставника и школе јесте да наставник има одређени ауторитет. У противном, он је нула и не може да има успеха. Узрок болесном стању ове школе налази се једним делом у самим наставницима. Циљ овог закључка није оптуживање наставника, већ указивање да млађи наставници немају довољно искуства и упутстава за рад. Велики део узрока лежи и у самој школи. Она је као васпитна институција затајила, деца су подивљала. Рђаву децу је требало изоловати да се не би искварила добра деца. Приликом кажњавања, ученика не треба кажњавати по срцу.

Наставници треба међусобно да се чувају као фамилија и да не дозволе да се грађани мешају у школске ствари. На ову тему развила се занимљива дискусија која показује како су поједини наставници гледали на суштинске проблеме школе.

Професор Сима Музикравић је сматрао да лош однос наставника и грађана потиче од 1930. године, када је ученик уперо револвер против свог наставника. Сматрао је да наставници нису само васпитачи, већ и судије. Успех ученика треба да оцењује нека независна комисија. Павле Пудло је за тешкоће ове природе изнео дух времена у ком се креће омладина, пијанчење, коцку, неједнако иступање у опхођењу и оцењивању ученика. Није постојао исти критеријум код свих наставника, неки су били и сувише благи, а неки исувише строги. По његовом мишљењу, појава женског кадра у школи је узрок слабијој дисциплини. „Колегинице су сентименталније и суде по срцу“. Било је и оних који су узроке видели и лошем материјалном положају наставника.⁹⁴

И у међуратном периоду наставници и професори су јако лоше плаћени. Они са својом платом нису успевали да скрпе крај са крајем и да издржавају породицу. У овом периоду, 1923. године сви наставници Крушевачке гимназије, заједно са директором школе поднели су писмене оставке на своје дужности министру просвете.

Наставник сам треба да ствара свој ауторитет умешношћу у раду и опхођењу према ученицима, а не влашћу, што слабо васпитно утиче на ученике. Да би се дошло до идеалнијег односа школе и родитеља, такође треба мењати метод опхођења. Превелика дисциплина са ђацима није добра јер се тако они сматрају објектима и бројевима. А они су ипак, само бића код којих васпитач мора да развије чврстину карактера и племенитост.⁹⁵

⁹⁴ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 220-221.

⁹⁵ Исто, 222.

○ ДОПРИНОС ГИМНАЗИЈСКИХ ПРОФЕСОРА РАЗВОЈУ КУЛТУРЕ ГРАДА ○

Најранији почеци богате позоришне традиције у Крушевцу везани су за наступе првих путујућих група. Аматерска позоришна сцена имала је дугу традицију у граду. Крајем 1924. године, на иницијативу сликара и професора Крушевачке гимназије Драгослава Васиљевића Фиге и новинара Раке Милутовца основано је позориште под називом Крушевачко уметничко друштво. На Фигино место у Гимназији, за професора немачког језика долази Борисав Михајловић. Пошто је завршио и Београдску глумачку школу, Борисав је основао прву драмску секцију у Гимназији 1932. године.

СМИЛО МУЖА

И почеци ликовног живота града Крушевца везани су за активности првих ликовних педагога гимназијских наставника вештина и краснописа. Данило Стефановић, као наставник цртања Крушевачке гимназије, потом Настас Томић, дали су велики допринос у верској култури града, осликавајући иконостасе. Велимир Виторовић је био први учитељ вештина, рођени Крушевљанин. Он је био наставник цртања Милану Миловановићу, најзначајнијем представнику српског импресионистичког сликарства. Изложба пољопривредних и рукотворних радова организована је на иницијативу гимназијских професора. Виторовић је тада поставио „Уметничку

галерију“, најранију изложбу организовану у Крушевцу.⁹⁶

Личност која је највише допринела интензивирању културно-уметничког живота Крушевца био је Драгослав Васиљевић Фига. Поред позоришта које је основао 1925. године, Фига се истакао и у ликовном животу града. Сачувана су нам само два платна са мотивима из самог Крушевца: „Кула кнеза Лазара“ и „Лазарица под снегом“.

Повећан број ученика у Крушевачкој гимназији и већи значај који у наставном плану после Великог рата добијају вештине (цртање, краснопис, гимнастика и певање), условили су да је Гимназији било потребно и по два наставника за сваки од ових предмета.⁹⁷

У оквиру прославе стогодишњице ослобођења од Турака, у Градској књижници је 1933. године приређена историјска изложба, коју је поставио професор Крушевачке гимназије Сретен Динић. Од њега је потекла и замисао да је потребно основати и музеј, који би сведочио о развоју материјалне и духовне културе града.⁹⁸

⁹⁶ Е. Радуловић, Лепа варош Крушевац, Крушевац 1998, 49-81.

⁹⁷ У. Раичевић, Новија културна и уметничка прошлост Крушевца, Крушевац 1988, 103.

⁹⁸ Е. Радуловић, Лепа варош Крушевац, Крушевац 1998, 49-81.

Поштарина плаћена у готову.
од. II

Фебруар и март 1932

Број 2 и 3

ПРОСВЕТНИ

О
Д
Н
О
В
И
Н
А

ЧАСОПИС ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ.

УРЕДНИК: ДИМ. М. РИСТИЋ, ЛЕКАР

Часопис излази једанпут месечно

Година претплате	24 дина.
полугод.	12 "
тримесечна	6 "
поједини број	2 "

- Др. Александар Јелтић: **Тиршова стогодишњица**
 Пријатељ просвете: **Вера и њен просветни значај**
 В. Зашковић: **Добар поклон**
 Милош Лазаревић: **Алекса Шантић**
 Ст. Маури: **Лужички Срби**
 Бранко И. Илић: **Улога свештеника у народном просвећивању**
 Стеван Петровић: **Пољопривредно газдовање**
 М. Стаменковић: **Галилео Галилеи**
 Слово: **Оснивач соколства Др. Мирослав Тирш**
 П. Пуздач: **Религија и цивилизација**
 В. Зашковић: **Свесчај у несрећи**
 В. Гузаровић: **Достојански и Словенство**
 Ст. Маури: **Почети новинарства**
 В. Ђ: **Афоризми**
 Др. П. Вукосавић: **Непријатељ наших бљда и зима**
 Душан М. Триковић: **Да ли муж може жену силом натерати на вршење брачних дужности?**
 М. С. М.: **Писма из мога села**
 Н. Ч. Алексић: **Војнички обичаји у Наулари**
 В. Зашковић: **Буди соно!**
 Ст. Младеновић—Кулашанин: **Култ разума у развоју човечанства**
 Павле Пуздач: **Дух савременог човека и питање духовне културе**
 Јов. П. Таши: **Рад и штедња**
 Ж. Јелтић: **Песме крај пута**
 Др. Дим. Ристић: 1.) **Вода као лек** 2.) **Дечји ноћни страх у сну** 3.) **Исхрана детета**
 Цветковић П. Драгомир:
 Ж. Јелтић: **Један нов часопис.**

КРУШЕВАЦ

Штампарнија „СЛОВО“ Љуб. Б. Козића, Кајмакчаланска ул. 1.

У Крушевцу је од априла 1931. године излазио Часопис за просветно просвећивање народа **Просветни покрет**. Наставници Гимназије су били аутори већине чланака, у племенитом покушају да се просвета шири и ван школских учионица.
(Историјски архив Крушевца)

Савети ученицима.

Да би ученик могао што брже и лакше савладати школско градиво и истг што дуже задтжати у свести ево неколико савета:

У школи: — За време часа не читај нити држи књигу преда се, већ у клупи. Тога момента она ти заузима пажњу коју треба до поклонити настави коју наставник држи тога часа. Јер када читаш за време часа онда не можеш на књигу сконцентрисати пажњу, јер ти исту ремети наставник својим говором и градивом.

На тај начин губиш само време, јер нити можеш пажљиво слушати наставника (јер ти неда књига) нити читати књигу, ма то био и роман (јер ти не да наставник).

Место књиге, имај у току часа спремно свеску хартије и писаљку, обрати сву пажњу на градиво које ти наставник тог часа предаје, н' то градиво уписуј у своју свеску. Ако не можеш увести све од речи до речи, а ти бар у облику скраћеном у изводу. Пази добро о чему наставник говори! Он говори највише о ономе што сматра као најважније и за њака најпотребније, па то обично и пита при испитивању и испитима.

Ако се будеш опходно сходно овим саветима ниједан час наставе нећеш сматрати као нагубљено време, нити као досадно.

Код куће: — Ако, поред ђичких дужности, имаш и других домаћих послова, прво сврши те послове, одмори се, па онда безбрижно се одај спремању и учењу задате лекције.

За време док учиш и спремаш твоје лекције о сами се да ти други укућани не сметају, да ти не скрећу пажњу на ствари које не улазе у област лекција. Јер ако си у миру, осамљен, не мислиш ни на што друго сем на предмет који учиш, онда ћеш сву пажњу посветити дотичном предмету и лако ћеш га и схватити и научити. Мир духовни и физички и осамљеност при учењу је психо-физиолошка потреба мозга као и потреба успеха у учењу. Ако си увече заморен, лежи рано, испави се и одмори, па ијутра порани и научи свој задатак. Пре почетка учења, не спавај се, не узнемируј се, јер то руши нервном систем и смета при учењу лекције и тешко је да пратиш наставу коју треба да схватиш и упамтиш.

ДР АИМ. РИСТИЋ, САВЕТИ УЧЕНИЦИМА, ПРОСВЕТНИ ПОКРЕТ,
БР. 1, КРУШЕВАЦ, АПРИЛ 1931.

Од теорије до праксе

(Нешто о индивидуализирању наставе код ђака)

У психопедагошкој теорији, признато је начело **педоцентризма**. Метода васпитања је, признањем тога принципа, забринула врата методама ранијих времена у којима је доминирао систем **хомоцентризма**. И право је! А требало је и толико векова и жртава па да се то право увиди. Искуство се скупо плаћа, али зато треба да се поштује. Да ли наши педагози — теоричари и практичари одају ону важност принципу педоцентризма коју му придаје теорија? — То ћемо сада да видимо.

Питање о коме овом приликом расправљамо изгледа да је остало и без оца и очуха, и ако се данас живо говори и расправља о „**новој школи**“, која се не да ни замислити док се ово питање правилно не реши. Практика мора да се труди да теорију, достигне и примени. Она, пак питања, која су с теоријске стране пречишћена, а с практичне стране могућна, пракса не сме да пренебрегава и ниподаштава. Међутим, таквих случајева има, и ми већ говоримо о једном од њих.

Јурећи за ситним новостима ми често и несвесно падамо у грешку прескачући круп-

није ствари. Данас се говори и пише о реформи школе, а нарочито о реформи Народних школа. Осуђује се систем данашњих школа; осуђује се метод рада данашњих школа. Неки вичу што се стварно интересују питањем реформе школе, а неки зато што чују од првих. Нека буде како ће бити, тек се данашње школске прилике оштро критикују и коригирају. Тражи се **нова школа**, тражи се **нови учитељ**; тражи се да, с обзиром на то да је — у Психопедагогији — данас век детета, **дете буде центар школе и учитељеве пажње**. — Добиће се нова школа, добиће се и нови учитељи, али ђак неће бити центар школе и учитеља у правом смислу ових речи, све док се у нашем школству не уведи још једна „**новина**“, коју би требало и наше школско законодавство да санкционише. Тиче се напредовања ученика према својим обдареностима. Наше школско законодавство не дозвољава изучавање више разреда у једној школској години. Тиме се негирају признати резултати новијих педагошких проматрања на којима треба школе да

СТ. МИЛАДИНОВИЋ, ОД ТЕОРИЈЕ ДО ПРАКСЕ, ПРОСВЕТНИ ПОКРЕТ,
БР. 6, КРУШЕВАЦ, СЕПТЕМБАР 1931.

Велики допринос развоју музичког живота у Крушевцу давали су и професори музике. Још крајем XIX века, у кући општинског лекара Павла Боте, уз звуке првог клавира окупљали су се гимназијски професори и ученици. Међу њима је најистакнутији био Емило Мужа, познат и као врстан пијаниста. Он је водио и хорску секцију Радничко-уметничког друштва „Слобода“. Када је ово друштво променило назив 1909. године у „Абрашевић“, при друштву ће бити основана тамбурашка секција коју је такође водио Емило Мужа. Улога гимназијских професора, пре свега музичких и ликовних педагога, у културном унапређењу града, била је дуго доминантна. У музичком животу, поред Емила Муже, истичу се и Карло Мађејка, Фредерик Брунети и Драгослав Васиљевић Фига. Фига је био музичар, виолиниста и пијаниста, а једно време и диригент певачког друштва Цар Лазар. Иако је по образовању био наставник цртања, он се истакао и у музичком животу Крушевца. Радо је музицирао и по кафанама, подучавао је Цигане из Грштака да свирају на виолини и често јавно наступао са њима.⁹⁹

ФИГА

ЂАЧКА ПРЕДСТАВА ДВАДЕСЕТИХ
(сајт Слике Крушевца)

⁹⁹ Е. Радловић, Лепа варош Крушевац, Крушевац 1998, 46-81.

○ ВАСПИТАЊЕ СРЕДЊОШКОЛСКЕ ОМЛАДИНЕ ○

О школи као васпитној институцији полемика се водила вероватно од настанка просвете. У Гимназији и Крушевцу она је посебно актуелизована после случаја са атентатом. Такође, постоји сталан осећај старијих, карактеристичан и за данашње доба, да су нове генерације лошије, као и да нове навике и појаве кваре понашање деце. Крушевачки лист „Југославија“ се у више чланака бави штетним утицајем филма, а и фудбала. Биоскоп и спортови, а посебно фудбал, били су јако популарни код крушевачке младежи. При томе је оцена да филм лоше утиче на васпитање, а фудбал на успех ученика у школи.

Расправа се даље ширила и на питање одговорности за васпитање деце. Професор Весковић је тврдио да ученици треба од куће да понесу базу васпитања, а да је школа ту да само то култивише. Најпажљивије се овим питањем позабавио професор веронауке Павле Пудло са дванаест примедби. Најлепша од њих би и данас (и увек) могла да буде водиља гимназијског образовања. Пудло каже: **„Задатак школе је да изграђује не само писмену, него и културну личност“**.¹⁰⁰

У пракси, школа је остала конзервативна институција са строгим правилима понашања. А када сама правила нису била довољна апеловано је да се успостави боља сарадња родитеља и наставника „како кућа и школа не би долазиле у судар при васпитању и образовању ђака, него да сагласно раде и делују.“ Родитељи не би требало да повлађују деци, да буду лабави према њима, и у свакој прилици треба да помажу наставнике.¹⁰¹

У школама су спровођена строга правила о владању ученика, чиме се уједно штитио ауторитет наставника и школе.¹⁰² Ученици су кажњавани због недоличног понашања, посеђивања кафана, картања и играња билијара, због посета недозвољеним игранкама, због омаловажавања крста на часовима веронауке или због „сумњивих“ израза у писменим задацима.¹⁰³

¹⁰⁰ М. Петровић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965.

¹⁰¹ Исто, 210.

¹⁰² Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 153.

¹⁰³ Исто, 173.

РАДМИЛА И ПАВЛЕ ПУДЛО
Професори Крушевачке гимназије

○ ШКОЛСКЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ ○

После рата сву средњошколску омладину захватио је покрет оснивања „ђачких већа“. Идеја је потекла из Београда. У Крушевцу је такође било покушаја да се формира ђачко веће у Гимназији, али резултати нису постигнути. Без обзира на ове забране, у Гимназији је постојала група слободоумних ђака који су своју политичку опредељеност јавно показивали. Приликом прославе Првог маја 1919. године учествовало је десетак ученика. Ваци су са манифестима били на Багдали, на месту званом „Ораси“, а ишли су и са поворком главном улицом.¹⁰⁴

Почетком XX века Вачка дружина „Напредак“ интензивно ради. Била је под великим утицајем професора, који су сугерисали рад на књижевности. Пратећи корак савремене књижевности и сарађујући са другим ђачким дружинама у Србији, посебно са београдском „Надом“, ђачка дружина „Напредак“ почиње да ствара традицију на коју ће се касније ослонити „Вентури“ и „Багдала“.¹⁰⁵

И поред економске кризе која је захватила и Крушевац у међуратном периоду, рад у области културе града није престајао и дао је видне резултате. Започета је акција за оснивање градске библиотеке и читаонице. Њу су започели бивши ђаци Крушевачке гимназије који су ђачки ентузијазам сачували и преносили касније на остале у културном развоју свог града. И иницијатива за оснивање Народног универзитета је потекла од бившег професора Крушевачке гимназије, Стевана Ђелинеа. Поред два локална листа — „Крушевачког гласника“ и „Југославије“, Крушевац је имао и три часописа — „Вентури“, „Круг“, и „Просветни покрет“. У свим овим часописима сарађивали су професори Крушевачке гимназије, међу којима највише Живко Јевтић, Винко Заниновић и Павле Пудло.

¹⁰⁴ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 180.

¹⁰⁵ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 150-153.

Слободне ђачке активности развијале су се у различитим формама. Све ђачке дружине, књижнице и ђачки фонд су постојале. Вачка дружина „Напредак“ и даље наставља свој рад. Њој се као засебан одсек прикључује и подмладак Црвеног крста од 1929/30. године. Његов председник је био професор Винко Заниновић. Подмладак је деловао као секција добротворне и хуманитарне организације, који је обухватао здравствено просвећивање, борбу за мир, неговање хуманих односа међу људима и нацијама, помоћ сиромашним ученицима... Подмладак је окупљао 129 ученика.¹⁰⁶

У овом периоду основано је и гимнастичко друштво „Витешко друштво ђака Крушевачке гимназије“. Друштво је обухватало „одабраније ђачке“ и имало је велики број чланова. Председник и оснивач друштва био је професор Душан Х. Илић.

У циљу сузбијања појаве алкохолизма основано је Коло трезвене младежи „Свитање“. Међутим, ова дружина се није успешно развила, иако је имала добру идеју.

Паралелно са наставом се одвија и спортски живот крушевачких гимназијалаца. Као наставник физичког васпитања у Гимназију долази Франтишек Вањек, пореклом Чех и ватрени поборник гимнастичке организације „Соко“. Он је окупио сву средњошколску омладину и крушевачки „Соко“ учествује у низу слетова ван Крушевца: 1920. године на слету у Осијеку, 1922. године у Љубљани, потом, исте године на жупском слету у Крагујевцу, 1924. године у Сарајеву. Такође су 1932/33. године забележени слетови у Прагу на којима је учествовао и велики број ученика Крушевачке гимназије. Основан је смучарски одсек друштва у који је било учлањено 44 ученика и 4 ученице.

Стег скаута „Цар Лазар“ основан је 1928. године, радио је под руководством професора Ђорђа Дреновца. Ово друштво основано је на иницијативу гимназијских ученика са циљем да у најтешњој сарадњи родитељи и васпитачи свесрдно и складно раде на корисном васпитању омладине. Чланови су били, зависно од узраста и пола ученици и ученице крушевачких основних школа, гимназије, занатске школе као и неки шегрти, занатски и трговачки помоћници, приватни радници и послодавци, студенти и неки професори. Стег је имао групе: вучиће, полетарце, станарице, летице, извиднике, планинке и брђане.

Од гимназијалаца, чланови су били Вида Обрадовић (страдала 1944. у логору на Бањици), Милоје Закић (погинуо 1942. године као командант Расинског партизанског одреда у одбрани тек ослобођене Куршумлије), Радослав Сандић, Антоније Маринковић, Риста Николић, Миодраг Петровић Чкаља и други. Организовано је неколико успешних излета: петодневни у Врњачкој Бањи, четвородневни у манастиру Наупаре, шестодневни на Гочу, тродневни на Јастрепцу. Организовано је једно логоровање од 30 дана на Копаонику, одакле су прављени излети до Криве Реке, Јошаничке бање, Плоче и манастира Студенице. Те исте године Стег је имао 14 великих шатора, заставу и остали прибор. Од 13. јуна до 10. августа 1934. логоровао је на острву Лапуду код Дубровника. Састанци су одржавани у Гимназији, а касније у просторијама куће Ђорђа Дреновца, старешине Стега. Имали су и свој лист — „Скаутски гласник“. Рад Стега скаута „Цар Лазар“ прекинуо је Други светски рат. Ради успешнијег развоја физкултуре у граду, 1927. године отпочета је изградња соколског дома. Соколана је била саграђена уз Гимназију. Њен простор је могао да се користи и за потребе Гимназије, и тиме је био, на

¹⁰⁶ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 143.

неко време, решен проблем одржавања часова гимнастике. Многи ђаци Крушевачке гимназије посећивали су Соколану.¹⁰⁷

Од 1928. године излази и часопис Вентури који је покренула група напредних ђака Крушевачке гимназије. Покретање овог часописа имало је велики значај не само за развој Крушевачке гимназије, већ и културе уопште. Пре тога, Гимназија је издавала „Ђачки гласник“ и „Звезду“. Часопис „Вентури“ је веома брзо освојио публику. На његовим странама појављивали су се текстови не само песника из Крушевца већ и из других градова. За овај часопис писали су Михајло Живић, Милан Симић, Воја Јанковић, Добри Димитријевић и други.

Марта 1935. године у Гимназији је основано удружење подмлатка аероклуба „Наша крила“. Ученици свих разреда направили су полудневни излет на крушевачки аеродром. Том приликом летело је 15 ученика, и одржано је предавање о ваздухопловству.¹⁰⁸

Пошто су биле од великог васпитног значаја, почело се и са извођењем екскурзија од 1921. године. По правилима Министарства просвете, екскурзије треба да образују ученике и то не само интелектуално, већ и морално, физички и естетски. Пре свега морају да буду васпитне. Те прве екскурзије биле су организоване крајем школске године, априла или маја месеца. Углавном се ишло до Врњачке Бање, Наупара, оближњег села Бела Вода. Такође се ишло и до Ниша, где су ђаци разгледали варош, нарочито Пастеров завод и Ћеле-кулу.

У овом периоду велика пажња је посвећивана и телесном васпитању ученика. По наредби министарства прихваћен је систем соколског вежбања, које је обухватало методику, естетику, ред и дисциплину. Током лета, часови телесног васпитања држани су у природи, на чистом ваздуху.

Посебно место у Крушевачкој гимназији је заузимао косовски мит. Основано је и витешко друштво које је своје чланове васпитавало на српској средњовековној традицији. Чланови овог друштва називали су се витезови, а на јавним приредбама наступали су са когљима, стрелама и буздованима.

Једна од активности гимназијалаца били су и „Дани здравља“, одржани у другој половини маја 1927. године. Предавање су држали директор Милан Томић и професор Качаник. После предавања, гимназијалци су прошетали градом узвикујући пароле: „Живело сунце и чиста природа!“, „Што више проветравајте станове!“, „Доле нечистоћа, блато и прашина!“ и сл. Ова активност је различито прихваћена код грађана, неки су је поздрављали, а неки не.¹⁰⁹ Од школске 1930/31. године основан је ђачки интернат и постављен интернатски лекар. Најсиромашније ученике који су користили услуге интерната издржавала је држава о свом трошку, док су бољестојећи родитељи плаћали боравак своје деце у интернату.¹¹⁰

¹⁰⁷ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 143.

¹⁰⁸ Крушевачка гимназија 1865—1965, Београд 1995, 109-110.

¹⁰⁹ М. Петровић, Успон испрекидан ратовима, 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац 1965.

¹¹⁰ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 147.

○ СВЕТОСАВСКА ПРОСЛАВА ○

Поред свог великог значаја за образовање и просвећивање српског народа, Св. Сава је за Гимназију значајан јер је на Дан Светог Саве 1881. године основан Ћачки фонд¹¹¹ Светог Саву је Гимназији прослављан 14. јануара водоосвећењем, сечењем колача, химном, говором професора Стевана Маринковића „О приликама у Македонији и Старој Србији“, песмама ученичког хора, декламацијом и послуужењем гостију и ученика. Просторије школске зграде биле су украшене сликама, училима и другим украсима. Увече су наставници приредили забаву са игранком у корист сиромашних ученика. На забави је певао ученички хор.¹¹² У периоду између два светска рата обављала се и прослава Светог Саве. Школа је посебну важност поклањала светосавским наградним темама. За ту прилику припремана су разноврсна предавања или говори који су читани пред ученицима и осталим гостима. Награде су дељене у свечаној гимназијској сали после сечења славског колача, у присуству угледних личности из редова градске буржоазије. Награде су дељене у књигама из такозваног светосавског фонда. Међу ученицима је постојало велико интересовање.

Од ученика крушевачке Гимназије потекла је и иницијатива за установљењем „Дана књиге“, са циљем да се допринесе популаризацији књиге у граду. Ова манифестација приређена је први пут на Духове, 30. јуна 1930. године.¹¹³

Тридесетих година 20. века на територији града Крушевца био је основан велики број клубова и отпочео је успон физкултурног живота града. Омладина је добар део времена проводила у спорту и запостављала свој интелектуални развој. Тако је у листу „Југославија“ (бр. 26 од 5. јуна 1930.) објављен чланак „Против фудбала“, у коме је истакнуто да је фудбал главни узрок слабог успеха ученика у свим школама, а нарочито средњим.

Ђаци у школама нису смели да се баве политиком. Школа је на одређени начин обележавала са ученицима значајне датуме и догађаје. Пошто се догодило убиство краља Александра 9. октобра 1934. године, школа није радила 10. октобра због опште жалости. Међутим, без обзира на забрану бављења политиком, ученици у међуратном периоду били су под утицајем разних политичких струја.

¹¹¹ Извештај о раду гимназије 1909/10

¹¹² Извештај о раду Крушевачке гимназије из 1902. године, 26.

¹¹³ Е. Радуловић, Лепа варош Крушевац, Крушевац 1998, 49-81.

Напомињемо деци, да буду сиротина од нас, јер ће нас она наследили у будућем животу народа и државе.

Правила

Светосавског фонда Ученика Крушевачке Гимназије.

чл. 1.

Одлуком Наставничког Савета Крушевачке Гимназије од марта 1929 године основан је Светосавски фонд Ученика Крушевачке Гимназије са седиштем у Крушевцу.

чл. 2.

Задатак овог фонда је: Да из прихода од постојећег капиталног фонда уступицама Крушевачке Гимназије, у повцу и у одобреним писанима, сваке године о дану државне Свете Саве и симболички донације на што је много завршавало у погледу уметности и владарења, а нарочито у што популарном знању народног писанства, језика, историје, географије и земљописа.

Из капиталног овог фонда буде сваке године велики износ задовољно поменути задатак, а нарочито ако му се послије году додато капитално „Ученики фонда српских ученика у Крушевцу“ онда ће задатак овог фонда проширити и на популарно српских ученика Крушевачке Гимназије, али само врло добрих и одличних по учењу и примерних по владарењу, као и да помагају у набавци добрих писаних материјалу друштву „Напредак“ ученика Крушевачке Гимназије и да рачује неким вредностима.

чл. 3.

Параде из овог фонда о Свете Саве могу добити:

1) Ученици који парадом награде испуњавају задатак, који је за ученике појединачно изабрани одређено Наставнички

Крушевци са Гимназијом и Соколаном
 Kruševac sa Gimnazijom i Sokolanom

Колектив Гимназије, вероватно између 1932. и 1935,
 пошто на пропратном папиру пише да је директор Богумил Ремец.
 (фотографија др М.Тесић)

1937. ГОДИНА

○ РАД У НОВОЈ ЗГРАДИ ○

Стара зграда гимназије више није могла задовољити потребе нарасле ђачке популације. Године 1930. Гимназија је имала 980 ученика и 41 наставника, а десет година касније 1425 ученика и 50 наставника.¹¹⁴ Сачувани распореди часова у Архиву Југославије из тридесетих година сведоче да је школа радила у две смене. Зграда је имала само 12 учионица и шест канцеларија, па је постојала опасност да се због придошних ђака распусте неки виши разреди. Како пише Политика од 31. децембра 1935, са овим проблемом се ухватио укоштац нови директор Урош Грбић и сазвао конференцију, на

УРОШ ГРБИЋ
директор

којој је било пуно угледних грађана. Међу присутнима је, наравно, био и човек без кога се у то доба у Крушевцу није могло - апотекар и председник општине Крста Новаковић. Пошто је директор изложио тешко стање у коме се школа налази, К. Новаковић је предложио два решења. Прво је да се уз стару догради још једна зграда са неколико учионица, или да се на месту Дојчиновићеве школе у Косанчићевој улици сазида нова зграда, а да се стара зграда уступи основној школи. Ова друга идеја је победила, па је залагањем председника општине врло брзо нађен потребни новац. Школа ће по плановима бити највећа и најмодернија у Моравској бановини.¹¹⁵ Већ у августу 1936. године Министарство просвете даје дозволу за подизање нове зграде за реалну гимназију у Крушевцу.¹¹⁶ Од осталих

политичких личности који су тада испред Крушевца „апеловале“ да се подигне нова зграда, Крушевачки гласник истиче сенатора и министра правде Милана Симоновића, и народног посланика Среза расинског Богољуба Кнежевића.¹¹⁷ Кључна личност у Београду је био ни мање, ни више него председник Владе, човек по коме се у историји Југославије назива период од 1935. до 1938. године, др Милан Стојадиновић. Чувени председник Владе Краљевине Југославије је био за Крушевачку гимназију везан на више начина. Његова породица је живела надомак Крушевца у селу Стопања. Његов стриц је био чувени прота Милун Стојадиновић, који је 1888. године био катихета у Крушевачкој гимназији, и на крају, и сам Милан је у Крушевачкој гимназији започео своје гимназијско школовање. То је и истакао у говору 20. септембра 1936, када је свечано ударио камен темељац.¹¹⁸ Тог дана, у недељу, у Крушевцу су поред председника Владе, била и три министра, бан Моравске бановине, а службу је држао епископ нишки, др Јован. Председник општине Крста Новаковић је, после говора Милана Стојадиновића, прочитао повељу, која је узидана у темељ школе.¹¹⁹

Тачно две године касније, у недељу 18. септембра, у присуству министра просвете Магарашевића и министра грађевина Стошовића, извршено је освећење нове

¹¹⁴ Извештај о раду Крушевачке гимназије 1929-30, и Извештај о раду Крушевачке гимназије 1940-41.

¹¹⁵ Милорад Сијић, Значајни људи Крушевца (1833-1944), Крушевац, 2012, 254.

¹¹⁶ АЈ, 128-2-936

¹¹⁷ Крушевачки гласник, број 574, 17. септембар 1938. године.

¹¹⁸ Политика, 21. септембар 1936. године (М. Сијић, Значајни људи Крушевца, 256.)

¹¹⁹ Било би више него интересантно наћи текст повеље.

гимназијске зграде. У слављу је узело учешће 10.000 људи. Службу је држао изасланик епископа нишког у препуној свечаној сали нове Гимназије. Директор Милан Ђорђевић је захвалио свима, а посебно бившем директору Урошу Грбићу и Крсти Новаковићу и изложио историјат Крушевачке гимназије. Четири дана раније, а поводом изградње нове гимназијске зграде, Милан Стојадиновић је у Београду примио диплому почасног грађанина Крушевца.

Тако је Гимназија добила нову зграду.

На дан освешћења нове зграде наше гимназије

*Прошкело је доба дуго, ређају се покољена,
И легија увек нова на бранку нашем ниче,
С именима стварају се: прогрес, дела, уверења —
Гимназијо, теби певам, наш просветни расадниче!*

*Седамдесет и шест летша кроз тебе су наши ђаци
Провлазили с буктињама испод твога светог свода,
Да су спремни кад настану нове бригае и задаци
А и борбе исповинске за будућност нашег рода.*

*Престоница Стара виде децу своју, како живо
Развијају своје моћи у школама и ван школе,
Из куле их Лазарице дух Лазарева све позив'о,
Иско као мудро књигу и мач бојни да заволе.*

*Лазарица Црква наша са бедема свога гледа
Гимназија како сеје будућности семе плодно,
Где излазе из ње ОНИ, о којима приповеда
И садашњост а и прошлост, да украси тле нам родно.*

*Гимназијо! — кроз тебе су арошли многи што су данас
Први људи, великани о којима свуд се збори,
Од њих многи данас значе једину нову славу за нас,
Јер кроз тебе и сад сваки твој ученик свуд говори.*

*Илеташу из твог крила, у животи да би били
Дипломате и правници, професори и лекари,
Ствараху се кроз времена — да излете ко на крили',
Књижевници и песници, посланици, новинари,
Низ духова који воде данас наше време ново,
Гимназијо, ти их даде да украсе доба ово!*

*Гимназијо наша стара, нека је за то слава теби!
И Претседник Владе наше изиш'о је из твог крила,
И Министар правде из ње прожрчио пут је себи —
Два Младца што су сада, и увек нам понос били.*

*И посланик Бата свуда, гдегод може, гдегод стигне,
Спразнујући: „Вашим речима — Архимандрита пређе,
А бори се и у срцу да све створи и подигне,
Он плапоце нове ствара, он све буди и покреће.*

*Па и ја сам развио се из просветног твога царства,
Прву песму испев'о сам кад ученик твој сам био;
Бак твој беше и Претседник Градског нашег Поглаварства,
Пошаретседник тако исто у теби се изучио.*

*И још многи, о, још многи, ко ће да их све изређа!
Расејани свуд по земљи част и име да ти диче.*

ЗА ПОЧАСНОГ ГРАЂАНИНА

Престонице наше Старе, која с Њим је свуд, у свему, —
Он је понос нашег града, живео нам, хвала Њему!

*Чиниоцима, официјери, занатлије и трговци,
О којима се признањем проносе се светле приче.*

Шесетдруга) — откад поче да у теби зубља пламти,
Записана златни' слови', и вечно ће да се памти.*

*Ал у ово ново време сад се дигла зграда нова,
Да украси нови сјајем Престоницу славног Кнеза,
Да за нове нарашћаје Шеховина диана ова
Буде извор саваралаштва и духовних нових веза.*

*А та зграда да се дигне, то жаритиће идеала,
У коме ће да се уче будућности деца ваша,
Заслужују сјај признања а и наше вечно хвала
Полицици преставници и Краљевски Влада наша.*

*Наш Претседник Владе једном, кад првишт одде дош'о,
Виде да нам недостају уставове многе јавне,
И кроз доба гимназијско у сећању Своји је прош'о,
И кренуше тада Њега успомење ове давне,
И реч даде, да ће за то уложити Своје моћи,
Нашем граду, за стварање могућности да се створе,
И учини, те је помоћ врло брзо могли доћи,
Претставници нашег града да дужности одговоре,
И брзо се све оствари што Претседник Владе рек'о,
И Крушевац доби много од онога што је чек'о.*

*А Његови пријатељи и другови млади, стари,
И сви они који цели остварена дела ова,
Захвалношћу према Њему, која њина срца жари,
Сви оштрици на седици нашег Градског Поглаварства,
Подтали се као један, аризнања му даше нова,
На свечаном овом скупу одлука је пала њина,
Те изабрани једногласно Претседника Министарства,
Тог великог државника! Тог великог нашег сина,*

*Данас, на дан освешћења гимназије наше нове
Нек загрни химна среће у просветном томе храму,
И запаљете нове куче за све наде, за све своје,
И да снагом нових знања разбијемо свуда тлаку;
Да просветна моћ обасја најтажније наше куте,
И духове да пробуди у незнању што још ћуте,
Да имамо свесне борце и државу јаку с њима,
Са споменом овим трајни међу нашим потомцима.*

*) 1862 година.

Милодан К. Николић-Рискић.

12 септембра 1938 Крушевац.

Крушевачки Гласник

Редакциони одбор

Борис М. Дрвовац
Д-р Тихомир Протић
Иж. Драг. Перчевић
Лушан Триковић
Јасена М. Ђорђевић
Тихомир Голднер
Драг. Т. Навић

ТЕЛЕФОН БР. 54

БРОЈ 1 ДИНАР

Издаје сваке суботе

ЦЕНЕ ОГЛАСИМА СУ УМЕРЕНЕ.
ОГЛАСИ СЕ ПЛАЋАЈУ УНАПРЕД.

ПРЕТПЛАТА ИЗНОСИ:
Годњиње 50.— динара
Полугодишње 25.— динара
Тримесечно 13.— динара

Све рукописе и нове саопштења на адресу:
Уреднику Крушевачког Гласника
Крушевац.

УРЕДНИК
РАКА Љ. СТ. — МИЛУТОВАЦ

ПОВОДОМ СУТРАШЊЕГ ОСВЕЋЕЊА НОВЕ ГИМНАЗИЈЕ

Мастило просветитеља вреди исто онолико колико И КРВ МУЧЕНИКА

— Велики културни и просветни потези најбоље деле Лазарева престонице за цинковске путеве отаџбине —

Наш ширски и легендарни Крушевац, остављен и заборављен, дуго је носио на себи печат тешког и претешког живота, тамотиње и суморности. Око њега све је мирисало на нешто сурвано и пропало, са пуно туге и резигнације, као да су га оставили сви снови и све наузије, који су га потсећали на славу и трагичку минулих и прохујаних дана. И док су остале вароши и градови гигантски јуришници и издржљиви војници, од њега преостало је само претешко и углед, добијале и освајале једну по једну институцију и државну установу, подизале индустрију и гомнале становништво, Крушевац је стајао нем и укочен, без великих потхвата и замаха, сав утонуо и огрезао у обичне и устајале воде, узбуркане цинизмом и инфантизмом, мржњом и егоизмом...

Али је дошло време рада и прогреса да се са буктињама прозбори кроз тмине. После зиме и студени над градом, похотило је пролеће и Крушевац. Сингало је сунце посвећености и разума, блеснули су нови видци и нови хоризонти, васкрсли су прави и истински идеали отаџбине, назреле су се нове перспективе и нове концепције за народ. Појавили су се весници на раскрсницама и нови апостоли на путевима, показујући пут куд треба да се иде и звезду за којом треба да се греди. Пробудиле су се заспале и уморне душе из дуге и црне ноћи, залепршали орлови на висинама, закликтали соколови, и појурили на светлост дана да поздраве време које доноси прогрес и напредак и да виде како се приближује час што потсећа на славу нације и победу јединствене отаџбине.

Појавио се г. др. Милан Стојадиновић, дете крушевачког краја и поднебља, човек од расе и енергије, створен и исклесан да води и предводи, блеснуо је ауторитет вође, као освештани израз истине и доброте, као принцип братства и једнакости, као симбол рада и напретка, као оличење човекове борбе и победе...

Г. др. Милан Стојадиновић
претседник Владе, Министар иностраних дела

Г. др. Милан Стојадиновић воли Крушевац као жариште узвишеног морала и високих националних традиција, као престоницу честитог Кнеза Мученика, он воли Крушевац, по коме је као ученик гимназије, шетао по крушевачким улицама и пољима, он воли свој завичај, свој крај, своју бабину и тр-

шине куће својих старих деда, које га потсећају на слатке дане безбрижног детињства. Због тога су његова љубав и његове симпатије према Крушевцу велике и неизмерне. И кад му је добро поклич из Крушевца, од вође крушевачког округа г. Милана Стојадиновића, сенатора и садашњег министра правде, г. Богољуба Кнежевића народног посланика Срза расниског и од крушевачких грађана, како се

гимназисти гуше по тескобним учионицама једне већ преживеле гимназије, он је одмах без речи обезбедио кредите за подизање нове гимназијске зграде, једне од највећих у Југославији, која се сутра освећује...

Можда ниједан Претседник Краљевске владе, можда ни један политичар није тако обраћао пажњу на омладину, није је тако волео, као што то чини г. др. Милан Стојадиновић. На Сабору омладине Југословенске Радикалне Заједнице у Београду, прошле године, г. др. Стојадиновић је рекао:

„Да смо саградили стотине километара путева и железница, савидали бевброј мостова, станица, болница, фабрика, бродова и поправили материјално стање свих грађана, а да нам се десило, да смо на одгој омладине заборавили, онда ништа нисмо урадили“.

Као доказ његовог неуморног рада, његове љубави и пожртваности, на просвећивању и одгоју омладине, на културном подизању народа, јесте велелепна крушевачка гимназија, која ће изграђивати духовни и морални живот оних што долазе.

Људи се цене и мере по делима, а не по клеветам, рекао је Бифон. Никома се заслуге не могу одузети и ничија се душа не може убити. Омладина Крушевца и они који долазе неће никад да забораве велико просветно дело које су створили г. др. Милан Стојадиновић, премијер велике отаџбине, г. Милан Стојадиновић сенатор и Министар правде, г. Богољуб Кнежевић народни посланик и остали политички вођи нашег града и округа, којима лежи на срцу добро и будућност омладине. Она неће никад да заборави њихове муке и напоре, велике новчане и материјалне жртве које је држава учинила да се подигне нова гимназијска зграда, онако како то тражи ново доба и нови школски правци, а нарочито како то тражи будућност народа и отаџбине. Омладина то неће никад да заборави,

Г. Милан Симоновић
Министар правде

Један део нове гимназијске зграде

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

МИЛАН БОРЂЕВИЋ
директор

Пресељење школе из старе у нову зграду је извршено у исто време, тако да је школску 1938/39. година Гимназија започела у новој згради. Додуше, мало се каснило са монтирањем клупа, па су првих дана ишли само IV, V и VIII разред.

Нова зграда Гимназије је смештена у делу града који ће убрзо постати нови градски центар, у комплексу између Косанчићеве, Топличине и Обилићеве улице. Пројектовао ју је архитекта Моравске бановине у Нишу, Риста П. Васиљевић. Стилски, зграда је припадала Александровој епохи. Основа гимназијске зграде је у облику положеног ћириличног слова „Ш“ и има приземље са високом бетонском соклom и два спрата. У приземљу је фасада издељена полукружним пиластрима, а на 1. и 2. спрату заједничким правоугаоним пиластрима. Испод кровног венца налази се назив „Реална гимназија“. Пространи хол дели унутрашњост на два дела, из кога широко степениште води на спратове.¹²⁰

Рад у новој згради наметао је и успостављање већег реда и дисциплине. На почетку школске године, поред уобичајених упутстава, ученици су добили и упутства и о дисциплинским правилима у учионици и дворишту школе. На предлог директора сви ученици су носили једнообразно одело (матроско), било је забрањено ношење свилених кецеља и хаљина, девојчице су морале и да подсеку косу.

Гимназија је коначно добила добре услове за рад.¹²¹

Месец дана после уласка у нову зграду, ђаци Крушевачке гимназије су присуствовали ревији војних трупа на Кошијском пољу. Не без разлога, јер се ратна претња надвила над Европом, а кад престане да буде само претња, неће заобићи Југославију.

¹²⁰ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 169.

¹²¹ А. Маринковић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 246-251.

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Почетак 1941. године наговештавао је бурне догађаје у земљи. Била је то школска година која је започела у атмосфери појачаних припрема за одбрану земље од фашистичког агресора, време почетка Другог светског рата, време у коме су крушевачки гимназијалци, као и сва омладина широм земље, све гласније манифестовали своје антифашистичко расположење.¹²² То се најбоље видело 27. марта, када су гимназијалци масовно учествовали на демонстрацијама против потписивања Тројног пакта.

27. МАРТ 1941. У КРУШЕВЦУ
(фото гр М. Тасић)

Гимназија је редовно радила све до 2. априла 1941. године. Тада је по наређењу ресорног министарства обустављен рад због почетка рата, на неодређено време. Школска година је завршена пре времена, без полагања поправних испита. Такође, нижи течајни испит није полаган, а оцене су по одлуци истог Министарства, из годишњег сведочанства унета у сведочанства о Нижем течајном испиту. Нова школска зграда, једна од највећих и

најмодернијих претворена је у касарну. Министарство просвете је још у првим данима окупације предузело опсежне мере да се читав школски систем прилагоди новим условима. У том циљу, по Наредби Министарства просвете од 11. јуна 1941. године, уводе се у средње школе „ћачке службе рада“. За недолазак и саботирање предвиђене су најстроже казне. Пензионису се и отпуштају они наставници чије би присуство било од „штетног утицаја по васпитни рад у школи“.¹²³ Ово је време када се отварају велике могућности за показивање спремности и способности за организовани и савесни рад и борбу за остваривање великих идеала слободе. За ту борбу Гимназија је дала достојан допринос: у првим данима устанка скоро једну трећину бораца Расинског партизанског одреда чинили су ученици ове школе.

¹²² Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац 1999, 173.

¹²³ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 175.

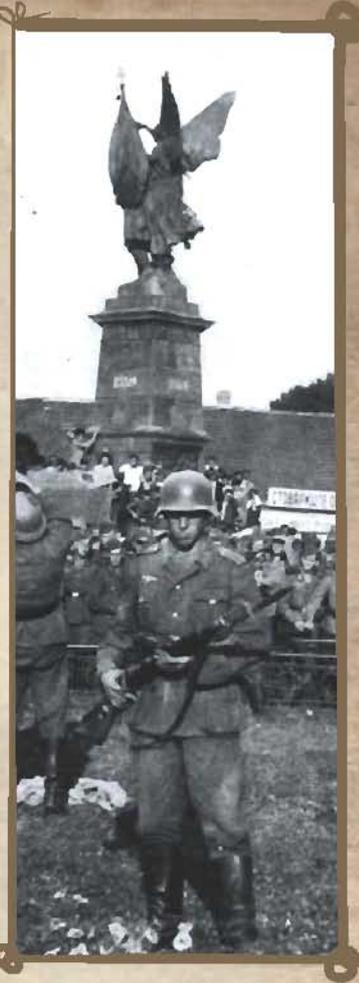
Број они који су приступили равногорском антифашистичком покрету литература не наводи, бар не она са којом смо се упознали.

После директиве о поновном враћању наставе, настава се одвијала практично без уџбеника, а нагласак је стављан на споредније предмете. Предавања су одржавана ретко, обично по три пута недељно.

Од 13. априла 1942. године Краљевска државна реална гимназија у Крушевцу била је подељена на Мушку и Женску гимназију. У овом периоду Гимназија се налазила у условима тешке материјалне и опште ситуације. Наставници су делили судбину осталих грађана и били принуђени да признају тадашњу власт.

Из истог времена је и занимљив следећи податак: Министарство просвете је 23. децембра 1943. године упутило распис свим директорима средњих школа, који их је обавезао да у року од месец дана „категоришу“ своје ученике на „национално безусловно поуздане, на оне који подлежу сугестијама, и комунисте“. Тада ниједан ученик није био пријављен. Захвалност и дивљење дугујемо директорима Мушке и Женске гимназије, в. д. Мијодрагу Вујићу и Николи Качанику, који су на овакав начин заштитили своје ученике.¹²⁴ У одговору властима на Распис, школа се правдала да због нередовности одвијања наставе и недовољних веза између ђака и наставника, није могуће пратити ђачко понашање и деловање.¹²⁵ У овим околностима посебно се истиче вероучитељ Крушевачке гимназије, Павле Пудло. Он је тада показао на делу своје морално богословље. Сматрао је да дела ученика треба судити, али је у овом случају то немогуће урадити јер не постоји никакав оптужни материјал. Психолошки аргумент не може служити као доказни материјал. „Не можемо да пратимо њихов духовни развој нити њихово држање и кретање и могло би се десити да се донесе погрешан суд и да се огрешимо о савест“.¹²⁶

Општи утисак је да је однос наставника према ученицима за време окупације био коректан. Наставници су били у обавези да држе антикомунистичка предавања, али је ово радио веома мали број наставника, изразите присталице режима. Однос наставничког савета и директора према окупатору и властима био је такав да су сва њихова наређења невољно извршавана.

¹²⁴ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 185-186.

¹²⁵ Д. Лазић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 297-300.

¹²⁶ Д. Илић, Протођакон Павле Пудло, Расински анали, 4/2006, 197-204, Крушевац

○ Положај наставног кадра у вихору рата ○

У условима окупације, Гимназија је, као и све остале школе у земљи више таворила него радила на образовању и васпитању ученика. Међу наставницима се тачно знало ко је како оријентисан. То је утицало и на одређени однос колектива према појединцима. Од професора са комунистичком политичком оријентацијом у првом реду се истицао Мирослав Расулић. Због нежног здравственог стања, Расулић се није могао прикључити оружаним акцијама партизана, али је због своје оријентације и могућности деловања на ученика удаљен из службе. Међу комунистички настројеним наставницима био је Боривоје Тасић, који је такође лишен службе, затворен и интегрисан у немачки логор Маутхаузен где је остао до краја рата. Наставнички савет, који је био дужан да санкционише одлуке које су долазиле од стране окупаторских власти и полиције, деловао је у време рата као верификатор казни и других мера које су предузимане према ученицима и наставницима школе.

ОДВОЂЕЊЕ ВЕСЕЛИНА НИКОЛИЋА
НА СТРЕЉАЊЕ

Окупатор је преко својих агената будно мотрио и на рад сваког професора појединачно и вршио кажњавања свих оних који су по његовој оцени били непожељни у школи и колективу. После хапшења Ружице Николић више није било хапшења међу професорима све до 1944. године.¹²⁷

Окупација је наставном кадру донела многе недаће, малтретирања, па је положај просветних радника био незавидан. Положај директора је био још незгоднији јер су своје дужности морали да обављају у духу захтева окупаторских

власти. Највише отпора пружао је директор Поповић, који је по чисто хуманој линији био спреман да пружи помоћ угроженим наставницима и да не инсистира на доследном доношењу и спровођењу неких одлука. Због тога је имао отворени сукоб са органима полиције и Министарством просвете и био је смењен са места директора.¹²⁸

○ Дисциплина и владање ученика ○

У годинама рата, велика пажња се посвећивала дисциплини и владању ученика. Ученицима је било ограничено кретање улицама, а сваки ученик морао је код себе имати ђачку књижицу и носити капу са ознаком разреда. Уведено је дежурство наставника у школи, школском дворишту и појединим деловима града, да би се што боље пратило владање и кретање ученика.

¹²⁷ Д. Лазић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 297-299.

¹²⁸ Д. Лазић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 297-300.

Током школске 1942/43. године ученици су масовније напуштали школу. На састанку Наставничког савета који је одржан 26. новембра 1942. године, констатовано је да је 88 ученика од првог до осмог разреда напустило школу.

Једна од мера које су спроводиле окупацијске власти била је и притисак на ученике да похађају цркву и обављају верске обреде. Поред вероучитеља, обавезу вођења ученика у цркву имале су и одељењске старешине. Неоправдани изостанак из цркве бележио се у дневник и кажњавао као изостанак са три часа. Ученици који су учествовали у комунистичкој пропаганди кажњавани су слањем у Завод за принудно васпитање у Смедеревску Паланку. Према ученицима чији су се најближи рођаци налазили у партизанском одреду био је мало блажи третман. Њихови случајеви су узимани као лакши, и иако су слати у Завод за преваспитавање, нису искључивани из школе.¹²⁹

И у условима рата, током 1942/43. године Организација СКОЈ-а је радила активно. Ученице су биле, као и њихови другови, под непосредном и свакодневном контролом полицијских власти. Недозвољено ангажовање у СКОЈ-у се кажњавало одвођењем ученица и ученика у Завод за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци.¹³⁰

Тешки тренуци Гимназије били су веома чести и упечатљиви. Посебан печат оставио је догађај који се почетком 1942. године

МЕСТО ГДЕ СУ СТРЕЉАНИ РОДОЉУБИ ПОРЕД ЗГРАДЕ НЕКАДАШЊЕГ
КАЗНЕНОГ ЗАВОДА, 1944. ГОДИНЕ.
(фото из М. Тешки)

догодио у дворишту школе када су били постројени сви ученици и из строја на стрељање изведен ученик Василије Миловановић, због оптужби да је комуниста.

У јесен 1943. године љотићевци су организовали велики збор у Крушевцу. Ученицима је било предочено да обавезно присуствују овој манифестацији, уколико не желе да буду искључени из школе. Међутим, није познато да је неко био искључен због неприсуствовања овој манифестацији.¹³¹

Током рата, зграде већине крушевачких школа, па и Гимназије, преузеле су окупаторске власти. Гимназијалци су наставу имали у различитим зградама, али највише у Душановој улици (данашња Мајке Југовића), поред зграде данашње Туристичке организације. Настава је била нередовна и често условљена немирним и опасним временима. Посебно немирна времена долазе продором Црвене армије у јесен 1944. године и са повлачењем немачке војске. Школска 1944/45. ће почети са великим закашњењем.

¹²⁹ Д. Лазиф, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 297-300.

¹³⁰ Р. Мишић, Сви наши директори, Крушевац, 1999, 185.

¹³¹ Д. Лазиф, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, 301-302.

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XX ВЕКУ (1944-2000)

○ ПРВЕ ПОСЛЕРАТНЕ ГОДИНЕ (1944-1952) ○

етрнаестог октобра 1944. године Немци су напустили Крушевац. За њима су у град ушли Кесеровићеви четници, Руси Црвене армије и коначно — Титови партизани. Затим су отишли четници, а убрзо и Руси. Остали су партизани.

Одлазак Немаца није означио само крај окупације, већ и почетак једног сасвим новог доба у историји Југославије, Крушевца и наше Гимназије. Током рата њена нова зграда служила је окупаторима као касарна, а ни стара код Лазарице неће бити спремна да прими ђаке све до јануара 1945. године.¹³² Победничка војска НОП-а је одмах по уласку у град заузела нову зграду и ту уселила команду, али и затвор за све противнике нове власти из читавог округа. У просторије Гимназије, која је тада била под строгим стражом, довођени су људи из читавог округа. Ту су ислеђивани, а многи одатле одведени на Багдалу, где су стрељани.¹³³ Ова неславна епизода у историји Гимназије се ретко помиње, можда и стога што ни победници касније неће бити најпоноснији на своја дела. Тек поткрај те 1944. године приступило се припреми зграде за пријем ђака. Али чишћење, поправке зграда и сакупљање инвентара били су најмањи изазов Гимназије у новом добу. Много већи био је онај који је поставило ново време и нови поредак: истим педагошким занатом створити „нови производ“ — младе људе са марксистичким погледима на свет. Наставнички кадар се убрзано прилагођавао новој идеологији и реторици, али су уџбеници, главни наставнички алат, били стари, са „искривљеним“, „буржоаским“ погледима. Наставници су зато пажљиво биркали по литератури тражећи подобну, а нове власти још пажљивије по њиховим биографијама, а често и по биографијама њихових ђака, тражећи неподобне. Ипак, ново, строго контролисано доба је било смутно, често трагично, али не и мрачно колико бисмо можда очекивали. Рат је био дуг и мучан. Био је време пустошења и смрти, па је сада, са његовим крајем, живот тражио простор. Нови изданци су ницали на спаљеној земљи и процветаће црвеним цветовима.

Ти нови изданци најпажљивије су гајени у нашој Гимназији. Школске 1944/45. године, посебно у матурском разреду, није их било много. Грмљавина топова се још чула из сремских равница, а крушевачки младићи, још незрели за матурски штап, али стасали за војничку пушку, давали су свој допринос победи над туђином, и, мада их

¹³² Љубиша Ћидић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, стр. 321-369.

¹³³ Драгић Илић, *Топле сузе на путу за Јерусалим*, друго издање, Крушевац, 2011.

нико о томе није питао, победи новог поретка. На матури 1945. године било је 17 девојака без иједног младића.¹³⁴

Школска 1944/45. година одвијала се у старој згради, а гимназијалци су радили по скраћеном, полудневном програму. У остало време имало се шта радити. Пољски радови, сакупљање гвожђа и стакла, дежурства по болницама, сакупљање дрва на Јастрепцу, чишћење канала до Мораве, пошумљавање Багдале...

„Тешко су нам падала дежурства,” говори бивши гимназијалац Божидар Николић „не зато јер нисмо хтели да радимо, већ смо били исувише уморни, а да не помињем да смо и суботом ишли у школу. Наиме, омладинска организација би одређивала ко би од нас ишао и целу ноћ дежурао поред рањеника, којих је било пуно те 1945. године. Тако смо целу ноћ проводили с њима, а ујутру бисмо одлазили на часове...”¹³⁵

Порушеној и осиромашеној земљи је било потребно све, а једини ресурс био је волонтерски рад у коме ће омладина предњачити. Дух патриотизма и обнове мешао се са младалачким сновима о светлој будућности. У том духу организоване су приредбе и забаве. Нова власт је њима бојила суморну стварност и од почетка славила саму себе.

Школска 1945/46. година у Гимназији је почела 15. септембра. Од 2152 ученика, само 758 је било мушких.¹³⁶ Али момци су пристизали. Зато су, поред редовне наставе, била уведена и два течаја за ученике које је рат омео у школовању. Обновљени су органи управе школе, али су уведени и неки новитети. Разредна конференција, на пример, била је место где су ученици виших разреда и наставници заједно расправљали о успеху и дисциплини. Прокламована једнакост — социјална, економска и политичка, требало је да прожме и институције школе. Комунистички поредак се

14. ОКТОБАР 1944.

¹³⁴ Љубиша Ћидић, Гимназија данас (1945-1965), 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, стр. 321-369

¹³⁵ Јована Николић, Живот прве послератне генерације крушевачких гимназијалаца 1945-1948, Интервју са Божидаром Николићем-у прилогу, (Рад је учествовао на конкурс, „Сусрети с прошлошћу”, 2004/2005. и награђен је другом наградом)

¹³⁶ Љубиша Ћидић, Сто година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, стр. 321-369.

осећао младим и у младима видео свој главни ослонац. Стожери свих активности били су СКОЈ¹³⁷ и УСАОЈ¹³⁸, касније НОЈ¹³⁹. Преко СКОЈ-а и НОЈ-а Комунистичка партија је своју вољу претварала у младалачки полет. За полет старијих основана је синдикална подружница и партијска организација просветних радника Крушевца. Под овим политичким кровом бујала је активност гимназијске омладине и школе уопште. Преко 10.000 добровољних радних часова, 10 дискусионих вечери, 19 састанака литерарне дружине „Напредак“. Културна група је наступала не само у Крушевцу и околини, већ и на Коларцу. Дух колективизма одразио се и на учење. У Гимназији је постојало 59 група за учење од по 8 до 10 ученика. У њима су бољи ђаци помагали слабијим.¹⁴⁰ Гимназијски хор основан је 26. септембра 1945. године и имао је 120 чланова. Ђаци су своје приредбе и наступе организовали по селима, ширећи тако револуционарни полет, а наставници су следили њихов пример. Њихова подружница је у то време у селима око Крушевца одржала 120 предавања, а знање су ширили и у АФЖ-у, војсци, на Народном универзитету и свуда. Све је постало народно, па ни образовање није било изузетак. И све се дешавало са мало или нимало материјалних средстава. Тако се дешавало да пролећно првенство у фудбалу не буде завршено, јер је постојала само једна лопта; а пингпонг секција није поседовала ниједну лоптицу.¹⁴¹ Године 1945. оснива се и Ђачки интернат за ученике слабијих материјалних могућности, а у новембру исте године у Гимназији почиње да ради и ђачка кухиња.¹⁴² У новинском узвештају из овог времена се каже да су ђаци поред значајне количине хране сакупили и 18 чаша и 57 виљушака.¹⁴³ Уједно је покренута и акција недељног динара, па је од априла 1946. преко 135 ђака **г**имало ручак и вечеру.

ОДЛАЗАК НА РАДНУ АКЦИЈУ
(фотографија М. Стојасинковић)

Директори гимназије су се тих првих послератних година посебно брзо смењивали. Ружица Тасић је прва директорка после ослобођења, али је већ наредне 1945. године за директора био постављен Боривоје Тасић, да би у новембру 1946. на место директора Гимназије била постављена Радмила Томић. Они су се у тим тешким годинама грчевито трудили да обезбеде неопходно школи којој је недостајало све. Недостајали су и

наставници. Тек школске 1946/47. године Гимназија је имала наставнике „за скоро све предмете“.¹⁴⁴

¹³⁷ Савез комунистичке омладине Југославије

¹³⁸ Уједињени савез антифашистичке омладине Југославије

¹³⁹ Народна омладина Југославије

¹⁴⁰ Исто као под⁵

¹⁴¹ Исто

¹⁴² Извештај за школску 1945/46, Државна реална гимназија у Крушевцу, Крушевац, 1946, стр. 40-42.

¹⁴³ Отварање ђачке трпезе у Крушевачкој гимназији, Победа, број 1, година друга, Крушевац, 17. 11. 1945, стр. 4.

¹⁴⁴ Радмила Мишић, Сви наши директори - директори Крушевачке гимназије, Крушевац 1999; стр. 199.

Тих година ђаци Гимназије, већ доказани борци за обнову земље, кренули су на прву од многих омладинских радних акција. Њих 120 се пријавило за изградњу пруге Брчко — Бановићи, а њих 400 радило је у две бригаде на радној акцији Шамац — Сарајево. Уједно, ђаци су учествовали у описмењавању бораца, прихватајући гесло совјетске омладине „Учимо и друге научимо!“¹⁴⁵

Наставни програми, планови и методе су постојали, али су били стари. А у новој држави је све било ново, па су наставници и ђаци на бројним састанцима, конференцијама и дебатама тражили моделе примерене новом времену. Као што је и држава била један друштвено-политички експеримент, тако је и рад у Гимназији у то време садржавао пуно тога неопробаног. Чак је и ословљавање било ново. У почетку је било тешко „господина професора“ ословити са „друже професоре“. Временом ће ова пракса постати уобичајена. Много теже је било искоренити „предратну строгост“ наставника, али се систематичном кампањом власти и ово донекле мења. „Данас славимо Дан нове школе“, почиње свој говор на прослави Дана школе професор Ђорђе Симић, и наставља „...која неће више бити трговина сведочанствима као што је то била пре рата и до ослобођења. Она више неће бити неприступачна народним масама... У новој школи односи између професора и ђака имају да буду другарски. Професори морају уложити све напоре да настава буде што боља, а зато ђаци морају да уче са вољом и истрајношћу и да сами створе дисциплину...“¹⁴⁶ Али нису само ђаци стварали

ГИМНАЗИЈАЛЦИ И БОРА МИХАЈЛОВИЋ 1944.

¹⁴⁵ Извештај за школску 1945/46, Државна реална гимназија у Крушевцу, Крушевац, 1946, стр. 6

¹⁴⁶ М. Живановић. Са прославе дана нове школе, победа, број 45, година прва, Крушевац, 6. 10. 1945.

дисциплину, како је у свом говору истицао професор Симић. Некадашњи гимназијалац Славољуб Бојовић говори да је дисциплина морала бити „на нивоу“ и да је у сваком разреду постојала „магарећа клупа“, а да су неки професори користили и прут, али да је њему најтеже падала „казна учења“, која је била честа. Немиран ђак би добио да научи једну лекцију и да је сутра три пута прича пред разредом.¹⁴⁷ У потрази за новом школом, узор су налажени у марксистичкој литератури и братском Совјетском Савезу, све до Резолуције Информбироа 1948. године, када је овај последњи морао бити замењен сопственом инспирацијом. Сва је прилика да су се тадашњи ђаци и наставници Гимназије, упркос свим тешкоћама, добро сналазили, пошто је Гимназија у Крушевцу 1947. године понела признање једне од три најбоље средње школе у Србији. Гимназија је носила назив Државна мешовита реална гимназија у Крушевцу до школске 1947/48. године, када је била подељена на две — Мушку и Женску гимназију у Крушевцу. Ова подела није била дугог века, пошто је од 20. августа 1951. године

Народној омладини виших разреда гимназије

Крушевац

Најсрдачније захваљујем за телеграм којим сте ми честитали избор за Претседника ФНРЈ.

Желим вам много усјеха у учењу.

Тишо

извршено спајање у јединствену Вишу мешовиту гимназију, а нижи разреди су прикључени првој „осмољетки“, која је данас ОШ „Вук Караџић“ и другој, која је данас ОШ „Јован Поповић“.¹⁴⁸ Тиме Гимназија, по старосној структури ђака, добија изглед сличан данашњој, а по полној структури, у овом периоду, дечаки представљају 60% ђачке популације. Гимназија у Крушевцу је сматрана најстрожом школом у Србији. У свему је предњачила: успеху,

дисциплини, реализацији... После рата, у Крушевцу су средњошколци ишли, поред Гимназије, у четири мање стручне школе.¹⁴⁹ Гимназија је и тада била најпопуларнија. Власти су зато 1947. године агитовале преко Народне омладине да гимназијалци пређу у стручне школе, јер је то добро за привреду земље, а лист „Победа“ је критиковао „предрасуде“ које родитељи имају о стручним школама.¹⁵⁰ Агитација је уродила плодом, па се догодило да су стручне школе препуњене, а и неки од најбољих ђака су напустили Гимназију поведени пропагандом.¹⁵¹ Али ова појава је била кратког даха, а реорганизовање и проширење стручних школа је само помогло Гимназији да задржи елитни статус.

Високи критеријуми које је Гимназија поставила себи и својим ђацима неминовно су имали за последицу велики број слабих оцена. У циљу решавања овог проблема осмишљане су разне активности. Једна од интересантнијих је када је пионирска организација прогласила „рат двојкама“ 1946. године. Број слабих на полугођу је био преко 50%, па је до краја године, захваљујући „рату“, он смањен на 15%.¹⁵² Групе за учење су биле један од модела борбе против незнања, а наставници су

¹⁴⁷ Казивање Славољуба Бојовића, Живот прве послератне генерације крушевачких гимназијалаца.

¹⁴⁸ Богољуб Михајловић, Развитак школства у Крушевцу, Крушевац, 1974, стр. 73-74.

¹⁴⁹ Пре рата је било и других стручних школа, али су оне током рата престале са радом. Више о овој теми у „Развитаку школства у Крушевцу“.

¹⁵⁰ Прелаз Гимназиста у средње стручне школе, Победа, бр.7, Крушевац, 1947, стр.4.

¹⁵¹ С. Пејовић, Успешан одзив ђака Крушевачке гимназије за прелаз у стручне школе, Победа, бр.42, година четврта, 16. 10. 1948.

¹⁵² Казивање Славољуба Бојовића

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

уводили ванредне часове за обнављање градива и врло често у својим расправама преиспитивали и своје методе и систематичност. Такође, у доба сиромаштва, када се за ванредне успехе и рад добијала похвала, ударничка значка или прелазна заставица, све врсте такмичења, како оне са другим школама, тако и између самих одељења у школи, била су начин додатне мотивације ученика. Најбољим одељењима по разредима би на свечаности биле предате прелазне заставице.

Када говоримо о моралу и мотивацији, не можемо да прескочимо антифашистичку борбу. Од самог почетка она добија епски карактер. Ученици пали у борби против окупатора постају епски јунаци и узор новим генерацијама. Већ у свечаном говору 20. септембра 1945. године одата је почаст страдалим ученицима партизанима: Веци Станковићу Корчагину, Радомиру Јаковљевићу Јакши, Нади Поповић, Живојину Јовановићу, Милану Марковићу, Славку Гвозденовићу, Радивоју Стојиловићу. Дух антифашистичке борбе и пролетерске револуције прожимао је читаво друштво, а посебно њен школски систем, па у том смислу Гимназија није била никакав изузетак. Учити је, дакле, требало, јер се тиме доприноси изградњи социјалистичке домовине, јер се тиме и у миру води борба против фашизма. Грдње за несташлуке би често почињале са „зар то приличи једном Титовом пиониру“ или „дали се тако понаша омладинац“. Директорка Вера Матић је изгрдила ђака овим речима: „Не постоји казна којом треба да будеш кажњен... Ако овакву себичност задржаваш у социјалистичком друштву, пропаћеш. Треба се борити за човека. Мораш да одбациш оно што си донео од куће. Школа се бори да те формира, а ти остајеш стран социјализму. Ти не схваташ да живиш у друштву где лични интереси морају да се подреде заједници.“¹⁵³ Пример се односи на мало слободније мишљење ђака и потиче из 1956. године, али је дух исти. Ђачки прекршаји, несташлуци и слични испади,

ОДЕЉЕЊЕ III - 4, 1949. ГОДИНЕ
(Фотографија Памелире Филиповић)

¹⁵³ Адам Стошић, *Моја педагошка поема*, Трстеник, 2003, стр. 101

касније названи „неученичким понашањем“, добијали су значај субверзивног деловања против социјалистичке отаџбине, а то већ није била шала. Па ипак, несташлука, преписивања, бежања са часова било је и тада, иако наравно, у много мањој мери него касније.

Писмени задаци из српског језика 1945/46.¹⁵⁴

- Милован Глишић у приповетци „Глава шећера“
- Жена први пут на изборима или Социјалне приповетке В. Новака
 - Сатира у једном делу Бранислава Нушића
 - Да ли човек има право да живи како хоће
- Живот је борба, без борбе нема живота ни напретка (пробни матурски)

Виши течајни испит – ратом ометених ученика првог течаја

- Кошчате руке наших радника и сељака и интелектуална свест наше омладине, то је снага наше домовине

Виши течајни испит – ратом ометених ученика другог течаја

- Човек је мали и пролазан, али ствара велика дела која га преживљавају

Свакодневни живот послератних гимназијалаца био је потпуно у складу са временом. Сиромаштво је било свуда. Књиге су се размењивале. Биле су ретке, па су за учење често организовали групе за учење. „Пошто није било довољно књига, мењали бисмо се и били пресрећни ако бисмо успели да нађемо неку књигу коју нисмо читали... Иначе смо волели да излазимо на такозвани „корзо“ који је био у главној улици. Излазило се око 6 сати увече, а у пола 9 смо морали да будемо код куће. Али то нам је било сасвим довољно, јер ионако нисмо смели да одлазимо у кафане и пијемо.“¹⁵⁵ Улицама су „патролирали“ професори предвојничке обуке и директор и ако би неко био виђен после назначеног времена, био би кажњен. Вести су се слушале са звучника на бандерама у главној улици, а ђаци су одлазили и на позоришне и биоскопске представе које је школа одобрила. „Карте нису биле јефтине и нисмо могли стално да идемо у биоскопе. Неколико нас би купило карте, а онда бисмо, кад се угаси светло, кришом отварали прозоре и пуштали остатак друштва у салу, пазећи да нас не ухвати чика Миле, који је ту радио. Пре филма би се десет-петнаест минута пуштао филмски журнал из кога смо сазнавали новости.“¹⁵⁶ У биоскопима би био понеки каубојски филм, ал` у почетку су чешће били руски. Ноћу се на предратном „телефункену“ или новом „космајцу“ крадом слушао џез и „Глас Америке“.¹⁵⁷ Са гардеробом је био сличан случај. Носила се претежно стара преправљана гардероба. Девојке сукње и хаљине, а дечаци панталоне и џемпере. Сакоји су у тим првим годинама били ретки. Девојке су косе обично плеле у кике и нису се шминкале, а

Свакодневни живот послератних гимназијалаца био је потпуно у складу са временом. Сиромаштво је било свуда. Књиге су се размењивале. Биле су ретке, па су за учење често организовали групе за учење. „Пошто није било довољно књига, мењали бисмо се и били пресрећни ако бисмо успели да нађемо неку књигу коју нисмо читали... Иначе смо волели да излазимо на такозвани „корзо“ који је био у главној улици. Излазило се око 6 сати увече, а у пола 9 смо морали да будемо код куће. Али то нам је било сасвим довољно, јер ионако нисмо смели да одлазимо у кафане и пијемо.“¹⁵⁵ Улицама су „патролирали“ професори предвојничке обуке и директор и ако би неко био виђен после назначеног времена, био би кажњен. Вести су се слушале са звучника на бандерама у главној улици, а ђаци су одлазили и на позоришне и биоскопске представе које је школа одобрила. „Карте нису биле јефтине и нисмо могли стално да идемо у биоскопе. Неколико нас би купило карте, а онда бисмо, кад се угаси светло, кришом отварали прозоре и пуштали остатак друштва у салу, пазећи да нас не ухвати чика Миле, који је ту радио. Пре филма би се десет-петнаест минута пуштао филмски журнал из кога смо сазнавали новости.“¹⁵⁶ У биоскопима би био понеки каубојски филм, ал` у почетку су чешће били руски. Ноћу се на предратном „телефункену“ или новом „космајцу“ крадом слушао џез и „Глас Америке“.¹⁵⁷ Са гардеробом је био сличан случај. Носила се претежно стара преправљана гардероба. Девојке сукње и хаљине, а дечаци панталоне и џемпере. Сакоји су у тим првим годинама били ретки. Девојке су косе обично плеле у кике и нису се шминкале, а

¹⁵⁴ Извештај за школску 1945/46, Државна реална гимназија у Крушевцу, Крушевац, 1946.

¹⁵⁵ Казивање Божидара Николића - живот прве послератне генерације крушевачких гимназијалаца

¹⁵⁶ Казивање Божидара Николића

¹⁵⁷ Казивање Драгослава Мутавцића, проф. славистике

РАТКО ТОШОВИЋ
директор

дечаци су морали бити увек пристојно подшишани и обријани са обавезним црним качкетима „а ла Лењин“ на којима је писао број разреда. „Качкете смо морали стално да носимо са собом. Професори би излазили на улице и уколико би нас видели без качкета, кажњавали су нас. Јер ипак је то био знак да припадамо Гимназији, а она је била елитна школа у граду. Сећам се да је током једног часа ушао директор и захтевао да ставимо качкете на клупе. Они који их нису имали, кажњени су.“¹⁵⁸

Чак и у ово доба опште оскудице, ђацима су организоване екскурзије и летовања. Путовало се свакојачко, а најчешће возом. Понекад је до мора било потребно и три дана, што није умањивало радост таквих подухвата. Организоване су и посете ђацима у другим градовима. У првим послератним

годинама, сва пажња је била окренута обнови земље, па се на даљи пут обично кретало у циљу одласка на радну акцију. Од школске 1946/47. имамо прве одласке до Београда за матуранте, и до оближњих места за млађе разреде. Од школске 1947/48. матурске екскурзије трају много дуже. Од 3. до 15. октобра матуранти су путовали на релацији Крушевац—Сарајево—Дубровник—Сплит—Ријека—Загреб—Београд—Крушевац. У то време Гимназија је подељена на Мушку и Женску, али као што су и наставници били исти у обе школе, тако су и гимназијалци ишли скупа на све излете и екскурзије. Као и данас, на овим заједничким путовањима рађале су се најлепше ђачке успомене.

¹⁵⁸ Казивање Славољуба Бојовића, Живот прве послератне генерације крушевачких гимназијалаца.

Слика о првим послератним годинама у Крушевачкој гимназији не може бити комплетна ако се не проговори и о оној скривеној историји, која се у званичним документима и новинама тек наслућује, а о којој би ретки савременици могли више говорити. Још увек немамо добру историјску студију колико је људи страдало у „чишћењу“ крушевачког краја од четника, сарадника окупатора, класних непријатеља, најбоље рећи - потенцијалних непријатеља новог режима. Да имамо, можда бисмо имали бољи увид како је то утицало на Гимназију. Прогон бившег директора Драгољуба К. Поповића 1945. године један је од драстичнијих примера такве праксе. Директор и професор латинског језика Д. Поповић је без иједног ваљаног доказа, а на основу дојаве грађана, провео 10 година по затворима. Пуштен је из затвора 1955.

године и враћен у службу тј. у Гимназију, где је пензионисан 1958. године. Умро је у немаштини у Дому за стара и незбринута лица у Алексинцу 1962. године.¹⁵⁹ Сличну судбину је доживео и један од највећих интелектуалаца и хуманиста које је Гимназија имала, теолог Павле Пудло. Иако је вођен својим великим умом и савешћу био један од ретких који се током рата отворено успротивио прогону ђака од стране Недићевог режима, нове власти су и њега, опет без доказа, оптужиле 1945. године да је „окупљао реакционарну омладину“. Кажњен је слањем на принудни рад у Борски рудник, одакле је после годину дана пуштен, па се запослио у фабрици „Жупа“ као физички радник на утовару, да би каријеру завршио у предузећу „Партизански пут“ као

административни радник.¹⁶⁰ Судбине невиних пострадалих професора Поповића и Пудла наводе нас на закључак да је њихова једина кривица била што су се, као и неки други грађани Крушевца, на првом месту Крста Новаковић, својим угледом издвајали. Нове власти су морале да уклоне ове главе што штрче, како би се и друге погнуле. Да уклоне старе ауторитете, како би успоставиле свој, заснован на страху, бар док индоктринација не ухвати замаха.

Поред професора, страдали су и ђаци. Први на удару били су старији гимназијалци за које се знало да припадају равнорској омладини, али је списак ишао даље ка свим врстама сарадње са Недићевим или окупаторским режимом. Под удар су долазили и послератни грехови у виду слободнијег изражавања или неслагања са новим поретком. Већином су избаћивани из школе, а многи су добили меру „преваспитавања“ на принудном раду или вишегодишњу робију. Било је нажалост и оних, посебно у првим данима после 14. октобра 1944. године, који су одлуком преког суда по кратком поступку извођени на стрељање. Школски извештаји из првих послератних година нам не дају

¹⁵⁹ Р. Мишић, Сви наши директори, стр. 180-181.

¹⁶⁰ Драгић Илић, Протођакон Павле Пудло (1894-1964), Расински анали, 4/2006, 197-204.

никакве податке о овим појавама, па нам тек по које сећање савременика, попут великог znalца прошлости Крушевца др Милутина Тасића, даје потпунију слику.

Оно што и пре обимне историјске студије о овом добу можемо са доста сигурности тврдити је да су многи тада постали непожељни у гимназијским катедрама и клупама. На другој страни, из ретких сведочења сазнајемо још нешто о мрачном лицу скојевског ентузијазма. Како послератни гимназијалац и скојевац Милутин Миша Стојановић рече: „Успаљених скојеваца (су) се и професори бојали, јер су их ловили када `скрену са линије`“.¹⁶¹ Каже још да је у његовом VIц разреду било 14 скојеваца, а шачица осталих „беле вроне и реакција“. Они су и после победе комунизма држали тајне састанке и „прорађивали марксистичку литературу“. Њихова активност ипак није била тајна, па су их у наредном разреду разместили да „подстичу на активност друга одељења.“ Страх професора је био оправдан. У извештају за 1945/46. годину примећујемо малу напомену уз име професорке српског и руског језика Јелисавете Капе: „Отпуштена за време вишег течајног испита одлуком М.П.“ Штуро и нејасно, али онда из сећања Мирославе Бабић, дугогодишње професорке историје и књижевности, сазнајемо да су њену колегиницу Јелисавету отерали из службе јер је на часу рекла да је „ћирилица савршеније писмо од латинице“.¹⁶² Једна погрешна реченица испред ревносног скојевца коштала је изврсну професорку каријере. На списку наставника у извештају из 1945/46. године је и Никола Капа, наставник француског и југословенске књижевности и Јелисаветин муж. Ни њеног, а ни његовог имена нема у списку радника наредне школске године. Случајеви професора Драгољуба Поповића, Павла Пудла и професорке Јелисавете Капе указују на смутно доба наше историје, у коме се без кривице или за најмању несмотреност могло страдати. Сурову лекцију о обрту судбине ће ускоро научити и скојевци из VIц. После Резолуције Информбироа 1948. године „скоро сви“ ће бити послати на Голи оток, а спроводиће их њихови другови из скојевске организације.¹⁶³

Чика Латинац

Увек ћу памтити „чика Латинца“ — професора Дракчета Поповића, који је својом строгошћу допринео да смо латински учили тако, да је мени у струци то знање много тога учинило лакшим.

др Милорад Стошић Столе, предавач на Пољопривредном факултету у Земуну

Стари Драгољуб Поповић ником није поверавао своје невоље, а било их је на претек, већ се стоичком мудрошћу бранио, откривајући само ретко духовно богатство.

Миомир Ристовић Хари, новинар и књижевник

(Из књиге Радмиле Мишић „Разнели нас ветрови ко маслачке“, Крушевац, 1995)

¹⁶¹ Светислав Саша Симић, „Луди разред“, *Стари Крушевљани*, Крушевац, 1997. године, стр. 197.

¹⁶² Исто, страна 25.

¹⁶³ Исто, страна 197.

Кроз живот само часно и поштено

Добро се сећам гимназијских дана и свих наших професора, при чему бих издвојио брачни пар Капа, бриљантне педагоге и стручњаке, који су на сваком часу на достојанствен начин демонстрирали своју љубав према свом позиву и ученицима.

др Бранислав Димитријевић, професор и декан Ветеринарског факултета у Београду

Професор и дугогодишњи разредни старешина Никола Капа је, поред знања, утиснуо и један посебан печат у наше душе обичним речима „кроз живот само часно и поштено“. Увек сам настојала у свом дугогодишњем педагошком раду да то пренесем и својим студентима.

*др Гордана Никетић Алексић, професор на Пољопривредном факултету у Београду
(Из књиге Радмиле Мишић „Разнели нас ветрови ко маслачке“, Крушевац, 1995)*

Парижанка

Најпре бих споменуо професорку Виду Трипковић, „Парижанку“, којој дугујем етичке принципе, поред знања француског, од које сам научио како се држи час, са каквом савешћу и педантеријом, концептуално, јер је код госпође Трипковић све било савршено испрограмирано и беспрекорно извођено. Њен час је трајао тачно 45 минута, као и мој касније.

*др Милан Јакшић, професор на Пољопривредном факултету у Београду
(Из књиге Радмиле Мишић „Разнели нас ветрови ко маслачке“, Крушевац, 1995)*

Буда Ковбаско

Међу професорима је било толико изузетних и драгих личности, чија интелектуална супериорност, етичка доследност и педагошка вештина остају образац просветног радника — хуманисте и васпитача, коме се безрезервно верује. Родитељски брижна Будимка Ковбаско умела је маестрално да приближи она далека времена, цитирајући и Хомера и Аристофана, другујући с протом Матејом Ненадовићем и Константином Јиричеком, јер смо сваку њену реч доживљавали као сведочанство савременика тог времена.

*Миомир Ристовић Хари, новинар и књижевник
(Из књиге Радмиле Мишић „Разнели нас ветрови ко маслачке“, Крушевац, 1995)*

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У ПРВИМ ДЕЦЕНИЈАМА САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА

○ 1952-1976. ○

Прве послератне године Гимназије биле су, у најмању руку, турбулентне, са сталним променама директора, назива школе, закона, правца кретања, али се после неколико година тло под нашом школом смирило. Године 1952. Југославија је нашла свој социјалистички пут — пут социјалистичког самоуправљања. Ово се случајно подударило са избором Vere Матић за директора Гимназије. Ова професорка хемије, позната и као Кекеранка, на тој ће функцији остати наредних 14 година и обележити читаво ново доба у развоју Гимназије.

У школској 1952/53. дисциплинске мере према ученицима су пооштрене. Прописано је ношење црних кецеља за девојчице, док су дечаци и даље

Директорка Вера Матић

С овом женом ћу сарађивати шест година, уз конструктивне часове слоге, али и с оштрим сукобима по питању односа према ученицима. У сваком случају, никад нисам могао да јој замерим небригу према раду, без обзира на њено схватање улоге директора и места Гимназије у „самоуправном социјалистичком друштву“. Реч је о личности која зна шта хоће, доследно и упорно се бори за свој став. Чак и драстичним мерама успева да одржи дисциплину и ученика и наставника. Преко целог дана је у школи. Не пропушта ниједан састанак ученика (разредни састанци, секције и сл.), без ње се не може ништа урадити, па су људи навикли да је за све питају, од избора песама за ђачке приредбе до дневног реда састанка.

Она спада у оне директоре којима је школа други дом, а веза са Комитетом партије само службена, без уобичајених „трчкарања“, ради „консултовања“. Њеној независности у том погледу, поред личног партијског стажа, доприносила је и чињеница да јој је муж био истакнути политички руководилац у Крушевцу. Код неких колега, како сам доцније запазио, осећала се и мања доза страха, мада је она ретко подизала глас и када износи неке негативне појаве у школи. Основна линија њеног деловања је линија Партије, без колебања и компромиса.“

Адам Стошић, Моја предагошка поема, Трстеник, 2003, стр. 67.

носили качкете са бројем разреда. Биле су одређене улице којима су ученици смели да се крећу ван школе и време до ког су смели бити на улицама и јавним местима. За наставнике је уведено обавезно дежурство на ходницима и у дворишту, што не значи да се несташни ђаци нису склањали од погледа наставника и ван територије школе. Ђацима се оволика строга није допадала, па су на својим састанцима апеловали на блискији однос са наставницима и престанак забрана кретања. Њихов глас се у овом питању вероватно не би уважио да наставници нису проучили реферате Моше Пијаде и Владимира Бакарића, који су се залагали за блажи и хуманији однос према ђацима, па

Одлука Владе ФНРЈ од маја 1952.

Прописано је обавезно осмогодишње школовање. У гимназије се уводе:

- поступак прелазак на четворогодишње образовање
 - строжији критеријуми
 - поправни испит из само једног предмета
 - разред се може поновити само једанпут
 - искључују се ученици на полугођу са четири и више слабих оцена.
- Од школске 1952/53. уведен нов Наставни план и програм.

је ношење униформи и забрана кретања укинута,¹⁶⁴ али је зато **пооштрени критеријум оцењивања.**

Пооштравање критеријума у гимназијама је била одлука Владе ФНРЈ из маја 1952. године,¹⁶⁵ а са агилном Вером Матић она је дословно спроведена. На почетку своје

каријере, професор српског језика и књижевности Адам Стошић је имао проблема по овом питању. „Овде су ми скренули пажњу да се вредност наставника мери по броју слабих оцена. Мада парадоксално звучи - више слабих, бољи наставник, јер држи висок „критеријум“... Мој начин оцењивања је морао пасти у очи директорки. Она је имала обичај да повремено прелистава дневнике и контролише, тим путем, рад наставника.

ХОР СА ПРОФЕСОРОМ ЧОЛОВИЋЕМ
(Школска библиотека)

¹⁶⁴ Љубиша Ђидић, Гимназија данас (1945-1965), 100 година Гимназије у Крушевцу, Крушевац, 1965, стр. 321-369.

¹⁶⁵ Р. Мишић, Сви наши директори, 216.

Из мојих рубрика закључила је да је број слабих оцена далеко испод нивоа Братиславе Јовановић, а нарочито Милке Крапчевић. Код ње је на писменом било 20 слабих, а код мене 4-5,¹⁶⁶ пише Стошић, и додаје да је добијао стрпљиве примедбе да „уједначи критеријум“, али да је касније било и озбиљнијих сукоба.¹⁶⁷ „То разметање `критеријумом` се стално истицало на седницама. За моју директорку ја сам био осетно попустљив, мекан, „ниво основне школе“... Ова њена еуфорична политика, кад су у питању оцене, спласла је кад су њена деца постала ученици Гимназије...“¹⁶⁸

У циљу побољшања успеха, а и дисциплиновања ученика, рад са родитељима је био интензиван. Поред уобичајених родитељских састанака (сваког месеца) и родитељског одбора, родитељи су позивани и да присуствују часовима, али су и добијали упутства како да помогну свом детету у раду код куће.¹⁶⁹ Пракса је била и да разредне старешине у трочланој комисији обилазе станове ученика и да се у потпуности упознају са ђачком животном ситуацијом. Евентуалне проблеме комисија би достављала директорки и већима на решавање. А проблема је било. Много ђака је још увек живело у великој немаштини. Посебно тешко је било деци са села, која нису могла да путују, већ су становали код станодавца. О мукама једног од њих, сазнајемо из књиге Адама Стошића „Моја педагошка поема“. У књизи је препис рада Сретена Радулца, ђака са села, на тему „Зашто је слаб успех у нашем одељењу“.

Зашто је слаб успех у нашем одељењу

„...Ја сам ученик са села, па ћу можда због свог положаја гледати другачије на ствари него другови из града. Ја, дакле, станујем овде у граду код станодавца сиромашног и веома необразованог човека. Станујем са још два ученика у истој соби. Хигијенски услови су веома ниски, као у свим становима где се налазе ђаци. Зграда танког зида, тако да се у мало хладнијим данима осећа хладноћа и тада је немогуће учити, чак су и неки прозори полупани. Ученици који станују са мном немају чак ни кревет, већ спавају на поду, јер су материјално још слабији од мене. У соби имамо једну столицу, којом се моментално служимо сва тројица. Сијалица нам је врло слаба, тако да, при раду увече, кваримо вид...“

„...А ученици из града, нарочито ученице, шта код њих шкрипи? То су, углавном, младићи и девојке који имају све услове за живот и рад и којима се све чини глатко и сигурно у животу. Они су распуштени и распојасани, они имају времена да воде љубав, одлазе у биоскоп и на игранке. Једном речју, потпуно одударају од геџована. Они чак избегавају да разговарају са нама, сељачком децом. Они имају топлу собу за рад и добар ручак кад се врате из школе, и доброг одела и све књиге.“

Сретен Радулац, VIIр, 1956.

¹⁶⁶ Адам Стошић, Моја педагошка поема, Трстеник, 2003, стр. 73-74.

¹⁶⁷ Исто

¹⁶⁸ Исто

¹⁶⁹ Исто

Социјализам, дакле, није укинуо социјалне разлике, бар судећи по гневним речима Сретена Радулца. Предратна подела на „гуњ“ и „капут“ је и даље постојала, и наставиће да постоји, а бунтовни Сретен примећује да је градској деци лакше и на друге начине. Не само да преко лета не морају да раде, већ ће им „понеки наставник и прогледати кроз прсте, јер познаје њихове родитеље“.¹⁷⁰

Самоуправљање је довело до децентрализације управљања, чиме су многе ингеренције Министарства пренете на школу, њене раднике и већа. Право да расправљају и одлучују наставници су користили на маратонским седницима, расправљајући о свему — међуљудским односима, односу ћак—професор, методама наставе... Тражио се пут ка „новој социјалистичкој школи“. На њихову иницијативу у Крушевцу су одржавани педагошки семинари на којима су презентована знања из педагогије и методике. О дисциплини ћака се нарочито много разговарало. Прокламована је „свесна дисциплина“, а уводи се и нови предмет — Друштвено-морално васпитање, које се реализује на часовима разредне наставе. За то време ћаци су добили „информативно сандуче“, где су могли да ставе своје примедбе и предлоге. Један од предлога је да Гимназија добије своје новине, па је тако изашао први број школског листа „Наши видици“. Лист је, као и његов претходник „Вентури“, у почетку био претежно литерарног карактера, иако се могао наћи и по неки чланак који се бави свакодневним животом школе. Слика Маршала Тита била је готово обавезна, а што се тиче реторике, поред сентименталне поезије и прозе, одломак из чланка *Пред „збогом“* матуранта Баљозовића илуструје дух времена: „Социјалистички млади човек треба да се интересује и учествује у политичком животу, да упозна велику стварност у нашој земљи и важне светске догађаје, да прати важна епохална и научна открића и достигнућа... Кроз свестрано залагање изграђује се лик грађанина каквог тражи наша заједница. А за такво образовање и усавршавање основну улогу има школа у каквој учи и развија се наш ученик.“¹⁷¹

ВЕЧЕРИ ПОСВЕЋЕНЕ ЛАЗИ ЛАЗАРЕВИЋУ
(Школска Библиотека)

¹⁷⁰ Исто, 103.

¹⁷¹ Баљозовић, *Пред „збогом“*, Наши видици, број 2, Крушевац, 1. јун 1955, стр. 1.

ДУБРОВИК 1953. ГОДИНЕ
(фото Александар Филиповић)

КОМИСИЈА ВИШЕГ ТЕЧАЈНОГ ИСПИТА 1955.
(Школске библиотеке)

Писмени задаци из српског језика 1952/53. VIII 4¹⁷²

- Свако знање очекује од нас наш народ и отаџбина
- Хероји увек имају два живота: један кратак који завршава гробом, а други који траје кроз векове
- Родољубиви и социјални мотиви у лирици Алексе Шантића
- Борба за независност и социјализам основна је и најчаснија дужност народне омладине
- Очување независности и мирног развика социјалистичке Југославије, које је уско повезано са миром у свету, остаје и даље најважнији циљ народа Југославије (пробни матурски за сва одељења)

Тема реформе школства је готово константа од настанка Гимназије до данас, па ни ово време није било другачије. Стална тема је и однос наставника и ученика. Аналитички чланак у Победи пише: Док, с једне стране, у оквиру демократских права,

ученици осмог разреда Гимназије у Крушевцу подмећу наставнику патенте на столицу (иначе напредном наставнику и добром другу) - дотле с васпитне трибине, десет година након ослобођења, с катедре, из наставничких уста, могу се чути следеће речи: „Чим отвориш уста, знам колико вредиш“, „фрајеру“, „Ја вама судим, ја сам професор, а ви сте ученици!“¹⁷³ Трећа и вероватно најчешћа тема школских расправа је незадовољавајући успех и пролазност ученика. Ово је уједно била и тема од највећег интересовања шире јавности, судећи по броју чланака у којима се „Победа“ њоме бавила. Гимназијалци су у овим анализама боље пролазили од осталих средњошколаца, али је то слаба утеха ако се има у виду да је у јунском испитном року полагала и по половина генерације.¹⁷⁴

Више утицаја ђаци ће добити 1954/55. године, када су новим правилником добили своје представнике у наставничким већима, чиме је формализована њихова улога, али се место у школској хијерархији није много променило.

Са реализацијом физичког васпитања је било пуно проблема. У летопису за 1952/53. годину Вера Матић истиче проблем да се физичко васпитање реализује у сали за културно-уметничка дешавања.¹⁷⁵ Проблем је било и мало школско двориште, па се у тим годинама стално указује на овај проблем. Наредбе одозго су говориле да настава овог предмета треба да се интензивира, па су се наставници довијали организујући „спортска поподнева у школи“ недељом.¹⁷⁶ Проблем дворишта ће наставити да постоји. Санитарна инспекција је почетком школске 1957/58. чак припретила да ће забранити

¹⁷² Извештај за школску 1952/53, Виша мешовита гимназија у Крушевцу, Крушевац, 1953.

¹⁷³ Колико се постигло са друштвеним управљањем у нашим школама, Победа, 13. јануар 1956. године.

¹⁷⁴ Проблеми наставе, Победа, број 37, 14. септембар 1956. године.

¹⁷⁵ Извештај за школску 1952/53, Виша мешовита гимназија у Крушевцу, 1953.

¹⁷⁶ Сто година Гимназије у Крушевцу, 357.

рад школи. О овом проблему нас обавештава чланак из Победа од 11. октобра 1957. године, који школу без дворишта упоређује са организмом без плућа.¹⁷⁷

Године 1959. предмет техничко образовање постаје саставни део школског програма, а идеолошко образовање је требало да буде ојачано увођењем социологије. Од педагошких иновација уведени су семинарски радови, а по питању опреме кабинета, у Гимназији се користе филмски пројектори и дијапројектори. Уведен је и разгласни систем. Како би своје знање што више повезали са праксом, ђаци иду у посету и раде у крушевачким фабрикама. У лето 1955. године гости гимназијалца су били ученици из Енглеске, а „Победа“ бележи да је ова размена протекла и окончала се веома успешно.¹⁷⁸

Сликари у Гимназији

Крушевачка гимназија је 1954. када сам се ја уписала, била елитна школа у нашем граду. Мој отац, фотограф Душан, и мајка Драгица, домаћица, имали су нас четири девојчице. Мајка ме родила у осамнаестој години, а потом остале сестре, и зарекла се да ће сви њена деца завршити неку школу. Одредили су да идеш у Гимназију. Многа деца из моје Старе черице су била сличног статуса и родитељи су желели да буду нешто више него они сами. За мене, стидљиву клинку, која је углавном покађала школу „Вук Караџић“ и „Доситеј Обрадовић“, то је био догађај од највећег значаја. Уписати се и бити гимназијалка за мене и моји родитељи је значило напридак породици. Сама зграда је за нас била импозантна грађевина са пуно достојанствених професора на чијем је челу била директорка Вера Матић. Сви, углавном најбољи ђаци из града, а и околних села су се ту уписали и то је био догађај видети толико шаренило деце различитог порекла. Ми најмањи добили смо одељење на спрату, а разредни старешина током целог школовања нам је био професор српскохрватског језика и књижевни педагог Адам Стошић. Гимназија је имала предња и задња двориште са улазима за ђаци, са спољне стране главни улаз су користили професори и родитељи. Имали смо физиктурну салу која није имала добар под односно подлогу, па нам је она представљала увек проблем да се добије за неку игранку или неку другу активност.

Напомена: Снежана Милић, дев. Јовановић, матурантицање 1958.

¹⁷⁷ Литературно-историјски часопис „Победа“ из Крушевца, број 41, 11. 10. 1957, стр. 7.

¹⁷⁸ Чланак из Енглеског пословање у Крушевцу, Победа, број 28, 15. 7. 1955. и Освајање своје школе код своје куће, Победа, број 33, 2. 9. 1955. године.

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Због постигнутих успеха Завод за школска питања и проучавање школства је Гимназију у Крушевцу одабрао за експерименталну школу, па ће 1956. године ђаци VII разреда (данашњи трећи средње) моћи да бирају између два гимназијска смера: друштвено-језичког и природно-математичког, што је, по завршетку огледа, уведено на државном нивоу од 1960. године. Те године је у Гимназији почела са радом Бачка задруга, састављена од више секција и претежно се бавила организацијом такмичења. На једном таквом, тзв. Гимназијади у Светозареву (данашња Јагодина), наша Гимназија је у конкуренцији 11 гимназија освојила друго место.¹⁰⁹ Прва Гимназијада је одржана у Крушевцу 1961. године, уз пуну подршку општинских власти. Крушевачка гимназија је била и иницијатор ове лепе манифестације. Али после две успешне године, неко се у врху тадашњих партијских комитета досетио да је развијање гимназијског духа елитистичка и „буржоаска“ творевина, па је организовање Гимназијада обустављено 1963. године тј. трећа Гимназијада у Крагујевцу није одржана. Овакво гледање комунистичких лидера на концепт гимназијског образовања довешће, на неки начин, до укидања гимназије у будућности. Комунистички егалитаризам једноставно није могао да смисли гимназијски елитизам.

Прва Гимназијада у Крушевцу 1961. године

Половином новембра 1960. године на састанку одељењске заједнице IV/3 Крушевачке гимназије разматран је предлог да се 1961. године, а поводом Дана младости и 20 година од почетка борбе против фашизма, одржи у Крушевцу прва Гимназијада. На овој спортоко-уметничкој манифестацији организатор и домаћин би била Гимназија у Крушевцу, а учествовали би ученици гимназија из Прокупља, Ниша, Алексинца, Тутрије, Јагодине, Крагујевца, Краљева, Чачка и Ужица. Била би то прва Гимназијада на српском и тада југословенском простору.

Идеја је једногласно прихваћена и са њом су упознати директорка, Наставничко веће, Школски одбор, руководство школске заједнице, омладинске и друге организације Гимназије.

Добар пријем идеја је имала и у омладинској организацији општине и Среза крушевачког, а председник Среза крушевачког Трифун Николић, примио је делегацију ученика Гимназије и прихватио се покровитељства, уз обезбеђење финансијских средстава. Тада је договорено да се Гимназијада одржи од 17. до 19. априла 1961. године.

Јануара 1961. је на заједничком састанку директора, наставника физичког васпитања и ученичких организација утврђен програм спортоких и културних садржаја на Гимназијади. Крушевачка предузећа ДИИ „Жути“, ХИ „Мериди“, ИМК „14. октобар“, ШИК „Црвена застава“ и др.) обезбедила су финансијску у другу врсту помоћи.

¹⁰⁹ Богдануб Милојевић, *Развој школског окрштива у Крушевцу*, Крушевац, 1974, стр. 73-74.

Уочи отварања Гимназијаде пристигли су учесници, њих око 1200, од којих су око стотину били професори, спортске судије, новинари и др. Комисија за смештај, коју су сачињавали ученици Гимназије, успешно је обавила свој задатак, па су ученици смештени код својих рођака, ученика основних и средњих школа Крушевца, интернату индустријске школе и хотелима „Париз“, „Европа“ и „Београд“.

Органи крушевачке власти донели су одлуку да се настава не одржава у школама Крушевца, са захтевом и молбом да ученици, њихови родитељи и наставници прате културне и спортске садржаје. Они су одржавани на стадиону „Напредак“, у физкултурној сали и дворишту Гимназије, простору у Дому културе „14. октобар“, где су у вечерњим сатима биле приредбе са музичким, хорским, драмским и рецитаторским садржајима.

Спортска такмичења била су у малом фудбалу, кошарци, одбојци, атлетици, стоном тенису и шаху.

Свечано отварање пратио је велики број ученика и грађана. Кренуло се од зграде општине, са војним оркестром на челу, до стадиона.

После интонирања химне, подизања заставе и поздравне речи домаћина и организатора, Гимназијада је свечано отворена.

Деветнаестог априла проглашени су победници и то:

- У области културно-уметничког програма најбољи су ученици из Чачка, а други из Крушевца.
- Најбоље ученице биле су из Алексинца, а друге из Крушевца, док су најбољи ученици били из Ниша, а други из Крагујевца.
- Свеукупни победници прве Гимназијаде били су из Ниша, а други из Крушевца.

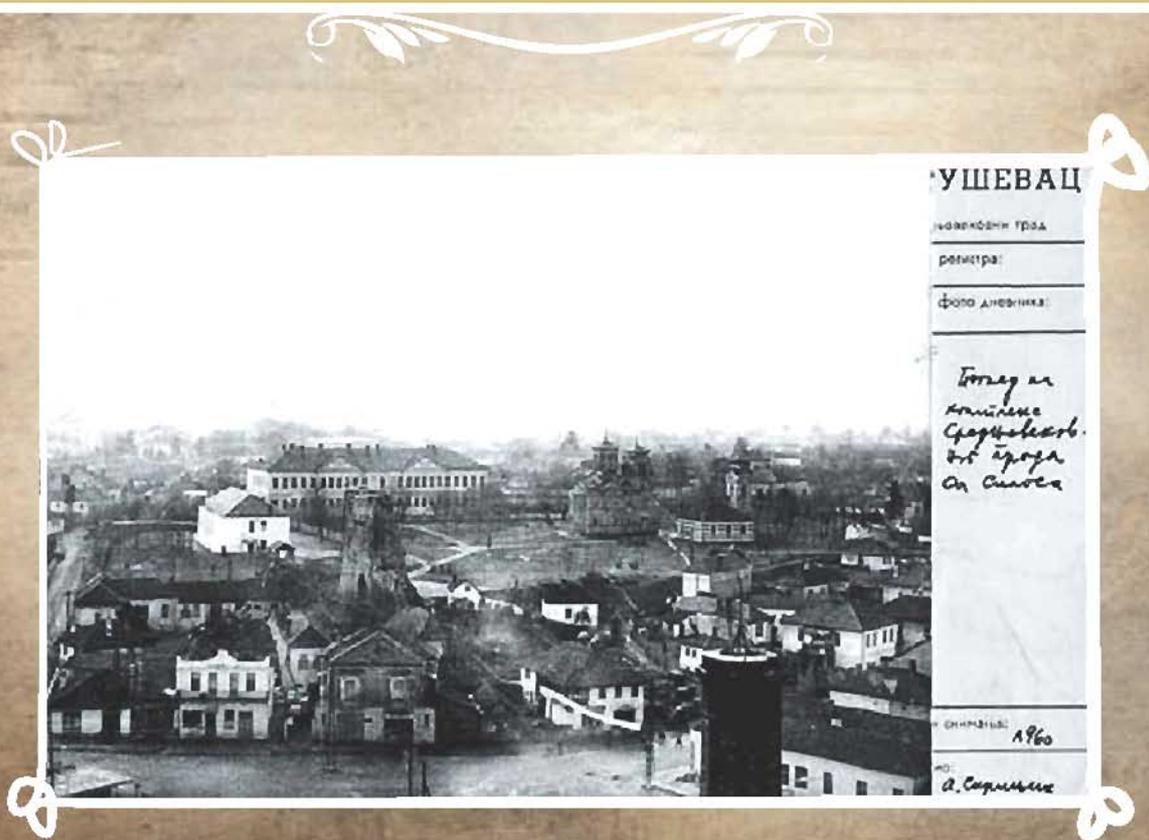
После доделе награда и проглашења најбољих, донета је једногласна одлука да организатор и домаћин Друге гимназијаде 1962. године буде Гимназија из Ужица.

Прва Гимназијада, са амблемом и знаком, успешно је организована захваљујући подршци, пре свега, професора Гимназије, општинском и среском руководству, привредним организацијама, али и бројним ученицима. Посебна захвалност иде директорки Вери Матић, професорима Мики и Тањи Петровић, Ратку Тошовићу, Милошу Петровићу, Димитрију Симићу, Борисаву Михајловићу, Воји Качаревићу; председнику Среза крушевачког Трифуну Николићу и ученицима Гимназије: Станиславу Алексићу, Драгану Бешићу, Заринки Бзенић, Душану Рајковићу, Душици Пејчић, Мирјани Закић, Радовану Томашевићу, Михајлу Поповићу, Милану Кнежевићу, Мирјани Ђидић, Славољубу Бановићу, Милисаву Милојковићу, Градимиру Зајићу, Владимиру Лапчевићу и многим другима.

Велики број учесника прве Гимназијаде учествовао је и на другој у Ужицу, док се трећа, која је требало да се одржи у Крагујевцу, није одржала, јер је тадашње политичко руководство у Србији закључило да ова манифестација окупља само један део омладине, а не и оне са радничким занимањима.

Покретач прве Гимназијаде, одељење IV/3 је од другог разреда проглашавано за најбоље по успеху.

Прибележио један од организатора и председник Организационог одбора прве Гимназијаде у Крушевцу Радован Томашевић Томаш (Крушевац, 2015)

Шездесете године су донеле општи бољитак који се осећао у животу свих, па је тако и Гимназија постајала све лепша и опремљенија. „Двојка“ постаје довољан (2) и сада је прелазна оцена.¹⁸⁰ Променили су се и ђаци. Дошли су они који нису одрасли „на жутој проји“ и који нису имали никакво непосредно искуство рата. За њих јунаци Револуције нису били храбри и трагично страдали другови из школских клупа. Пали борци и родољуби постали су историјске личности којима се не смеју заборавити имена и њихово дело. Њима у славу је 29. новембра 1961. године у Гимназији изнад степеништа постављен рељеф и спомен-плоча са именима 59 ученика трагично страдалих у Другом светском рату. Рељеф је дело вајара и наставника школе Димитрија Симића и једног од највећих уметничких имена Крушевца свих времена. Евоцирања сећања је било и на безброј других начина. Славиле су се двадесетогодишњице почетка устанка, АВНОЈ-а, живота у социјализму... Међу свим тим младим јубилејима 1965. године Гимназија је прославила своју стогодишњицу. Директорка Вера Матић је окупила Организациони одбор прославе на челу са Драгомиром Лазићем, а међу члановима је био председник Скупштине општине Радован Стојановић. Поред прославе и других активности, нама је посебно драгоцен монографија Сто година Гимназије у Крушевцу, издата поводом јубилеја. Ово лепо писано штиво о првих сто година наше школе и данас је најбоље сведочанство за упознавање њене прошлости. Редакцију су чинили Будимка Ковбаско, Милош Петровић, Антоније Маринковић, Драгомир Лазић, Љубиша Ћидић, Љубиша Ћорђевић и Радомир Мићић.

Удварање педесетих

Били смо велики романтичари, занесењаци. О неком дечку маштале смо месецима, чекале на корзоу да се окрене круг код позоришта да би се срели и онако брзо погледали. Свако од нас имао је скривену симпатију. Углавном су то биле платонске љубави, које су се изјављивале неком сроченом песмом или прилажењем у секцији као ради разговора. Ретко се виђао неки пар, јер су нам родитељи забрањивали изласке удвоје, поготово нама девојкама. Моја се мајка рано удала па је стрепела да и ми нешто тако не урадимо. Ретко би неко испричао о првом пољупцу и то у каснијим разредима. Као да смо спорије сазревали. Сећам се, на мојој прослави велике матуре у физкултурној сали, да су дечку који ме је бирао да плешемо клецала колена. Било ми га је жао, јер знам да је имао трему када ме бирао. Нисмо имали самопоуздања за тако нешто и све што смо знали црпели смо из књига или узајамних прича. Сви смо имали неку тајну, своју скривену љубав и маштали о првом сусрету, првом пољупцу...

...Удала сам се за дечка који ми се удварао на ликовној секцији.

Казивање Снежане Мићић, дев. Јовановић, матуранткиње 1958.

¹⁸⁰ Наставни план савета за просвету НР Србије од 31. маја 1960. године.

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Годину дана после великог јубилеја Гимназије, њена директорка Вера Матић је своје место препустила младом педагогу Милану Недељковићу. Школа је упркос гламазној самоуправљачкој управи (у управљању су учествовали директор, Савет школе, Управни одбор, Збор радних људи, Наставничко веће и разредна већа), наставила добро да функционише. Ипак, из летописа који је брижљиво писао директор Милан Недељковић и његов наследник Миљојко Симић уочавамо чудан дневни ред седница Наставничких већа. Седнице су често почињале неким предавањем. „Спољна политика Југославије и њен међународни положај“, „Принципи дијалектичке методе“, „Појам вредности у марксизму и комунизму као довршени натурализам и довршени хуманизам“ неке су од тема ових предавања.¹¹¹ Наставници су добијали задатке да за седнице припреме реферате о одређеној теми, а онда их пред колегама излагали. Колико је ова пракса била популарна говори коментар бивше професорке географије Љиљане Трипковић да су јој у школи најтеже падали „ти дугачки реферати“ на седницама, које су морали да стремају и слушају.¹¹² Ова пракса је наслеђена из првих послератних година, када школа није образовала само ђаке, већ и професоре одрасле у старом режиму. Реферата има и у модерно доба, само су теме искључиво педагошке, тј. више него политичких и идеолошких.

¹¹¹ Летопис Крушевачке гимназије 1974-1979. (рукопис)

¹¹² Казивања Љиљане Трипковић, професорке географије у пензији.

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Економски боља времена учинила су да се кабинети даље опремају, а асфалтира се и двориште. Гимназија помаже успон гимназија у Александровцу, Варварину¹²³ и Брусу, које у то време функционишу као њена истурена одељења. Гимназија наставља традицију да се сматра елитном школом. Више од половине њених ђака су из основних школа доносили Вукове дипломе. На тестирањима Републичког завода њени ученици показују изузетне успехе. Организују се и даље екскурзије. Поред редовних, најбоља одељења се распуштају раније и награђују екскурзијом.¹²⁴ Ипак, било је и проблема. На екскурзији школске 1969/70. године у Дечанима, група младих Албанаца је на силу хтела да одведе ученицу, после чега су забрањене све екскурзије осим матурске.¹²⁵ На другој страни, у граду су чувена гимназијска летовања у Црној Гори.

Летовања у организацији Гимназије

У време када сам ишао у Гимназију, летовало се врло скромно. Мој отац је радио као пословаћа у Лувру (робна кућа), тако да сам део летњег распуста, још од осмог разреда, проводио радећи уз њега, за плату, док су радници Лувра били на годишњем одмору. Други део летњег распуста сам користио за летовање са Гимназијом. Две године сам био на мору у Сутомору, а друге две у Бару. Организатор летовања био је професор физичког Мико Петровић, зваоци Мико Бакраче.

Камп у Шушкы 1963. године

До мора се путовало возом, тачније мењали смо два воза и један шинобус. Показали смо предвече у 6 сати, путовали пругом нормалног колосека до Чачка. Ту нас је чекао „Лира“, који је био резервисан за Крушевљане, ученике Гимназије, Економске школе и оне који су летовали са Партизаном. Након проведене једне ноћи, једног целог дана и још једне ноћи, стизало се у 4 сата ујутру у Титоград. Ту смо хватали шинобус за Сутомору. У Сутомору на железничкој станици, са све коферима, постављинама, шерпама и другом потребном

опремом за кампованње, требало нам је још око километар и по до логора.

Управник логора био је Мико. Гимназијски логор био је уз Партизанов. Спавали смо у шаторима, за разлику од ђака из Економске (претвorno девојачке), који су имали смештају згради. Мушкарци су имали сломарнице, а девојке душеке на надувавање. Кулина се састојала из четири диве са церадом и казаном, а кувар и куварица били су чика Миле и тетка Рада Илијевић Скендер, наследници чувеног крушевачког Скендера пекара.

¹²³ Варваринска гимназија се осамостањује 1972. године.

¹²⁴ Кампованње директора Градимира Петрића, матуранта 1973. године.

¹²⁵ Кампованње Бисерке Рајић, дев. Петровић, матуранта 1972. године.

РЕАЛНА = ГИМНАЗИЈА

Предност гимназијског логора је била и то што је једини имао разелас, тако да су се после вечере правиле шаране, претекло уз Елеуса. Музику је пуштао чувени Анта, а долазили су још и момци и девојке из београдског Партизана, који је био смештен на другом крају Сутормора. Ученицима Економске школе су професори забрањивали да долазе на шаране и мистам да су нам завидели.

Кавицања Милисави Васића, матуранта 1964. године

Године 1975. обновљено је издавање школског листа „Наши видици“. У почетку више бројева годишње, а од 1975. само свечани број. Све школске секције раде пуном паром. Гимназија у то време своје просторије дели са Основном школом „Јован Јовановић Змај“. И даље се нагује култура добровољног рада. Пошумљавање Слободишта, поправљање пута до Беловића, уређење Багдале...¹⁰⁰ Њени ђаци, поред теоријских знања, један део часова имају у фабрикама, на практичним пословима. Рад у крушевачким предузећима ће се као школска пракса задржати до касних осамдесетих, али је са тим увек било проблема. Један новински извештај из 1966. године о ученичкој „пракси“ овако говори:

„Очито је да су многи ученици ове школе неозбиљно и неодговорно схватили ову своју обавезу, па су нашли изванредну шансу да задовоље своје ‘ситне’ пороке. У „Мерими“, једна група ученика је сатима на крову једне зграде играла „тупарац“, друга група, у „22. Јулу“ организовала је праве турнире у малом фудбалу. У „Веселину Николићу“ главни шлагер неких ученика је био „ајна“ (опет на крову!). У „Душану Петронијевићу“ је било више начина забаве. Једни су играли кликере, а други у ресторану друштвене исхране неку врсту рулета. Нису једино хазардне игре биле на души омладинаца Гимназије. Радници „Жупског рубина“ причају са чуђењем колико поједине девојке (само су ученице ишле у ово предузеће, јер су мушкарци ранијих година осетно смањили производњу) могу да попију вињака, мистеле и сличних

напитака. А радници штампарије при

ЧАС ПРЕДВОЈНИЧКЕ ОБУКЕ 1963.

¹⁰⁰ Крушевачка гимназија 1885-1985, Крушевац, 1985, стр. 160.

ПРАКСА У БОЛНИЦИ 1964. ГОДИНЕ
(фотографију доставила породица Димитријевић)

„Душану Петронијевићу“ научили су низ нових „штосова“ и понеку псовку од девојака које су сатима седеле, причале, певале и задиркивале слагаче.¹⁸⁷ Притужби „удруженог рада“ на понашање гимназијалаца на пракси, биће и касније. Изгледа да су се гимназијалци боље сналазили на пољима науке и уметности. За своје успехе више не добијају прелазне заставице. Одлични са свим петицама добијају диплому „Вук Караџић“, успешни у друштвеним наукама диплому „Светозар Марковић“, а у математици и природним

диплому „Михајло Петровић Алас“. Новински чланци истичу велики број секција и ваннаставних активности.¹⁸⁸ Активни су оркестар, хор, позоришна трупа, бројне секције, а обновљени рад литерарне дружине „Напредак“ је имао проблем мотивације публике: „Млади људи, окупљени у гимназијској литерарној дружини „Напредак“, покушавају поодавно да своје вршњаке спријатеље с литературом и открију им многе чари ове уметности. Ранији потези нису много успевали, јер на монотоне и већ добро познате књижевне вечери млади нису долазили. Кажу— досадно, другови! Један чита, чита, па други, трећи и тако читав сат, на крају аплауз (онај обавезни) и ником ништа!“ пише Миомир Ристовић у Победи. Како би скренули пажњу на себе, литерате су смислиле пропагандну диверзију. Излепиле су град афишима који позивају на Први литерарни кермес. Подељене су и карте за продају. Али ова неконтролисана и неодобрена акција је одмах нашла своје кочничаре. Неки професори су говорили да је „реч `кермес` буржоаског порекла“, а други да је „тај кермес скандалозна дрскост“. Можда и због тога „кермес“ је препунио салу, а између квизова и музичких нумера читани су стихови Лорке, Тагоре, Превера и др., тако да је књижевно вече успело као ниједно пре.¹⁸⁹

Врло успешно је било и Школско спортско друштво „Гимназијалац“. Оно је организовало такмичења са другим школама и остваривало завидне резултате. Од спортиста, почетком седамдесетих година су посебно успешни били кошаркаши. О томе нам на шаљив начин прича професор физике Иван Зорнић, тадашњи гимназијалац: „Тих седамдесетих, била је веома популарна кошарка. На гимназијском терену је преко целог дана (и у време часова!) било оних који су имали времена да сатима бацају лопту кроз обруч. Ту се играла најбоља кошарка у овом делу Србије, више гимназијалаца је играло за ОКК Крушевац, а неки од њих су се касније прославили играјући за прволигашке тимове и репрезентацију Југославије (Лега Ивановић, Бобан Петровић Хита, Мића Милојевић Раја, Грбовић...).

У то време је била популарна и „Сорбона“! Крушевачку гимназију није било лако завршити, било је `нормално` да ученик понавља. Онда се неко досетио да може да пред крај школске године промени школу, заврши разред и у септембру се врати. По пет-шест

¹⁸⁷ Д. Миладиновић, *Пракса или „убијање“ времена*, Победа, број 888, 15.04.1966. године.

¹⁸⁸ Ј. Миленковић, *Како се забављају гимназијалци*, Победа, број 946, 23.06.1967. године.

¹⁸⁹ М. Ристовић, *Стваралаштво или буржоаска егзибиција*, Победа, број 885, 15.03.1966. године.

ученика из одељења је одлазило у априлу, мају и јуну у Варварин, па је њихова гимназија добила надимак „Сорбона“. Пошто наши кошаркаши нису баш били и добри ђаци, већина њих је завршавало разред на „Сорбони“. Кошаркашки тим Крушевачке гимназије је побеђивао све школе у региону, осим тима Варваринске гимназије у мају и јуну...¹⁹⁰

Седамдесете су донеле општи раст стандарда, али и отварање према Западу. Са тог Запада до тадашњих гимназијалаца је долазила музика Стонса и Цепелина, али и фармернице од Тексаса — „супер рифле“ са пијаце Понте роса из Трста, које су могли поседовати само најсрећнији. Уочљиве су зато биле разлике у одевању између имућнијих становника социјалистичке отаџбине и осталих, посебно ђака са села. Ове разлике су у Гимназији неутралисане ношењем обавезних униформи. „Ученици су носили плаве блузе, а ученице бордо кецеље. Оне су биле и веома практичне јер је у њиховим џеповима, реверима, рубовима, могло да се сакрије свашта: пушкице са формулама из математике, цедуљице са љубавним порукама, изгужвана пакла `дрине` или `дијаманта`...“¹⁹¹

МИЛАН НЕДЕЉКОВИЋ
директор

Угледни крушевачки ортопед и бивши гимназијалац Градимир Перић о овој теми каже: „Ко није желео да носи униформу или је скидао, добијао је опомену професора или казну - смањену оцену из владања. Тада ниси могао да имаш одличан успех на крају године уколико имаш смањену оцену из владања или имаш једну тројку — просек се није рачунао. Ниси могао да будеш врло добар ако имаш једну двојку.“¹⁹²

Различита боја униформи за дечаке и девојчице није била потпуно случајна. Иако је још школске 1951/52. установљена Мешовита гимназија, последице поделе на Женску и Мушку су се осећале до седамдесетих година. У дневницима су прво уписиване девојчице, па дечаки, „одвојено се радило и физичко — ученице са једним професором, а ученици са другим. У учионицама су ученице седеле на једној страни, а ученици на другој (као у цркви), ретки су били примери да у истој клупи седе дечаки и девојчица...“¹⁹³

Вечерњи изласци још увек су били ограничени до 8 увече, иако наставницима није прописивано „патролирање“, као две деценије раније. Они који би били виђени после овог времена трпели би критике и претње смањењем оцене из владања.¹⁹⁴ Још увек није било дискотека. Игранке су се одржавале у КУД „14. октобар“ и Дому ЈНА. А корзо је ишао од „Бетекса“ до Споменика косовским јунацима. „Тачно се знало где ко стоји од дечака до девојке шетају, нпр. група код „Самоизбора“, група код „Звука“, група код самопослуге „Чешаљ“... Са друге стране улице (поред апотеке и експрес ресторана) шетали су старији и озбиљни момци и девојке“, сећа се тадашња гимназијалка Бисерка Рајић.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Казивање Ивана Зорнића, матуранта 1974. године и данашњег професора физике у Крушевачкој гимназији.

¹⁹¹ Исто

¹⁹² Казивање доктора Градимира Перића, матуранта 1973. године.

¹⁹³ Казивање Ивана Зорнића

¹⁹⁴ Казивање доктора Градимира Перића.

¹⁹⁵ Казивање Бисерке Рајић, дев. Петровић, матуранткиње 1972.

ПРОСЛАВА МАТУРСКИХ У ДОМУ ЈНА

Стева, сам против свих

Кошарка се играла највише, вероватно што је Југославија у то доба постала превак света у кошарци, али се играла и добра одбојка. Највише памтим утакмице одбојке са професором Стевом - он сам против нас шесторо. Нема „пецања“, преступа, а ко изгуби - плаћа другој екипи или професору кисело млеко и кифле код Мусе (посластичарница „Пчела“). Како смо ми напредовали у одбојци, професору смо додавали још неког ђака. Било је лепо и весело, а укус кифли и киселог млека из Пчеле и данас памтим.

Називање доктора Градимира Перића

Жика Математика Стрижек

У току гимназијског школовања имао сам велику срећу да ми четири године математику предаје „геније за математику“, професор Жика Стрижек. Он нам је предавао и нацртну геометрију. Математика ми је у основној школи била велики баук и нисам је волео. Математичка „магла и мрак“ почели су да се разилазе током последња два разреда у ОШ „Јован Поповић“ захваљујући наставнику Видоју Пауновићу, а коначну „светлост у тунелу“ донео је професор Стрижек. Математику смо имали пет дана у недељи, а за „домаћи“ имали по пет задатака, углавном са неке математичке олимпијаде или такмичења, тако да нисмо морали пуно да користимо збирке задатака... Професор Стрижек је био „збирка задатака“.

Овако је професора Жика упамтио ђак који је савладао математику. Многи други упамтили су његово „Седи, главо, и почни да учиш!“

Казивање доктора Градимира Перића

Милисав и "Чупавац"

Драгослав Маза Петровић је био ученик Гимназије у периоду од 1966. до 1970. године. У његово време су нарочиту популарност имали „Битлси“ и по узору на њих већина омладине је носила дугу косу до рамена. Тај тренд је и Маза пратио, а по правилима Гимназије то није било допуштено. Разредни старешина је био професор хемије Милисав Миловановић и он му је наредио да се ошиша и уреди фризуру. Маза то није желео да уради и рекао је разредном старешини да нема новца за фризера. Тада је Милисав извадио из свог џепа новац, дао му је и послао га да одмах оде и уреди фризуру.

Казивање Драгослава Петровића

Мистер Бунтић

У историји Гимназије је било пуно професора који су били потпуни заљубљеници у свој предмет. Тешко је више волети математику од Жике Стрижека, филозофију од Шемсудина Шимета Шишића, књижевност од др Радована Батурана, али нико не може више волети језик од мр Димитрија Бунтића.

„Енглески нам је предавао професор Бунтић. Од њега смо са лакоћом много научили о енглеском језику, култури и књижевности. Часови енглеског су нам били разонода и велико задовољство. Ја и данас користим сентенцу професора Бунтића о девојкама које пуше: „The girl must be like a flower, not like a chimney“ (девојка мора да изгледа као цвет, а не као димњак).

Казивање доктора Градимира Перића

ПРОФЕСОРКА МИЛАНКА ИЛИЋ
 БИО ГИМНАЗИЈА РЕВИС СЛАВИЈА

Жота

Професор Живорад Цветковић Жота имао је у мом стручном опредељењу одлучујући утицај јер је своју велику љубав према природи, свом предмету — биологији и свој ентузијазам заразно пренео на нас и тиме нас „пелцовао“ за цео живот. Умео је да цени своје ученике поклањајући им поверење и веру, а ученици су, ценећи га, узвраћали на исти начин...

*Милан Ђокић, професор Медицинског факултета у Београду
 (Из књиге Радмиле Мишић Разнели нас ветрови ко маслачке, Крушевац, 1995)*

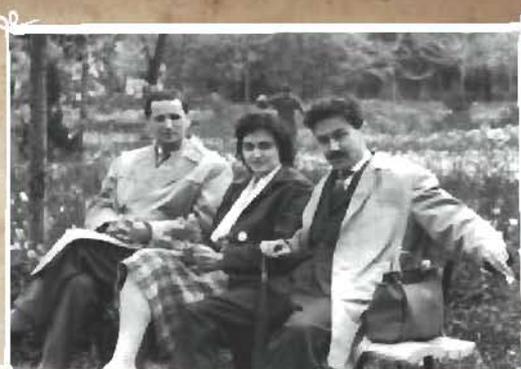
Камп у Сутомору 1968.

Професор Жота припрема ђаке за пријемни на факултет. Шездесетих се пријемни полагао на крају лета. Сви Жотини ученици су одлично пролазили на факултету и професионалном животу и дуго одржавали комуникацију са вољеним професором. Његово име је било добро познато на Медицинском и сродним факултетима.

Слика десно горе: Рад са ђацима у кабинету

Слика десно: на Скадарском језеру
 (фотографије доставиле породице Филиповић,
 Николић и породица професора Жоте.)

Мића Вектор и „чупавци“

Младе је прво освојила музика Битлса, а затим и њихове фризууре. Дугу косу на дечацима ни родитељи ни професори никако нису прихватили, а ни кроз град није било безбедно прошетати као „чупавац“, посебно по мраку. У Гимназији је дуга коса била строго забрањена, а непослушни су били кажњавани. Како је било тешко установити када је тачно коса предуга, гимназијалци су постепено померали границу, сантиметар по сантиметар.

У одељењу IV-6 скоро сви дечаци су се трудили да имају што дужу косу, па су редовно „заборављали“ да оду код фризера. Сукоб са разредним старешином Милутином Веселиновићем (Мића Вектор) био је неминован, на крају је интервенисао и директор Милан Недељковић, који је запретио искључењима из школе. Приморани да се подшишају, ученици су се договорили да у знак протеста дођу у школу специјално одевени. Сутрадан су сви дечаци на себи имали беле кошуље и црвене кравате, а девојке кике са везаним машницама и беле чипкане крагне око врата. Тако упарађени чекали су други час и реакцију разредног. Први час су провели ћаскајући са професором историје Миодрагом Мијом Михајловићем, који није крио одушевљење изгледом ученика. Коначно је и Вектор ушао, записао час и правећи се да ништа не примећује, наставио да предаје, на опште разочарење присутних. На крају часа окренуо се према ђацима и кратко добацио: „Мислили сте мене да изненадите! Е, нисте, рек’о ми Мија!“

Казивање Ивана Зорнића, матуранта 1974. године и професора физике у Крушевачкој гимназији

На завршном испиту у јунском року, 26. маја 1974. године за писмени задатак из српско-хрватског језика су дате следеће теме:

1. Данас и увек, радник самоуправљач у неразрушивом братству и јединству дароваће своју снагу и љубав за вечно пролеће слободе и мира
2. Наш савремени психолошки роман и његова проблематика (по избору)
3. Научно стварање има смисла уколико служи радном човеку

ПРЕД ПОЛАГАЊЕ МАТУРЕ 1965. ГОДИНЕ

СЛЕТ У ЧАСТ 100 ГОДИНА ГИМНАЗИЈЕ
(Школска библиотека)

МАТУРАНТИ IV/4
СА ПРОФЕСОРКОМ ЗАГОМ МИЛАНОВИЋ ШМЕЛИНГ
1968. ГОДИНЕ

МАТУРАНТИ IV/1
СА ПРОФЕСОРОМ ДУШАНОМ НИШОВИЋЕМ
1968. ГОДИНЕ

УЧЕНИЦИ ПОЧЕТКОМ СЕДМАДЕСЕТИХ
(фото Н. Грунцки)

ПРОФЕСОРИ Ж. СТРИЖЕК И М. ГРАНДОВ У КАНЦЕЛАРИЈИ
СЕКРЕТАРА ШКОЛЕ СТОЈАНКЕ ПОПОВИЋ И БЛАГАЈНИЦЕ
РАДМИЛЕ ЈОВАНОВИЋ

ДЕО КОЛЕКТИВА ГИМНАЗИЈЕ 1971. ГОДИНЕ
(фото М. Грандов)

ГИМНАЗИЈА И ОБРАЗОВНИ ЦЕНТАР БОСА ЦВЕТИЋ

○ 1976-1990. ○

П

осле непуних 10 година на месту директора, у априлу 1976. године Милан Недељковић је отишао на другу функцију, а руководеће место препустио професору историје Миљојку Симићу. Само месец дана касније, Гимназија је променила име. Постала је Гимназија „Боса Цветић“. Како се наводи у књизи *„Крушевачка гимназија 1865—1995“*, била је пракса у то време да се школама дају имена истакнутих бораца из минулог рата, па је тако узето име бивше ученице, борца и просветног радника Босе Цветић.¹⁹⁶ Али промена имена биће тек весник онога што се ваљало иза брда. Школске 1977/78. године почиње вероватно највећа, неко ће рећи најгломазнија, али свакако најамбициознија реформа средњошколског образовања. Креће са програмом тзв. усмереног образовања. Четири средњошколске године су подељене у две фазе. У првој, познатој као „заједничке основе“, ђаци су се опредељивали за једну од четири струке: културолошко-језичку, природно-математичку, природно-техничку или здравствену. У другој години бирали су неко од преко 800 занимања. Ваци су се у разреде „заједничких основа“ уписивали по територијалном принципу, а све школе су имале обавезу да у свом програму имају 60% производних и 40% непроизводних занимања.

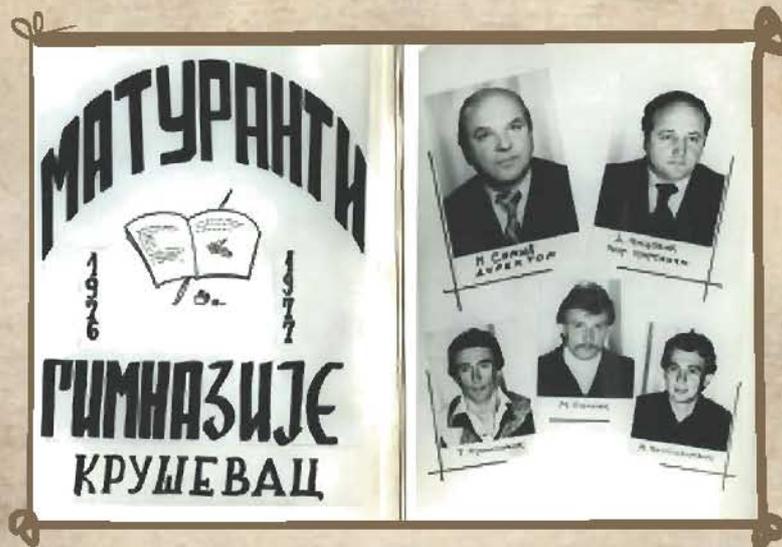
УЧЕНИЧКА ПРАКСА. НА БЕРБИ ГРОЖЉА.
(фотографија М. Грандосе)

Школске 1980/81. Гимназија добија назив „Образовни центар Боса Цветић“ удруживањем са Медицинском школом. У понуди су била занимања: генетичар за оплемењивање биља, математичко-технички сарадник, грађевински техничар за високоградњу, керамичар, медицинска сестра, стручни сарадник у култури и информисању, молер, тесар, армирач, зидар и руководилац грађевинских машина. Овакав систем је утицао на то да Гимназија изгуби своју елитистичку позицију. У ствари, она у

¹⁹⁶ Крушевачка гимназија 1865-1995, Крушевац, 1995, стр. 169.

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

формалном смислу у овом периоду није ни постојала. Није дакле више ни именом била гимназија. Постојала је наравно зграда, њени наставници и идеја о гимназији коју су пажљиво чували сви грађани Крушевца. Тадашњи ђаци без обзира на струку, говорили су да похађају гимназију. Име Гимназије одбило је да нестане, чак и када су га законом

Оаза спаса Радомира Батурана

Прве године мог рада у Крушевачкој гимназији остале су ми најдраже по изузетно паметној деци и колегама са хуманистичким идеалима. Побегло сам из локалног новинарства у „Победи“ у Гимназију, као у оазу спаса, да предајем српски језик и књижевност, са пола радног времена и „на одређено“, само за ту школску годину. Бог и људи су одлучили да ту останем 20 година. Моје колегинице: Живица Милићевић, Живка Тасић, Даница Јовановић и Милева Протић све су учиниле да останем у њиховом тиму „за стално“. Одрекле су се свог хонорара, па су и мени, већ другог месеца рада у Гимназији, дали пуну норму часова. И директор школе, историчар Симић, у томе нам је помогао. Све време нашег заједничког рада у Активу наставника српског језика и књижевности владала је слога и и једно племенито проосећање између мојих колегиница и мене.

Поред споменутих колегиница из Актива српског језика и касније колегиница из Медицинске школе: Наде Брајовић и Милице Михаиловић, ценио сам, као велике стручњаке и честите људе, и своје колеге из других актива: Раду Матић, Жоту Цветковића, Димитрија Бунтића, Живку Крстић, Драгославу Лулић, Жики Стрижака, Љубу Миленковића и друге.

др Радомир Батуран, Сећања на Крушевачку гимназију – од оазе спаса до добровољног изгнанства

¹⁹⁷ Тања Ђокић, Ученик – професор, Наши видици, број 32, мај 1990, стр.11.

укинули. Грађани Крушевца су превише волели и поштовали ту стопетнаестогодишњу старицу да би дозволили једном закону и једној реформи да је укине. Ипак, долазак ђака слабијих постигнућа учинио је да критеријум оцењивања ослаби. Дисциплина је такође попустила, па Гимназија више није сматрана најстрожом школом. *„Време када се у школу ишло са обавезним униформама, када је професор био поздрављан обавезним устајањем,*

када је био неприкосновени ауторитет — припада прошлости. Заборавило се да униформа уопште и постоји, а поштовање професора сведено је на најминималније границе”¹⁰⁰, пише ученица Тања Ђокић у „Нашим визицима”.

Остали проблеми усмереног образовања били су недостатак добрих уџбеника — многи предмети су се дуго, а неки заувек, диктирали, јер уџбеници за тако специфичне програме нису написани. Професорски кадар је био шаролик, довођени су предавач из привреде, а стари наставници су остајали без норме.¹⁰¹

Удруживање са Медицинском школом и стварање великог образовног центра отворило је питање смештајних капацитета. Постојећа школска зграда није задовољавала потребе „Образовног центра”, па се кренуло у архитектонску реконструкцију и проширење. Великим ангажовањем директора Симића, а по пројекту архитекте Љубисава Ковачевића, крила зграде су проширена новим просторијама и учионицама. Реконструисана је фискултурна сала, мокри чворови, електроинсталације и грејање. Асфалтирано је и школско двориште.

Године 1982. на конкурс је за новог директора изабран Александар Урошевић, који је претходних 16 година водио истурено одељење Гимназије у Брусу. На почетку свог мандата нови директор је истакао: *„У односу на стил рада бившег директора, даћи ће до неких измена. Што се конкретних промена тиче, за ова два месеца смо почели више да штедимо, водећи рачуна при томе да се не умањи квалитет наставе.”¹⁰²* Штедња је дакле била наређење дана, а парола времена је „стабилизација”. Тек што се преболела вест о смрти Маршала Тита, Југославија и њени грађани суочили су се са суровом стварношћу економске кризе. Сазнање да је држава презадужена пратила је кампања о штедњи, посебно енергије. Гориво ће се ускоро куповати на бонове, а возиће се парним, односно непарним данима, у зависности од броја регистрације. У овом духу времена треба разумети изјаву новог директора.

Посебно у раним осамдесетим годинама било је пуно проблема у снабдевању електричном енергијом. Такозване рестрикције су биле радост за ђаке јер кад нема

¹⁰⁰ Визит професорског кадра, Победа, број 1474, 7. април 1978. године

¹⁰¹ Назив Центар у условима стабилизације, Наши визици, број 26, мај 1983, стр.5.

ΡΕΑΛΙΑ = ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Επίσημο
σημείο μεταφοράς οχημάτων
στην Αθήνα

Блесасте идеологије

А онда су се сустигле блесасте идеологије „самоуправљања“, „удруженог рада“ и „усмереног образовања“. Спроводили су их догматични партијски људи из федерације, републике и општине, жељни власти и части, а оскудног знања. Насилно су спојили Гимназију и Медицинску школу, разорили стогодишњу традицију гимназијског и стручног образовања, снизили ниво и образовања и васпитања. Жестоко сам се супротстављао том експериментисању са нашом децом и разарању школа, што ме је обележило као „бунџију“.

др Радомир Батуран, Сећања на Крушевачку гимназију - од оазе спаса до добровољног изгнанства

струје, нема ни часова у вечерњим сатима. Неки довитљиви, а несташни ђаци су знали и сами да изазову рестрикцију одвртањем осигурача, или су збуњивали професоре одвртањем сијалица. Било је, међутим, и оних професора који се нису дали збунити. „Када би нестала струја, Бунтић (професор енглеског) би из торбе извадио свеће за сваку клупу и једну за катедру.“²⁰⁰

Проблеми сложеног система образовног центра нису нестајали, већ су се усложњавали. Гимназија је због територијалног система уписа стално добијала мање ђака, па су наставници остајали без норме и постајали „технолошки вишкови“. Крушевачких ђака је било све мање, али су у ово време у Гимназију ишли ђаци из Либијске Џамахирије, који су похађали неке од медицинских струка. Упркос свим тешкоћама, један од сталних проблема школе је тада трајно решен. Гимназија је прикључена на систем даљинског грејања из Градске топлане.

Било је занимљиво када смо „побегли“ са писменог из математике и сви скупа отишли у посластичару „Багдалино“ (у центру града) и мислили да смо решили проблем, били далеко од школе, али само после неколико минута нашег спокојства стигао је разредни и показао нам да смо имали лошу стратегију... не сећам се како нас је казнио...

*Казивање Снежане Анђелковић, матуранткиње 1986. године
(разредни Шемсудин Шиме Шишић)*

²⁰⁰ Казивање Лидије Поповић Трипковић, професорке хемије у Гимназији и некадашње гимназијалке

ΡΕΑΛΙΑ = ΓΥΜΝΑΣΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΗΛΙΑΔΟΥΤΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΜΑΤΥΡΣΚΟ ΒΕΧΕ 1986. ΓΟΔΑΙΗΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΚΕ ΜΑΤΗΜΑΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΟΥΡΑΝΗΣ

Бит ТИТОВО БУДУЋЕ ДОБА
1983. ГОД.

ДАН МЛАДОСТИ Савезни слет у Београду, стадион ЈНА 25. мај 1983. „ТИТОВО БУДУЋЕ ДОБА“

Пролаћу се сви радују. Моја генерација, она претходна и неколико иза нас, имала су реалног више да нестрпљиво очекују почетак априла. Тада су почињале припреме за слет, који се сваке године у бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (СФРЈ) на Дан младости, уједно и на Титов рођендан (тако се бар тврдили), одржавао на крушевачком стадиону.

Нисам сигурна да данашње генерације уопшта знају шта је то слет. То је била приредба на створеном, коју су чиниле пласне нумере деча, основца, средњошколца и војника, пред и те како бројном публиком. Поруча ове манифестације било је славање младости и величање дела друга Тита, тадашњег председника СФРЈ.

За нас су слетови и пробе које су му претходиле биле шанса за дружење, нова пријатељства и љубави, којих се и дан-данас сећамо са великом носталгијом. Од гимназијалаца су се увек очекивали посебан наступ и кореографија, а вежбао се под будним оком легендарног професора Стеве Краља, што је значило да нема врдања.

Слетови на Напретковом стадиону и наступи широм Југославије балетског студија Бориса Радака, чије су чланице углавном биле гимназијалке, препоручили су Крушевљане да буду учесници савезног слета 1983. године. С обзиром на то да је Тито преминуо три године раније, слет је носио назив „Титово будуће доба“, као и истоимена песма коју је тада певао Здравко Чолић.

Имала сам ту част да још у фебруару са професором балета Борисом Радаком одем у Београд, како бих научила вежбу. План је био да то пренесем својим колегиницама из балетског студија, које ће даље увежбавати средњошколце по школама и радничку омладину, младе људе који су радили у фабрикама. Иако сам била њихова вршњакиња, поштовали су ме као ауторитет, не зато што сам била посебна, већ што су сви желели да што пре науче вежбе како би били изабрани међу 300 учесника из Крушевца. Коначно, за Београд је отпутовало 160 гимназијалаца, много више него на осталих школи.

Крушевљани су међу неколико хиљада учесника, били привилегованис ишли смо посебан смештају казарни код ВМА клинике.

Спавоница Јесу биле са двадесетак кревета на спрат, али су нам их уступили старији, војни лекари, тако да су то били депук агартвани у односу на остале. Добили смо најлепше костиме и централни полскај на стадиону.

У касарни смо у поподневним часовима осмишљали културно-уметничке програме, а увече, уколико нисмо ишли на игралиску са осталим учесницима, поштовали вече-черје. Вежбамо и стројеви корак због дефицита на отварању. Одмеравали се на пристојној удаљености са Хрватима, због надмености игнорисали Београђане, помагали Македонцима и Босанцима, којима покрет није био јака страна. Посетили смо Кућу цвећа и Титов гроб. На генералној проби је пљуштала киша, а ми смо, сећам се, радили сви као један, док су око нас лежали у барама фоторепортери. Годинама смо се после тога препознавали на фотографијама у штампи.

Ноћ уочи слета провели смо трљајући и пеглајући костиме, али се уморније примећивао. На слету, на стадиону ЈНА, 25. маја вежбамо смо пред 50 000 гледалаца. Један део трибина је био резервисан за Крушевљане, који су дошли аутобусима. Наши код кућа гледали су нас уживо у преносу на првом програму телевизије Београд. У боји!

Вратили смо се у наш град, принађу — помало убржавани. У Гимназији, код вајничког професора, и повлашћени за оцену. Осим код Живане из математике, барем кад је моје одељење било у питању.

Мало блесаво делује, али сећам се да смо неколико пута дошли у школу и изашли на корзо у спетским костимима. Моја генерација је знала да јој је то последње учешће на слету и да ћемо следеће године, док други вежбају, спремати пријемне за факултете.

Завршићу цитатом из „Омладинских новина“, које ми је, као подсећање, донела Нађа Павловић, некада Стевановић, најмилија чланица прве поставе студија Бориса Радак: „Дошло је час расстанка, који заправо и није био те вечери, јер се дуго у ноћ спавило. Гашења једног по једног рефлектора само је најављивало расстанак. А расстанак је спадак бол, ника знају. И нека друга младост дођа идућег године на стадион ЈНА, ника настави. Јер, ако ћемо право, младост има мана, али је најлепша, а још кад су млади заједно... Била је то најлепа љубави и миса.“

**Тарана Милић Младеновић, матурант Гимназије Крушевац 1984.*

МАЈ 83. - СВЕЗЕРИ САСЕТ

○ НОВИ ТАЛАС ОСАМДЕСЕТИХ ○

Педесетих година гимназијалци су на радију слушали џез. Ране шездесете су донеле прве рокенрол звуке, да би позне шездесете донеле и студентске бунтове широм света. Седамдесетих се бунт није смиривао. Хипи покрет је слао поруке мира и револуције, а рок музика — звуке који су парали уши старијима. Осамдесете су биле нови преокрет. Нови талас. Тесне панталоне које се шире при дну — „звонарице“ из седамдесетих, замениле су „лумпарице“, које су горе шире, али се при дну сужавају и једва облаче. Патике „шангајке“ потиснуће „тајгерице“ из Турске, да би крајем осамдесетих завладале „најке“ и „старке“, исто као што су ципеле „шимике“ биле потиснуте од „спенсерница“, да би их све одувале „мартинке“. Запуштене дуге косе замениле су брижљиво тапиране и шатиране фризури по угледу на звезде електро попа. Млади се групишу у поборнике старог, тврђег звука — рокере и металце, а појављују се и панкери као нови рокенрол израз. Они, „за инат свима“ шишају косе на кратко. Већина, ипак, припада такозваним „шиминкерима“ и учествује у помани која је завладала за енглеском групом Дјуран Дјуран. Ова група је тих осамдесетих имала статус Битлса. Одећа „шиминкера“ је најзначајнији и најупадљивији део њихове културе. Тренд се може свести на два правила. Боја — дречава, крој — што шири. Постоје, наравно, као и увек, и они који не прате трендове времена. Забава младих гимназијалаца се такође мења. У Крушевцу се отварају први кафићи. Почетком осамдесетих их има два-три и испред њих се и по највећој зими окупи на улици гомила младих. Дани за изласке су петак и субота и тада кафићи раде до 10 увече, а касније продужавају рад до 11. Временом их има све више. Сваке године је популарно неко ново место. Када се код Нове пијаце отворило неколико кафића, реке људи су нови корео нашле у овој улици. Овај део града је тада добио надимак „Бронкс“, по актуелном филму „Ратници Бронкса“ о њујоршким криминалцима (власници тих нових кафића су често били људи који су на сумњив начин дошли до капитала). Преи пут од Другог светског рата, корео није био у главној улици. Радио је наставио да буде главна веза са светом. За сутрашњи тест гимназијалци уче у својим собама, слушајући Радио „202“ — популарну „двеста двојку“ или „Бању“ (Радио Врњачка бања), који пуштају најбољу нову музику. На зидовима су им

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

постери поп и рок група истргнути из магазина „Џубокс“, „ИТД“, „Браво“. Једна од родитељских казани за лошије резултате у школи је да се поскидају постери. Музика се и даље слуша на грамофонима, а појављују се и касете. Неколико гимназијалаца је тада основало групу „Рубин“ и снимило први крушевачки ЛП албум поп-рок музике „Пре или касније“.²⁰¹ Телевизија и филмови за фото-апарате добили су боју. Седамдестих, шверцери иду у Трст по фармерице и кафу, а осамдесетих у Истанбул по „лакост“ мајице и прве „најк“ патике. Има и оригинала, али то носе само „буржуји“. Дискотека у Дому омладине је место где можете да покажете своје „брејкденс“ вештине. Три биоскопа: „Крушевац“, „Европа“ и „Дом синдиката“ увек су пуни. За филмове „Официр и џентлмен“ „Флешденс“ и „Е.Т.“ карта се купује код тапкароша. Исто је и са домаћим хитовима „Тесна кожа“ и „Лаф у срцу“. Школе још увек организовано воде ђаке да гледају партизанске филмове („Партизанска ескадрила“, „Велики транспорт“). На једном од два канала телевизије креће емитовање сапунице „Династија“ и најављује долазак мексичких и турских серија, а Лепа Брена крчи пут победи народњака.

Миодраг Михајловић, омиљени професор историје, постао је директор Образовног центра у школској 1986/87. У то време почела је реформа већ реформисаног средњошколског образовања. Укидају се две фазе и сада образовање за професију траје све четири године. Измењена је и мрежа школа. Грађевинска струка је измештена у Економски центар. У ОЦ „Боса Цветић“ је постојала природно-математичка струка, културолошко-језичка и медицинска. Са опремом за кабинете је и даље било тешко, па је опремљена медијатекa, која је требало да општује све кабинете. Она није функционисала и претворена је у кабинет српског језика, у коме су се одржавале књижевне вечери и промоције књига.²⁰²

²⁰¹ Кашивања Зоран Живић, адвокат и бивши гимназијалац (Слајановић група „Струјни удар“ и „Итд бенд“, настала је група „Кре“ која је због спонзорства променила име у „Рубин“. Групу сачиници Срђан Антић, Ђорђе Нејковић, Аца Џунић, Бранислав Миодиловић Бана, Славкољуб Стефановић Џеки и Зоран Живић)

²⁰² Радавица Миљковић, *Сви ноздри директори*, Крушевац, 1999 год, стр. 245.

Од директора посебно су ми драги били душевни Мија Михаиловић и леденати и радни Димитрије Бунтић. У време Мије Михаиловића саградили смо и при кабинет српског језика, разгласну станицу и библиотеку од реклама на ТВ Србија, које су ишле у нашу епизоду серије „Велики одмор“, а коју смо снимили у Крушевачкој гимназији, а крушевачка индустрија нам дала новац да све ово саградимо.

Др Радомир Батуран, Сећања на Крушевачку гимназију — од оазе стаса до добровољног изненаштева

О потреби поновног увођења гимназије сведочи и слоган „Наших видика“ из 1989. године, на којој је писало „Хоћемо гимназију!“ Наредне године у школском листу је писало: „Пошто власти нису биле наклоњене животу једне овакве, по њима класне школе (гимназије), отпочиње раслојавање школе на више струка... да би је коначно разорили 1978. године, увођењем усмереног образовања. Од тада, пуних 12 година, гимназија званично не постоји, али је увек живела у бившим ученицима те школе, њеним професорима и љубитељима. Био је ово у историји Гимназије, најдужи прекид рада, надајмо се и последњи. Снови њених поданика оствариће се већ следећег септембра, када Гимназија поново почиње са радом. Рад без прекида, и успех у њему, од срца јој жели генерација која није прошла кроз њено образовање, али веома добро зна њену величину.“³⁰⁰

Да је време за повратак гимназије сазрело, сведочи и поремећени однос ђака и професора у школи који откривамо у истом броју „Наших видика.“ Десило се, наиме, да је ђак гимназије у емисији Радио Крушевца „Морам да кажем“ анонимно критиковао

³⁰⁰ Оливера Милићевић, 125 година Гимназије у Крушевцу, Наши видци, број 32, мај 1990, стр. 3

понашање неких професора, називајући их ружним именима и апелујући на „градске оце“ да „ако желе елитну Гимназију, да се побрину и за елитни кадар“. „Доста нам је фигура са дневницима у рукама и наметнутим ауторитетом“, каже тадашњи анонимус. Текст се даље бави покушајем неког „професора комунисте“ да на партијском састанку издејствује кажњавање аутора. Ћаци су одбрану нашли у искључењу Дамјана Максића и Милета Буцека 1938. „због комунистичке акције“.²⁰⁴ Овај инцидент, међутим, не сведочи само о поремећеном односу ћака и професора, већ и о кризи комунистичког система који је бројао последње дане. Приметан недостатак цензуре у „Нашим видцима“ из 1990. године и бунтовни тон ћачког писања најављује нова времена.

Јубиларну 125-годишњицу наша гимназија је прославила као Образовни центар. Прослава је била скромна, али са прикладним програмом, са неколико изложби, новим бројем „Наших видика“, каталогом Љубише Ћидића, који је пропратио ликовну изложбу и публикацијом „Стваралачка ниска Крушевачке гимназије“.²⁰⁵

Највећи дар који је гимназија добила за свој јубилеј је нови Закон о средњем образовању и васпитању из 1990. године. Како примећује највећа хроничарка Гимназије Радмила Мишић: „Миодраг Михајловић, поштован од ученика, родитеља и колега, имао је срећу да у току свог директорског мандата, захваљујући законским променама, поступно изведе генерације ученика из недореченог и нејасног усмереног образовања према оном које је све више личило на гимназијско, какво ће после његовог мандата и доћи.“²⁰⁶

Крајем осамдесетих свет је још увек подељен „гвозденом завесом“ и страх од нуклеарног рата је присутан чак и на часовима. На настави ОНО и ДСЗ (општенародна одбрана и друштвена самозаштита) увежбавају се стављање гас маске и поступци у случају да у околини падне нека атомска бомба. Ови часови су посебно интересантни кад дође пролеће. Тада је настава на Багдали и обухвата и вежбу страже. „Станеш поред дрвета и стражариш, а троје ти прилази. Ти викнеш строго: „Стој, ко иде?“, а онај који иде напред одговара: „Смена страже!“, такође строгим и званичним гласом. А ти, још одлучније: „Командир страже напред, остали стој!“. Командир страже домаршира да те замени и сада он виче: „Стој, ко иде...“, а ти одеш на заслужени одмор, пошто те професор похвали како си добро стражарио“²⁰⁷, сећа се ученица и професорка Гимназије Сузана Бабић. Млади Југославије су дакле живели као да ће хиљаду година бити мир и спремали се као да ће сутра почети рат. Веровали су да се рат може десити само између капиталистичког Запада и тоталитаристичког Истока. Југословенски народи су чврсто опредељени за мир. Повремене свађе на конгресима СКЈ и вести да се на Косову дешавају некакве демонстрације нису много нарушавале оптимизам младих. Испоставиће се, ипак, да је братска кућа народа и народности Југославије изграђена на Берлинском зиду. Када је он срушен, цигле братства и малтер јединства се урушавају као кула од карата. Преко порушене куће национализам ће изорати бразду да ту више никада не настане Картагина.

²⁰⁴ Морам да кажем, Наши видци, број 32, мај 1990, стр. 10

²⁰⁵ Програм прославе, Наши видци, број 32, мај 1990, стр. 2

²⁰⁶ Исто.; Стр 246.

²⁰⁷ Казивање Сузана Бабић, професорке психологије и матуранткиње 1992. године

ОБНОВА ГИМНАЗИЈЕ

○ 1990-2000. ○

В

реме када је гимназијски програм поново уведен у школски систем не можемо назвати срећним. Југославија, братска кућа свих народа и народности, почела је да се распада. Једнопартијски или беспартијски систем социјалистичког самоуправљања је бројао своје последње дане. Говорило се о поновном успостављању вишепартијске демократије, али је у стварности успостављен систем помаханиталог национализма који ће једну दिјавну земљу и њене људе гурнути у безумни рат. Нови директор школске 1990/91. године биће професор енглеског и француског језика магистар Димитрије Бунтић. Главни и најјачи утисак који носи у сећању на свој двогодишњи мандат су избеглице које тада долазе у наш град и ђаци који су тада, бежећи од ратне немани, ушли у гимназијске клупе.²⁸⁸ Њихова младост је у тренутку прекинута на једном месту где су провели читаво детињство и сада је требало да почне у далеком Крушевцу са новим друговима у Топличиној 1. Али то им је можда била једина утеха, јер ће их и град и Гимназија прихватити свим срцем.

Директор Бунтић је и као професор био потпуни ентузијаста наставе. Увек га је чудило како неки наставници тако лежерно касне. Зато им је сада са руководећег места говорио да звона није позив да се крене на час, већ да наставник са звоном треба да буде испред врата учионице. Пуно је радио на стручном усавршавању првенствено младих професора, са жељом да постану професори код

којих ће ђаци волети часове. Радо је обилазио њихове часове и саветовао их. То је пут ка вишем идеалу о ком је сањао директор Бунтић, да ђацима школа постане друга кућа. Зато се пуно залажио да се за школску библиотеку и кабинете набаве потребне књиге, а основана је и фондација „Стефан Лазаревић Књигољубац“ за помоћ младим талентима из области науке и уметности.²⁸⁹

Обнова гимназије у правном смислу није значила и обнову дотрајале гимназијске зграде. Њена фасада бројала је 52. годину постојања и биће тада, а и

²⁸⁸ Из разговора са Димитријем Бунтићем

²⁸⁹ Крушевачка гимназија 1865 - 1995, Крушевац, 1995, стр. 178.

Тито и „друштво“

После рата у свим учионицама и кабинетима, готово пола века, биле су обавезне Титове слике. Висиле су на најочљивијем месту у учионици, изнад табле, у различитим рамовима, негде старе и покутеле фотографије команданта у грубој партизанској униформи, а негде нове у белој маршалској униформи и са наочарима. Друштво се мењало у зависности од прилика, па су се поред њега могли наћи и Стаљин, Лењин, Маркс, Енгелс, као и домаћи политичари: Ђилас, Ранковић, Моша Пијаде, Стамболић... На крају је, ипак остало само Јосип Броз, још читаву деценију после смрти.

А онда је време и њега однело. Једне ноћи, на волшебан начин, нестале су све Титове слике. Једноставно, дошли смо у школу а изнад табле су на местима где су стајале слике остали само бели правоугаони трагови са рупицом при врху где је био ексерчић. Нико ми никад није рекао где су нестале толике фотографије, а баш сам хтео да сачувам једну за успомену...

Некако у поредо са Титовим фотографијама отишли су и „другови“ у историју. Комунисти су увели свој начин остваривања и у школу, па су ученици остваривали своје наставнике са „другарица учитељице“, „друже наставника“, „друже професоре“, „друже директоре“... А онда смо постали „господа“! То није баш ишло тако брзо као са Титовим сликама, једно време су се често могле чути и комбинације као „друже-господине“...

Казивања Ивана Зоркића, гимназијалца и професора Крушевачке гимназије

касније, њена болна тачка. Дотрајала столарија и кров само су погоршавали стање. Директор Бунтић је успео за заштити један део фасаде. За остале планове средства из Општине су слабо пристизала. Самоуправљање је укинута. Раднички савети више нису на бесконачно дугим седницама одлучивали о сваком појединачном питању. О конкурсима за запошљавање одлучивао је директор. Градски оци су сматрали да у овом питању њихови „савети“ треба да буду пресудни. Директор Бунтић је пак потпуно идеалистички сматрао да на конкурс треба изабрати најквалитетнијег кандидата. Зато је, уместо средстава за поправку гимназијске зграде, директор добио решење о смени. Ново време, на свој „демократски“ начин, поново је увело поделу на подобне и неподобне, а директор Бунтић је изгледа припадао другој групи.

Током ове две године његовог мандата, стање у земљи се драстично погоршало. Од маја до септембра 1991. године почела су два рата, први у Словенији, други у

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Хрватској. Наредне године ратни вихор ће захватити и Босну и Херцеговину. Национализам је једним замахом срушио комунизам, братство и јединство и Југославију. Колико је ово било битно за Ђаке Крушевачке гимназије? Много. Неки су матурирали '88. године, а већ '89. су, одмах после одслуженог војног рока, позивани на „војне вежбе“ као резервисти. Они који су кренули касније, за време војног рока били су на неком од ратишта. Војни конвоји су путовали на запад, а реке избеглица на исток, ка Србији. Крушевачке фабрике су губиле трошак и све чешће слале раднике на принудне одморе. Инфлација је појела уштеђевине. Једино што је у том тешком времену радило као да је стање сасвим редовно су — школе. Ђаци Гимназије су имали своју оазу нормалности у помахниталом окружењу, где највећи проблеми нису бомбардовања, паљења и убијања, већ као и до тада — полиноми и трећа деценија.

Радмила Башчевић, професорка музичког и гимназијског хор

Првог јануара 1993. године на дужност директора је ступио др Слободан Ђ. Керкез. Та чувена 1993. година упамћена је не само по рату, већ и по тоталном колапсу економије са галопирајућом инфлацијом. Наставници Гимназије су у то време са новцем од плате „трчали“ до дилера девиза којих је било на сваком ћошку. Цела плата је мењана за неколико немачких марака. Тешко да је иједно време у српској историји двадесетог века било толико понижавајуће као ово када је на место директора постављен др Слободан Керкез. Зато је за свако поштовање труд и успех који је остварио нови директор у таквим условима. Користећи своје политичке, али и личне везе са водећим привредницима у граду, поправио је већину инсталација у школи, учионице су окречене и купљено је 200 нових клупа са столицама. Реконструисан је паркет у фискултурној сали. Модернизована је опрема у кабинетима и управи школе. Те школске године исељена је Медицинска школа, па је Гимназија добила још простора. Током 1994. године лоша времена нису минула, али је инфлација јењавала, што је пружало могућност директору да у припреме за прославу 130 година Гимназије уђе амбициозније него што је у таквим условима ико могао очекивати. Штампане су две монографије о Гимназији: „Крушевачка гимназија 1865-1995.“ групе аутора и „Разнели нас ветрови ко маслачке“ Радмиле Мишић. Школу су посетили потпредседник Скупштине Србије, министар просвете, председник општине и многи

други. Организована је и прва ликовна колонија у организацији Гимназије. Захваљујући њој и четирима које су следиле, зидове наше школе красе дела еминентних уметника. Ова и многе друге акције за улепшавање школе свакако су заслуге директора Керкеза, али треба истаћи и ентузијазам и посвећеност професора музичке културе Мирослава Марјановића на уређењу кабинета за музичко. Не знамо школу у Србији која има тако раскошно срећен кабинет било ког предмета какав је кабинет за музичко Гимназије у Крушевцу. Професор Марјановић, чувени Микица, уз помоћ ђака, њихових родитеља и крушевачких привредника успео је не само да потпуно опреми и среди простор за учење музичке културе, већ и да у њему угости и организује концерте чувених уметника какви су Јован Колунџија, Оливер Њего, Радмила Бакочевећ и браћа Теофиловић.

Директор Керкез је 1995. године увео униформе које је било обавезно носити, често је стајао код улаза и контролисао ко како долази у школу, и оне без униформе или неприкладно одевене је враћао кући по униформу или да се пресвуку.

Професоре смо изузетно поштовали, али, и они су нас. Били су и ауторитет и другари, према потреби. Стрижака смо обожавали, ученике је звао *главе*, кад треба неко на таблу, говорио је: „Ајде, главо.“ Плакали смо сви колективно кад је требало да нас остави након треће године, па нам је предавао и у четвртој години. Волели смо и Зорнића – понашао се и строго и другарски, разредну Ђују, Стеву Краља – чија је девиза била: Трчати и само трчати. Мени је и Живица остала у дивном сећању, одлично је предавала књижевност.

Казивање Маје Рабасовић, дев. Парђовска, матуранткиња 1997. године

Батуран - књижевност као филозофија

Радо се сећам Батурана. Његови часови су били уметност, дивљење, чиста филозофија коју су сви волели. Било нас је срамота да дођемо неспремни на час. После једног одсуствовања у четвртој години добио је такав аплауз да је трајао минимум пет минута.

Казивање Мирјане Гашић, дев. Богдановић, професорке српског, матуранткиње 1996.

Нисам волела

Нисам волела улажење у школу (углавном су била отворена само једна врата и сви су се гурали), нисам волела кишно време, јер су се тада та иста врата затварала и који минут пре звона, нисам волела повратак са великог одмора, нисам волела екс катедра предавања, нисам волела заглупљивање коме смо некад били изложени без могућности да се бранимо. Нисам волела да бришем таблу. Нисам волела кад ме неко на часу бушне у леђа оловком док седим и то не очекујем...

Казивање Јелене Попадић Шумић, матуранткиње 2000. године

Сећање на Зимски протест 1996 – 1997. године

У току овог протеста, који је настао после изборне крађе, говорио сам једном седмично пред Крушевљанима. Студенти Београдског универзитета подржали су протест. Њима су се придружили крушевачки гимназијалци. Они су се, најпре, окупљали у школском дворишту, па су потом изашли на улицу. Тако сам једно вече са професором Бунтићем говорио пред овим гимназијалцима. Њихов протест је био независан од политичких партија, па су га сами организовали и водили. Озвучења није било. Морали смо да говоримо повишеним гласом како би нас сви чули. Из разговора са њима сазнао сам и њихове ставове: били су антиратно расположени, желели су бржи развој друштва, инсистирали су на отварању према свету, осуђивали су наметнути аутизам, нису пристајали на диктатуру и страх — који су из егзистенцијалних разлога морали да прихвате многи Крушевљани у то доба, били су визионари и данас знам да су они најбоље што је Крушевац имао пре двадесет година. Доказ томе јесте чињеница да су сви они данас веома успешни људи, који раде у признатим компанијама како у земљи тако и у иностранству. Жалим што их више у Крушевцу нема.

**Казивање протесте Драгића Илића, председника Школског одбора Гимназије у Крушевцу*

Године 1996/97. у Гимназију је, поред четири одељења природно-математичког смера и четири одељења друштвено-језичког, уписано и специјално одељење математичке гимназије. Одзив ђака за ово одељење није био одговарајући и оно је увек уписивано са минимумом ученика. Свеједно, за неколико година колико је постојало, оно је дало сјајне стручњаке на пољу математике и информатике. Лош одзив је можда био последица тога што се гимназија и иначе сматрала најстрожом школом, па је нови смер на коме се математика изучава на вишем нивоу, родитељима и ђацима изгледао као претежак. Поменута „строгост“ Гимназије је у ово доба у новом директору добила свог главног заступника. После експеримента са усмереним образовањем у гимназијским ходницима и учионицама се осетио значајан пад дисциплине ђака и пад критеријума код оцењивања. Директор Керкез је решио да то промени. Уведен је нови Правилник о понашању ученика,²¹⁰ који се посебно бавио заштитом школске имовине. Тако је нпр. свака штета коју ђаци направе у школи била наплаћивана, тј. ако је ђаци не пријаве сами, плаћала се десетострука вредност штете. Ово је важило за сав школски намештај и инвентар, а плаћало се и кречење у случају да се зидови намерно испрљају, јер нажалост, ђаци у Гимназији ни тада, а ни сада, немају здрав однос према заједничкој имовини. Правилник са принципом 1 према 10 је био контроверзан из много разлога, и на њега су се родитељи често жалили школским властима, али је директор чврсто стао у одбрану Правилника, вероватно свестан са колико је енергије и труда школски инвентар добављен. (По питању заштите школског инвентара је значајан и труд

²¹⁰ Правилник о кућном реду ученика Гимназије - Крушевац, октобар 1995.

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

професора Марјановића. У кабинет музичког он ни тада, а ни данас не прима ђаке ако професор није присутан, а само један од помоћних радника има могућност да уђе ради одржавања просторије). Директор се у свом Правилнику није бавио само понашањем ученика. Много пре данашњих Закона о забрани пушења, у Крушевачкој гимназији наставници су могли да запале цигарету само у посебној и за то одређеној просторији. Додуше директор је у овом погледу био изнад закона, пошто се у његовој канцеларији слободно пушило, а мирис ваниле из његове фамозне луле осећао се и по свим ходницима школе. Ради боље контроле кретања у школи, а и ради социјалног уједначавања ученика, поново су уведене униформе — црвене са грбом школе. Оне су код ђака прихватане на различите начине. Неки су их мрзели јер су им биле „ружне“, јер се без њих није могло на наставу, јер су у летњим месецима биле претопле; а други их волели, јер се са њима лакше преписивало на тестовима, али највише јер су биле статусни симбол оних који похађају чувену Крушевачку гимназију. Свеједно, без њих се у учионицу није могло. Директор би скоро сваког јутра стајао скупа са дежурним наставником у холу школе и враћао ђаке који немају униформе, а касније би знао да без најаве уђе на час, како би проверио да се неко није „прошверцовао“ и да ли професори дозвољавају присуство ђака без униформе на свом часу. Како би контрола уласка у школу била боља, ученицима је забрањен улазак на главни улаз из Топличине улице (што је било забрањено и раније, али је одредба током осамдесетих занемарена), па и данас, уз много проблема ђаци улазе кроз мали улаз из дворишта. У циљу контроле, заштите имовине и безбедности крајем деведесетих ће бити уведене и камере на ходницима. Постојали су стални напори директора да се после првог звона затвори школско двориште. Под кључем су држана метална врата на терену за мали фудбал²¹¹ ка Косанчићевој улици, а помоћни радници су отварали капију ка Обилићевој само за време великих одмора. До потпуног затварања дворишта није могло да дође, пошто је

²¹¹ На том терену ће касније бити изграђена фискултурна сала

унутар школске зграде постојала само једна продавница брзе хране где се могла купити ужина. За потребе дневног боравка ученика и професора у сутерену је отворен школски клуб 1996. године. У креирању духа школе директор Керкез је покушавао да споји старо са модерним. Церемонија доделе матурских диплома је постала свечанија, а обновљен је и стари обичај да матуранти на матури добијају цвет и штап. Како је истицао директор, црвени каранфил је симбол младости, а штап треба да им помогне у старости и да их сећа на дане када су били гимназијалци. У новоствореном школском клубу директор је током 1997. године сваког месеца организовао прославе рођендана. На ове прославе су позивани сви професори, а они којима би тог месеца био рођендан, добијали би мале поклоне. Жене обично букет и мали поклон, а мушкарци кравате, за које је и иначе директор био осведочени експерт.²¹² Намера је била сасвим модерна и у менаџменту се назива „тим билдинг“. Покушај да се од наставничког колектива направи сложан тим ипак није успео. Осећала се подела настала, нешто због тога што је део наставника био другачијих политичких и етичких опредељења од директора, а још више због судара ауторитета старијих и већ легендарних професора гимназије са новим директором. Ово је понекад стварало мучну атмосферу у школи, а посебно на седницама Наставничких већа. У том погледу Гимназија се уклапала у слику тадашње Србије.

Директор Керкез нас је преузео у првој години. Ентеријер школе значајно је промењен у наредне две године, као и школска правила. Врата за ученике закључавана су у време часова, а на улаз за професоре нисмо смели улазити. Керкез је увео плаћање десетоструке казне за учињену штету и бордо униформе. Новине су дочекане са неодобравањем, али се ред поштовао и сви смо, радо или не, почели да носимо те „знаке распознавања гимназијалаца“. Временом је то постало „ин“, па смо се поносили што нас сви препознају. Плашили смо се мириса луле у холу и професора филозофије Шемсудина Шишића. Плашили смо се родитеља и њиховог доласка у школу, не само ако смо сакрили неку оцену, већ тога шта би разредна Мира Динић могла да каже о нама. Сећам се прве јединице коју сам у школовању добила — из биологије, страха да моји родитељи за њу не сазнају и месец дана стрепње док је нисам поправила.

**Казивање Мирјане Гашић, дев. Богдановић, професорке српског, матуранткиње 1996.*

Школска 1998/99. почела је са 1069 ученика у матичној крушевачкој школи и 520 ученика у одељењима у Брусу и Александровцу. Какви ће бити ови гимназијалци? Сви су се то питали, а са посебном пажњом су их посматрали њихови професори. Била су то деца која су почетком деведесетих на малим екранима, у маратонским ТВ дневницима, гледала смрт и разарања и слушала мржњу, деца често муњевито осиромашених родитеља, без посла, са мало наде и пуно огорчења. Ови ђаци око себе нису виђали успешне образоване људе. Узори успеха су били „контроверзни бизнисмени“.

²¹² У емисији *Алхемија Балкана*, у којој је новинар Горан Милић направио интервју са професором Керкезом, приказана је његова колекција од 111 одела и 352 кравате.

ЛКОВИЦА КОЛОНЦИЈА

Генерације деведесетих су навикле да свачега може да нема. Струје, уља, брашна, грејања. Старији, који су у Југославији имали макар срећно детињство, са сажалењем су гледали ове генерације које су доба одрастања живеле у тако несрећно и неправедно време. Своја прва животна искуства, у којима су рат и несташице уобичајена појава, ускоро ће употпунити још једним ратом у коме су неки од њих и

непосредно учествовали. Питање са почетка — какви су били ови гимназијалци? Много бољи од света у који су улазили.

Била би то по свему једна обична школска година, да се на вестима све чешће нису појављивали извештаји о сукобима на Косову и Метохији.

У среду 24. марта 1999. године у пола осам увече, звоно је огласило крај седмог часа у другој смени. Ђаци већином нису ни стигли до својих кућа, када су у пет до осам сирене широм града означиле ваздушну опасност. Почео је још један рат. Није се као претходни дешавао у равницама Хрватске или врлетима Босне. НАТО авиони су сваке вечери надлетали наш град. Настава је била прекинута, а наставници су организовали дежурства у школи. Ђаци су, несвесни опасности, већином поздравили нову ситуацију у којој неће морати да иду у школу до краја године, али су многи стрепели јер су им очеви отишли на ратиште. Матуранти су те године жељене факултете уписали без пријемног испита. Пре тога су из Гимназије скромно испраћени, а једине веће активности у школи, које су одржане упркос ситуацији су Пета ликовна колонија и издавање нове књиге Радмиле Мишић, *„Сви наши директори — директори Крушевачке гимназије“*.

Никада нећу заборавити 23. март 2000. године када смо имали такав писмени из информатике. У одељењу је било опште плакање и паника након писменог, јер се очекивало да оцене буду очајне. Било је драматичније него што је уобичајено. Сутрадан је почело бомбардовања. Више нико није ни помињао оцену из информатике, нико више није мислио ни о школи. За мене је та ситуација и тада била симболична и сликовита... Као, ок, што смо научили до 23. марта - научили смо. То остаје. Шта смо добили на писменом – ко зна да ли ће то икада више бити уписано у дневник. А ако није уписано – онда тек нема никаквог смисла.

Казивање Јелене Ђопадић Шумић, матуранткиње 2000. године

Последице рата су се значајније осетиле и у нашој школи, већ наредног септембра. Крушевац је преплављен још једним таласом избеглица. Још већим него што је био онај са почетка деведесетих. Невине жртве рата, деца са Косова и Метохије, постају ђаци Гимназије. У сваку учionicу је ваљало убацити још по неколико столица, јер су одељења у то време бројала и по 40 ученика. Посебна тешкоћа за пуно ових ђака је била што им ни претходна школска година, због полицијских и војних операција на Косову и Метохији, није била регуларна. Многи једва да су имали наставу током осмог разреда, па им није било лако прилагодити се захтевној школи каква је Гимназија у Крушевцу. Али, као и пуно пута у својој историји,

Гимназија се побринула за своју децу и сви су успешно прошли тај тешки период сасавлајући у добре и зреле људе.

Рат је, уз све недаће и трагедије, заоштрио поделе у српском друштву и политици, те се ово неминувано осетило и у гимназијском колективу. Изборна кампања 2000. године само је додатно погоршавала ствари. Јаз између директора и већег дела колектива био је све већи и претварао се у конфронтацију политичких неистомишљеника. Ући у зборницу са опозиционим новинама испод руке било је равно провокацији. Политика је захватила и ђачку популацију. Било је оних који су дојављивали ако се професор критички осврне на политичку ситуацију. Професори су опет, као 1945. пред скојевцима, пажљиво мерили сваку реч. На другој страни, било је ђака са бецом Оттора. Такве је

Ти ми сад дођеш терориста, мали!

Око 11 ујутро су се на вратима појавила двојица полицајаца. Рекли су ми да су „на поузданим извора добила информацију да сам члан терористичке организације“. Запрепашћен, поставио сам питање „Какве терористичке организације?“, на шта ми је старији полицајац одговорио да се не правим луд, јер сигурно знам да је Отпор пре пар дана проглашен терористичком организацијом, „тако да му ти сад дођеш терориста, мали!“. Рекао је да имају налог за претрес... Код куће сам био сам, али у истом дворишту у другој кући живели су деда и баба. Претресли су ми собу и ту нашли више налепница, беџева и постере са ознаком „Отпора“. Направили су записник и одвели ме на информативни разговор у „лабораторију“. Чекао сам око пола сата да ме уведу. Тамо су ми узели личне податке, отиске прстију и фотографисали ме (као притворенике, анфас, профил десни, полулеви...). Ни једног јединог тренутка поред мене није био нити родитељ, нити адвокат, нити било које друго пунолетно лице које би ме заступало. Није било физичког насиља, али је и те како било понижавања...

Казивање Александра Ранковића, ученика другог разреда 2000. године и отпораца

полиција одводила на „информативне разговоре“. Режим који у потрази за непријатељима почне да приводи децу, морао је да падне. Петог октобра 2000. године завршена је једна епоха у историји Србије, Крушевца и Гимназије.

После „петооктобарских“ промена др Слободан Керкез је решио да се повуче са места директора и привремено се вратио у наставу. Наредне године је био изабран за доцента на групи за историју на Филозофском факултету у Нишу, где ће са великим успехом радити до пензионисања. Када у долазећим годинама старе несугласице буду заборављене и опроштене, директор Керкез и његови радници гледаће благонаклоно на тежак и сложен период деведесетих година. Обавеза ношења униформи ће бити укинута, али на свакој церемонији доделе диплома матуранти и даље добијају цвет и

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

штап, што њих подсећа на њихову младост и гимназијске дане, а нас на једну од многих добрих ствари које је током деведесетих, оживљавајући старе традиције, увео директор др Слободан Ђ. Керkez.

Почетком деведесетих крушевачки корзо се вратио у главну улицу, али је све више кретао и ка Закићевој улици (данашња Мајке Југовића). Број кафића се у овој улици стално повећавао, а отворен је и сада већ култни кафе „Гризли“, који је до данас омиљено место многих генерација које преферирају рокенрол културу и где је цена пића увек усклађена са скромним ђачким џепарцем. На другој страни, поп из осамдесетих и „новокомпонована“ народна музика слили су се у нешто што ће Рамбо Амадеус назвати турбо-фолком. Ствара се нови (не)културни образац, који, уз агресивну медијску кампању, младима намеће погрешне узоре. За дечаке то су успешни мушкарци деведесетих, народски названи мафијаши, или еуфемизмом „контроверзни бизнисмени“, а за девојчице то су фолк „диве“. Резултат политичке, економске, социјалне кризе изродио се у културну пропаст. Слика времена је дечак који се шиша „на опасно“ (ћелаво) и опонаша изгледом и менталитетом локалне криминалце, и девојчица која се облачи за „град“ као „пријатељица ноћи“, маштајући да је лепа као популарна турбо-фолк певачица.

У оваквом културном миљеу, Гимназија стоји као острво. Њени ђаци су већином скромни, пристојни и радни. Опонашања има, али су она ретка, више ствар моде него духовног опредељења. Свеprisутни примитивизам наступа на много начина и покушава да продре у школу. Родитељи, често осиромашени и без посла, бесни на сопствени живот, имају све мање поштовања за професоре. Политичари у школама виде само још један пипак своје партијске моћи. Локални дилери се врмају око школе тражећи жртве. Проблеми са насиљем у школи су све чешћи.

Све су то изазови стављени пред професоре, али још више пред ђаке у том, на негативан начин, „занимљивом времену“. Најтежи је ипак онај који је нагризао просветни систем изнутра. Успешни људи више нису они са дипломама, људи од знања, труда и науке. Победници времена често и немају високе школе, а ако имају академску диплому, она је крајње сумњива или је диплома неког новоотвореног приватног факултета, у којима је критеријум прилагођен финансијским интересима власника факултета. Ваци све гласније питају: „Зашто да учим?“, а родитељи, разочарани својом судбином, у томе их несвесно подржавају. Професори, са малим

платама, немају уверљив одговор. Логика времена је негација просвете. Просвета учи раду, поштењу и истини, а стварност свему супротном. Вратило се време Милоша Обреновића, са подозрењем према образованим људима, јер „учени људи дижу бунт“. „Ја нисам погнуо главу нити сам ушао дубоко у себе и своје мисли. Нисам пристао да чувам гуске поред Мораве, али јесам на - изгнанство, одакле вам пишем и ово сећање на рад у Крушевачкој гимназији“,¹¹¹ каже легендарни професор књижевности др Радомир Батуран из далеког Торонта, инспирисан мудрим речима Павла Пудла о Живку Јевтићу. У једној реченици, три гимназијска професора, три поетске душе, три велика педагошка ума и три врсте страдања у два различита времена. У Србији се лоши ђаци увек освете за заслужено лоше оцене. Време деведесетих је било њихово време — време лоше оцењених.

Младост гимназије је посматрала рујну стварност са наивном збуњеношћу и мало бунта. Али је та младост била лепа, осећајна и једнако трапава колико и све пре и после ње. „Ако ме је ишта нервирало у средњој школи је то што нико ником није хтео да приђе, него су се све симпатије преносиле преко некога. Дечаци нису знали ништа, и много су смешни били. Некако ми се чини да је мало парова било. Катарина и Жарко су почели да се забављају још у другој години и дан-данас су у браку“, сећа се ученица Јелена Ковач младалачких љубавних несигурности, удварања и забављања. А Ана Милосављевић о истој теми каже: „Прилично наивно и помало трапаво у односу на данашње време, али је имало духа и смисла. Неке посебне дражи, јер није било мобилних, компјутера и друштвених мрежа. Држали смо се за руке. Остављали писане поруке, добијали цвеће, песме под прозором.“

И деведесетих, док се свет распадао свуда около, неки до ушију заљубљени гимназијалац мучио се да напише стих оној малој из III/5 и да јој трептаје свога срца остави под прозором.

¹¹¹ др Радомир Батуран, Сећања на Крушевачку гимназију — од оазе спаса до добровољног изгнанства

ΡΕΑΛΙΑ = ΓΥΝΗΑΞΙΑ

КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XXI ВЕКУ (2001-2015)

последњих петнаест година трајања Гимназије ваља проговорити мало опширније, пошто су раније публикације о историји Гимназије²¹⁴ пажљиво пропратиле првих 135 година.

Крајем 2000. године Србијом се ширио оптимизам због краја владавине Слободана Милошевића, па су и очекивања од новог доба била велика. Судбина је хтела да се промена десила на прагу новог миленијума, а човек који добио задатак да поведе Гимназију у ново доба био је Горан Красић, професор математике и рачунарства. Директор Красић се нашао у позицији коју није прижељкивао. Кандидовао се за директора на наговор колега, које су га цениле како због способности и памети, тако и због ведрога духа. Његова политика је била да све промене треба да буду постепене и у таквом ритму ће протећи наредних годину и по његовог мандата. Стари Правилник о понашању се није променио, али је пракса полако избацивала његове делове. И без наглашене строгости, школа је функционисала. Показало се да су ђаци Гимназије пристојни, не због закона и наредби, већ због лепог васпитања. Обавеза о ношењу униформе је и даље постојала, али директор није вршио контролу спровођења ове одредбе. Ваци су анкетирани да ли желе да носе униформе и у тој првој анкети, блага већина се изјаснила да униформе треба да остану. Разлози за и против униформе су већ наведени, али појава анкете и питање ђака шта мисле о једном таквом питању, говоре доста о новом приступу који уводи директор Красић. Од стране Министарства просвете тада као смернице долазе паролe: демократизација, департизација и децентрализација школства. У духу демократизације креће и талас семинара на којима су сви актери у школству: ученици, професори, родитељи и локална самоуправа питани какву школу желе. Ново тј. најновије време тражило је нову, најновију школу. Министарство просвете у том погледу још није имало јасан циљ, а још мање начин. У једном упиту школе према Министарству, одговор је био: „Можете то да радите и да експериментишете, само нам на крају јавите каква су вам искуства“²¹⁵. А добра искуства, позната и као примери добре праксе, недостајала су реформи која те, 2001. године, ништа осим лепих жеља, воље и идеала није имала. Директор Красић био је прави избор за овакво време. Био је спреман да оно мало средстава које је школа

²¹⁴ Међу литературом која је најзначајнија за проучавање периода од 1865. до 1995. године издвајамо дела „Сто година Гимназије у Крушевцу“, „Крушевачка гимназија 1865-1995.“ и „Сви наши директори“.

²¹⁵ Казивање Горана Красића, директора 2001. године

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

имала уложи у стручно усавршавање наставника, сматрајући да је најважнији ресурс школе онај људски. Тако је двоје наставника српског језика финансијски помогнуто да заврши магистарске студије. Семинари за стручно оспособљавање наставника постају чести, са најавом да ће постати обавезни. А парола о демократизацији, департизацији и децентрализацији школе одзвањала је као ехо и нажалост, показале време, утишавала се у даљини. Овај „ЗД“ идеал ни до данас није остварен, али је под руководством директора Красића Гимназија самостално и пре других кренула у том правцу. Посебно је водио рачуна да се као директор не меша у оцењивање ђака и да не интервенише за оцену, што је код наставника у Гимназији било, а и данас јесте, посебно осетљиво питање.

Главна новина у гимназијском програму у првој „постпетоктобарској години“ је увођење изборних предмета Верска настава и Грађанско васпитање као алтернативе. О целисходности одлуке Министарства просвете или тадашњег премијера Зорана Ђинђића да се на свим нивоима уведе нови предмет вођене су и водиће се расправе, али оно што је остало као тековина је да су ђаци, и поред великог броја часова и претрпаног распореда, добили још један час. У пракси, која је још увек таква, ђак Гимназије готово сваког дана има седам часова. У преподневној сцени је у школи од 7.30 до 13.30, а у поподневној од 13.30 до 19.30 часова.

Ново време је желело да излечи неке старе бољке, али су неке изгледале неизлечиве. Једна од таквих је стара навика ђака и родитеља да пред крај сваке школске године на ходницима Гимназије салећу професоре молбама, често измишљеним тужним причама, а у неким случајевима и претњама и увредама, како би

Горан Красић

Рођен сам у Крушевцу 21. априла 1961. године. Основну и средњу школу сам завршио у свом родном граду. Матурирао сам 1980. године у Крушевачкој гимназији. На Природно-математичком факултету у Београду студирао сам на одсеку за математику, смер нумеричка математика са кибернетиком и дипломирао 1989. године. Исте године сам се запослио у Електронском рачунарском центру у Крушевцу, где сам радио до 1996. године, на месту програмера. Као хонорарни предавач предмета Основи програмирања радио сам на Вишој школи за индустријски менаџмент у Крушевцу од 1993. до 1995. Од септембра 1996. до 2000. године радио сам као професор математике и рачунарства и информатике у Гимназији у Крушевцу. После једногодишње паузе и рада у предузећу Латифовић д.о.о., вратио сам се у Гимназију на позицију директора почетком 2001. године. После годину и по дугог директорског мандата, именован сам за начелника Расинског округа (2002—2004), а касније био саветник за менаџмент у Цинкари д.о.о, затим председник Регионалне привредне коморе (2005—2009) и генерални директор ЈКП „Градска топлиана“.

РЕАЛНА = ГИМНАЗИЈА

се поправила нека слаба оцена. Ову ружну појаву је директор Керкез покушавао да отклони забраном примања родитеља после првог јуна, али оваква одредба није прихватана од стране надлежних школских власти, па се међу професорима у полушали говорило о родитељима који у јуну „кампују“ испред наставничке зборнице. Нови закони ишли су у правцу веће заштите ђака, али су све више спречавали школска већа да кажњавају ђаке и када они то својим понашањем заиста заслужују.

Искључивање ђака из школе, чак и за евидентне теже повреде правила понашања, постаје претежак и често Сизифов посао, пошто би сваку такву одлуку надлежне инспекције поништавале из неког формалног разлога. Ово је лоше утицало на рад у школи и изазивало револт, како професора, тако и оних ђака који су били жртве лошег или насилничког понашања другова или су такво понашање осуђивали. Испадало је да су наставници и школа немоћни да санкционишу неученичко понашање, а то је у неким случајевима давало прилику изгредницима да се још бахатије понашају. Овакви случајеви су у Гимназији били ретки, али довољни да наруше позитивну атмосферу у школи. Слично је било и са полагањима поправних испита у августу. Школске инспекције би „обарале“ сваки испит на коме је ђак пао, ако би у жалби написао да је нпр. „био ометан јер је неко улазио у просторију за време одговарања“, „да је испит био предуг“ (преко 15 минута), или једноставно да је тог дана био болестан. Онда би се процедура испитивања понављала, још неколико пута, док се не би нашла комисија која би ђаку дала позитивну оцену. У наредним годинама, све до данас, ситуација је на овом плану постала још гора.

Ако ново време није излечило неке старе бољке, оно је ипак донело и неке лепе новитете. У Гимназији је прорадио Ђачки парламент. Иницијатор је био одборник

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

тадашње Скупштине Општине и млади професор социологије у Гимназији пок. Никола Тасић. Рад Парламента још увек није био законски дефинисан, али је у Гимназији он одмах схваћен као начин да се артикулишу потребе и ставови ђака по важним питањима. Директор Красић је Парламент одмах укључио у одлучивање о једном важном питању: у избор понуде за реализацију екскурзије. У то време организација школских екскурзија није била довољно законски регулисана, па су колале приче о корупцији. Како нико не би довео у сумњу организацију гимназијске екскурзије, Красић је у процес укључио наставнике и ђаке, а затим први у Србији расписао тендер.²⁶⁶ У ово доба је Гимназија добила и први интернет кабл, додуше тек као весник нове ере, јер је везу имала само педагошка служба.

У мају 2001. године почео је да излази нови школски лист, са новим, а старим именован *Venturi* (Они који долазе). Лист са овим именом излазио је пре Другог светског рата и био је потпуно литерарног карактера. Директор Красић је подржао жељу ђака да обнове рад школског листа са новом концепцијом, која је доста наликовала на структуру „Наших видика“. Колажног карактера, лист се бавио школским темама, али и актуелностима у културном животу града. Интервјуи са познатим бубњарем Драгољубом Ђуричићем, глумцима Катарином Жутић и Небојшом Глоговцем, а посебно са глумцем и тадашњим министром културе Браниславом Лечићем (који је тада посетио Гимназију и водио разговор са ђацима), дали су првом броју листа тежину и интересантност која је превазилазила школске оквире.²⁶⁷ У наредном броју, који је

ПРОЈЕКЦИЈА КНИГЕ РАДНИКЕ МИШЉА, БЕОГРАД, 2001.

Београд, 2001.

²⁶⁶ Као није ће Министарство просвете прогласити обавезу расписивања тендера код избора реализатора школских екскурзија, млади користаћ и ово искуство.

²⁶⁷ *Venturi* – листученик Гимназије у Крушевцу, број 1, мај 2001. године

²⁶⁸ *Venturi* – листученик Гимназије у Крушевцу, број 2, јун 2001. године

изашао само два месеца касније, наставило се у истом стилу.²¹⁸ Као и у свим школским листовима, и у овом је било места за литерарне првенце ђака школе, али и за промоције књиге песама Драгослава Ђорђевића, професора српског језика. Од глумаца, редакција је разговарала са Војином Ћетковићем, који је не тако давно и сам био крушевачки гимназијалац.

Најзначајнија иницијатива коју је реализовао директор Красић је отварање одељења филолошке гимназије. Први захтев за отварање филолошког одељења послат је још 1995. године, скупа са захтевом за отварање математичког одељења,²¹⁹ али је тек обновом захтева 2001. године Министарство потврдно одговорило. У пролеће 2002. године, после дугих припрема, сређивања кабинета и великог ангажовања директора и колега из актива српског и страних језика, Министарство просвете је одобрило отварање одељења филолошке гимназије у Крушевцу. У ствари, у тој првој генерацији, због забуне на упису, када је уписано и четири ђака којима је руски први страни језик, уместо једног одељења, отворена су два. Свих 30 ученика који су положили пријемни испит су примљени. Драгоцена помоћ у овом подухвату је дошла од психолошкиње др Снежане Вуковић, која је у то доба из Крушевачке гимназије прешла у Министарство просвете. Наредне, школске 2002/2003. године, Гимназија ће имати рекордан број уписаних одељења: два филолошка, једно математичко и по четири одељења природно-математичког и друштвено-језичког смера, укупно једанаест. Ово је уједно и последња година када је уписано специјализовано одељење математичке гимназије. Стално опадање интересовања за овај смер, као и претежак пријемни испит, учинили су да ово одељење коначно буде укинута. Новина је била и да је у пролеће 2002. године први пут уведен централизован пријемни испит за средње школе. Ђаци су после полагања испита из српског језика и математике попуњавали листу жеља, а све је то онда слато у заједничку базу података, која је креирала ранг-листе. Овакав систем, као и екстерна контрола на полагању, омогућили су Гимназији да у своје клупе прими боље ученике.

У време припрема за отварање филолошког одељења, директор Красић је правио и припреме за прелазак на нову функцију. Његове менаџерске способности су препознате у политичким круговима, па је крајем школске 2001/2002. године прешао на дужност начелника Расинског округа, а своју функцију препустио колеги, такође професору рачунарства и информатике, Вукману Кораћу.

Директор Горан Красић је имао искрену жељу да после смутних деведесетих година подељеном гимназијском колективу донесе помирење, у чему је, захваљујући својој толерантној природи, у највећој мери и успео. Ово је, уз отварање филолошког одељења које је данас понос Гимназије, највећа тековина његовог годину и по дугог мандата.

²¹⁸ Крушевачка гимназија 1865 – 1995, стр. 181

²²⁰ Казивање Горана Красића - ђака, професора и директора Крушевачке гимназије.

²²¹ Казивање Славољуба Бојовића, Живот прве послератне генерације крушевачких гимназијалаца.

Летњи распуст 2002. године професор информатике Вукман Кораћ је провео у проучавању школских закона, књига о менаџменту и унапређујући свој енглески језик. Преузимање кормила у Крушевачкој гимназији он је доживео на најозбиљнији начин, схватајући да је та част, у ствари, велика обавеза и одговорност. Темелјан у послу био је од првог дана када је преузео дужност директора и тиме демантовао све оне који су мислили да се због своје доброћудне нарави неће снаћи на тако захтевној функцији. Школи је било потребно све, јер ни оно што је имала није било у најбољем стању. Кренуо је од крова. Преко старог је стављен нови кровни покривач, учионице су окречене, мокри чворови реконструисани и покривени новом керамиком. Старе, испуцале зелене табле замењене су белим. Линолеум на подовима је у многим учионицама био поцепан, па се бетон распадао од влаге, а у неким учионицама је било и озбиљнијих рупа. Оваква оштећења су решавана ситним поправкама, пошто за веће реконструкције подова није било новца. Фасада је била у још горем стању, јер је вода подливала испод дотрајале столарије и одваљивала читаве комаде. Пошто општинске власти нису правовремено одговарале на сталне молбе да се фасада поправи, немили инцидент са отпадањем делова фасаде, на срећу без трагичних последица,²²² ипак је

Вукман Кораћ

Рођен сам 1963. године у Београду. Одрастао сам и завршио основну школу у Милутовцу, општина Трстеник, у породици просветних радника. Средњу школу сам завршио у току трајања усмереног образовања у Крушевцу у образовним центрима „Боса Цветић“ и „Вељко Влаховић“. Са дипломом лабораторијског техничара за физику 1982. године уписао сам се на Војно-технички факултет у Загребу, где сам и дипломирао 1988. на смеру електронике.

После завршених студија почео сам каријеру као самостални пројектант у „Првој петолетки“ у Трстенику, која је стипендирала моје студије. Након две године, наставио сам као самостални истраживач у Ваздухопловно-техничком институту у Жаркову, Београд. Због тешких услова живота у Београду током деведесетих, био сам принуђен да оставим овај посао и вратим се у крај где сам одрастао. Запослио сам се у фабрици „Застава ауто делови“ у Белишићу, где сам радио на пословима руководиоца одржавања, да бих се коначно 1996. нашао на послу професора рачунарства и информатике у Гимназији у Крушевцу. Након одласка Горана Красића, тадашњег директора Гимназије, на место начелника Расинског округа 2002. године, изабран сам за директора Гимназије у Крушевцу. На овом послу сам провео два мандата, а након тога се вратио у учионицу и као професор информатике радио у Медицинској школи у Крушевцу до 2013. године. Каријеру сам наставио у издавачкој кући „Нова школа“ у Београду до 2014, а онда се вратио на свој омиљени посао професора рачунарства и информатике, овај пут у Трећој београдској гимназији, где сам и у тренутку писања ових редова.

²²² Део фасаде је пао ученици на главу, али на срећу, повреде су биле мање огреботине. Директор Кораћ ће лекарски извештај и фотографије фасаде слати надлежнима у Општини.

алармирао надлежне да се поправи бар критични део фасаде тј. читав унутрашњи део и страна према Обилићевој улици.

Од 2003. године Крушевачка гимназија је уписивала по четири одељења природно-математичког и друштвено-језичког смера и једно филолошко. Два одељења филолошког смера су уписана само у првој генерацији, а математичко је, како смо навели, укинута. Уједно, уочено је слабије интересовање ђака за природно-математички смер, па је наша школа у сарадњи са неколико гимназија у Србији успешно аплицирала за покретање огледног информатичког одељења гимназије. Тако је у својој понуди од 2006. године имала и четврти смер тј. огледно одељење информатичког смера је заменило једно одељење природно-математичког. Овај оглед, којим је руководила професорка математике и информатике Александра Филиповић, требало је да траје четири године, а да затим буде прихваћен или одбачен. Трајао је, међутим, до прошле 2014. године, када је укинут.

Интернет веза је током 2002. и 2003. године проширена на све управне канцеларије и спроведена до кабинета. Са опремом за кабинете информатике је било најтеже. Била је скупа и брзо је застаревала. Деведесетих година су створена два кабинета у приземљу. Опрему за један од њих је донирао Фонд за отворено друштво 1998. године и тада је добијен и први пројектор и скенер. Током 2004. и 2005. године, уз помоћ начелника за друштвене делатности општине Крушевац Драгана Грковића, иначе професора Гимназије, школа је добила 20 нових рачунара за један од кабинета, а донацијом италијанске владе опремљен је још један. Такође, због нарасталих потреба наставе информатике и отварања информатичког одељења, биће направљен и трећи кабинет у просторијама које су раније биолози користили за чување препарата. Тај кабинет је, због мале квадратуре, добио надимак „шпајз“.

Стара жеља професора математике да и њихов актив добије свој кабинет испуњена је 2010. године. Математичари су имали учионицу у приземљу, која је носила надимак „шок соба“, јер су у њој држали часове писмених задатака. У њу је премештен један од кабинета информатике, а просторија првог кабинета је постала кабинет математике. Рачунари и друга опрема су сукцесивно стизали и у друге кабинете. За сваки нови пројектор, рачунар и другу опрему морало се не само молити као до тада, већ је у новом времену требало писати пројекте, аплицирати, конкурисати. Ипак, као и раније, највише се добијало добрим односима са општинским властима и успешним привредницима.

Паралелно са решавањем оваквих хроничних проблема, директор Кораћ је себи и Гимназији поставио задатке који су били достојни њене репутације. Желео је свим силама да од Гимназије начини место које ће ђацима омогућити да истражу све своје таленте, да им постане место окупљања у слободно време. Пажљиво је слушао све ђачке сугестије и идеје и са ентузијазмом помагао оне најбоље. Док се цела држава борила са мрачним наслеђем и покушавала да постане део Европске Уније, Вукман Кораћ је Крушевачку гимназију ставио на мапу Европе. Ваци из Србије су до тог времена са муком путовали ван граница своје земље. Нешто због немаштине, а једнако и због визних ограничења која су током деведесетих уведена нашој земљи. У иностранство се ишло на екскурзије, после низа перипетија око добијања виза. Ово је у

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Србији стварало клаустрофобични осећај код једних и ксенофобију код других. Ћаци Гимназије су заслуживали боље. Почело се скромно и помало случајно 2002. године. Директор Друге мариборске гимназије је контактирао са директором Кораћем промовишући одељење међународне матуре. Професорке руског Мира Динић и Споменка Милојковић су успоставиле контакт са школом из Рјазана, а писац ових редова, професор историје, успоставио је сарадњу са колегом Андерсом Бјорном из Копенхагена. Резултат оних контаката је био да је прва група ћака представила Крушевачку гимназију на Спринг фестивалу у Марибору, а већа група гимназијалаца је отишла у Русију на размену. Два наставника историје из Данске и Србије осмислили су пројекат учења историје преко интернета, па су њихови ћаци радећи у паровима на заједничким темама, створили и прва познанства и пријатељства. Коначно, уговорена је и ученичка размена, коју су подржали директори обе школе. У октобру 2004. године 38 ћака Крушевачке гимназије отишло је у прву међународну размену са Гимназијом Кристијанхавн у Копенхагену. Учешће у разменама је било више него драгоценост за ћаке, јер нису као на ћачким екскурзијама ишли „туристички“, већ су, живећи у породицама, сазнавали о култури и начину живота домаћина на много квалитетнији начин. Ова пракса није била нова. У послератним годинама бележимо чак честе размене са школама из Србије, Југославије и понеком из иностранства. Али се током осамдесетих, а нарочито деведесетих ова добра пракса изгубила. Упознавање рада Друге мариборске и Гимназије Кристијанхавн било је велико искуство и за директора Кораћа, који ће у овим елитним европским гимназијама наћи узоре и инспирацију. У пролеће 2005. године Данци су посетили нашу школу, па су крушевачки

гимназијалци показали традиционално српско гостопримство. Размена са школом из Копенхагена биће поновљена и четири године касније. У међувремену, Крушевачка гимназија је нашла свог најбољег европског пријатеља — Другу мариборску гимназију.

Од почетка сарадње са овом школом до данас, много ђака Крушевачке гимназије добија стипендију за престижно одељење међународне матуре које постоји у овој школи (IB program), а тим Крушевачке гимназије готово редовно учествује на „Спрингу“. Реализовано је и неколико размена ученика, али и професора. Професори Крушевачке гимназије су држали наставу у Другој мариборској и обрнуто. Најзаслужнији што је ова сарадња овако блиска и дуговечна је, поред поменутих директора, и велики пријатељ Србије, Крушевца и Гимназије, професор историје у Другој мариборској Саша Микић. Врхунац ове сарадње је свакако био 2009. године када је Друга мариборска гимназија због реновирања морала да измести „Спринг фестивал“ у неку од пријатељских школа. Иако ова школа сарађује са двадесетак европских средњих школа, Мариборчани су Крушевачку гимназију препознали као најспособнију за реализацију овог задатка. Тако је од 8. до 12. априла 2009. године Гимназија угостила ђаке 13 школа из 9 држава, који су заједно учили, певали, играли, сликали, забављали се и створили дивна пријатељства. А Крушевачка гимназија је још једном показала да је више од обичне школе. Наша школа је тада препозната и у дипломатским круговима, па су јој чести гости били амбасадори и конзули (ОЕБС-а, Шведске, Русије, Велике Британије, ЕУ и др).

Прича о међународним разменама ђака Крушевачке гимназије се овде не завршава, пошто је настављена сарадња са Другом мариборском, а у повезивање са школама у иностранству се укључила најмарљивија професорка Крушевачке гимназије, сад на функцији заменице градоначелника, физичарка Драгана Милићевић. Она је своје организаторске способности већ показала организујући научне скупове програма Еко-физика, оснивањем астрономског друштва Еурека, а активности Еко-секције коју је водила се тешко могу и побројати. У том контексту је успоставила блиску сарадњу са гимназијом Цеље Центар и до данас је реализовано неколико размена са темом екологије. Тако је, захваљујући посвећености директора Кораћа, али и ентузијазму радника попут Драгане Милићевић, Крушевачка гимназија нашла своје место у Европи, док је њена држава још у чекаоници.

Много важнији од „места у Европи“ је ипак дух који је завладао Гимназијом. Школа је постала место где су ђацима врата увек отворена, а директорова канцеларија место где се са највише пажње слушају њихове идеје. Школски клуб са кантином је у ово доба затворен, јер је неко од ревносних, а неко ће рећи зловних људи, стално пријављивао закупца што не издаје фискалне рачуне за кафу од 15 динара. Али свако зло је за неко добро. Директор је овај простор предао на управу Ђачком парламенту, па су „парламентарци“ овде одржавали своје састанке, дружења, трибине, радионице, летње школе (Ајде фест), а једно време је и школски рок бенд „Кермит“ ту држао своје инструменте и у касним сатима вежбао. Професори су овде могли да славе деље рођендане, а једно одељење ђака је ту, бесплатно наравно, савило и Нову 2005. годину. Коначно, после донације УСАИД-а, овај простор испод старе сале биће претворен у медијатеку, која је успешно функционисала у то доба.

Тамну страну историје Гимназије из овог периода (а и ранијих и каснијих)²²³ чинио је ђачки вандализам и уништавање школске имовине. У новим, тек реконструисаним тоалетима, огледала нису „преживела“ ни 10 дана. Страдали су и WC-котлићи, лавабои, чак и зидне плочице. Младићима са вишком хормона и мањком свести су врата на тоалетима била најчешће жртве. Нове клупе и столице из 2006. године, дочекале су 2007. у јадном стању.²²⁴ Новац који се на крају школске године сакупљао на рачун направљене штете био је недовољан да надокнади штету, а још мање да од старог начини ново. Са жељом да овакво стање промени не само казнама и „лупањем по џепу“, директор Кораћ је кренуо у акцију промене свести ђака. Идеја је била да ђаци сами уређују простор у коме живе и раде и да на тај начин доживе школски простор као свој. Ђацима је омогућено да сами бирају боје у које ће кречити своје учионице, да их на крају кречења украшавају, и да префарбавају и осликавају дотрајала улазна врата. Ходник Гимназије је тако постао шаренији, а свака учионица је имала лични печат одељења које се у њему налази.

Једна од идеја, овог пута професора ликовне културе Небојше Милчева, била је и да се унутрашње двориште, иза сале, оспособи за летња дешавања и концерте тиме што ће претходно локални уметници осликати његове зидове. Иако други део идеје није реализован, осликавање зидова учинило је да Крушевачка гимназија добије једно од најинвентивних дворишта у Србији. Гимназија у Шаренграду постала је буквално шарена.

Ако сте мислили да је овде шаренилу крај, онда нисте видели први април у Крушевачкој гимназији. Да би гимназијске дане учинила што веселијим, група ђака дошла је на идеју да на Дан шале и Чкаљиног рођендана организује гимназијски маскенбал. Пре него наставимо причу, да наведемо имена ових ученика: Невена Каралић, Дубравка Врањанац, Вања Вукајловић, Тина

Каплани, Бранимир Ракић и Стефан Караџић. Захваљујући њима, 1. априла 2005. одржан је први гимназијски маскенбал, а идеја је у наредним годинама прихваћена и у другим средњим и основним школама, да би је на крају и Културни центар Крушевца укључио у програм својих дешавања. Маскенбал је тако постао традиционалан, не само у Гимназији, већ у читавом граду. Прошле, 2014. године, гимназијски маскенбал је прославио мали јубилеј, 10 година постојања.

²²³ Анализом чланака у школским листовима, утврдили смо да се вандализам као појава у школи дешава од осамдесетих година, тј. од периода усмереног образовања. Укидање усмереног образовања није променило лоше навике и сви директори у обновљеној гимназији водили су борбу против ове појаве.

²²⁴ Вентури – Школски лист Гимназије Крушевац, Крушевац, 2007.

Маскенбал, међутим, није једини дан у години када се излази из школске рутине. Ћачки парламент је у првој деценији 21. века, смишљао и реализовао свакојаке активности у жељи да живот у школи учини пријатнијим и веселијим. Организовани су квизови „Као милонер“ и „Најслабија карика“, професори су певали у „Караоке обрачуну“, ћаци су узимали дневнике и постајали професори у „Мојих 45 минута“. У кафеу „Момент“ одржаване су књижевне вечери и предавања, а у физкултурној сали одбојкашки мечеви ћака и професора.

У исто време је у Гимназији заживела и Планинарско-скијашка секција. Читањем старих школских билтена, сазнајемо да је она постојала и пре 60 година и да је под руководством Заге Милановић, познате као Зага Шмелинг, скоро половина генерације била учлањена у Планинарско друштво „Јастребац“. На свим акцијама, гимназијалци су доминирали по броју учесника. Слично је било и седамдесетих година, да би са доласком деведесетих ова активност постала само спорадична. На иницијативу поменутог писца ових редова, а уз драгоцену помоћ тек пензионисаног професора физичке културе Јова Вукашиновића као водича, организовано је прво у низу планинарења. Тура од планинарског дома до Мечјих стена на Јастрепцу чинила се тада као највећи подвиг. Следиле су нове, све интересантније акције, а зими је организована бесплатна школа скијања. На традиционалном Јастребачком маршу у октобру, гимназијалци су сваке године, као и њихови претходници пре 60 година, увек најбројнији учесници.

У последњих неколико година активност секције се проширила, па се, поред једнодневних акција, сада већ традиционално у планинарском дому на Јастрепцу организују вишедневне Гимназијаде, са планинарским, еколошким, образовним, али и забавним програмом.

У Вентурију из 2005. године сазнајемо да се стара расправа за и против униформи те године још увек водила.²²⁵ Понос што су обележје Гимназије борио се са досадом што морају да се носе. Професори су престали да инсистирају на њима, па ће нешто касније униформе бити укинуге саме од себе.

Добро функционисање гимназијске школске библиотеке био је још један од пројеката директора Кораћа. До тада је ова, једна од најстаријих библиотека у граду, функционисала за време малих и великих одмора, и то искључиво за позајмљивање лектире. „Инспирисан, или боље рећи, одушевљен функционисањем библиотеке у

²²⁵ Тина Каплани, *Униформе некад, униформе сада, шта даље?*, Вентури, број 10, Крушевац, 2005.

Марибору, желео сам да направим макар сличан дух,²²⁶ каже директор. А та библиотека у Другој мариборској била је станица многих дешавања, простор за рад и учење, интернет сала, место где се одржавају књижевне вечери и разни скупови и што је најважније, била је увек отворена. Главни сарадник у овом послу била је професорка енглеског језика Дубравка Вајић, која се тада одрекла рада у настави за пуно радно време библиотекара. Набављено је неколико столица и рачунара, а Дубравки се придружила професорка српског језика Слађана Ракић, па су ове две сјајне професорке постале одличан тим. Библиотека у Гимназији је постала мирни кутак школе у коме ђаци и професори могу да проводе радно и слободно време, да нађу потребну литературу, „прикаче“ се на интернет, одрже састанак, допунску или испит, оставе поруку и обаве хиљаде других школских послова, јер су Слађа и Дуца увек ту и увек спремне да помогну. Коначно, кад школски послови постану претешки и стресни, библиотека је место где у удобним столицама можете да се одморите и ћутите.

Дивне генерације излазиле су из Гимназије преко 140 година, а сећања на њихова лица и имена су бледела са доласком нових. Да се не забораве, побринуо се професор историје, и више пута помињани писац ових редова, тако што је матурантску генерацију 2009/2010. године овековечио штампањем Годишњака Крушевачке гимназије. До данас су изашла и четири наредна, а у припреми је нови, јубиларни.

²²⁶ Казивање Вукмана Кораћа, фебруар 2015. године

ПРОСЛАВА ДАНА ШКОЛЕ 2009. ГОДИНЕ

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Са финансирањем, том одувек најтежом ставком школског посла, било је, као и увек, тешко. Власти у држави и локалној самоуправи, немајући средстава за велике потребе школа, усмеравале су их да саме траже спонзоре. Пошто су крушевачки привредни гиганти били у финансијским проблемима, листа добротвора се проширује приватним предузетницима и невладиним организацијама. Овде не можемо побројати све добре људе и организације које су помагале школу, али морамо да истакнемо једног од главних пријатеља Гимназије — Хенкел корпорацију, која је тада са 4000 евра помогла опремање кабинета за хемију и у више наврата опремала учионице и кабинете.²⁷

Ипак, Гимназија је имала још увек неколико крупних проблема који су превазилазили моћи приватних донатора. Дотрајала столарија је још увек угрожавала фасаду, школска зграда, скучена између кућа у центру града, није имала адекватно двориште и коначно, можда и најакутнији проблем је био недостатак одговарајуће фискултурне сале. Многи још памте време када су осамдесетих година неки гимназијалци на физичко одлазили у салу „Партизана“ (сада сала „Соко“). Фискултурна сала направљена изнад котларнице није по пројекту ни требало да буде фискултурна, већ сала за културно-уметничка дешавања и била је премала за школу од 1000 ђака. Зато је у мислима свих директора, од Vere Матић, преко Слободана Керкеза до Вукмана Кораћа изградња нове сале била један од приоритетних задатака. Ипак, због немаштине се свима овај циљ чинио недостижним.

„Идеја о изградњи нове сале је била стара на почетку мог мандата. Али осим копије плана сале из Шапца, коју је Слоба Керкез набавио, није било никаквих докумената да се ишта радило на томе. Идеја да се боримо за изградњу нове сале родила се када смо Весна Маринковић, тадашња помоћница директора, и ја правили план буџета за 2003. годину. У обрасцу плана је стајало да се наведу све потребе школе у наредној години и Весна је инсистирала да побројимо баш све што нам недостаје, ма колико ће то некоме ко буде читао звучати лудо. Мало сам оклевао да прихватим ту логику, али ме је Весна на неки начин уверила да неће добити онај ко не тражи, и за тоа

КВИЗОВИ У КОЈИМА БАЦИ ИСПИТУЈУ ПРОФЕСОРЕ

ШАРЕНИ ЗИДОВИ ШАРЕНГРАДСКЕ ГИМНАЗИЈЕ
Идеја Нелдице Нишчева, професора ликовног

²⁷ У току је опремање кабинета за географију и историју средствима које је донирала Хенкел корпорација (2015)

сам јој веома захвалан. Други ко је дао много подршке у том смислу је Стева (пензионисани професор физичке културе Стеван Вукоичић), можда не конкретно и оперативно, али требало је сажвакати у глави идеју да се направи нешто големо, а да се нема ни појма о томе како се то ради. Из данашње перспективе, кад знам шта сам све морао да прођем, мислим да не бих имао воље да кренем поново. Тада нисам знао шта ме чека, а био сам амбициозан, и то је срећна околност", сећа се почетака изградње сале тадашњи директор, а данашњи професор информатике у Трећој београдској гимназији, Вукман Кораћ.²²⁸

Кренуло је обавезно дописивање са локалном самоуправом, Министарством просвете и спорта. Сала се спомињала као насушна потреба у свим ТВ гостовањима, да би пред прославу 140 година Гимназије на рачун школе легло 6 милиона динара. О овим средствима директорка Биљана Дачић, тадашња помоћница градоначелника каже: „Знајући за вишедеценијски проблем недостатка физкултурне сале у Гимназији локална самоуправа је дала иницијативу и поднела захтев тадашњем министру просвете и спорта г. Вуксановићу за изградњу балон сале у Гимназији, што је после преговора које су водили са министром тадашњи градоначелник Драган Аздејковић и његови помоћници Љубомир Бошковић и Биљана Дачић у министарству и одобрено. Након тога је о иницијативи и успешном преговору обавештен директор Кораћ.“²²⁹

Тиме је наша школа добила шансу да направи балон салу. Директор Кораћ је, консултујући се са стручњацима, решио да се, ипак не прави балон сала, већ је за идеју о зиданом објекту успео да придобије тадашњег градоначелника.

У наредним годинама директор Вукман Кораћ је наставио да тражи средства за довршење сале. Локална самоуправа је давала колико може, а то није било довољно. Поред наведених општинских функционера, помоћ у добављању средстава је пружио и бивши гимназијалац Ненад Крстић, који ће у ово доба постати и страначки колега директора Кораћа. Општина је укупно дала 18 милиона, градоначелник Аздејковић је одобрио 12, а његов наследник Десимир Павловић 6 милиона и тиме је локална самоуправа постала највећи инвеститор. Тако је, после готово 60 година настојања, 7 година напора и 5 година грађевинских радова, Крушевачка гимназија, у пролеће

²²⁸ Казивање Вукмана Кораћа, фебруар 2015. године

²²⁹ Казивање Биљане Дачић, мај 2015. године

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

2010. године, коначно добила своју фискултурну салу. По пројекту је требало да радови трају 8 месеци.²³⁰

У међувремену, у странци директора Кораћа дошло је до превирања. Кораћ је постао непожељан, па је, схватајући да му се спрема смена, организовао свечано отварање сале, иако у том тренутку она још увек није имала употребну дозволу. „Нисам хтео да чекам употребну дозволу, отворио сам је сам, јер је првенствено моје дело, ма колико то нескромно звучало.“²³¹ Дозвола ће стићи неколико месеци касније, када заиста дође до смене директора. Тако је један од капиталних и крупних проблема Гимназије трајно решен.

ИЗЛОЖБА О АЛБЕРТУ И МИЛАСИ АЛНШТАЈН У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ У КРУШЕВЦУ
Организатор Драгана Милошевић, професорка физике

Вукман Кораћ, некада један од најбољих ученика наше Гимназије и студент Војно–техничке академије у Загребу, као директор је остварио сјајне резултате балансирајући између професорских ћуди, ђачких несташлука и политичких и чаршијских сплетки. Подстицао је дух слободне, креативне и елитне школе и на том плану, у много чему, превазишао и своје узоре у Марибору и Копенхагену. У последњој години његовог директоровања, Гимназија је потпуно опремила два кабинета,

реализовала две размене ђака, три екскурзије, дешавања у школи су објављивана у листу „Град“ и на школском сајту, почео је да излази Годишњак Крушевачке гимназије, матурирала је прва генерација информатичког смера, такмичари су донели прегршт награда, било је весело на маскенбалу, у „Најслабијој карици“, „Мојих 45 минута“, познате личности су разговарале са ђацима на вечерима „Живе библиотеке“, Гимназија је напokon добила фискултурну салу, а позоришна секција је наступала са представом „Избирачица“.

И поред свих успеха и подршке огромне већине радника, на новом конкурс за директора у лето 2010. године, политичка „избирачица“ се одлучила за другог кандидата.

У лето 2010. године десио је штрајк радника школе који није упамћен по свом неуспеху, као многи други, већ по томе што се десио током лета, када ђака нема. Овај штрајк је изазван grubим мешањем политике у рад школе. Прокламоване паролe о демократизацији, департизацији и децентрализацији школства десет година после смене Слободана Милошевића изгледале су у најмању руку као празна фраза. Иначе, штрајкови просветних радника у XXI веку су били честа појава (један је управо у току).

²³⁰ Ко чека, тај дочека, Вентури, јун 2010. Године, стр.3

²³¹ Казивање Вукмана Кораћа, фебруар 2015. године

Разлози су најчешће били социјалне природе. А по дужини, већином су били једнодневни штрајкови упозорења. Ове школске године 2014/15, десио се један од најдужих. Пет месеци се радило са скраћеним часовима од 30 минута. Атмосфера у школи током сваког штрајка је напета, али је то ретко секирало Владу, која је на просвету увек гледала као на немили расход.

У једној таквој напетој атмосфери свој директорски мандат почео је Добривоје Грчак, професор физике. Слаба подршка локалне самоуправе на почетку мандата га је усмерила да своју енергију окрене ка решавању унутрашњих проблема. Као управитељ је био марљив и пожртвован. Свакога јутра је долазио пре свих наставника и обилазио учионице и ходнике, а у пола осам би са дежурним наставником стојао на ходнику и дочекивао ученике. Увече би, пак, поново долазио у школу и испраћао ученике и раднике. Као ранији директори Бунтић и Керкез, посебно је инсистирао да се час држи тачно 45 минута. Стално је опомињао све који касне на час, професоре и ђаке, и говорио им да они „имају право да стигну на време“, што му је била омиљена шала.

Врата школе су поново почела да се закључавају испред ђака који су каснили на први час, или се враћали са великих одмора. Помоћним радницима је прописао строго када могу да користе паузу за доручак, а свака помоћна радница тј. теткица је током часова морала да буде на свом делу ходника. Прва већа инвестиција је била да се купи још камера, како би школа била боље покривена видео-надзором. Видео-надзор је пребачен из канцеларије школског полицајца у директорову и повезан је са

Добривоје Грчак

Рођен сам у Брусу 1957. године. Након четири године, пресељењем породице, настављам живот у Трбуњу код Блаца. Основну школу и Гимназију (природно-математички смер) завршио сам у Блацу, где сам матурирао 1976. године. Академско образовање стекао сам на Природно-математичком факултету у Приштини, на одсеку за физику, на коме сам дипломирао 1983. године. Стручни испит за професора физике положио сам на Природно-математичком факултету у Нишу.

Службовање: Започео сам каријеру 1982. године у Ваљевској гимназији, као професор физике. Из Ваљева у Крушевац долазим 1985. године, заснивајући радни однос у Образовном центру „Вељко Влаховић“. У Образовном центру „Боса Цветић“ почињем да радим 1986. године. Повратком Гимназије, настављам службовање у њој. Предавао сам свим образовним профилима, био одељењски старешина бројним генерацијама (једне године сам водио два одељења). Матуранту Игору Стаменову, који је био први ученик Крушевачке гимназије учесник Међународне олимпијаде из физике, био сам разредни старешина и предавао физику у прва три разреда. Био сам председник синдиката и придружио га Унији синдиката просветних радника Србије. Од 2010. до 2013. године био сам директор Гимназије у Крушевцу, а од 2013. године професор Гимназије у Крушевцу.

интернетом. Тако је директор у сваком тренутку имао увид шта се догађа на ходнику или у школи. Евидентна је била његова жеља да све своје слободно време поклони школи. А личним примером и пожртвовањем желео је инспирише друге раднике да раде колико и он. Шарена врата на учионицама су првом приликом префарбана у бело.

Још као наставник, директор није волео што ђаци због ваннаставних активности и такмичења губе редовну наставу, па је ову област хтео да регулише. Његов став је био да се *„модерна школа не може замислити без ваннаставних активности, али је час светиња“*.²³² По питању такмичења је променио мишљење, када је увидео колико успешни ђаци и њихове награде афирмативно делују на имиџ школе. Зато је увео леп обичај да се сви који се пласирају на државно такмичење фотографишу, па су њихове фотографије излагане у холу школе. Стално замишљен над проблемом кашњења, схватио је да највише кашњења има после другог великог одмора, који је 10 минута. Продужио га је на 15 и овај распоред звоњења је још увек на снази.

Великом упорношћу издејствовао је да се реновира фасада. А стално је истицао нерешене проблеме дотрајале столарије и подова и покушавао преко општине да обезбеди средстав за решавање ових проблема. Прозори су били највећи проблем школе, пошто су на неким постојали отвори од по 20 сантиметара, па су се ђаци зими смрзавали. Купљене су и прве интерактивне табле, кошеви за нову салу и разна друга опрема.²³³

У једном од интервјуа школском листу Вентури директор је овако представио главне тачке рада школе и њене проблеме:

Интервју са директором Добривојем Грчаком, мај 2012.

Опстајање - дугорочни задатак

Пре годину дана сам говорио — да прво опстанемо, па да постанемо. Бојим се да се и сада то исто може рећи тј. да ће ово опстајање бити дугорочни задатак. Када

²³² Изјава са седнице Наставничког већа

²³³ Опстајање дугорочни задатак - разговор са директором, Годишњак Крушевачке гимназије 2011/2012, стр. 138.

говорим о опстајању, мислим првенствено на материјално - техничке услове школе. Економска криза никако да прође, а ни да нас заобиђе. Наравно да нисмо седели скрштених руку, што се да и приметити. Дакле, перманентни задаци су побољшање услова рада, подизање квалитета наставе и васпитне улоге школе, што за последицу треба да има боља постигнућа ученика и побољшање квалитета ученика који уписују Гимназију.

Дали је било неких реновирања унутар школе?

Да, било је, и врло би ме обрадовало да и ово лето прође у знаку радова. Нисам незадовољан оним што је урађено у години за нама. Урађена је фасада, сређена зборница, кабинет и лабораторија за физику, оккупљено седам кошева за нову фискултурну салу, пет рачунара, сателитска телевизија... Оно што посебно морам да нагласим јесте куповина две интерактивне табле или, како их популарно зову, паметне табле. Купљене су средствима родитеља и то у вредности од пола милиона динара. Користим прилику да се захвалим родитељима и кажем да су родитељи данас незаобилазни партнери школе.

Најалармантнија ствар на школи су прозори, да не кажем столарија. Они су у толико лошем стању да се многи и не отварају. Услед поквареног механизма за отварање, који је време прегазило, многи су закуцани ексерима. То је огромна инвестиција, неких десетак милиона динара.

Други приоритет су подови. Око 1000 евра кошта под за једну учионицу. То ћемо уврстити у план буџета за следећу годину.

Трећа важна ствар у школи која захтева велико улагање јесте стара фискултурна сала. Моје лично мишљење је да од ње треба направити мултифункционалну салу. Пошто је првобитно планирана као позоришна, да то и остане, а да се савременим инвентаром опреми тако да може да служи за едукацију наставника, тестирање ученика, пленарна предавања, рад секција и др. Што се тиче нове фискултурне сале, она се увелико користи за наставу, поготово од како су намештени кошеви. Но за комплетно опремање је потребно око пет милиона динара. Имамо нека обећања, а до њихових испуњења морамо се задовољити овим што је прошлог лета урађено. Важно је да смо добили употребну дозволу и да је сала стављена у функцију.

Дали је решен проблем са грејањем у школи?

Сви примећујемо да грејање у школи није на завидном нивоу. Како сам у школи око 25 година, могу рећи да је било и бољих дана тј. година. Неки сматрају да је грејање лошије од када је повезана нова фискултурна сала (што се испитује), а ја лично мислим да су узрок велики губици топлоте услед дотрајале столарије.

Дали је изводљиво одвијање наставе у једној смени?

То је јако важно питање за Гимназију, скоро егзистенцијално, али и јако тешко.

По овом питању се може размишљати на два колосека. Ако останемо школа са

1000 ученика и 100 радника, за једносменски рад је неопходно проширење простора. Рецимо да то није немогуће. Нови Закон предвиђа обавезан једносменски рад. Реформа Гимназија предвиђа увећање броја ученика у гимназијама са садашњих 24% на 30 до 40%. Општа матура иде у прилог томе. Са друге стране, сматра се да су гимназије са 1000 ученика гломазне. Оптимално је од 600 до 700 ученика. У том случају би требало отворити још једну гимназију у некој другој згради, а у овој да остане једна.

Као што можете и сами закључити, није довољна само воља, већ је потребан и новац. У данашњим условима, он је често мисаона именица. Но не треба губити наду. Министарство просвете је зимус испитивало стање школских објеката у целој земљи. Нажалост, наша школа није оцењена као објекат који захтева хитну интервенцију, већ у наредних неколико година. Ако се то деси, наведени проблеми би били у великој мери превазиђени. До тада проблеме морамо решавати парцијално, уз помоћ локалне самоуправе, родитеља, донацијама, као и пројектима код претприступних фондова ЕУ, што нам мора бити приоритет број један.

Да ли је било сарадње са другим школама?

Ове године, као и прошле, није било размене са Другом мариборском гимназијом. Комуникација је настављена, мојим обраћањем као и Школског одбора, пријатељским писмом и позивањем на даљу сарадњу. Сарадња је настављена прошлогодишњим учешћем на „Спринг фесту“. Следеће године, према речима професора Друге мариборске гимназије Саше Микића, можемо са великом вероватноћом очекивати сарадњу, и то у облику размене. То значи да би већ на јесен, тридесет ученика другог разреда гостовало недељу дана у Марибору, а на пролеће бисмо им узвратили гостопримство.

Ове године смо остварили сарадњу са гимназијом у Цељу, на нивоу еколошких секција. Шеснаест ученика и два професора наше школе су у децембру гостовали у гимназији Цеље Центар. Словенци су нам посету узвратили у априлу. Том приликом смо договарали даљу сарадњу. Позив за учешће на нашем фестивалу Дани еуреке, који се одржава у октобру, биће упућен ових дана.

Поред ове, ту су Политехничка школа из Крагујевца, ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Пожаревца, Гимназија „Светозар Марковић“ из Ниша, школе из нашег града, предшколске установе. Захваљујући изванредном успеху драмске секције, сарадњу нам нуди Пета београдска гимназија, као и средња школа из Смедерева.

Приступили смо УНЕСКО клубу, као и пројекту „Повезивање учионица“, путем којег ученици могу да учествују у интеркултуралној размени са вршњацима школа широм Европе.

Мој став је да се ми морамо развијати као школа отворена за сваку сарадњу која ће нам користити. То могу бити и школе из земаља у окружењу, из Србије и др.

Да ли ће се прихватити предлози Ученичког парламента за годишњи план?

Закон из 2009. године је проширио овлашћења ученичких парламената по питању неких области: мере безбедности ученика, избор уџбеника слободне и ваннаставне активности, самовредновање итд. Посебна новина је да два представника ученичког парламента присуствују и учествују у раду школског одбора, који усваја Годишњи план рада. То значи да предлози ученичког парламента могу бити усвојени.

Шта поручујете будућим гимназијалцима ?

Бићу слободан да кажем да се у Гимназију не иде само као у школу, већ да се у Гимназији „живи“. Основна делатност школе је редовна настава, којој се посвећује посебна пажња. Професори редовно похађају семинаре, унапређују своја знања и вештине и труде се да максимално осавремене наставу. Из оваквог рада проистичу наставне и ваннаставне активности, такмичења из свих предмета, размене и учешће у пројектима, дебатама, трибинама, фестивалима као и истраживања у Петници. Оно што ученицима остаје у трајном сећању су екскурзије, маскенбали, журке, гимназијаде, матурске вечери...

Најбољи показатељи нашег рада су: учешће 200 ученика на окружним такмичењима, 54 на државним такмичењима од којих је 24 освојило једну од прве три награде, што је дупло више у односу на прошлу годину. Два наша ученика, Милош Милошевић (физика) и Владан Ристић (математика), учествовали су на Српској олимпијади.

Ученици Гимназије уписују различите факултете. Прошле године је 91% ученика уписало државне факултете, а 65% је стекло право студирања о трошку буџета. Надам се да су ово довољни разлози да осмацима наша Гимназија буде жеља број један.

Интервју радиле ученице:

Александра Дејановић I-8, Јана Миленковић I-8 и Бојана Драгутиновић III-4

Упркос свим проблемима и променама, Гимназија је наставила да успешно функционише. Такмичари су доносили славу наградама на републичким такмичењима, освојено је и неколико награда на разним конкурсима, глумци су победили на Тин фесту. Ишло се и на „Спринг“. Размена са Другом мариборском није реализована, али су еколози имали размену са гимназијом Цеље Центар. Одржавани су фестивали науке „Дани еуреке“, још једно чедо агилне Драгане Милићевић. Одржана је прва планинарска Гимназијада на Јастрепцу, а затим и неколико наредних. Професор музичког Мирослав Марјановић је ђаке водио у Бечку оперу. Вентури је наставио да излази једном годишње, као и Годишњак. Ученички парламент је организовао вечери у Моменту, а професоре ставио у „Магарећу клупу“ (реч је о квизу). Маскенбал је био шарен и весело, и није се дао префарбати.²³⁴

На почетку друге деценије XXI века нова технолошка чуда краду пажњу и срца ђака. Смарт телефони „раде све“. Телефонирају, ес-ем-есују, „каче“ се на интернет, играју игрице, пуштају музику, фотографишу, снимају кратке филмове. Уместо преписивања са табле или из туђих бележака, ђаци све чешће телефоном фотографишу градиво. Ово отвара и сјајне могућности за преписивање. Ваци већ дуже време не пишу „пушкице“. Околне фотокопирнице им у смањеном облику копирају читаве лекције. Минијатурна слова се могу прочитати само уз помоћ лупе или супервидом гимназијског преписивача. У библиотеке се иде све ређе. Преко интернета се брзо долази до свих информација, већином непотребних, често погрешних и понекад штетних. Друштвене мреже су нова забава, краду више времена и од игрица, а за непосреднији контакт, ту је Скајп. У свету, тероризам је у замаху. Избијају нови ратови, овога пута без Србије. Она још лиже ране своје ближе прошлости, склања се с пута моћницима и машта о Европи. Потајно воли Русију. Економска криза у свету је почела 2008. године и не јењава. У Србији, чини се, није ни престајала. За ђаке Гимназије то значи мање могућности да ће вредним радом остварити сигурну будућност у Србији. Од раних деведесетих много њих је, посебно оних најбољих, срећу потражило у иностранству. Многи су остали у Београду. Иако им је тамо добро, тј. свакако боље, ово је тужна прича из модерне историје Гимназије и нашег града.

²³⁴ Годишњак Крушевачке гимназије 2010/2011. и Годишњак Крушевачке гимназије 2011/2012.

Биљана Дачић

Рођена сам 1973. године у Врњачкој Бањи где сам завршила основну школу. У Крушевцу сам уписала Педагошку академију, а потом завршила Гимназију педагошког смера у Косовској Митровици. Студирала сам на Филолошком факултету Универзитета у Приштини, на катедри за француски језик и књижевност где сам дипломирала 1996. године и стекла звање професора француског језика и књижевности.

У Гимназији у Крушевцу радим од 1996. године и предајем француски и латински језик. Од 2004. до 2009. године сам обављала функције у локалној самоуправи које се тичу образовања, најпре као помоћник председника општине за област друштвених делатности, затим као директор Фонда за подстицање развоја младих талената и као члан Градског већа Града Крушевца. Од 2009. године настављам са радом у Гимназији у Крушевцу и предајем француски и латински језик. Током низа година сам се професионално остваривала кроз педагошки рад постижући запажене резултате са својим ученицима на такмичењима из француског језика и на фестивалима за франкофону песму. Поседујем лиценцу за испитивача на DELF scolaire испиту за стицање међународно признате дипломе из знања француског језика. Од 2013. године сам изабрана за директора Гимназије у Крушевцу где стечена образовна, професионална и руководећа искуства примењујем у циљу што успешнијег развоја Гимназије.

У марту 2013. године за вршиоца дужности директора изабрана је Биљана Дачић, професорка француског језика. Четрдесет седам година од краја мандата Вере Матић, на челу Гимназије се поново нашла жена. Биљана Дачић је искуство у управљању стицала на месту помоћника председника општине за друштвене делатности у општини Крушевац и на другим друштвено-политичким функцијама. У школи се истакла као организатор УНЕСКО секције. Све добре ствари из прошлости наставиле су да постоје. „Дани еуреке“, Фестивал креативности, маскенбали, Гимназијаде, одласци на „Спринг“, размена са Гимназијом у Цељу, оживела је и размена са Другом мариборском и др. Настављене су и неке које не доживљавају сви као добре. Поново се, у борби против кашњења, закључавају врата.

Током 2013. и 2014. на два спрата је замењена прозорска столарија, реконструисана фасада на делу зграде и много других ствари, јер као искусни друштвено-политички радник Биљана Дачић, чини се, са мање напора од својих претходника стиже до истих циљева и преко потребних средстава. Школски одбор се током 2013. године неуспешно трудио да покрене решавање питања школског дворишта, те ово питање остаје за нека боља времена. У међувремену, директорка, секретар школе Нела Бјелановић, помоћници директора Сњежана Мирчетић и Ненад Пешић, чине један сложан тим који скупа са осталим службама и наставничим колективом успешно воде Гимназију кроз 21. век.

Година јубилеја

Тако стижемо до школске 2014/15. године. Још једне у дугом низу. Наизглед обичне, а нама тако важне. Јер то је година нашег јубилеја. О ономе што се догађа у садашњости, причаћемо у прошлом времену, јер ми који данас живимо и радимо у Гимназији, свесни смо и почаствовани што постајемо део њене прошлости, њене историје.

Те школске 2014/15. године директорка Биљана Дачић је радила буџетски план за капиталне инвестиције — трећу фазу замене столарије, набавку рачунара, микроскопа, клупа и столица. Радила је и на обезбеђивању средстава за бројна такмичења, на која тако пуно одлазе ђаци Гимназије. За разне програме и дешавања. И највише за импозантну прославу јубилеја.

Школа је те године аплицирала за донацију УНИЦЕФ-а за нове беле табле и рачунаре, јер Гимназија хоће и може, али јој и треба много. Хенкел корпорација је то знала, па је опремила кабинет историје и географије новом опремом, а Ерсте банка је дала средства за организовање манифестације „Дани еуреке“.

Пажљиво су праћене нове законске одредбе, пише у Извештају директорке Школском одбору из фебруара 2015. године. Из њега сазнајемо и да је Савет родитеља изабрао најбољег понуђача за екскурзије трећег и четвртог разреда и усвојио извештаје са прошлогодишњих, успешно изведених. Такође, са свог рачуна је Савет помогао куповину књига за награђивање ученика.

Стручни тимови школе су направили анекс Школског развојног плана и Мобилни тим за психолошко-педагошку подршку, а посебна пажња је поклоњена инклузивној настави, као новини у раду Гимназије.

Ђачки парламент је оживео свој рад са новим председником, Марком Перовићем, направио амбициозан план активности и водио тешке разговоре са директорком око питања закључавања врата.

Традиционално је и те школске 2014/15. године стотине гимназијалаца отишло на Сајам књига у Београду, а неколико десетина у размене са школама у Марибору и Цељу.

Тешко је побројати све програме и манифестације у којима су ђаци и школа учествовали само у неколико месеци те школске године. Навешћемо само неке: „Дани руског дечјег филма“, „Човече, под овим небом, усправи се“, Сајам књига у КЦК, програм поводом обележавања 10 година од оснивања Саветовалишта за младе при Дому здравља у Крушевцу, књижевне вечери и трибине у организацији Народне библиотеке града Крушевца, Ноћ музеја, програми у Истраживачкој станици Петница, полагање за ДЕЛФ диплому знања француског језика

Планинари су ишли стазама петрушких монаха, гребеном Јастрепца и били на Гимназијади, а еколози сакупљали стару хартију, радили, и уз подршку директорке, укључивали се у еколошки Архус форум. Сви су ишли на Крос РТС-а.

Професори су наставили са стручним усавршавањем, а стручно веће српског језика је припремило програм прослава Дана Светог Саве и великог јубилеја. Информатичари су обележили Европски дан програмирања, филолози своје дане језика. На „Тин фесту“ је победила „Урнебесна трагедија“, у извођењу гимназијске драмске секције.

Те школске 2014/15. године, колачар на школској слави је била Весна Ђорђевић из Савета родитеља, ученица филолошког одељења Бојана Петровић је добила

Светосавску награду, а Александра Филиповић је проглашена за најбољег професора информатике за 2014. годину

Директорка је у поменутом извештају између осталог изразила намеру да у школи ради на развијању креативности, хуманости, побољшању радне атмосфере и међусобног уважавања и поштовања.

Са приближавањем великог јубилеја - века и по Крушевачке гимназије, све снаге су почеле да се концентришу у том правцу. Крајем 2014. директорка је формирала Организациони одбор, а припремљен је и детаљан план активности поводом јубилеја. У јануару 2015. почео је рад на изради ове монографије. Министар одбране Братислав Гашић и бивши ђак наше школе, посетио је Гимназију и прихватио да стане на чело Организационог одбора. Поред министра, који је председник, Организациони одбор чине и градоначелник Драги Несторовић, Мирољуб Ћосић — помоћник градоначелника за економски развој, инвестиције и финансије, Милош Ненезић — директор Корпорације Трајал, Саша Стефановић — директор Електродистрибуције Крушевац, Драган Аздејковић — директор ЈП Градска топлана, Војин Ђетковић — глумац, првак Југословенског драмског позоришта у Београду, Драгић Илић прота Православне епархије крушевачке, председник Школског одбора Гимназије, Биљана Дачић — директор Гимназије, професор француског језика и књижевности, Иван Зорнић — професор физике у Гимназији и Марко Перовић ученик, председник Ученичког парламента у Гимназији.

На неколико састанака од јануара до априла 2015, Организациони одбор је припремио Програм прославе јубилеја:

Програм прославе јубилеја

19. мај 2015.

Приказивање ученичке представе „Урнебесна трагедија“ Душана Ковачевића у извођењу драмске секције ученика Гимназије

28. мај 2015.

Отварање изложбе и представљање монографије
„Век и по Крушевачке гимназије“

05. јун 2015.

Ученичка академија (награђивање ученика, представљање часописа „Venturi“, приказивање филма о Гимназији).

05. јун 2015.

Концерт групе „Заа“

09. јун 2015.

Свечана академија поводом прославе 150 година од оснивања Гимназије у Крушевцу

Пратећи програм прославе

04. јун 2015. Концерт хора из Цеља „Октет — 9“ (Гимназија Цеље - Центар)

РЕАЛНА ГИМНАЗИЈА

Историја памти оно што је написано. Школски извештаји и ранија историографија о школи се највише бавила институцијом и њеним директорима. Ова монографија није успела да у томе буде изузетак. У њој нема довољно оних који су спремали ђаке за освајање награда, који су своје слободно време и љубав улагали у рад школских секција, који су ноћима писали пројекте на основу којих је школа добијала донације, који су организовали стручне скупове, који су унапредили рад библиотеке, који се свакодневно сусрећу и решавају педагошке, психолошке и социјалне проблеме ђака, који брину о уредној администрацији и финансијама, који брину да је школа уредна и топла. Та мала армија од преко 100 радника, од којих су 80 наставници, сваке године брине, учи и води преко 1000 гимназијалаца на њиховом путу у свет одраслих. Коначно, у школским извештајима, најмање је представљен онај тренутак када наставник уђе у учионицу и стане пред ђаке, када почне та размена мисли, идеја и осећања, коју називамо наставни процес или једноставно час, а која је суштина постојања школе. Радници школе који су већ век и по чинили да Крушевачка гимназија буде то што јесте (елитна и најбоља) — наставници које је директор Добривоје Грчак, назвао „стубовима Гимназије“, мало су или недовољно представљени у гимназијској историографији. Ова монографија не може да исправи ту неправду према свим ранијим генерацијама радника школе, али ће у посебном додатку то покушати да уради за актуелну генерацију радника Крушевачке гимназије.

Текст о 150 година Крушевачке гимназије, о веку и по њеног постојања, тешко је завршити. Тренутак када она напуни сто педесети рођендан није ни крај, ни почетак нечега. Он је само кратки поглед у минуло време. Мали осврт уназад заувек младог лица наше школе. Већ наредног тренутка, то лице гимназијалке или гимназијалца, од 15 или 18 година, опет ће стремити напред са образима које је ветар са Јастрепца руменео, са устима које је вода из Расине појила, са радозналим очима у којима се огледа читав будући свет.

MAJ 2015.

ГИМНАЗИЈА

ГИМНАЗИЈА ДАНАС

Наша Гимназија има иза себе вредне резултате и светао пут дуг 150 година. У њеним клупама своја прва знања стицали су многи академици, научници, уметници, многи часни и одговорни људи, понос свог града и народа. Настављамо светлу традицију ове школе и доказујемо то успехом на свим пољима.

Данас смо модерна школа са преко 1000 ђака и више од сто запослених и четири различита смера (друштвено-језички, природно-математички, специјализовани филолошки и информатички) у 36 одељења. Наши ученици сваке године остварују значајна места на такмичењима из различитих области. У солидно опремљеним учионицама и кабинетима пружа им се могућност да, поред редовне наставе у којој се користе нове наставне методе и средства, стичу знања из факултативних и изборних предмета, а бројне су и ваннаставне активности које им се нуде. Циљ свих тих активности је изградња критичког, аналитичког, моралног, радозналост, академског погледа на свет, који јесте суштинска нит која повезује векове и генерације гимназијалаца у једну повест о буђењу и неговању духа народа.

У овој школској години, ми идемо даље, свесни да можемо увек више и боље. Воде нас знање, инат и срце које не зна за границе, срце ове школе и овог града које рађа велике људе и велика дела.

За неке будуће генерације остаје обавеза да наставе оно што је пре 150 година започето, да не прекину узлазну линију успеха и стваралаштва.

А шта ће они који долазе знати о нама? Па, мање ћемо их занимати ми него они сами: биће заокупљени сопственим проблемима, амбицијама, сновима и слатким љубавним јадима, и чиниће им се, као и нама, да тек од њих свет почиње. Само овакви јубилеји подсетиће их да то није тако.

УПРАВА ШКОЛЕ

Помоћник директора Снежана Мирчетић, шефица рачуноводства Радица Нинолић, помоћник директора Ненад Пешић, директор Биљана Дачић, администратор Бранимир Цветновић, благајник Невенна Вуналовић, секретар Нела Бјелановић

СВЕТ ЈЕЗИКА

СРПСКИ ЈЕЗИК

Актив српског језика: Невена Симић, Ивана Несторовић, Слађана Дамњановић, Мирјана Бојновић, мр Душица Добродолац, мр Драгослав Борђевић, Станислава Арсић, Тања Николић, мр Нела Милојевић, Јелена Вучић.

Дан матерњег језика

БИБЛИОТЕКА

Оно што је неутуђиви квалитет сваке установе од националног значаја, свакако је традиција. Тиме се поноси и крушевачка Гимназија. У току век и по трајања, она је изнедрила генерације ђака, удахнувши им особен дух и напојивши их знањем. Прича о Гимназији је обимна, суштински, а део те приче односи се на школску библиотеку.

Истражујући архивску документацију, потписник ових редова стекао је утисак да је за оснивање библиотеке у Гимназији заслужно неколико марљивих љубитеља књиге. С обзиром да библиотека и данас интензивно ради, ми, живући књигољупци, са захвалношћу и дивљењем подсетићемо се њиховог прегалаштва. У писму министру просвете и црквених дела, господин Матеја С. Карамарковић, заступник директора и професор гимназије, извештава о делу које је предузео. На светосавском слављу 1866. године, одржао је говор којим је „убедио“ госте о потреби оснивања школске библиотеке. Првобитна идеја била је да се та библиотека оснује у Гимназији, али да служи и за потребе града. Следећи корак био је оснивање одбора. Пошто је за реализацију идеје било потребно прикупити средства, одбор се ограничио на сакупљање прилога на школским светковинама (Свети Сава и Петровдан). Међутим, пошиљалац писма констатује лошу посећеност светковина, па долази на идеју да организује тзв. "беседе" тј. приредбе у којима су професори и ученици Гимназије изводили пригодан програм за грађанство. На тим "беседама" (од 1866. до 1869.) сакупљена је одговарајућа сума, али извештај ипак није охрабрујући:

„Библиотека у нечем већ постоји, има свој орман у који је смештено 30 разних књига, добивених на поклон од разних приватних лица и неколико јошт књига купљених новцем из онога библиотечког фонда..." На крају овог извештаја господин Матеја Карамарковић, директор, професор и библиотекар од 1866. до 1869,

помиње у истом контексту господина Стевана Протића, свештеника, вероучитеља и уписује му у заслуге утемељење библиотеке "...који ми је највише подпомогао у подизању библиотеке".

Даљи историјат гимназијске библиотеке бележи 1870. годину као ону у којој је општинска библиотека установљена при реалци, при чему се у образложењу наводи „да је тај библиотечки фонд приликом школских светковина при реалци и започет и основан". Следеће године „Одбор ововарошке општине" решава да одвоји спојене фондове, да би се 1888. наредбом полицијске власти под управу Гимназије ставила Градска читаоница и ђачка књижница (која броји 700 књига). Од тада па до тридесетих година XX века библиотечка делатност, и општинска и школска, везује се за Гимназију.

Додатна, ваннаставна делатност у Гимназији у то време добила је размере достојне анала, па се у том смислу долази до другог, многозаслужног утемељитеља школске библиотеке, а то је ђачка дружина „Напредак". Она је основана 1884. и током година оформила је солидан фонд књига, часописа и уџбеника, који су ушли у састав ђачке књижнице, основане 1903. Из чињенице да је наставничка књижница настала 1904. произилази да су ученици били предузимљивији. Њихов рад ће се, наравно, упоредо одвијати, а улогу књижничара од школске 1906/07 преузеће сами ученици. Податак који даље расветљава овај сегмент рада библиотеке помиње годину 1928/29 као ону у којој је покренут часопис „Вентури", у којој су изашли „Ђачки гласник" и „Звезда". Битишући на неколико поља, као литерарни и хуманитарни рад дружине „Напредак", као образовни рад ђачке и наставничке књижнице и донекле као идеолошки рад тајне марксистичке библиотеке у кући ученика Велибора Гвозденовића, школска библиотека је у наредним годинама бивала критикована у позитивном и негативном смислу.

Дџибравна Вајић

Слађана Ранић

Податак из 1928. године говори о порасту књижног фонда на 973 кзо и о начину на који су средства обезбеђена. Бачка дружина је приказивањем комада Косте Трифковића „Честитам“ и „Школски надзорник“ сакупила приход за набавку нових књига.

И наредне деценије они вредно раде, али је у школском извештају за 1937/38 дат критички осврт. Између осталих забелешки каже се: „Ни са ђачком књижницом не стоји боље, јер је она пре рата, чак и онда кад је била шесторазредна, имала преко 1200 књига, а сада броји цео 670 књига, од којих је 109 набављено ове године. Међутим, у извештају из следеће, 1938/39. године сва похвала је упућена књижници: „Док је рад дружине био доста оскудан, дотле је ђачка књижница ове године била на висини свог задатка – набављено је 767 књига. Књижница је потпуно реорганизована и подељена на два одсека: на нижи и виши течај. Набављен је нов намештај (школа већ ради у новој згради) и књижница је добила своју собу. Прочитано је 5825 књига. Појачан рад књижнице дошао је отуда што је организована сабирна акција међу ученицима“.

Следећи, помена вредан корак у вези је са оснивањем библиотеке града. Некадашње јединство школске и општинске библиотеке завршило се само привидним разилажењем, јер бивши ђаци Гимназије активно учествују и на оснивачкој скупштини градске библиотеке и читалнице 23. фебруара 1930. у хотелу „Таково“.

Приводећи крају причу о прошлости школске библиотеке, чини се да би сјајна идеја са почетка остала у повоју без висококласне помоћи осталих прегалаца. Зато им свима хвала што у наставку овог текста можемо говорити о раду гимназијске библиотеке данас.

Школска библиотека у Гимназији данас

Данас библиотека заузима простор од 60м² у приземљу зграде Гимназије. Осим што су у њој, по систему Универзалне децималне класификације, смештене књиге и наставна средства, библиотека се користи као читаоница, учионица и простор за одржавање ваннаставних активности.

Библиотека располаже књижном фондом од око 20000 књига. Преовлађују монографске публикације, док је број серијских публикација знатно мањи. Такође је број некњижне грађе незнатан, али се такво стање ублажује чињеницом да је у библиотеци на два рачунара за кориснике доступан интернет тј. Академска мрежа. Структура књижног фонда је, колико околности дозвољавају, усклађена са садржајима гимназијског образовања. Енциклопедија, речника, лексикона има око 200, литературе из области филозофије и психологије око 500 наслова, религије око 100, друштвених наука око 400, природних наука око 1000, примењених наука стотинак, уметности око 200, књижевности око 16000, географије и историје око 2000. Такође се можемо похвалити богатим избором књига на енглеском језику, и нешто мањим избором на осталим светским језицима.

Набавка нових књига обавља се на уобичајене начине куповином, поклоном и разменом са другим библиотекама и установама. Главна куповина књига обавља се на Београдском сајму, мада и вишегодишња сарадња са различитим издавачима олакшава набавку нових издања током читаве године. Та сарадња се показала нарочито плодном у случају издавачке куће Клио, са којом је библиотека сарађивала у оквиру пројекта Интернест. Радна литература овог пројекта, као и литература промовисана на семинарима о медијској писмености у организацији Библиотеке плус обогатила је фонд наше библиотеке бројем, а нарочито квалитетом. 2014. године била је организована и продајна

изложба Клиових издања у гимназијској библиотеци, којом приликом је део изложених књига припао библиотеци. Такође је крајем школске 2013/14. године остварена сарадња са издавачком кућом Паидеиа, која је након учлањења гимназијских ученика и професора у клуб читалаца, донирала библиотеци 50 нових наслова. Школска библиотека има одличну сарадњу са Народном библиотеком и Историјским архивом Крушевца, при чему долази до међусобне размене одређених наслова.

Коришћеност библиотеке је оно што представља њену највећу вредност. Свакодневне школске активности ученика, на овај или онај начин, у вези су са библиотеком. Врхунац ученичког ваннаставног ангажовања у библиотеци дешавао се током рада на пројекту Интернест 2012, 2013. и 2014. године. Тимским радом ученика и библиотекара створени су мултимедијални радови чије је представљање на Фестивалу креативности у Београду резултирало 1. и 2. наградом, али и знатним унапређењем знања у области медијске писмености.

Да би библиотека наставила да пружа одговарајуће информације својим корисницима у складу са захтевима савременог доба, потребно је да и сама претрпи неке промене. Поред намере да очувамо богат књижни фонд, настојаћемо да и техничка опремљеност библиотеке буде адекватна, али и да простор буде растерећен. У намери да оствари те планове Гимназија је учествовала на конкурсима из библиотечко-информационе делатности Министарства културе и информисања. У тренутку писања ових редова резултати конкурса су још увек непознати, али и у случају негативног исхода постоји неколико резервних планова.

Да ће ти планови бити реализовани гаранти су библиотекарке Дубравка Вајић, професор енглеског језика и моја маленост. То не бих могла да тврдим да се нисам уверила да у овој школи постоје књогољупци међу ученицима и међу запосленима, чија ће љубав одржати постојање најважнијег места у школи, а то је БИБЛИОТЕКА.

Слађана Ракић, професор књижевности и српског језика, библиотекар у Гимназији

ЛИНГВИСТИЧКА СЕКЦИЈА

Душица Добродолац

Једна од секција која има запажене резултате у досадашњем раду је и лингвистичка секција, коју воде професорке Душица Добродолац и Станислава Арсић.

Чланови ове секције су претежно ученици филолошких одељења. Секција ради током године, а ученици добијају задатке, и током распуста раде истраживачке радове из различитих области. Теме су најчешће биле: 1. Историја језика, 2. Утицај страних језика на лексику српског језика 3. Лексика

старих заната 4. Најчешће стилске и правописне грешке у савременој штампи 5. Заступљеност ћирилице у савременом друштву.

Станислава Арсић

Секција наше школе учествује на конкурс Друштва за српски језик и књижевност у Београду, и више пута је освојила прву и другу награду.

Циљеви и задаци рада: чување и неговање српског писма и језика, развијање љубави према историји нашег језика и писма као важног националног обележја, продубљивање и проширивање интересовања и знања ученика из српског језика и лингвистике, унапређивање језичке културе, оспособљавање ученика за тимски и самостални истраживачки рад, оспособљавање ученика за

коришћење језичке литературе: речника, правописа, језичких листова, оспособљавање ученика за јавне наступе на трибинама, телевизији, радију.

Награђени радови објављени су у „Свету речи“, часопису који издаје Друштво за српски језик и књижевност.

Чланови ове секције учесници су на семинарима у Истраживачкој станици Петница за предмет Увод у општу лингвистику.

Матуранткиње: Катарина Роксандић и Катарина Ђорђевић

КЊИЖЕВНА ОМЛАДИНА

Драгослав Ђорђевић

Књижевна омладина се заснива на педагошком раду са младим писцима. Основна њена активност је читање ученичких радова у прозном и поетском облику. Чланове секције повезује љубав према писању, али и читању квалитетне књижевности, која је често изван школског програма. Састанци Књижевне омладине служе и унапређивању писања кроз разговор о њиховим причама и песмама. У плану је и одржавање књижевне вечери секције поводом обележавања 150 година постојања Гимназије. На књижевној вечери ученици ће читати своје најбоље литерарне радове.

проф. Драгослав Ђорђевић

ПЕСМА

У речима питким
хватам ноте воде
Гласовима бритким
Мисли снене воде

У водостају камен
прашним тоном одмиче
Додир тај је стамен
Из речи речју ниче.

Пој, руко.
Из прашине ватру
плани
Нек сене поиграју
Не стани, пој
Пламенима израњају
На крају

Ревносан је тај ток
крилима птичијим
гмиже.
Далеко, чини се, ближе
Тај слободи стидни
скок

Пој, песмо
кроз латице те дубина
у речима питким.
Ватро прашине
гласовима бритким
У силини заживи!

**Матуранткиња
Александра
Гвозденовић,
Њена „Песма“ је
освојила прву
награду на
песничком конкурс
Културног центра**

РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Кроз своју историју дугу век и по, Гимназија је створила и очувала бројне секције креиране према различитим афинитетима својих ученика. Као ваннаставне активности, секције пружају ученицима прилику да сазнају и науче више о темама према којима имају већа интересовања и склоности. Једна од таквих секција је и рецитаторска секција.

Рецитаторска секција окупуља ђаци који су пре свега заинтересовани да овладају својим говорним способностима и умећем лепог изражавања. Поред тога, потребан је и таленат за изражајно говорење прозе или поезије, али и креативност, која се код сваког гимназијалца испољава на другачије начине.

Професорке које воде ову секцију и својим саветима и ангажовањем помажу ученицима члановима су Ивана Несторовић и Слађана Дамњановић. Рецитаторска секција је задужена за припремање бројних школских прослава и манифестација. Једна од најважнијих је и прослава Светог Саве, која иза себе има вишегодишњу, тј. вишедеценијску традицију. Сваке године професорке се, заједно са члановима секције, труде да програм буде што оригиналнији и упечатљивији. Поред сталних учесника, већ искусних рецитатора, сваке године шансу добијају и нови чланови који својим изразом и креативношћу доприносе успешној реализацији. Такође, већ три године за Савиндан рецитаторска секција бира најбоље беседнике наше школе, који своје беседе изговарају на прослави школске славе. Ту је, наравно, и прослава Дана школе, у којој учествују ђаци са најбољом дикцијом, али и многе друге приредбе као што су оне намењене дочеку ученика који учествују у размени са нашим

Ивана
Несторовић

Слађана
Дамњановић

гимназијалцима. Можда најважнији рад ове секције је припремање за такмичење рецитатора. Гимназију ту сматрају веома јаком конкуренцијом и она остварује завидне резултате.

Ја, као матурант у години Јубилеја, и четворогодишњи члан рецитаторске секције наше Гимназије, могу поносно да истакнем да сам баш у овој секцији савладала вештине говора, научила да истрајем и да, и кад је пораз преда мном, не губим ентузијазам и жељу за успехом. Ова секција ми је била мали свет унутар зидина Гимназије, свет где сам ја уживала играјући додељену улогу. Овде сам се сусрела са другачијим личностима од моје

које су допринеле стварању мог погледа на живот и свет. Секција која одише толеранцијом, стрпљењем и једним пријатељским духом увек ми је пружала подршку, без обзира на резултате, увек ми је пружала бег од многих теоријских лекција у свет уметника и уметности.

Сада кад је крај, охрабрујем будуће нараштаје да осете атмосферу коју креира ова секција, да заједно раде на грађењу онога што њих гради. Ја одлазим, а за собом носим бројна

знања, савете и искуства, која ћу свакако користити у свом даљем животном путу. Време је да теоријске лекције професорки из секције употребим у пракси. Са собом носим и сећања дуга четири године, четворогодишњи пут мог одрастања и сазревања унутар рецитаторске секције Гимназије у Крушевцу.

Бојана Петровић

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Покушајте да замислите позоришта у Србији без Крушевљана, бивших гимназијалаца. Скоро да је немогуће. Од Бате Паскаљевића, Чкаље и Ташка Начића, преко Ђузе и Радмиле Живковић, до Војина Ђетковића и многих других. Они су прве кораке ка глумачкој слави начинили из ове школе, из овог града.

Невена Симић

Драмска секција је у своје редове примила много нових и до тада скривених талената. Чини се да ниједна секција у школи није привукла толико пажње и интересовања као ова. Свака од представа које су у њеном окриљу изведене прича је за себе, а

многи млади аматери постали су познате личности. Сваке године се факултети драмских уметности и књижевности обогађују свршеним гимназијалцима. Они постају проучаваоци лепе писане речи и то благо преносе као глумци, редитељи, драматурзи, професори...

Драмска секција је веома активна. Током читаве године млади људи уз помоћ својих професора српског језика припремају и на сцену износе веома захтевне текстове домаћих и страних аутора (Шекспира, Нушића, Трифковића, Фејдоа, Ковачевића...). У то они уносе много труда, елана и креативне енергије и не дозвољавају да скромност средстава која за то имају утиче на њихову вољу и жељу да оживе разне ликове у различитим животним ситуацијама. И не само као глумци, већ и као редитељи, мајстори тона и светла, шминкери... Подједнако маштовито остваривали су комичне заплете и драмске врхунце. Труд ових младих ентузијаста већ годинама се овенчава првим местима на разним такмичењима и фестивалима.

Награде можда и нису најважније, али су оне потврда свакодневног залагања. Оно што ученици истичу као основни мотив за рад

је задовољство у стварању, дружење, забава и блискост коју осећају приликом рађања сваког новог остварења. А она су бројна: Кабаре..., У пламену страсти, Избирачица, Сан летње ноћи, Буба у уху, Др, Лари Томпсон...

У овој години јубилеја, млади таленти из свих разреда уз помоћ професора Невене Симић и Јелене Вујичић, својој школи судонели двоструко прво место за целокупну представу (по мишљењу стручног и вршњачког жирија) и награду за културу сценског говора за

Јелена Вујичић

цео ансамбл, са представом по изузетно захтевном тексту (како у занатско-техничком, тако и у емоционалном смислу), Душана Ковачевића „Урнебесна трагедија“. Слободан, Теодора, Марта, Аница, Лука М. и Лука А, Марија, Ђорђе М. и Ђорђе П. са сарадницима Мирославом, Страхињом, Алексом и Ивом, успели су да по ко зна који пут очарају публику на Тин фесту, која је све време била на граници суза и смеха. Ова одлично уиграна екипа дочарала је трагику живљења у нашој не тако давној прошлости и представила праве породичне вредности, доказујући да, како каже Ковачевић, позориште потказује живот. Стручни жири је рекао да су ови ученици већ спремни за професионалне задатке. Радећи на представи, млади глумци и сарадници размењују искуства, саветују почетнике... Проводећи много времена заједно, постају као права породица, а рађају се и нове љубави...

Добра деца на племенитом задатку постају још боља, и приликом сваке аудиције, од одабира глумаца и поделе улога, много је теже прихватити чињеницу да нема места за све заинтересоване ученике. Чланство у секцији се сваке године обнавља новим заљубљеницима у позориште и надамо се да ће тако увек остати.

Невена Симић

УРНЕБЕСНА ТРАГЕДИЈА

Гимназијска филмска прича

У небројеним контактима и успостављеним сарадњама, несумњиво значајно место има сарадња Гимназије са дописништвом РТС-а у Крушевцу, медијском кућом која је наш пријатељ од оснивања. Дели нас само једна улица, али у разумевању, подршци и промовисању онога што радимо и та улица се лако прелази. Новинари и сниматељи су увек ту да забележе неку нашу акцију, увеличају прославу, промовишу најбоље ученике и наставнике. С великим ентузијазмом су запослени у РТС-у снимили три документарна полусатна филма о Гимназији које је видела читава Србија. То није чудо ако се зна да је већина запослених ишла у нашу школу.

Мирјана Бојковић

Ове године дописништво РТС-а у сарадњи са професорима Гимназије даје посебан допринос прослави 150. рођендана школе. У заједничкој идеји, која је подстакнута Андрићевом мишљу да „има нешто што одолева свакој стихији и што због несхатљивог склада својих облика и невидљиве, мудре снаге својих темеља излази из сваког искушења неуништиво и непромењено у животу“, рођен је и филм о школи као сведочанство о њеном одолевању времену и невољама, трајању и напредовању, као и значају за Крушевац и цео регион.

Уз гимназијске професоре мр Душицу Добродолац, Ивану Несторовић и Мирјану Бојковић, у стварању филма су учествовали новинари Драгослав Гогич (матурант `82), Горана Младеновић (матурант `84), Љиљана Раичевић (матурант `87), Весна Кезовић Миљковић (матурант `89), сниматељ Братислав Костић (матурант `80) и монтажер Ивана Нецков Грубишић (матурант `84), као и сниматељи Дејан Ристов, Владан Николић и Владан Јанковић.

Кроз филм причу о школи воде Селена Бакић и Матија Гочманац, ученици првог разреда, а помоћ у организацији снимања пружа Нађа Милошевић, ученица трећег разреда Гимназије.

Цела екипа невероватним ентузијазмом и великом љубављу жели да остави филмски траг о нашој заједничкој школи, о месту које нам је било одскочна даска за живот, а неким и место где су се вратили да причу о Гимназији, гимназијалцима и гимназијском духу преносе на нове генерације које ће доћи, проћи, а сама школа уз све њих остати вечито млада и неуништива.

Мирјана Бојковић

НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА

„Вентури“

ада је први пут изашао, јануара 1928. године, часопис Вентури представљао је значајан догађај не само у развоју Гимназије, већ и у културном животу града. Литерарна дружина Гимназије била је задужена за уређивање овог часописа, а данас новинарска секција Гимназије наставља традицију дугу 87 година. Вентури је имао своје успоне и падове: једно време није излазио, у једном периоду излазио је часопис Наши видици, да би касније школски часопис поново излазио под називом Вентури.

мр Нела Милојевић

Данас са поносом можемо истаћи да новинарска секција броји око 30 чланова који вредно раде током целе године. Главни и одговорни уредници су професорке српског језика и књижевности мр Нела Милојевић и Тања Николић. Захваљући њима

и ученицима, члановима новинарске секције, овај часопис сваке године излази из штампарије у одређено време, спреман да обележи још једну радну школску годину Гимназије. Значајан допринос имају и главне уреднице — Александра Дејановић, матуранткиња

природно-математичког одељења, и Миона Динић, ученица другог разреда филолошког одељења. Поред рада на Вентурију, новинарска секција сарађује и са новинама Град, које објављују радове наших ученика.

Новинарска секција представља, афирмише рад, ангажовање и успехе ученика како у самој установи тако и ван ње. Новинарско перо је забележило све успехе наших ученика на такмичењима, у различитим секцијама, у Петници, размени ученика са школама у Словенији, итд. Циљ Вентурија је да подстиче креативност ученика у писању, али и да представи креативне и талентоване ученике из свих области. Постигнућа наших ученика су успех, али и позив осталим ученицима на рад. Новинарска секција Гимназије сваке године има све већи број чланова који амбициозно раде на стварању Вентурија у нади да ће сваки наредни број бити бољи од претходног и да ће генерацијама које долазе и одлазе омогућити кратко и занимљиво подсећање на њихове школске дане.

Тања Николић

мр Нела Милојевић, проф.
и Тања Николић, проф.

ФИЛОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Изузетан допринос развоју и духу Гимназије у овом веку дало је филолошко одељење. Годинама су наши ученици постизали одличне резултате на такмичењима, а посебно су се истакли активни српског језика и књижевности и енглеског језика. У школи се створила клима за отварање филолошког одељења за талентоване ученике.

Захваљујући ентузијазму професора ових актива и разумевању тадашњег директора, професора математике и информатике Горана Красића, конкурс је упућен Министарству просвете.

Одељење је одобрено, тако да је 2002. уписана прва генерација „филолога“, како их популарно називамо у школи. Био је то изазов за професоре, али и обавеза за сталним стручним савршавањем и напредовањем.

Гимназија је постала занимљива за друге општине нашег округа, јер су сви изузетни ученици видели своје место у филолошком одељењу.

Предност овог одељења у односу на класична гимназијска одељења је мањи број ученика; уписује се само 24 ученика. Они полажу посебан пријемни испит, за који имају бесплатну припрему у школи. Настава језика се одвија у две групе од по дванаест ученика, што пружа могућност праћења индивидуалног напретка сваког ученика. Ово су најбоља одељења у школи, са најмањим бројем изостанака и израженом креативношћу у школским и ваншколским активностима.

Бројне су награде и признања која су донели школи и граду ученици ових одељења. Најбоље резултате постижу на Књижевној олимпијади, такмичењима у познавању

српског, страних и класичних језика. Посебно треба издвојити 2011. годину и такмичење из српског језика и језичке културе. Те године је на Републичком такмичењу било 15 ученика наше школе, а седморо је освојило прва места.

Ученици активно учествују у свим дешавањима као што су: обележавање Дана матерњег језика, Светог Саве и Европског дана језика и Дана школе — сваке године, Дана словеначке писмености 2014, годишњице Михајла Пупина 2014, редовно иду на Сајам

Србисти у Тршићу. Прегршт награда.

књига, посећују позоришта и музеје и учествују у другим културним и научним манифестацијама у граду и Републици. Од 2014. започињу сарадњу са Народном библиотеком Србије, Институтом за српски језик САНУ, Гете институтом, Француским културним центром и Италијанским културним центром.

Значајан је допринос ових ученика у свакодневној промоцији знања, читања, неговања матерњег језика, ћирилице и културе српског народа, као и познавања страних језика и развијања космополитског духа.

Предавати филолошком одељењу је привилегија, изазов и лепота професорског позива.

Мр Душица Добродолац

LINGUA LATINA

Актив класичних језика:
Ана Опачић, Славица Левић
и Јелена Миленковић Шошкић

Наш Актив класичних језика је најуспешнији у Србији. То је и потврђено од стране највећих зналаца за латински језик. По истраживању Часописа за класичне студије *Lucida intervalla*, у конкуренцији свих школа у Србији, од којих су неке специјализоване за језике, Крушевачка гимназија стоји испред свих. У последњих неколико година се није одржало такмичење из познавања латинског језика, да наши гимназијалци нису узели бар једно, а најчешће неколико највиших одличја. Ово Гимназија има да захвали како постојању одељења за талентоване језичаре, тако и посвећености сјајних професорке латинског језика – Славице Левић, Јелени Миленковић Шошкић и Ани Опачић. Наше латинке су по истом истраживању, проглашене за најтрофејније професоре латинског језика у Србији. Славица Левић је прва на овој листи, а Јелена је трећа. Ученик Славице Левић, Вукашин Миљковић учествовао је на Цицеронијади у Италији, што је светско такмичење из латинског језика. Ове године Гимназија испраћа три шампиона, Чедомира Тодоровића који је два пута освајао прво место у Србији, Милицу Секулић и Бојану Петровић које су освојиле по једно друго место. Бојана је због овог и осталих успеха, добила Светосавску награду за 2015. год.

Матуранти шампиони латинског
Милица Секулић, Чедомир Тодоровић
и Бојана Петровић
са професорном Јеленом.

Актив енглеског језика
Ивана Бурић Петровић, Биљана Пршић, Јелена Гајић, Драгана Милић,
Зоран Јевремовић, Сања Станковић, Оливера Милованић,
Тања Стошић и Светлана Миленковић.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ

Међународни дан језика

Сваке године 26. септембра Актив другог страног језика обележава Међународни дан језика. Ово обележавање је започео Савет Европе 2001. године. Тог дана је читава школа у знаку различитих језика и култура. Пре подне се организује дегустација националних јела различитих народа, а увече се одржава музичко — поетско вече, када ученици рецитују и певају на страном језику. Забавно и укусно је читавог дана. Ово је и прилика да се поново сусретнемо са колегама пензионерима, који су ради гости на овим вечерима. Стални гост је професор Бунтић и колегиница физичарка Драгана Милићевић, сада на функцији помоћника градоначелника. Током текуће школске године, легендарна професорка француског Љубинка Цица Рајковић је отишла у пензију, па се надамо да ће и она, као професори Бунтић, Стоиловић и други, радо долазити на наше мале прославе.

Актив страних језика:

Горе: Андријана Мићуновић, Ирена Живасиновић, Ивана Бурић Петровић, Ивана Видосављевић.

Средина: Данијела Девид, Ана Опачић, Маријана Нађ Мељнути, Биљана Пршић, Биљана Дачић, Јелена Гајић, Светлана Миленковић, Милена Дамњановић.

Доле: Марина Матић, Оливера Миповановић, Сања Станковић, Тања Стошић, Драгана Милић, Биљана Гаврић, Ивана Спасојевић.

ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ПЕДАГОШКО – ПСИХОЛОШКА СЛУЖБА

Уколико кренете право поред наставничке зборнице и скренете лево, стижете до врата на којима већ годинама стоји натпис Педагошко-психолошка служба. У том простору сада раде психолог Гордана Анђелковић и педагог Виолета Ђорђевић.

Можете се запитати шта то радимо?

Циљ нашег рада јесте да педагошким и психолошким знањима доприносимо остваривању и унапређивању образовно-васпитног рада. Наш мото је: Помозимо свима у нашој школи да буду успешнији и бољи! Најважније области нашег рада представљају рад са ученицима, родитељима и наставницима.

На који начин радимо са ученицима?

Бавимо се испитивањем способности, особина личности, ставова и вредносних оријентација, као и мотивације за школско учење ради добијања података за рад са ученицима, наставницима и родитељима.

Саветујемо ученике који имају тешкоће у учењу, развојне, емоционалне и социјалне проблеме. Пружамо подршку ученицима који

Гордана Анђелковић

Виолета Ђорђевић

раде по индивидуалном образовном плану и учествујемо у појачаном васпитном раду. Бавимо се и решавањем педагошких узрока проблема у учењу и понашању. Ученицима помажемо да унапређују способности, ставове и вредности потребне за живот. Учимо их стратегијама учења и мотивацији за учење, вештинама самосталног учења, концепту целоживотног учења, социјалним вештинама, здравим стиливима живота, као и вештинама доношења одлука. Остварујемо

сарадњу са Заводом за јавно здравље Крушевац, Центром за социјални рад, Центром за децу и младе у ризику, Саветовалиштем за младе, а све у циљу унапређивања васпитно-образовног рада и добробити ученика. Пружамо подршку професионалном развоју ученика информисањем и саветовањем (на основу процењених способности, интересовања, особина личности, мотивације ученика). Матуранти су највише упознати са овим делом нашег рада. Тест професионалне оријентације може да помогне неодлучнима да препознају своја интересовања.

На који начин радимо са наставницима?

Заједно са наставницима радимо на јачању наставничких компетенција у областима: комуникација и сарадња, конструктивно решавање сукоба и проблема, подршка развоју личности ученика, подучавање и учење, организација наставе и дидактичког материјала. Такође, помажемо наставницима у раду са ученицима код којих је утврђен психолошки и педагошки узрок неуспеха у учењу, у решавању проблема неприлагођеног понашања и предлагању мера за њихово превазилажење. Дајемо савете и помоћ наставницима и у раду са родитељима. Пружамо подршку наставницима на унапређивању и у осавремењивању васпитно-образовног рада.

На који начин радимо са родитељима?

Подржавамо родитеље у јачању њихових васпитних компетенција и развијању сарадње породице и школе. Саветујемо родитеље ученика који имају различите тешкоће у развоју, учењу и понашању, и информишемо их о психолошким карактеристикама њихове деце у оквиру индивидуалних консултација. Такође, омогућавамо психолошку помоћ родитељима чија деца имају развојне проблеме.

Да резимирамо...

Осим што радимо са ученицама, родитељима и наставницима, трудимо се да развијамо међусобну сарадњу и уважавање у колективу. Бавимо се истраживањима образовно-васпитне праксе и самоевалуацијом. Стручно се усавршавамо и пратимо иновације...

ПСИХОЛОШКА СЕКЦИЈА

Сузана Бабић

Ове школске године десила се једна необична ситуација када је реч о Психолошкој секцији. На почетку првог полугодишта говорила сам ученицима да ћемо имати секцију када мало кренемо са градивом, када стекну утисак какав је то предмет и како треба да радимо. Ученици су говорили да су заинтересовани и да ће обавезно доћи на секцију. Она

сам заказала први састанак, на који нико није дошао. Па још један, који је исто тако неславно прошао. Разговарали смо усмено и пробали да дефинишемо термин, али је и то остало на покушају. Закључак је био да ове године нема Психолошке секције.

Када је почело друго полугодиште, неколицина ученика са природног смера ми је казала да имају Психолошку секцију у четвртак пре часова (ишли смо поподне) и да ме позивају да им се прикључим. Следећег четвртка дошло је још неколико ђака, па смо онда променили смену и дошло је још ученика са друштвеног смера. И тако, четвртком пре или после часова (у зависности од смене) имамо Психолошку секцију.

Секција је отвореног типа, у смислу да, иако се подразумева редовно долажење, ако неко изостане, не мора да образлаже разлоге за то.

Такође постоји флексибилност у избору тема. Планом и програмом рада предвиђене су теме: Упознавање са психолошким инструментима

(задавање и тумачење резултата тестова), Адолесценција – карактеристике, Емоционална интелигенција, Комуникација – невербална комуникација, Промене и поремећаји душевног живота, Измењена стања свести – снови и симболика снова, Хипноза, Вера и религија, Секте и утицај секти, Основни појмови Фројдове психоаналитичке теорије, Основни појмови хуманистичке психологије, Бихевиоризам и бихевиорална терапија, Парапсихолошки феномени, Психологија групе; улога и карактеристике вође, Социјални покрети, као и упознавање са радом психолога у Здравственом центру, Центру за социјални рад и ВП дому.

Међутим, тему за наредне састанке увек договарамо, у зависности од интересовања и околности.

Циљ Психолошке секције је да поставимо и колико је могуће одговоримо на питања са којима се млади људи сусрећу. Кроз разговор са другима артикулишемо свој став, а такође стичемо увид да и особе из нашег окружења имају исте недоумице и питања и можда боље начине да се са њима суоче. Такође развијамо вештине комуникације, вештину да искажемо своје мишљење, да заступимо своје гледиште, да тиме не угрожавамо другог, већ да и његов другачији став уважајемо, ако не прихватимо.

За ученике другог разреда, који су спремни да дискутују о некој од наведених тема, да кажу своје мишљење и чују мишљење других, постоји Секција за психологију.

Сузана Бабић, проф. психологије

СОЦИОЛОШКА СЕКЦИЈА

Љиљана Гајић

Социолошка секција окупља 20 ученика IV разреда заинтересованих посебно за социолошку проблематику. До сада је одржано 16 састанака на којима су обрађиване различите теме као што су: Положај жене у исламу (Индији), Однос цркве и државе, Религија и млади и сл.

Сви чланови активно учествују у раду секције, а посебно ученици филолошког смера (Александра Гвозденовић, Бојана Петровић, Катарина Ћехић). Ова секција, коју води професорка

Љиљана Гајић, већ годинама окупља већи број ученика. Ученици поред теоријске обраде социолошких тема, раде и испитивање јавног мњења (анкетом). До сада су обавили три анкете на теме: За и против геј параде, За и против глобализације, За и против усвајања деце.

Дошло се до врло занимљивих резултата, нпр: од 100 испитаника, наших суграђана, 75 је изјавило да је против геј параде, 80 за глобализацију и 72 за усвајање деце.

Пратећи рад ученика у секцији долази се до знања да ученици показују афинитете према друштвеним наукама (политичке науке, филозофија, социологија, психологија...).

ФИЛОЗОФСКА СЕКЦИЈА

Љубомир Петровић

Филозофску секцију предводе професори Љубомир Петровић и Милијана Марковић. Сваке године ова секција обрађује теме у складу са интересовањима ученика. У години хришћанства секција је била посебно активна, са темом „О богочовеку“.

ДАН ДРЖАВНОСТИ

Сњежана Мирчетић

Сретењски устав обележавамо тек од 2013. године као празник победе над турским феудализмом. Будући да устав значи настанак државе, Србија је после много векова ропства почела да постоји као држава, доношењем Сретењског устава. Сваке године у нашој школи се на неки начин обележи Дан државности Србије.

Ове школске године, Дан државности смо обележили у сарадњи са Народном библиотеком Крушевац, наставником устава и права грађана Сњежаном Мирчетић и наставником историје Константином Добротом. Ученици наше школе су, кроз извођење сценског приказа, на веома занимљив начин приближили посетиоцима догађаје уочи и по усвајању Сретењског устава.

Сњежана Мирчетић

Дан државности.
Оживљавање славне прошлости.

Гимназијалци у Ноћи музеја.

ИСТОРИЈА

Историја, као базична хуманистичка наука, у Гимназији се изучава готово од њеног оснивања. Раније је главни циљ историје као наставног предмета био изграђивање националне свести и развој патриотских осећања, да би у данашње време акценат био на развоју критичке свести и мултиперспективности. Уједно, наставни приступ се променио, па се са појавом нових технологија, монолошки тип предавања потискује на рачун предавања у којима се користе аудио-визуелна средства. Поред редовне наставе, ђаци са више интересовања за историјске теме знатижељу и своје способности могу задовољити у неким од активности Историјске секције. Дужи низ година, у оквиру сарадње са Народним музејом у Крушевцу, ђаци учествују у Ноћи музеја, где се опробавају као кустоси, а у сарадњи са Планинарском секцијом, обилазе се историјски споменици и археолошки локалитети. Године 2013. у сарадњи са Активом веронауке био је организован целогодишњи програм активности, под називом „Година хришћанства“, а прошле 2014. године, професор Константин Доброта је са ђацима организовао прављење промотивног историјског филма о Гимназији.

Главна тема ове године је наравно велики јубилеј наше школе — 150 година постојања. Чланови секције су дали велики допринос у сакупљању грађе за ову монографију и истраживали писање недељника „Победа“ о Гимназији. Њих шеснаесторо је сатима седело у просторијама завичајног одељења Народне библиотеке у Крушевцу, прелистало хиљаде страница листа, фотографисало и за рад припремило преко 300 чланака.

Њихови наставници су своје снаге усмерили на припрему изложбе поводом јубилеја и израду ове монографије.

Актив историје:
Бранимир Шошнић, Рада Губеринић,
Константин Доброта и Марија Петровић

Историјска секција
и редакција монографије **Век и по Крушевачке гимназије**
Горе: Нина Ваљаревић, Милица Гавриловић, Страниња Станковић, Неда Гавриловић
Средина: Бранимир Шошнић, проф. Ивана Милићевић, Данна Нинолић, Мила Милојевић,
Нана Стевовић, Зорана Ансић, Станислава Арсић, проф. (и Дамјан Шошнић), Марија Петровић, проф.
Доле: Теодора Стевановић, Милица Дамњановић, Наталина Ђинић, Сара Њивковић и Минајло Митровић.

ГОДИНА ХРИШЋАНСТВА

ВЕРСКА НАСТАВА

Срђан Радивојевић

Веронаука у Гимназији постоји од њеног оснивања 1865. године. У првом наставничком колективу Гимназије било је само два радника. Поред директора Матеје Карамарковића, забележено је и име крушевачког свештеника Стевана Петровића, који ће

више од две деценије предавати „хришћанске науке“. Све до краја Другог светског рата, Веронаука је један од обавезних предмета у државном просветно-образовном систему. Предавана је и прве године после доласка комунистичких власти, да би потом била укинута, а вероучитељ Крушевачке гимназије и велики теолог Павле Пудло био ухапшен и потпуно без кривице послат на принудни рад, после чега је трајно изгубио посао у просвети.

По повратку Веронауке у школски систем 2001. године, она је прво добила статус факултативног, а потом и обавезног изборног предмета.

Први вероучитељи у Гимназији по повратку Веронауке у школски систем 2001.

године били су свештеник Драгић Илић и ђакон Мирослав Пешић, на чије је место, школске 2005/06, дошао и садашњи вероучитељ Срђан Радивојевић. Ученици који су изабрали да похађају Веронауку имају могућност да упознају и заволе своју православну веру у свом њеном раскошном духовном богатству и култури, грађеној на њеном темељу пуна два миленијума.

Поред учионица школе у којима се редовно одвија, Верска настава се проширује и пружа до светлог, мистичног простора црквеног амбијента и често завирује у себи сродна културна и духовна дешавања на простору Крушевца и његове околине. У сарадњи са активом историје и осталим активима друштвених предмета, Веронаука учествује у организовању излета и едукативних посета знаменитим средњовековним манастирима и археолошким подручјима наше земље. Несумњиво најупечатљивије искуство едукативног путовања и дружења била је посета Цариграду, Светој Софији и прослављање Васкрса у Васељенској патријаршији 2013. године, поводом јубилеја и свехришћанске прославе 1700 година од доношења Миланског едикта.

ПРИРОДНЕ НАУКЕ

ГЕОГРАФИЈА

План географије
Драгана Будиновић, Александар
Павловиновић и Мириана Јанковиновић

Географије на Савцу науци

ПОСЕТА МЕТЕОРОЛОШКОЈ СТАНИЦИ

Географска секција наше школе редовно, уз бројне друге активности, организује и посету **Метеоролошкој станици Крушевац**.

Ученици првог и трећег разреда у кругу **Метеоролошке станице** обнављају школско знања из наставних јединица: „Климатски елементи“ и „Клима и време“. Указану прилику ђаци користе да на терену посматрају на који начин се врше мерења климатских елемената, њихово бележење и анализа.

Након предавања метеоролога и практичног упознавања са мерним инструментима у кругу станице ученици постављају питања и међусобно, уз помоћ наставника и стручног лица, анализирају одговоре. Добијени одговори помажу да се употпуни њихово знања из ове области.

Запослени у **Метеоролошкој станици** крајње предусретљиво излазе у сусрет свим нашим захтевима и потреби да се ученицима пружа прилика да у адекватном амбијенту провере теоријска и стекну нова практична знања.

ХЕМИЈА

Лидија Трипковић

Сања Јовановић

Данијела Њеђић

Марија Грчан

Актив професора хемије чине професорке Марија Грчан, Лидија Трипковић, Данијела Њеђић и Сања Јовановић.

Ученици наше школе су учествовали на фестивалима науке у Пожаревцу и Нишу, као и на Фестивалу науке „Дани еуреке“, који је одржан у организацији Крушевачке гимназије. Посетиоци су

могли да уживају у великом броју најинтересантијих огледа: слоновска паста, дух из боце, зелена змија, чаробни новац, златна виша, хемијски коктел. Сваке године наша школа има представнике на Републичком такмичењу из хемије.

У оквиру традиционалне акције компаније Хенкел, „Хенкелов осмех“, школеке 2008. и 2013. године, компанија Хенкел је донирала средства за реновирање кабинета за хемију и опремање хемијске лабораторије у вредности од 7600€. Набавка новог лабораторијског намештаја обезбедила је квалитетнију, безбеднију и комфорнију наставу у хемијској лабораторији.

Актив Биологије:
Гордица Николић, Снежана
Милосављевић, Радоша Милосављевић и
Гордана Червљановић

Актив физике:
Одбојковић Грчан, Милана Павантаревић,
Иван Зоранић, Миленка Илић
и Нела Савић

Актив хемије:
Данијела Њеђић, Лидија Трипковић,
Марија Грчан

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА

Еколошку секцију чини велики број ученика, а најактивнији су ученици III разреда природно-математичког смера. Чланови секције активни су у школи и граду, као и у бројним околним местима, а обишли смо и Београд.

Најважније активности су: Реализовање пројекта „Уређење унутрашњег и спољашњег простора школе“, учествовање на фестивалу науке „Еурека“, презентовање рада „Електронски отпад“ у организацији фабрике воде у Мајдеву, организовање предавања „Рециклажа лименки“, рад волонтера у организацији „Видовдански екодан“,

Што се осталих активности тиче, сакупљамо стари папир, пет амбалажу и лименке. Чланови смо „Крушевачког еколошког центра“. Обележавамо значајне еколошке датуме. Посетили смо Дом Народне скупштине, Завод за заштиту природе Србије, Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Институт за крмно биље и рециклажни контејнер, Завод за јавно здравље Крушевац,

изложбе „Наша дивљач“ и „Лековито биље“.

Присуствовали смо презентацији пројекта *Ve evergreen*, као и бројним предавањима: „Животна средина у омладинској политици“, „Осиромашени уранијум“, „Радан у образовно-васпитним установама као значајан здравствени ризик“,

„Управљање индустријским отпадом и третман опасног отпада у Републици Србији“, „Моја планета и ја“

Захваљујући еколошкој секцији, у школском дворишту расту 54 тује, липе су орезане а ученици седе на новим клупама. Биолошки кабинет обогаћен је бројним зидним сликама биљака и животиња, микроскопским препаратима, моделом срца, еколошким картама и другим новинама.

Горица Николић, проф. биологије

Горица Николић

Размена са гимназијом из Џеља није само успешна, већ и забавна.

Сарадња са Гимназијом Цеље – Центер

Кроз своју вишедеценијску историју крушевачка Гимназија је остварила сарадњу са бројним школама из Србије и Европе. Једна од њих је и Гимназија Цеље — Центер из Словеније. Управо са овом средњом школом је, и ове године, настављена вишегодишња размена ученика. Размена је постала део традиције међу нашим школама и на овај начин се омогућава истраживање различитих тема, упознавање културе, начина рада у школама из две земље, али и склапање пријатељстава која могу трајати и целог живота.

У претходним разменама са Гимназијом Цеље — Центер су учествовали чланови еколошке секције и ученици заинтересовани за природне науке, јер су се размене организовале као гостовање на фестивалима науке Дани Еуреке у Крушевцу у октобру и Данима знаности у Цељу у децембру. Изузетак је била омладинска размена организована у марту 2014. у сарадњи са Словеначким удружењем Липа из Крушевца која је финансирана из програма Европске уније Млади у акцији. Тема ове размене је била одвајање и рециклажа отпада, а назив „Издвој ме — за тебе је!“ је указивао на важност саме теме за наше локалне заједнице.

У овогодишњој размени је учествовао мањи број ученика него обично, четири ученице из Словеније, професори Барбара Хернавс и Отмар Уранјек, као и по два ученика другог и трећег разреда наше Гимназије, са професорима Александром Филиповић и Драганом Грковићем. Ученици Гимназије Цеље — Центар били су наши гости до 13. до 16. новембра 2014. године. У Крушевац су стигли у вечерњим сатима, где су их нестрпљиво чекали ученици који ће бити наредна три дана њихови домаћини, али и професори и директор школе. Наредне дане, гости и домаћини су провели у планирању омладинске размене за следећу школску годину са темом „Енергија од отпада“, поново у сарадњи

са удружењем Липа, али и у обиласку културних и историјских знаменитости нашег града и околине. Приређен им је уметнички програм у школи, а добродошлицу су им на пријему у Градској управи пожелеле и помоћнице градоначеника Драгана Милићевић и Мирјана Златановић. Обишли су манастир Свети Роман у Ђунису и уживали у обиласку и купању у Рибарској бањи.

Три недеље након, од 3. до 6. децембра 2014. уследио је одлазак наше екипе у Цеље у узвратну посету. Приредили су нам програм добродошлице, а поред обиласка града и савремене градске библиотеке, обишли смо и купали се у бањи Лашко у околини Цеља. За време нашег боравка, у Гимназији Цеље — Центер се одржавао фестивал науке — Дани знаности са овогодишњом темом Светлост. Организован је велики број радионица, а

поред нас, ту су били и ученици основних школа из Цеља, Гимназије из Аустрије и Италијанске гимназије из Копра. Нашим ученицима је на радионицама било веома интересантно, а словеначки ђаци и професори су били јако љубазни и потрудили се да што боље представе своју школу. У Народном дому у Цељу школски хор ПЦЦ-а је исто вече одржао одличан „Миклавжев концерт“ у коме смо сви уживали.

Из ове сарадње је произашло и гостовање „Октета 9“, који приређује концерт у Крушевцу 4. јуна 2015. у част прославе 150 година Гимназије. Овај октет чине бивши и садашњи ученици Гимназије Цеље – Центер. Надамо се да ће се сарадња наших гимназија наставити и наредних школских година.

ФИЗИКА

Иван Зорнић

Добривоје Грчан

Миланна Илић

Наса Савић

Милош Димитријевић

Највећи број награда гимназијалци су доносили са такмичења из физике.

Почело је 1994. год, када је ученик првог разреда Филип Милетић освојио прво место на савезном такмичењу, а наредних година у освајању награда придружиће му се Јована Петровић и Владимир Вуковић, из исте генерације. Заједно са њима, две године млађи, ученици специјалног математичког одељења

Драгана Милићевић

Милош Ракић, Игор Динчић и Милан Пејић ће до краја XX века на републичким и савезним такмичењима прославити Гимназију Крушевац. Почетком XXI века заблистали су ученици још

једног математичког одељења: Милица Станојевић, Ненад Спужић, Надица Козић и Милета Жарковић. Свакако најсјајнија генерација је она коју су коју су на савезном такмичењу 2005, као ученици првог разреда предводили Михајло Катанчевић (прва награда), Немања Аничичић (прва награда), Стефан Стевшић (друга награда), Милан Радовановић (трећа награда).

Ученици који су такође допринели да се име Гимназије Крушевац помиње на сваком државном такмичењу из физике су и: Душан Тодовић, Дуња Поповић, Марија Јанковић, Немања Илић, Предраг Петрашиновић, Андреја Катанчевић, Марија Пешић, Марија Живадиновић, Никола Чворовић, Владимир Ђокић, Марко Петровић, Вишња Крсмановић, Александар Ваљаревић, Милан Цветковић,

Надица Миљковић, Бојана Гајић, Душан Рајичић, Божидар Аничичић, Јован Николић, Срђан Јовановић, Милица Спасојевић, Наташа Стевић, Срђан Прело, Андрија Гајић, Срђан Јовановоћ, Никола Митић, Милош Милошевић, Бојан Савић, Христина Милојевић...

Највећи појединачни успех постигли су ученици који су се пласирали на међународну олимпијаду

Један од петочланог тима Србије на 31. међународној олимпијади из физике одржане у Лестеру, Енглеска, био је Игор Стаменов (професори Д. Грчаки И. Зорнић).

Један од петочланог тима Србије на 38. међународној олимпијади из физике одржане у Исфahanу, Иран, био је Страхиња Јанковић (професор Д. Милићевић). Данас традицију успеха на такмичењима из физике настављају Теодора Павличевић, Алекса Станковић, Александар Париповић, Милош Московљевић, Давид Лукић, Лазар Цветковић, Мартин Стојановић..

Драгана Милићевић, професор физике
и **Иван Зорнић**, професор физике

СВЕТ ФИЗИКЕ

Актив наставника физике је свакако најактивнији у школи. Састављен од људи потпуно посвећених свом послу, али и више од тога, јер се њихове амбиције ретко ограничавају простором школске учионице. Најбољи пример за то је професорка Драгана Мивлићевић која је покренула бројне активности свог Актива, уз свесрдну помоћ својих колега. Шта све раде и шта су радили физичари обим ове монографије не може да обухвати, па ћемо зато само набројати, а фотографијама покушати да дочарамо свет физике у Крушевачкој гимназији.

СЕНЦИЈА ЗА ФИЗИКУ

У оквиру Програма рада Гимназије, током сваке школске године одржавају се предавања и радионице из модерне физике, посете Институту за физику у Земљу, Институту за нуклеарне науке у Винчи, факултетима, музејима (музеј Николе Тесле, Музеј технике у САНУ), Идвору, галеријама...

ЦЕРН

У октобру 2004. године проф. Иван Зорнић је, као један од четворо најуспешнијих наставника физике у Србији на такмичењима ученика протеклих пет година, посетио Церн (Европски центар за нуклеарна истраживања). Са њим је ишла и ученица другог разреда Милица Станојевић, која је те године освојила друго место на савезном такмичењу.

ИС Петница

Велики број ученика Гимназије похађа бројне програме ИС Петница током сваке школске године, а већина постају сарадници на петничким програмима током својих студија.

СЕНЦИЈА ЗА АСТРОНОМИЈУ

Секција за астрономију у Гимназији ради активно, а технички је ојачана добијањем телескопа, посебно од 2010. године када је основано Астрономско удружење ЕУРЕКА, на иницијативу Зорана Томића, који је освајао бројне награде на смотрема науке током гимназијског школовања, а данас је докторант на Економском факултету и студент ПМФ-а у Нишу, одсека за физику.

ФЕСТИВАЛ НАУКЕ „ДАНИ ЕУРЕНЕ“

Организован у крушевачкој Гимназији током 2010, 2011, 2012 и 2013. године, а учесници су били предшколци, основци, средњошколци из Крушевца, Србије и Словеније

ЕКО-СЕНЦИЈА

Пет ученика Гимназије 2008. представило Србију на Другој балканијади из екологије у Лариси, Грчка.

Четири ученика Гимназије 2010. представило Србију на Конференцији о климатским променама у Копенхагену, Данска. Од 2004. године ученици Гимназије се баве ваннаставним активностима из екологије, у учионици и на терену, а успостављена је сарадња с Планинарском секцијом, па су ученици чистили Јастребци и постављали еколошка обавештења.

САРАДЊА СА ГИМНАЗИЈОМ ЦЕЉЕ ЦЕНТАР

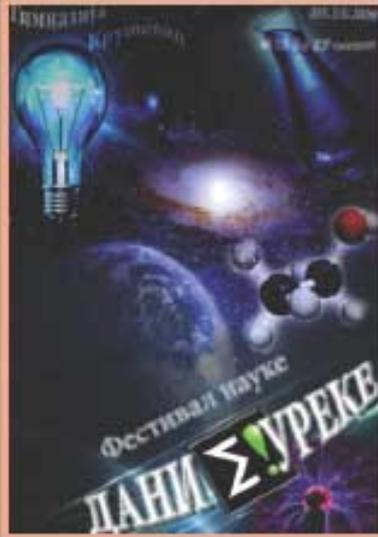
Преко еко секције је 2011. године остварена сарадња са Гимназијом Цеље-центар, која траја и данас.

СЕМИНАРИ, КОНФЕРЕНЦИЈЕ

У периоду од 2003. до 2008. професори физике из Гимназије су реализовали семинар ЕКО-ФИЗИКА, акредитован од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања РС, који је похађало око 1200 наставника из Крушевца и Србије.

2005. године Гимназија и град Крушевац су били домаћини међународне ЕКО-КОНФЕРЕНЦИЈЕ са 300 учесника из земље и иностранства.

Професори физике учествују на семинарима и конференцијама у земљи и иностранству на којима представљају стручне радове.

МАТЕМАТИЧКЕ НАУКЕ

МАТЕМАТИЧАРИ

Прва овогодишња активност математичке секције која је изазвала пажњу је обележавање дана броја, који се прославља сваког 14. марта. Ове године је посебно значајан датум, јер се првих десет децимала може лако представити: март 14. (20)15. у 9 сати 26 минута 53 секунде 59 стотинки. Ученице Андријана Томић и Ксенија Кањо су припремиле прегршт занимљивости и математичких формула о броју π , а за ову прилику ученик Никола Стоиљковић је дизајнирао плакат. Изложба је постављена у холу школе уз координацију професорки Александре Филиповић и Катарине Павловић и изазвала је велико интересовање ученика и професора.

Ритам математике
Драган Петровић, Драган Носић,
Мирјана Васиљевић, Оливер Дроздић, Александар
Филиповић, Љиљана Васиљевић, Љубица Борковић

Секција се прикључила међународном пројекту који повезује децу целог света, која од налепница заједно праве огроман геометријски фрактал, познат под именом тепих Сјерпинског. Аутори овог eTwinning пројекта су професори са катедре за математику Универзитета у Алмерији (Шпанија). У пројекту учествује више од 420 школа у 32 земље света са преко 26880 деце. Српске школе, међу којима и наша Гимназија, у великом броју су се укључиле у израду овог огромног фрактала. Почетком априла је 64 ученика природно-математичког и информатичког смера 3. разреда са професоркама Александром Филиповић и Катаринком Павловић учествовало у изради тепиха четврте итерације. Наш тепих се налази у шестој итерацији, која је направљена у Нишу у мају, а биће укључен у светски тепих седме

итерације који ће 2016. бити састављен у Шпанији. Ученици су се забавили, сазнали много тога о фракталима, саставили тепих и на полеђини написали духовите поруке другарима широм света.

Чланови секције су учествовали и на овогодишњем 5. фестивалу науке "Дани ЕУРЕКЕ" у Гимназији у Крушевцу. Представили су своје истраживачке радове, које су радили током школске године, на занимљивим научно-популарним предавањима. Као и претходних година, велики број наших ученика је учествовао на окружном такмичењу из математике, али су само најбољи, њих четворо, остварили пласман за републичко такмичење. Ученик другог разреда Александар Париповић је на републичком такмичењу освојио престижно прво место, док су ученици Мартин Стојановић и Митар Аврамовић били похваљени.

Друго математичко такмичење у коме наши ученици радо учествују је Кангур без граница. Основни циљ овог такмичења је популаризација математике и повећање интересовања за математику и природне науке. Ученици у целом свету, у преко 60 држава, у исто време размишљају о истим проблемима и решавају исте задатке. Трећег четвртка у марту, такмичење је, као и сваке године, одржано у старој физкултурној сали Гимназије. Учествовало је 52 ученика, а њих троје је похваљено.

Последње у низу такмичења је екипно првенство средњих школа Републике Србије у математици, незванична математичка олимпијада средњих школа. Наша четворочлана екипа је стремна за учешће а овогодишњи пратилац екипе је професорка Љиљана Васиљевић.

Марија Бенић (мат.)

Обележавање 14. марта, Дан броја π

ИНФОРМАТИЧАРИ

Дан безбедног интернета

Актив рачунарства и информатике:
Горе: Бојан Томић, Александар Ностадинов,
Горан Стојановић.
Доле: Драган Грновић, Александра Филиповић,
Гордана Максимовић, Драган Њрстић
и Наталија Милићевић.

Александра Филиповић — добитница награде „Дискоболос“ за најбољег наставника информатике за 2014. годину

Наставници информатике се и даље усавршавају и развијају, стварајући економски раст, ефикасност у пословању и учењу, већу запосленост. Наставници информатике су управо ти који треба да омогуће подршку у остваривању ових циљева. Наша колегиница Александра Филиповић допринела је реализацији великог броја активности у информатичком образовању квалитетним радом и учешћем у пројектима и научним радовима. Неки од тих пројеката су „Виртуелна мудр учионица“, бројна такмичења, сарадња са Словенијом... Александра се истиче иницијативом коју преузима у настави и ваннаставним активностима. Тиме мотивише људе који је окружују на бољу сарадњу, ангажовање и заинтересованост за развијање информатичких знања и откривање нових могућности и садржаја. Ученици и колеге је поштују, свесни њеног залагања. Зато сматрам да је награда „Дискоболос“ доспела у праве руке и да то представља изазов и за остале колеге да се сазна за њихов рад и залагање.

Гордана Максимовић, проф.

АКТИВНОСТИ ИНФОРМАТИЧАРА

Европска недеља програмирања (Europe Code Week) обележена је од 11. до 17. октобра 2014. широм Европе. Програмирање је пресудно за разумевање начина на који користимо рачунар и све доступне алате. Зато је стручно веће рачунарства и информатике овим поводом одржало низ презентација програмских језика: C# (Гордана Максимовић), Delphi (Александра Филиповић), Java (Драган Крстић) и Flash и MatLab (Горан Стојановић). У рачунарском кабинету су инсталирана и презентована софтверска решења у наведеним програмским језицима. Све презентације су биле добро посећене, а ученици су имали и могућност да кодирају у приказаним програмским језицима.

Сенија за програмирање

У фебруару је стручно веће организовало обележавање Дана безбедног интернета. У оквиру прикључивања Гимназије међународној кампањи промовисања одговорне употребе нових технологија и интернета, одржана су два предавања у кабинету за рачунарство и информатику. Предавање на тему „Дигитално насиље“, одржала је професорка Александра Филиповић, а друго на тему „Подешавање безбедности на Фејсбуку“, професорка Гордана Максимовић. Предавања су била веома посећена, јер су поред ученика, присуствовали и заинтересовани професори Гимназије.

Поред ових активности у нашој школи одржан је државни ниво Међународног такмичења из информатичке и рачунарске писмености Дабар. Ово такмичење се организује у више од 20 земаља широм света, а у Србији је други пут организовано ове године. Присутним ђацима су пуно успеха пожелели заменик градоначелника Крушевца Јасмина Палуровић, директорка Гимназије Биљана Дачић и председник Удружења професора информатике Милан Рајковић. Наши ученици

су у великом броју учествовали на школском такмичењу, а имали смо представнике и на државном. Освојено треће место у категорији Старији дабар (трећи и четврти разред), једно златно и два сребрна одличја у истој категорији су резултати којима се поносимо. А да ће и следећих година бити сличних постигнућа обећава и једно сребрно одличје у категорији Дабар (први и други разред).

Секције из програмирања вероватно не би било да није било „информатичара“ и професора Александра Костадинова. Од генерације '91. до генерације '98. заинтересовани ученици огледног информатичког смера су развијали своје умеће из програмирања у овој секцији. У почетку, то су биле само припреме за такмичење из програмирања, али временом оне прерастају у нешто много шире и значајније. Не само да они постају бољи програмери, већ и нераздвојни другари, а окупљања нешто што се жељно ишчекује данима унапред. Тако се родила секција...

Ове године, у години великог јубилеја Гимназије, речником млађих генерација „издоминирали су“ и са државног такмичења се вратили са чак четири награде и једним гласманом на Српску информатичку олимпијаду, на коју се позивају најбољи од најбољих. Поред свих награда и похвала, оно што се много дуже памти и остаје у трајној успомени, јесте атмосфера која је створена и бројне анегдоте из школе и са такмичења. Факултет „на крају света“, нервозни Стошић, лик са Мајкрософт мајицом, „мрц сорт“ чудак, Аца Селтик, пета димензија, вози Мишко, сендвичи из „Галиота“, Гимназија боља од Microsoft-а на СПОЈ-у. Сваке јесени су ту неки нови клинци, да наставе после својих старијих другова. Док буде њих, трајаће и секција.

Успешни на Дабар такмичењу

СВЕТ УМЕТНОСТИ

Гимназијски звуци

Прича о нашој Гимназији била би глупа кад се у позадини не би чули звуци са часова музичке културе. Од најстаријих времена, наставници музичке уметности били су главни чиниоци у културном животу града. Још крајем

Мирослав
Марјановић

XIX века наставник Фредерик Брунети је створио хор и оркестар и, нагнут над својом виолином, учио ђаке соло певању. Ђаци из дружине „Напредак“ су тада приређивали концерте и приходима од таквих приредби помагали сиромашне ученике.

Музичко образовање и активности су најчешће зависили од ентузијазма педагога. Тако су хор и оркестар били стално обнављани после повремених замирања. Имена професора

Мађејке, Драгослава Васиљевића Фиге, Емила Муже, Н. Шепића, М. Васиљевића Крде и других у првој половини XX века омогућила су да деца са Расине и Мораве сазнају за мелодије Чајковског, Сметане и Штрауса.

У периоду после Другог светског рата, завидно место заузима музиколог Никола Чоловић. Он је као професор и директор Музичке школе, паралелно радио и као професор у Крушевачкој гимназији, као што су и многи гимназијалци, у исто време завршавали обе школе. Зато је у првим послератним годинама музичка активност Гимназије била посебно изражена. Гимназијски

МУЗИЧКА УМЕТНОСТ

хор, основан 26. септембра 1945. године, имао је 120 чланова.

Музичка уметност се данас у Гимназији учи у Једном од најраскошније опремљених кабинета у Србији. Великим ентузијазмом професора Мирослава Марјановића, кабинет за музичко је постао можда најбоље опремљени кабинет музике у Србији. А посебну вредност овом јединственом простору даје чињеница да су у њему имали концерте еминентни музички уметници, попут Радмиле Бакочевић, браће Теофиловић и Јована Колунџије.

Дејан Стојановић

Музичка традиција Гимназије се наставља са професором млађе генерације Дејаном Стојановићем. Ниједна школска приредба се не може замислити без „Дејиног хора“. Али нове генерације нису оријентисане само класичној музици. У последњих четрдесетак година, готово свака генерација крушевачких гимназијалаца избацила је у музичке воде по неки рок бенд, инструменталисту или џез певачицу. Најпознатија „усна хармоника“ не само Србије него и Југославије је чувени Петар Миладиновић — Пера Џо. Он и данас важи за вероватно најпознатијег крушевачког музичара, а некада је био ђак чувене Крушевачке гимназије.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Гимназијски свет финин линија и хармоније боја

Вештине цртања и краснописа су у Гимназији изучаване од њеног настанка. У време пре фотоапарата и куцаћих машина, а много пре данашњих компјутера, сваки образовани човек морао је да савлада, како лепо и читко писање, тако и вешто скицирање. Изучавање цртања није,

Милена
Коматиновић

дакле, било само проучавање лепог, већ потреба тадашњег времена. Писма неких једва писмених људи из 19. века и данас плене лепотом линија и облика, и сама по себи изгледају као мала уметничка дела. Цртати и лепо писати су морали знати сви, али ће само одабрани, за fine линије, бити надарени. Наставник

Велимир Витезовић је био један од таквих. Предавао је цртање и краснопис од 1874-е, и заслужан је за слање Милана Миловановића као државног стипендисте на академије у Париз и Минхен. Милан је постао

први српски импресиониста.

У периоду између два рата истиче се име академског сликара и професора ликовне уметности од 1933 до 1935. године Франце Михелича, који је „по казни“ послат из Словеније у Крушевац, али је заволео

моравски крај, што се касније видело и у његовим делима. Посебно место у срцу крушевљана има има наставник певања и сликар Драгослав Васиљевић Фига. Он је прототип наставника уметности, по свом боемском карактеру, који се и данас препричава у крушевачкој чаршији. У

послератном периоду централно место у дугом периоду је имао Димитрије Симић, чији барелеф доминира на степеништу Гимназије. Поткрај 20. века са ликовном уметношћу је ђаке упознавао фантаст и вајар Милутин Јовић. Његове скулптуре красе ходнике гимназије, а на зидовима су често слике актуелног наставника ликовног Небојше Милчева. Он и колегиница Милена Коматиновић данас ђацима преносе модеран приступ уметности и развију осећај за лепо. Оловка која је у ликовном изражавању доминирала пре 150 година, сада је само једно од средстава уметничке комуникације. На часовима ликовног, као и на ликовној секцији сви могући материјализемља, камен, стакло, пластика, метал и многи други бивају претварани у уметничке креације. Компјутерски програми за цртање и дизајнирање су у модерном добу посебно актуелни.

Небојша Милчев

Барелеф на степеништу школе
Радо чувеног вајара и професора ликовног Димитрија Симића,
посвећен ученицима страдалим у Другом светском рату.

Тачан број сликара, уметника, графичара, дизајнера и архитеката потеклих из гимназијских клупа је тешко утврдити. Неки од њих су се појављивали на ликовним колонијама које су у Гимназији организоване од 1995. до 2004. године.

Захваљујући овим манифестацијама, али и

поклоњеним радовима професора и бивших ђака канцеларије, учионице и ходници Гимназије красе уметничка дела. Број и лепота тих дела најбоље сведоче о гимназијској уметничкој природи.

ФИСКУЛТУРА

ДИВЉИ КЕСТЕН

сличица из гимназијског живота

Добро је почела недеља,
последње припреме за матуру.
Вирили смо у даљине
пуни наде.

Преко гимназијског бедема,
кб прави декор за авантуру
просуо је нежни пурпур
дивљи бадем.

Понели нас ветрови кб маслачке.
Једни су летели лако, други падали...

Антв физичног васпитања:
Александар Митрић, Бранка Филиповић,
Бојана Вуноичић Весић и Ненад Пешић

Чула се песма са радија док сам кроз прозор посматрала крошњу старог кестена. И док слушам стихове Ђолетове песме, схватам да је то наша прича, да и ми имамо јунака приче, наш дивљи кестен.

Иако стешњен између нове и старе сале, као симбол два раздобља која нераскидиво веже, и даље поносно стоји као неми сведок наше школске свакодневице. „Професоре, да ставим кафу?“, пита чистачица Добрила. „Стави за све — Бојану, Митрића, Пешића, долазе на састанак актива. А пре 20 година ту сам почела да радим са својим професорима, и у овом истом дворишту и старој сали, уз крошњу старог кестена, почињали смо и завршавали часове. Волели смо наше старо школско двориште, на месту данашње нове сале. Играле су се ту добре партије баскета, одбојке, фудбала, до касно у ноћ, под рефлекторима. Долазиле су ту школске лепотице да бодре своје драгане, а оне смелије би се одважиле да изађу на црту момцима у баскету или одбојци... И сама Гимназија је изнедрила много добрих спортиста и усадила спортски дух у оне који су постали борци на неким другим пољима. Још се памте бравуре наших старих професора, мојих професора, Јовиних гимнастичарских акробација, Стевиних одбојкашких дуела са ученицима и Љубишиног чувеног: „Играмо фудбал“. Све је то кестен упијао. Радовао се медаљама и пехарима са републичких такмичења, звиждуцима пиштаљке које су означавале почетак меча. Наслушао се „У врсту!“ и „Час је завршен — здраво!“ А знао је кестен својом сенком да пружи уточиште, хлад и освежење омамљеним матурантима после матурске журке и подметне своје стабло као заклон многим заљубљеним гимназијским паровима. Верујем да је пун тајни и жеља које су му многи шапутали када би се осамили. Био је сведок стрепње и страха оног 24.3.1999. када нам је уплашена Марија Брадаш препричавала преживљена бомбардовања у Книну. Као да је предосећала шта нас чека. Па опет, у јуну исте године, матуранти славе и кестен се радосно шепури: „Преживео сам“.

Бранка Филиповић

ПОМОЋНО – ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ

Помоћно – техничко особље:

Горе: Далибор Луновић, Данијела Матић, Светлана Жунџић, Тања Пантелић,
Предраг Радојновић

Доле: Јоргованна Влајић, Софија Јовановић, Татјана Јевтић, Гордана Драгичевић

СТРАНА ЗА НАЈБОЉЕ ПРИЈАТЕЉЕ

Размена са Марибором

Сарадња наших школа почела је 2003. године, када је девет професора Крушевачке гимназије отишло на четвородневно студијско путовање у Другу мариборску гимназију. Током наредних година, размена се проширила и продубила: одржано је седам одељењских размена, ученици наше школе скоро сваке године у априлу иду на Спринг фестивал у Марибор, а 2009. године комплетан Спринг фестивал дошао је код нас — током обнављања Друге мариборске гимназије, организацију фестивала стваралаштва младих преузела је Крушевачка гимназија. Тог априла, Гимназија је угостила 150 ученика и професора из десетак европских земаља, а Крушевац се шаренео од креативности.

Енглеског студентског театра, чувеног ансамбла Друге мариборске гимназије, који је трипут наступио и током Спринг фестивала 2009. у Крушевачком позоришту. Наши ђаци су били у Парламенту Словеније у Љубљани, сунчали су се у Пирану, грудвали на Похорју, силазили у Постојинску јаму, пењали се на Алпе (неки од њих!) и заједно са Словенцима певали и на словеначком и на српском, разбијали предрасуде и стереотипе, пратили наставу, учили, дружили се и заљубљивали...

Професор Саша Микић,
најбољи словеначки пријатељ Крушевачке гимназије

Ове школске године, 31 ученик и двоје професора, Мирјана Бојковић и Драган Крстић, провели су током октобра 2014. седам дана у Словенији, упознајући начин живота и обичаје, језик, историју, географију, културу... Гимназијалци су гледали мјузикл „Ромео и Јулија“

У узвратној размени у априлу 2015, у пратњи професора Петре Чех и Саше Микића, млади Словенци су обилазили дворце на Дедињу, манастире, цркве и храмове (Опленац, Раваницу, Храм Светог Саве), експериментисали су у Музеју Николе Тесле, играли моравац, учили српски, историју и географију, славили рођендане, смејали се и дуго плакали на расстанку...

Током година сарадње са Другом мариборском гимназијом, повезано је преко 400 ученика и професора и створене су многе пријатељске, професионалне и породичне везе.

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

Од ђачке дружине до ученичког парламента

Ђачка дружина „Напредак“ је основана 1884. године, а ако је веровати Н. Зрнићу и његовом раду „Српске ђачке дружине“ који наводи 1867. годину, онда је „Напредак“ најстарија ђачка дружина у Србији. Како је у правилима писало, „смер јој је: умно усавршавање и материјално потпомагање чланова“. Чланови су

плаћали чланарину, а вођство је било поверено неком од наставника. На састанцима су читани песнички и прозни радови чланова и вођене литерарне, али често и социјалне и политичке расправе. Дружина је имала и

своју књижницу и била је првенствено литерарног карактера, па је касније дефинисање као литерарно-уметничког удружења било много тачније. Поред читања и писања, чланови су знали да спремају и представе и приредбе хуманитарног карактера, обично у корист Вачког фонда. После Првог светског рата, 1921. године основан је Савез трезвене младежи „Обилић“, које следеће године мења име у „Свитање“. Чланови и чланице, „браћа и сестре“, којих је 1923. године било 400, на својим седницама читају радове, махом са темом „алкохологије“, а има и чисто литерарних радова. Годину пре „Свитања“, 1920. године, основано је омладинско удружење „Светлост“, које је себи дало у задатак „да књигом, вечерњим предавањима, поукама, мудрим саветима, просвећује младеж и негује у његовим нежним душама све лепе врлине које одликују карактерне младиће“. Ипак, најзначајнија дружина, са најдужом традицијом и навећом књижницом, био је „Напредак“. У међуратном периоду, приметна је и политизација ђака, пошто су комунисти имали тајну ћелију СКОЈ-а у Гимназији, а тридесетих година, и Љотићев „ЗБОР“, преко организације „Бели орлови“ покушава да придобије омладину. Други светски рат је ову

поделу продубио, са често трагичним последицама. По окончању рата победници, СКОЈ, преузимају главну реч и на линији њихове политике одвија се ђачки и школски живот. Ипак, приметан је напор новог режима да прошири базу омладинске подршке и да демократизује школу укључивањем ђака. Одржавају се разредне конференције, на којима професори и ђаци расправљају о важним питањима, а организација Народне омладине је укључена у читав спектар дешавања. Званична политика прокламује „другарске“ односе између ђака и професора, али у пракси се мало тога променило, посебно после наредби из 1952. године да у Гимназијама треба поштрити критеријум. Глас и утицај ученика који нису политички активни, током времена се могао чути само на часовима разредне заједнице и то код старешина који су неговали овакву врсту

дијалога. Самоуправљање као „најдемократскија“ врста социјализма није направило већи помак на овом пољу. И даље постоје и оснивају се ђачке литерарне дружине, обновљен је и рад „Напретка“, али све ове ове заједнице не излазе из строго задатих оквира деловања. Потреба да се ђаци активније укључе у рад школе постајала је све акутнија, па не чуди што је, после 2000. године, једна од првих иницијатива била да се у школи створи Ученички парламент Гимназије.

Ученички парламент Гимназије (УПГ) данас

У последњих 15 година, глас ученика се чује више него у периоду пре, али чини се, још увек недовољно. Иако је улога Ученичког парламента у школском систему сада дефинисана и покривена законом, приметно је да ђаци ову малу школу демократије и друштвеног активизма не користе у довољној мери. У неким годинама, сва активност УПГ сводила се на организацију матурске вечери, што је било наслеђе из деведесетих, када су се матуранти, и без формалне организације, договарали око питања везаних за матуру. Од 2005, са организацијом првог маскенбала, тежиште активности УПГ се преноси на приређивање манифестација за улепшавање школског живота (квизови, забавни програми и сл.), као и на хуманитарне активности. Успех УПГ често зависи и од способности председника/це УПГ, али и од одговорности одељењских представника, који често не долазе на заказане састанке. У најважнијој области деловања рада ученичког парламента, учествовању у организацији рада школе и заступању ђачких права, Парламент, нажалост, ретко или никако не учествује. У томе их често обесхрабрују и „институције старијих“: директор, Школски одбор, Наставничко веће и Савет родитеља, не узимајући са довољно озбиљности њихове повремене иницијативе и захтеве и не показујући вољу да Ученички парламент активније укључе. Организациони одбор прославе јубилеја наше школе направио је леп гест, у добром правцу, укључујући председника УПГ Марка Перовића у свој састав и усвајајући његове иницијативе и предлоге.

Извештај УПГ

Акције организоване од стране Ученичког парламента у претходне три године

***Маскенбал** — Одржава се 1. априла сваке године са циљем да промовише забаву и дружење. Ученици и професори присуствују „Настави под маскама“, тј. долазе маскирани на часове. Између две смене, организује се журка и додела награда за најбоље маске. Овај догађај има дугу традицију у нашој школи.

***Журка поводом маскенбала** — Увече, након маскенбала, сваке године, Парламент организује журку за ученике наше школе. Ученици долазе маскирани, спремни за провод и дружење.

***Журке забавног карактера** — Ове журке су организоване неколико пута годишње. Њихова улога је у подстицању ученика на дружење, уживање у музици, разговору и забави.

***Тематске вечери образовног карактера** — Оне представљају мешавину забаве и едукације. То су вечери

едукативног типа, које су пропраћене једном од тема из културе или уметности. Након предавања и дискусије почиње журка, на којој ученици имају прилику да се мало и забаве.

***Акција „Колачићи за све“** — Ученици у сарадњи са професорима другог страног језика припремају посланице које воде порекло из једне од држава у којима се говори језик који уче. Те посланице се излажу у старој сали, где су сви ученици позвани да уживају у њима.

Марко Петровић
председник Ученичког парламента
Нордсвацке гимназије 2014/15

***Пројекције образовних филмова** — Почев од ове године, Ученички парламент организује пројекцију филмова едукативног карактера, након које следи дискусија о претходно погледаним филмовима. Посебну пажњу је изазвао шпански документарцац „Право образовање је забрањено“.

***Хуманитарна кошаркашка утакмица** — У хуманитарне сврхе организована је кошаркашка утакмица, коју су одиграли ученици наше школе.

***Прикупљање средстава за кошаркашке лопте** — Организовано је прикупљање средстава да би се наша сала за физичко васпитање опремила новим кошаркашким лоптама.

***Прикупљање средстава за подизање нивоа хигијене** — Организовано је прикупљање средстава како би се тоалети опремили сапунима и тако подигао ниво хигијене у школи (сакупљено 2.000 динара).

***Радионице за парламентарце** — На почетку сваке године, одржавају се радионице на којима се парламентарци образују и размењују ставове, размишљања и знања о Парламенту и његовом раду.

***Придруживање Унији средњошколаца Србије** — Ове године се парламент придружио Унији средњошколаца Србије. Ово је врло битно за даљи рад Ученичког парламента, јер подразумева финансијску подршку овог удружења, као и савете за бољи рад.

Извештај саставио председник

Ученичког парламента Гимназије школске 2014/2015,

Марко Петровић, ученик одељења 3/5

МАСКЕНБАЛ 2015.

НАШИ АКАДЕМИЦИ

МАЛИ ПРИЛОГ О ВЕЛИКИМ ЉУДИМА

Пише:
Радмила Мишић

У клупама наше Гимназије, времешне даме која се из године у годину непрестано подмлађује, седеле су генерације и генерације ђака. Седели су ратници XIX, будући револуционари и борци XX века, војна лица високих образовања и чинова, учесници радних акција у обнови опустошене земље, угледни стручњаци најразличитијих професија. Уважени књижевници и новинари, изванредни драмски, ликовни и музички уметници, јавни и културни радници, политичари, спортисти... И преко 120 научних радника посвећених научно-истраживачком, развојном или педагошком раду. Више од седамдесеторо њих уписало се међу универзитетске професоре уз даље бављењем научним или уметничким радом, већина на најчувенијем,

Универзитету у Београду. И свакако — њих деветоро које је данашња Српска академија наука и уметности и све њене претходнице, као водеће у научном систему Србије, бирала за чланове или, како би Французи рекли, „бесмртнике“, најумније личности овога народа — за изузетан рад и допринос науци и уметности.

Али њихово школовање у Гимназији имало је различите токове: пратећи судбину родитељских честих премештаја, један је завршио два разреда, док су двојица завршила сва четири разреда Ниже гимназије; један је, по политичком задатку, започео V и завршио само VII разред; један, поново због очевог премештаја, свих седам разреда; троје комплетну Гимназију са великом матуром и девети, члан Академије наука и уметности Босне и Херцеговине, услед ратних неприлика, по завршеном VI разреду, наставио је школовање у Скопљу.

Даље школовање генерација ученика из XIX века било је често и у иностранству, али и у земљи, и то у првој Великој школи, Лицеју, другој Великој школи и, с почетка XX века, на Универзитету у Београду. Али пут високог образовања у Србији био је врло дуг и тежак. Од отварања прве Велике школе до Универзитета прошао је читав XIX век, те су они потекли из готово свих набројаних високошколских установа.

Прва Велика школа или Доситејев лицеј основана је септембра 1808. године у Београду са циљем да правнички образује будуће државне чиновнике. Оснивач је био Јован Савић, а отворио ју је Доситеј Обрадовић. Опстала је до пропасти српског устанка 1813. године. Ту је постављен основ вишег образовања и „наставно, програмско и организационо уобличена његова физиономија”.

Одлуком кнеза Милоша Обреновића основан је 1838. године у Крагујевцу *Лицеј*, као виша школа за припрему стручњака разних грана, па је пресељен 1841. године у Београд. У почетку, имао је двогодишње школовање и само Философски одсек, а затим трогодишње уз Православни (Правни) одсек, да би реорганизацијом из 1853. године добио Јестасловно-технички одсек. Мада је у раду зависио од министра просвете и црквених дела, имао је ректора, професора Атанасија Николића. На Лицеј се уписивало годишње просечно 50 кандидата са завршеном Гимназијом. Међу завршеним ученицима 1857. године био је и *Матија Сав. Карамарковић, први заступник директора наше Гимназије* у времену од 1865. до 1869. године. За 25 година постојања имао је око 50 наставника који су долазили из крајева под хабзбуршком влашћу, мада је било и српских студената, државних стипендиста, школованих највише у Француској и Немачкој. Уз знање, доносили су и либералне погледе на друштвено-политичке проблеме, чиме су започели

европеизацију српског друштва, када се рађа идеја о формирању универзитета, која је још дуго остала само на папиру.

Међу новим Законом о школама, 29. септембра 1863. године донет је и Закон о устројству друге *Велике школе или Академије*, која представља „научно заведеније за вишу и стручну израженост“, којим се Лицеј укида, а свршени гимназијалци се школују и за добре научне раднике. Смештена је у здање које је капетан Миша Анастасијевић, један од најбогатијих Срба онога времена, поклонио „своме отечеству“ за смештај више културних и просветних установа тадашње Кнежевине Србије. На челу школе били су Академијски савет и ректор, кога је постављао кнез, чиме је повређена аутономија, а враћена је тек 1896. године, у време Александра Обреновића. Први ректор био је Стојан Марковић. Академија је имала прекиде у раду у време ратова од 1876. до 1878. и кратко током 1885. године, када се ослобађа од традиције лицејског образовања. У њеном саставу били су Философски, Правни и Технички факултет са по четири године школовања, уз отварање нових катедри за нове научне дисциплине, чиме је у Србији учињен велики напредак у науци и култури. За првих 25 година постојања диплому је стекло око 900 полазника, највише на Правном, а следе Филозофски и Технички факултет. Међу дипломцима је било чак једанаест директора наше Гимназије. На Философском факултету дипломирали су *Иван Дамњановић 1872, Димитрије Јовановић 1865, Мијаило А. Поповић 1875, Кузман Паштровић 1868, Димитрије Трчковић 1886, Теодосије Бошковић 1894, Миливоје Добросављевић 1897, Живојин Ђурђевић 1891. и Милан Томић 1893. године*. На Природно-математичком факултету дипломирали су *Светозар Атанацковић 1878. и Љубомир Матић 1893. године*.

На подстицај Министарства просвете и црквених дела припреман је Закон о претварању Велике школе у Универзитет 1893, 1898 и 1899. године, али је остао нереализован до 1905. године.

Тек државним ударом 1903. и сменом династије Обреновића доласком Петра I Карађорђевића на престо, у новим политичким приликама и увођењем грађанског парламентаризма уз истовремену демократизацију друштва, све је било лакше. Указом краља Петра I Карађорђевића проглашен је 12. марта 1905. године *Закон о Универзитету*, чија се 110-годишњица обележава ове године. Рад је наставио у згради Велике школе, у Капетан Мишином здању, у коме се данас налази Ректорат. Нови Закон је предвиђао отварање нових факултета, што се није догодило, али је њиме враћена аутономија. Универзитет је „самостално тело и самостално правно лице“, а наставници „слободни у излагању своје науке“. За првог ректора изабран је професор Јован Цвијић, а Универзитет добија нова руководећа тела.

Од 1905, када је било 788 студената, заједно са ванредним и 13% студенткиња, уочи I светског рата било их је 1500. И Универзитет, као и цео народ, прате ратне недаће балканских и I и II светског рата, у којима су учествовали и бројни студенти и професори. Обновом рада 1. маја 1919. године у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, почиње оснивање нових факултета, а од 1930. се неки смештају у нове зграде. Уочи II светског рата, Универзитет је имао 519 наставника и 10.000 студената из целе Југославије, те је у Београду представљао најзначајнију академску институцију Краљевине Југославије. Настава, прекинута априла 1941. године, обновљена је маја 1945, када нова власт ставља Универзитет под партијску контролу, па је један број професора удаљен из идеолошких разлога. Универзитет је 1948. године подељен на три самосталне организације, на Универзитет, Велику медицинску и Велику техничку школу. Те године основане су и уметничке академије. Актом Владе НРС 1952. издвојен је из Универзитета Православни богословски факултет, да би 2004, актом Владе Србије, био враћен Универзитету. Године 1954. Универзитету су враћене Велика медицинска и Велика техничка школа. Од краја педесетих организоване су постдипломске студије, које су од 1966. биле предуслов за пријављивање докторске дисертације.

У последњој деценији XX века, Законом из 1998, укинута је аутономија Универзитета, која је следећим Законом из 2002. године поново враћена. Тек што је Србија приступила Болоњском

систему студирања, новим Законом о Универзитету од 10. септембра 2005. пооштрени су захтеви у погледу обезбеђивања „контроле квалитета“ високошколских установа и студијских програма.

Универзитет у Београду, као државни Универзитет и водећа високошколска институција Србије, у школској 2007/08, у којој навршава два века постојања, рачунајући на своје претходнице, у саставу има 31 факултет и осам научно-истраживачких института, систем универзитетских библиотека и рачунарских центара. После дуже међународне изолације, вратио се у интернационалну академску заједницу. Од оснивања до те школске године дипломирао је 346.741 студент, од којих је 22.704 магистра и 13.214 доктора наука.

Међу њима је и 18 директора Гимназије: на Филозофском факултету дипломирали су *Димитрије Мишић 1920, Милан Ђорђевић 1910, Драгољуб Поповић, апсолвирао 1921. да би 1923. дипломирао латински и грчки језик на Филозофском факултету у Скопљу, Ружица Тасић 1923, Боровоје Тасић 1924, Радмила Томић 1931, Станка Расулић, Славка Ђорђевић 1929, Војислава Димитријевић, Ратко Тошовић 1945. две године (руски језик) по завршеном Богословском факултету 1939, Вера Матић 1938, Милан Недељковић 1961, Миљојко Симић 1958, Александар Урошевић 1961, Миодраг Михајловић 1960, Димитрије Бунтић 19.., магистрирао 1987. и др Слободан Керкез 1971, докторирао 1989. године. На Природно-математичком факултету дипломирао је *Горан Красић 1989.**

О броју крушевачких гимназијалаца на Универзитету у Београду нема поузданих података, али је сигурно да их је било изузетно много, мада је незнатан број дипломирао и на универзитетима у Скопљу, Новом Саду, Нишу, Приштини и Крагујевцу, а њихов оснивач био је Универзитет у Београду.

Друштво које ће бити претеча свих потоњих српских академија наука било је *Друштво српске словесности (ДСС)*. Основао га је 1841. године кнез Михаило Обреновић са задатком усавршавања језика и изграђивања терминологије, али се друштво касније ширило и на друге научне области. Суспендовано је 1864. због сукоба са министром просвете и исте године обновљено под именом *Српско учено друштво (СУД)*. После четири године такође је забрањено, да би свој рад наставило до 1892. године.

У међувремену је краљ Милан Обреновић обнародовао 1886. године основану *Српску краљевску академију (СКА)*, којој је придружено Српско учено друштво. Уз прекиде рада од 1912. до 1918. и обнове рада после I светског рата, последњи јавни наступ имала је 7. марта 1941. Без јавног рада била је до 1947. године. Услед бомбардовања, остала је без зграде у Бранковој улици 15, а оштећен је и Академијин дом у Кнез Михаиловој улици 35, у коме је данашње седиште.

Под новим именом *Српска академија наука (САН)*, наставља рад од 1947. до 1960. године, када постаје *Српска академија наука и уметности (САНУ)*.

У 174 године постојања, између Јосифа Панчића, првог председника, и Николе Хајдина, изабраног 2003, бирано је 19 председника. Чланови — дописни, редовни, из ванредног састава и инострани, у које спадају странци, сви часних и принципијелних ставова, увек опредељених важним друштвеним питањима, бирају се искључиво на основу резултата. Њихов број је релативно лимитиран, што значи да нема могућности неограниченог примања. Чланство је доживотно, што је правило од најстаријих времена у свим академијама света. Оно је и највиша национална част заслужена доприносима који дају темељ развоју научне мисли, делатности и уметности. САНУ, као најреспектабилнија научна, културна и уметничка институција, од посебног је значаја за Србију и равноправни је сарадник са сродним академијама читаве Европе. Њена улога у развоју и организацији основних и примењених научних истраживања чини је водећом у систему научних институција Републике Србије.

Текст који следи, на понос Гимназије, тог културног добра, симбола града и школства, свакако и на понос града, биће, у недостатку простора, мали прилог о великим људима.

СВЕТОЛИК РАДОВАНОВИЋ

(1863, Прђиловица, Округ крушевачки-1928, Београд)

Захваљујући оцу Антонију, тада среском чиновнику, школовао се по многим местима. Према Академијиним подацима, завршио је Нижу гимназију у Крагујевцу, мада се у фусноти летописа Крушевачке гимназије за школску 1927/28. годину наводе некадашњи славни ученици, међу њима и Светолик Радовановић, универзитетски професор и министар. Матурирао је 1881. године у Београду и дипломирао 1885. на Природно-математичком одсеку Велике школе. По савету професора Јована М. Жујовића, након дипломирања, као државни питомац, слушао је природне науке на Филозофском факултету Универзитета у Бечу, радио у Геолошком

заводу проф. М. Најмајера и у Јестаственичком музеју, стичући искуства која ће касније пренети у своју земљу. Током студија, написао је своја најзначајнија дела: „Увод у геологију” и „Лијас код Рготине” (1888), „О планинама” (1889), расправу „У прилог преустројству Велике школе” (1890) и „Историју палеонтологије” (1891). По положеном ригорозуму (докторском испиту) из палеонтологије, геологије, хемије и философије, промовисан је 12. јула 1891. године за доктора философије и тиме постао први српски геолог доктор наука.

По дипломирању, постављен је за државног геолога у Рударском одељењу Министарства народне привреде Србије, у коме је основао и уредио Геолошко-рударски музеј; затим је приредио и 1892. године штампао први Годишњак Рударског одељења; покренуо и питање о изради детаљне геолошке карте Краљевине Србије. Један је од оснивача Српског геолошког друштва 1897. године. У то време је издао још неколико значајних књига: „Геолошка скица Старе Србије” (1892), „О трусу” (1894), „Увод у палеонтологију” (1897) и необјављена скрипта „Стратиграфија”. Као државни геолог успешно је радио разне рударско-геолошке послове по државним и приватним рудницима, бушења артеских бунара, каптирања многих минералних бањских извора, проширење београдског водовода... После 1919. године постао је главни геолошки експерт „Друштва за експлоатацију горива” и његов технички директор када се отварају рудници по Србији и на Косову и у басену Ракове баре... Извршио је класификацију нашег фосилног угља и рудишта у североисточној Србији, приредио експозе о природи и појави петролејских терена у румунским Карпатима...

За редовног професора за предмет Палеонтологија на Великој школи изабран је 1897. године. Одмах је реорганизовао Геолошки завод и преузео дужност секретара Српског геолошког друштва. Поред професуре, од 1902. године је шеф Рударског одељења Министарства народне привреде. Ради унапређења овог ресора, отишао је у Угарску да би проучио организацију рударске привреде, из чега је проистекао надалеко чувени чланак „О реорганизацији Рударског одељења и потреби да се измени његова администрација”, који је, без подршке, остао само мртво слово на папиру. Свој рад на Великој школи (1897—1904), прекинуо је избором за министра Министарства народне привреде у Владама Саве Грујића и Николе Пашића 1904/1905. године. Са овог положаја реорганизовао је администрацију Рударског и шумарског одељења у Министарству, провео је кроз Скупштину нови Закон о шумама, израдио и донео прва правила Рударско-братимске касе ради осигурања рударских радника. Установио је недељно-празничке школе за ученике у привреди (шегрте).

У време прерастања Велике школе у Универзитет, својим програмским чланком повукао је један од одлучујућих потеза у историји нашег високог школства. Залагао се на име за организацију

Универзитета, увођење вежби, семинара, у настави тражио слободу за наставнике и студенте. Као професор Филозофског факултета на Универзитету у Београду од 1906. до 1912. године држао је наставу из опште геологије, палеонтологије и стратиграфије. Био је декан факултета (1906—1908) и продекан истог факултета у школској 1908/09. години. Од студентских дана волео је науку, а као професор универзитетску омладину која га је обожавала. „Из те спреге привржености ђацима и надареног професора, израстао је један од најбољих предавача Универзитета у Београду у двадесетим годинама XX века...“.

Од 1893. до 1926. године био је члан Уређивачког одбора „Геолошких анала Балканског полуострва“ и уредник обе свеске VI књиге. У њима је, у коауторству, објавио Каталог земљотреса у Србији за период од 1901. до 1907. године, са оригиналним картама сеизмичности Србије.

Од 1905. године до пензионисања био је управник Геолошко-палеонтолошког завода.

Светолик Радовановић је 5. фебруара 1897. године изабран за „дописника“, односно дописног члана Академије природних наука Српске краљевске академије. За „правог“ члана изабран је 31. јануара 1902. године.

Осим части академика, коју је заслужио резултатима рада, нису га мимоишла и бројна одликовања: Карађорђева звезда II реда, Орден Св. Саве III реда, Румунска звезда III реда и Крст Српског црвеног крста.

Преминуо је 17. јула 1928. године у Београду и сахрањен на београдском Новом гробљу.

МИОДРАГ ИБРОВАЦ

(1885, Горњи Милановац-1973, Београд)

Чиновничка, па професорска каријера Милуна Ибровца, рођеног 1852. године у Јасиковици, била је изложене непрестаним премештајима, те се у Горњем Милановцу рађа Миодраг, једно од деветоро његове деце. Миодраг је, као ретко ко, учио основну школу у осам разних места. Нижу гимназију је завршио у Крушевцу у којој му је отац био професор од 1895. до 1899. године. Вишу је учио у Врању и Београду. Матурирао је 1903. године у Првој београдској гимназији, дипломирао јуна 1907. године на Групи за француски језик и упоредну књижевност Филозофског факултета Универзитета у Београду и одмах постављен за суплента Нишке гимназије.

Већ следеће године је стипендиста Министарства просвете у Швајцарској и Француској. По положеном професорском испиту 1911. године, професор је Београдске реалке, а потом Друге мушке гимназије.

Као војни обвезник у току балканских ратова од 1912. до 1913. био је цензор поште и телеграфа при Врховној команди у Скопљу и Нишу. Следеће две године уређивао је „Просветни гласник“ на раду у кабинету министра војног у Нишу, па био аташе за штампу при посланству у Софији. Прешавши Албанију, провео је избеглиштво у Француској као шеф избеглих српских ђака у Лицеју у Соу крај Париза, затим у звању професора француског језика у Ворепу код Гренобла и као професор српскохрватског језика у Друштву за ширење страних језика у Паризу. Истовремено је сарађивао у часописима *Patrie serbe*, *Revue yougoslav*, у Забавнику крфских Српских новина... Држао је предавања широм Француске о југословенским националним проблемима, о књижевности и уметности. Од 1918. до 1922. године био је професор

српскохрватског језика и југословенске књижевности у Школи за источне језике у Паризу и испитивач на Сорбони за српскохрватски језик. Истовремено је био и шеф просветног одељења у Паризу, као и један од редактора званичног француског Билтена делегације на Конференцији мира у Паризу 1919. године. Од 1922. до 1923. био је сауредник Српског књижевног гласника.

Државни докторат положио је на Сорбони 1923. године са темама а) о песнику Jose-Maria de Heredia; б) Les sources des "Trophees" (Извори „Трофеја“), које је наградила Француска академија. Осим што је високо оцењена од најмеродавнијих стручњака, сматрало се да је као теза једног странца равна најбољим тезама које су Французи израдили.

За ванредног професора француског језика и књижевности на Филозофском факултету у Београду изабран је 1924, за редовног 1928. године. Све до пензионисања 1955. био је шеф катедре и управник Семинара за француски језик и књижевност. Истовремено је био потпредседник Међународне федерације професора живих језика, председник Југословенске националне комисије за међународну интелектуалну сарадњу при Друштву народа, потпредседник Југословенског удружења за Лигу народа, један од оснивача југословенског центра међународног књижевног ПЕН клуба и један од оснивача Француског института при Универзитету у Београду 1937. године.

За време окупације био је у логору у Бањици 1941, затим пензионисан 1942. па поново враћен на Универзитет 1945. године. Школске 1953/54. био је председник секције Филозофског факултета Удружење универзитетских наставника, затим декан Филозофског факултета, а после пензионисања хонорарни професор на свом факултету до 1958. године. Од 1955. до 1960. држао је течајеве из француског језика на Филозофском факултету у Љубљани, такође по позиву по земљи и на бројним француским универзитетима. Из своје области одржао је преко сто јавних предавања широм Југославије и Европе.

За дописног члана Српске академије наука и уметности (САНУ) изабран је 7. марта 1968, а за редовног 28. маја 1970. године.

Професор Ибровац је био писац огледа, предговора, преводилац с француског, бугарског и са српског језика; сарадник у више од сто листова и публикација, аутор 21 монографије и више од 300 библиографских јединица. Поред поменути докторске тезе, посебно су значајна и следећа његова дела: "Anthologie de la poesie yugoslav des XIX et XX siecles", „Копитар и Французи“, „Увод у проучавању романистике и упоредне књижевности“, Библиографски приручник и "Claude Fauriel et la fortune europeenne des poesies populaires grecque et serbe".

Универзитет у Дижону га је промовисао у почасног доктора 1938. године, а бројне домаће и стране институције додељивале му низ одликовања: Орден Св. Саве V реда, 1914; Сребрна медаља за ревносну службу од министра војног, 1914; Орден рада са црвеном заставом; француску Легију части — Chevalier и officier; бугарски Командерски крст Св. Александра Невског, Седмојулску награду 1967. године.

Као педагог, професор Ибровац је с љубављу и савесно припремао генерације студената за изабрану струку и живот. Увек је био уз њих, и када је напредни студентски покрет узимао на Универзитету најшире размере, и у време студентских барикада у Капетан Мишином здању.

Као хуманиста реалистичког погледа на живот и проблеме, угледни педагог, личност везана с функцијама у бројним друштвеним и културним организацијама, одувек је словио за Европљанина који је својим укупним делом „европску културу примакнуо нашој, а нашу европској“.

СЛОБОДАН ДОБРОСАВЉЕВИЋ

(1903, Солун- 1980, Београд)

У аналима Крушевачке гимназије Миливоје С. Добросављевић (1875—1950) забележен је као професор физике и хемије од 1908. до 1914. и XIII директор школе од 1918. до 1919. године. Као дипломац Велике школе започео је 1896. године професуру уз честе премештаје. Од 1903. до 1906. године био је професор III београдске гимназије на раду у српској гимназији „Јосип Панчић“ у Солуну. Ту се 1903. године рађа Сlobодан, једно од петоро његове деце. Из Солуна се настављају премештаји за Београд, Скопље и Крушевац. Сlobоданово детињство и школовање у Крушевцу пратили су бурни историјски догађаји с почетка

XX века, балкански ратови, I светски рат, аустроугарска окупација и неколико очевих ратних рањавања. У Крушевцу је завршио основну школу и седам разреда Гимназије. Код Сlobодана је отац, као и код своје остале деце, развијао љубав према предметима природних наука, у којима ће постизати изванредне резултате, као студент и дипломирани инжењер. Новим премештајем у Београд, очев родни град, Сlobодан је матурирао 1921. године у Гимназији „Св. Сава“. На Техничком факултету Универзитета у Београду, уписује Одсек за машинске и електротехничке инжењере, а у стручном делу студија за клипне моторе са два најважнија и обавезна предмета — Парни клипни мотори и Мотори са унутрашњим сагоревањем. Дипломирао је 1926. године са темом која је предвиђала израду пројекта из авионских мотора. Већ тада се развила љубав према авионима и небеским висинама, те је 1927. године положио официрски испит у Школи за резервне ваздухопловне официре.

После једногодишњег запослења у београдској „Централи“ 1928. године, пошто је изградња Индустије аеропланских мотора у Раковици била при крају, примљен је у Инжењерски биро ове индустрије. Убрзо је постављен за шефа инжењера са задатком освајања технологије производње ваздушно хлађених звездастих авионских мотора по документацији француске фабрике Gnome et Rhone. Уз то, као резервни ваздухопловни официр, повремено је учествовао у завршној контроли склопљених мотора у пробним летовима, као пробни пилот.

„Државни технички испит“ положио је 1933. године, а већ 1936. упућен је у фабрику авионских мотора „Societe des moteurs Gnome et Rhone“ у Паризу у циљу општег усавршавања, али и са задатком да упозна технологију „земаљског“ испитивања авионских мотора и лабораторијску инсталацију на којој се та испитивања спроводе. Добросављевић је урадио пројекат антисонорне пробне станице са два аеротунела за паралелно испитивање два звездаста авионска мотора са ваздушним хлађењем снаге од 600 до 1.200 коњских снага, по ком је изграђена пробна стаза у Индустији аеропланских мотора у Раковици. У тренутку пуштања у рад 1939. године спадала је у најмодерније станице те врсте. За овај пројекат и беспрекорно функционисање добио је писмено признање Команде ваздухопловства, која је и била главни купац ових мотора.

Почетак II светског рата затекао га је на месту техничког директора фабрике, када је „нерадо и са великим одуговлачењем припремао фабрику за почетак ремонта авионских мотора за потребе немачког ратног ваздухопловства“. Због притисака и претњи немачке

управе опасних по његов живот, Слободан Добросављевић је 1943. године, уз лекарско уверење о нарушеном здрављу, дао отказ и напустио фабрику. Пошто је крајем 1937. био доцент на Техничком факултету, наставио је са наставом из аеропланских мотора. Али, због нелојалности према окупаторским властима, 1943. године удаљен је са факултета.

Године 1948. почео је рад на Машинско-електротехничком одсеку Техничког факултета, када је изабран за ванредног, а 1951. за редовног професора. Формирањем посебног Машинског факултета 1948. године, предмети из парних клипних машина и мотора са унутрашњим сагоревањем ушли су у састав новоформиране Катедре за термичке машине, чији је шеф професор Добросављевић од 1949. године, као и од 1956. до 1970, када је више пута мењала име. Био је декан на Машинском факултету школске 1954/55. године и истовремено врло активан у САН. Од оснивања Машинског института САНУ 1948. године, имао је низ руководећих функција: заменик управника, члан Научног савета, шеф Одељења за гасне генераторе... Његовом заслугом Машински институт, који је био издвојен из састава САНУ, враћен је у састав Одељења техничких наука.

Слободан Добросављевић је изабран за дописног члана САНУ 14. новембра 1950, а за редовног члана САНУ 20. децембра 1961. године. Од 1957. до 1962. године био је члан стручног савета библиотеке САНУ односно САНУ.

Године 1971, Слободану Добросављевићу, већ пензионеру, додељена је титула почасног доктора Универзитета у Београду.

Аутор је педесетак реализованих студија и пројеката из своје најуже специјализације. Заштитио је и публиковао осам патената и већина њих заштићена је у индустријски најразвијенијим земаљама света. Аутор је књиге „Мотори са унутрашњим сагоревањем високе специфичне снаге — I део: Термодинамика мотора. Уџбеник за предмет Мотори II на Машинском факултету у Београду“ као и скрипта за истоимени предмет. Био је ментор у три одбрањене докторске дисертације.

Био је члан у више важних државних институција, као и један од руководећих чланова екипе Машинског института САНУ за решавање проблема београдског железничког чвора.

Награђен је Наградом Владе ФНРЈ (1949), Седмојулском наградом (1967), Плакетом Индустрије мотора Раковица (1976), Повељом за изванредни допринос свестраном развоју Машинског факултета (1970), Јубиларном дипломом Машинског факултета (1976), Дипломом Савеза инжењера и техничара Југославије (1977).

Пензионисан је 1970. године на лични захтев, када постаје научни саветник у Институту „Кирило Савић“ у Београду.

Академик Слободан Добросављевић је пионир у области конструисања и развоја мотора са унутрашњим сагоревањем у Србији и први машински инжењер са дипломом из ове тематике.

Коста Петковић

(1903, Солун-1987, Београд)

Деда Коста Петковић, пореклом са простора Рашке и Новог Пазара, често се селио, као и отац Владимир, што због услова живота, што због потребе службе. Настањивали су се у разним градовима Србије, све до пресељења оца Владимира и мајке Живке Дреновац, професора III београдске гимназије, на рад у Српску гимназију „Јосип Панчић” у Солуну. Иначе, мајка му је рођена 1876. године у Крушевцу и била је прва матуранткиња у историји Крушевачке гимназије, школске 1893/94. године. Коста се родио у Солуну 13. марта 1903, а после шест месеци следи премештај у Крагујевац. Две године касније, отац прелази у Београд, где започиње универзитетску професуру, а касније постаје и члан Српске краљевске академије, чиме је утро пут и развој свога сина Косте, који основну школу завршава 1914. године у Београду.

Међутим, Коста је већ у раној младости на више начина доживео ратне страхоте. Отац је вихоре рата провео у страшним околностима: од Крушевца и Ниша, преко јужне Србије и Албаније до Крфа, а затим преко Солуна и Ниша до Београда и Крушевца, где му је породица све време боравила. У суровој борби за голи живот „најстаријом мушком главом у кући своје баке” учинила га је мајчина смрт 23. јуна 1918. године, јер је сушица у то време била неизлечива. Радио је све могуће, по селима ишао по намирнице које су му одузимали окупаторски војници, радио код разних занатлија, па у гвожђарској радњи... По очевом повратку из рата, за Косту почиње нови живот, нове могућности и планови. Гимназију је учио нередовно, услед ратова, и у Крушевцу завршава I и II разред (1915—1918), остале разреде и матуру у Београду у III београдској гимназији 1923. године.

Дипломирао је 1927. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду из геологије са палеонтологијом (под А), минералогии са метрографијом (под Б), неорганске хемије и физичке географије (под Ц). Током студија, добио је три награде за обрађене светосавске темате, од којих издвајамо Награду Луке Ћеловића за рад „Геолошки састав крушевачког терцијарног басена”. Већ на II години, на предлог проф. Светолика Радовановића, постављен је за асистента на Катедри геологија са палеонтологијом за предмет Палеонтологија.

Докторски испит из геологије под називом „Стара планина” положио је 25. маја 1929. и промовисан је за доктора филозофије Универзитета у Београду 3. маја 1930. године, када почиње рад као суплент Велике гимназије у Осијеку, па у Реалки у Београду, да би затим премештен, по тражењу професора Јована Жујовића, на рад у Агрогеолошки кабинет Пољопривредног факултета као асистент, затим за геолога Геолошког института Краљевине Југославије. Доцент Филозофског факултета је од 1933, а ванредни професор од 1939. године. У међувремену, од 1935, био је управник Геолошко-палеонтолошког завода Универзитета у Београду а од 1934. до 1941. и хонорарни наставник у Вишој педагошкој школи за општу и историјску геологију.

У предратном периоду Коста Петковић је интензивно деловао на међународном плану, на састанцима Карпатско-балканске геолошке асоцијације, одржаним у Румунији и

Чехословачкој, у раду Конгреса свесловенских географа и етнографа у Бугарској 1936. године, када је уз његово учешће основана „Асоцијација балканских геолога“. Године 1937. боравио је у Греноблу, код чувених професора Жињуа и Мореа, радећи на стручном усавршавању проучавањем стратиграфије и тектонике француских Алпа.

Раду геолошкој науци започео је 1927. и имао континуитет до 1939. године. Проучавао је фосилне мезозојске фауне, бавио се биостратиграфским интерпретацијама, решавао проблеме тектонске грађе наших терена и радио на задацима примењене геологије (лежишта угља и бакра, хидрогеолошки проблеми), радио на геолошким картама Југославије... Бројна су чланства: у Геолошкој комисији Земаљске одбране при Министарству војске и морнарице, за истраживање нафте, уљних шкриљаца и соли... Непосредно пред рат, 1940. године, радио је на оснивању новог Палеонтолошког завода Универзитета у Београду, те године први пут одвојен од матичног Геолошког завода Универзитета.

Од 22. априла 1941. до 15. маја 1945. године био је у заробљеништву у Немачкој, мобилисан као стручњак геолог. По повратку, од 1946. године поново је на свом старом месту у звању ванредног, а од 1950. редовног професора Природно-математичког факултета, где ради на припремању тада дефицитарних геолошких кадрова, залажући се за „школовање кроз рад на терену“.

Коста Петковић је изабран 18. марта 1948. за дописног и 17. маја 1952. године за редовног члана Српске академије наука, иако је већ раније према њој усмеравао свој научни потенцијал. Још од 1947, по оснивању новог Геолошког института САН, био је заменик управника и његов руководилац. Генерални секретар САН био је од 1957. до 1960. године када је изабран за потпредседника Академије, али положај по својој жељи напушта 1961. године.

Представљао је Југославију као шеф Делегација југословенских геолога на међународним конгресима геолога у Алжиру (1952) и у Копенхагену (1960), као члан сталне Комисије за израду међународне тектонске карте Европе, стални члан Комитета експерата за картографију у Уједињеним нацијама у Њујорку (1952)...

Објавио је 134 научна и стручна рада, 20 посебних публикација, 22 уџбеника — универзитетска и за средње и стручне школе, и био главни и одговорни уредник у „Геолошким анализима Балканског полуострва“, у Зборнику радова Геолошког института САНУ, „Геологије Србије“ књ. I до књ. VIII/1... Уредио је и припремио за штампу највећи део рукописа свога оца, академика и геолога, Владимира К. Петковића „Геологија источне Србије“ публикованих у посебним издањима Српске академије наука.

Одликован је Орденом рада I реда (1959), Орденом заслуга за народ са златном звездом (1964), Орденом Републике са златним венцем (1971), Седмојулском наградом, Октобарском наградом града Београда и другим повељама и признањима.

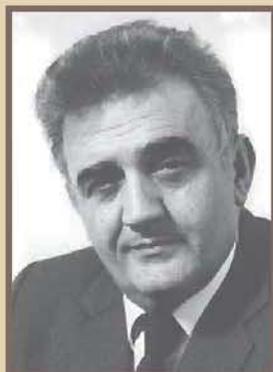
Пензионисан је 1972. године.

Сахрањен је на Новом гробљу у Београду.

АНТОНИЈЕ ИСАКОВИЋ

(1923, Београд- 2001, Београд)

Революционар, књижевник и академик Антоније Исаковић имао је од гимназијских дана интересантну и значајну улогу у Крушевцу. По завршеној основној школи и IV разреду Гимназије у родном Београду, на почетку V разреда уписао се у Крушевачку гимназију. Дивећи се ученику Дамјану Максићу, ухапшеном комунисти искљученом из школе, као првом живом револуционару, имао је жељу да га упозна. Следећи разред је завршио у Алексинцу, где је упознао Максића и чак са њим становао.

Нову школску годину — VII разред — наставио је у Крушевцу, где је у Гимназији организовао неколико скојевских актива, који су се лети састајали на Багдали, а зими по кућама, када се читала илегална

литература. Уз помоћ симпатизера Литерарне дружине, изменили су структуру гимназијске библиотеке убацивањем социјалне литературе, где су предњачили Горки и Крлежа. Скојевци који су по задатку или из других разлога одлазили у друге гимназије, одржавали су сталне везе са скојевцима матичне школе. Тако је било и са Исаковићем, када је, по директиви, с пролећа 1941. године прешао у Јагодинску гимназију да се повеже са тамошњим комунистима и организује скојевски актив. Матурирао је у Београду.

Учесник је Народноослободилачке борбе од 1941. године, борећи се до краја рата у Првој пролетерској, у којој је био и члан Полит-одела.

Од 1945. године био је на дужности секретара окружног комитета СКОЈ-а и члан Окружног комитета КПУ у Крагујевцу. Завршио је Вишу партијску школу „Ђуро Ђаковић“ у Београду 1948. године. Од 1949. године био је члан Агитпропа ЦК КПС, затим директор НИН-а, утемељивач НИН-ове награде за најбољи роман године и главни и одговорни уредник књижевног часописа „Дело“. Генерални директор издавачког предузећа „Просвета“ био је од 1960. до 1974. године.

Био је републички и савезни посланик Социјалистичке партије Србије.

Антоније Исаковић је изабран за дописног члана САНУ 7. марта 1968. године, а за редовног 22. априла 1976. године. Као академик, имао је бројне одговорне функције: секретар Одељења језика и књижевности САНУ постао је 1975, а реизабран 1978. године; за потпредседника Академије изабран је 1981. и реизабран 1985; на посебном заседању Скупштине САНУ 1986, приликом гласања о поверењу члановима Извршног одбора председништва, добио је поверење. Од 1978. године био је члан Одбора за фототипска издања САНУ, Народне библиотеке Србије и Матице српске; био је председник Одбора за штампање факсимилног издања Мирослављевог јеванђеља и председник Међуодељењског одбора САНУ за проучавање Косова 1984. године.

У оквиру сарадње са Кинеском академијом наука боравио је у Кини.

Од децембра 1987. године био је члан Управног одбора Задужбине Иве Андрића.

Као књижевник, академик Исаковић објавио је збирке приповедака: „Велика деца“ (1953), за коју је добио Змајеву награду Матице српске, „Папрат и ватра“ (1962), награђену Седмојулском наградом СР Србије, „Празни брегови“ (1969), награђену Октобарском наградом града Београда. У 2000. години објавио је збирке приповедака „Образ“ и „Нестајање“. Приповетке су превођене и објављиване у САД, СССР-у, Немачкој, Пољској, Шведској, Италији, Кини, Мађарској, а многе су ушле у домаће и стране антологије.

Међу романима су „Трен 1“ (1976), награђен наградом „Иво Андрић“, по коме је снимљен истоимени филм у режији Столета Јанковића, „Трен 2“, НИН-ова награда 1982. године, „Трен 3“ објављен 1992, „Господар и слуга“ и „Ниједан злочин“.

По приповеткама „Кроз грање небо“ и „Партизанске приче“ снимљени су филмови у режији Столета Јанковића, док је приповетку „Три“ режирао Александар Петровић. На нашим позоришним сценама изводе се и представе према Исаковићевим приповеткама: у театру Бојан Ступица „Трен“ (Девето казивање), на сцени Атељеа 212, представе рађене према приповеткама „Молба“ из 1950. и „Писмо“ из 1971. године.

Приповетке Антонија Исаковића инспирисале су неколицину аутора за друга књижевна дела: Ђоку Стојчића за дело „Звездано лето“ (Београд, 1961), Наполеона Верикиоса за драмску поему у једном чину „Смрт је бескрајно тиха“ (Београд, 1961) и Миодрага Петровића који је драматизовао причу „Кашика“ (Београд, 1961).

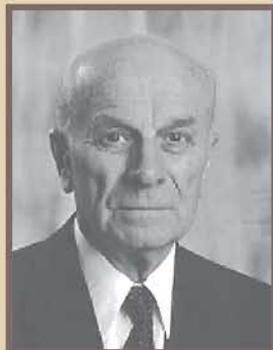
Објављивао је текстове у домаћој и страниј текућој периодици.

Био је члан Удружења књижевника Србије.

Срединим априла 1995. године Издавачка кућа „Багдала“ из Крушевца доделила је академику Антонију Исаковићу традиционалну награду „Златни прстен“ у знак захвалности за сарадњу у оквиру књижевног и културног стваралаштва града Крушевца, његовог другог завичаја.

Сахрањен је у селу Бабе подно Космаја.

АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ

(1930, Битољ–2010, Београд)

Историчар српског језика Александар Младеновић, један од најплоднијих и најзаслужнијих српских лингвиста, завршио је основну школу у родном Битољу, где му је отац службовао и Гимназију у Крушевцу 1949. године. Дипломирао је 1954. на Групи за српски језик и књижевност Филозофског факултета Универзитета у Београду, уз стечене две награде Ректората Универзитета у Београду. Од 1956. године је асистент Филозофског факултета у Новом Саду за предмет Историја српског народног и књижевног језика, што је постало његово животно, професионално и научно опредељење. У звању доцента је од 1963, ванредног 1968. и редовног професора 1973. године. Био је шеф Катедре за српски језик десет година и после вишедеценијске универзитетске каријере пензионисан 1995. године.

Докторирао је 1963. године на Филозофском факултету у Новом Саду са докторском дисертацијом „О народном језику Јована Рајића, српског писца из XVIII века“. По објављивању ове дисертације 1964. године, започео је снажан талас проучавања српског језика у XVIII веку, пре појаве Вука Караџића, да би се убрзо проширило и на прву половину XIX столећа. Та испитивања су вршили домаћи и страни слависти, србисти од којих су многи били његови некадашњи студенти. Последњих година написано је и објављено много студија, расправа и монографија инспирисаних поменутом књигом, као и каснијим радовима. Ти радови су у пуној мери осветлили један врло важан период — предвуковски, у настанку српског књижевног језика, посебно његовог екавског изговора.

Уз професуру, од 1978. године радио је у Народној библиотеци Србије у Београду у својству начелника Археографског одељења, у коме се развија научни рад и афирмише српска археографија у земљи и иностранству. Томе посебно доприноси часопис „Археографски прилози“ у чијем је покретању учествовао 1979. године и био његов први уредник. Главни и одговорни уредник био је у новосадском Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику и београдском Српском дијалектолошком зборнику, као и члан Уредништва Јужнословенског филолога (Београд), најеминентнијих лингвистичких гласила у Србији.

За дописног члана САНУ Александар Младеновић је изабран 23. октобра 1997, за редовног члана 30. октобра 2003. године. У оквиру својих активности у САНУ био је председник Старословенског одбора и Међуакадемијског одбора за дијалектолошке атласе и члан још неколико одбора.

Године 1990. Научни савет Лењинградског универзитета промовисао га је за свог почасног доктора наука због његових „значајних заслуга у развоју опште и словенске науке о језику“. Маја 2001. изабран је за почасног члана Славистичког друштва Србије, а децембра исте године, по одлуци Академског савета Софијског универзитета „Св. Климент Охридски“, додељен му је научни степен почасног доктора наука овог Универзитета. Диплому почасног доктората примио је у Софији јуна 2002. године, као и Почасну медаљу с плавом лентом овог Универзитета.

Из области проучавања историје српског народног и књижевног језика потиче више од 450 научних радова и његове књиге. Својим радовима је Младеновић поставио нове основе у приступу, осветљавању и сагледавању резултата филолошких испитивања славеносрпског периода у историјском развоју српског књижевног, а такође и српског народног језика, почев од најстаријих времена. То му је, поред осталог, помогло да из филолошке перспективе сагледа и реши низ проблема везаних за проучавање повеља кнеза Лазара и 2003. године изда капитално дело „Повеље кнеза Лазара“. То је скуп старих докумената који обухвата оригинал, транслитеран и транскрибован, као и преведени текст свих четрнаест повеља кнеза Лазара. Осим непроцењиве вредности науци, књига пружа могућност „и свима који желе да се упознају, бар оквирно, са делатношћу српског владара чије је дело и данас снажно присутно и вечно актуелно у свакоме од нас“ (ауторове речи). У књизи „Повеље и писма деспота Стефана“, представио је сва писана документа наследника кнеза Лазара, супруге кнегиње Милице и синова Стефана и Вука. За ову књигу награђен је на Сајму књига у Београду за издавачки подухват 2007. године. У његовом раду посебно се истиче интересовање за Његоша, те се као признати „његошолог“ бавио разним филолошким и другим питањима везаним за Његошево дело. Укупна, најцеловитија библиографија академика Александра Младеновића објављена је у Годишњаку САНУ 2004. године.

По позиву је држао предавања на универзитетима, понегде и у више наврата, по Југославији, Кракову, Варшави, Софији, некадашњем Лењинграду. Учествовао је са рефератима на међународним славистичким конгресима, као и на многим југословенским и иностраним научним састанцима.

Академик Младеновић је добитник Октобарске награде за науку Новог Сада за књигу „Језик Петра Хекторовића“ (1969), Тринаестојулске награде Републике Црне Горе и Повеље са сребрном плакетом Скупштине Универзитета у Новом Саду „за изузетан допринос и остварене резултате у раду и развоју Универзитета у Новом Саду“ (1990).

У зрелим годинама научника почаствован је оценом да је зачетник новосадске школе проучавања предвуковског књижевног језика код Срба и најзначајнији историчар нашег књижевног језика после Ђуре Даничића. А по оцени академика Павла Ивића, од Александра Младеновића „почиње нова епоха, епоха процвата“.

СТОЈАНКА АЛЕКСИЋ ЗЕЧЕВИЋ

(1934, Бачина)

Стојанка Алексић Зечевић је једна од оних научних радница чији је научно-истраживачки рад и допринос медицинској, посебно микробиолошкој науци, оцењен највишим оценама од стране истакнутих микробиолога Немачке, директора престижних хигијенских института са Универзитета у Вирзбургу, Минхену и Хамбургу. Пут до избора за члана ван радног састава САНУ испуњен је непрекидним учењем, специјализацијом, усавршавањем, истраживањем. Отпочео је у родној Бачини у којој је као чиновничко дете завршила основну школу, па преко Гимназије у Крушевцу (1953) до завршених студија на Медицинском факултету Универзитета у Београду

1960. године. За следећих пет година обавила је лекарски стаж на клиникама Медицинског факултета у Београду и положила специјалистички испит из микробиологије и паразитологије. Започела је рад 1965. у Хигијенском заводу Војно-медицинске академије у Београду и 1970. године наставила своју научно-истраживачку, касније и педагошку каријеру, у Хигијенском заводу у Хамбургу.

Докторирала је 1974. године на Медицинском факултету Универзитета у Београду са докторском дисертацијом "Neues fimbrienantigen als ursache der volstandigen O-inagglutinabilitat verschiedensalmonella/stamme". У дисертацији је истраживала нови фибрални антиген салмонела и да ли је он узрок потпуне О-инаглутинације различитих салмонела слојева. Исте године је добила диплому специјалисте у Немачкој. Године 1975. добила је докторат медицине са оценом "summa cum laude" — са највећом похвалом — када јој је признат докторат медицине Универзитета у Београду.

Положеним хабилитационим испитом стекла је доцентуру на Медицинском факултету Универзитета у Хамбургу. Уследила су потом звања ванредног и 1992. године редовног професора Медицинске микробиологије на истом факултету.

Проф. др Стојанка Алексић Зечевић изабрана је 26. октобра 2000. године за члана ван радног састава Српске академије наука и уметности.

Од 1964. до 2000. године објавила је, највише у немачким, затим у нашим и другим иностраним часописима, 216 научних и стручних радова. Из документације DIMDI, немачког института за медицинску документацију, штампане на 80 страница, закључује се да је др Стојанка Алексић Зечевић у немачкој и иностраној научној и стручној литератури цитирана 4000 пута. Овај податак, редак у светској литератури, доказ је значаја и вредности постигнутих резултата у савременој микробиолошкој науци. Израдила је 14 стручних елабората. У Хамбургу је објављено пет књига у којима је писала поглавља о ентеробактеријама и у коауторству два уџбеника.

Била је ментор у изради десет докторских дисертација и коментор у две. Одржала је бројне стручне семинаре у већини европских градова, у градовима Јапана, Индонезије, Хонгконга и Југославије. У јулу 2003. године, као дугогодишњи члан Међународне организације за борбу против атомског оружја, по прецизном сазнању о последицама НАТО бомбардовања по здравље људи, била је међу организатораима Међународног конгреса лекара „Здравље за све“ одржаног у Бањалуци.

Од 1982. године члан је Међународног поткомитета за таксономију ентеробактерија, салмонела и јерсинија. У Немачкој је члан Савета и Комисије за изоловање и идентификовање

Enterobacteriaceae, као и Комисије за бактериолошку дијагностику цревних инфекција у приморским местима и земљама ради разраде упутстава за слободне воде за купање. У Светској здравственој организацији (W-H-O) је експерт на заседањима конференција округлог стола о Yersinia узročnicima, Escherichia coli, салмонелозама, колери и куги у Орвиету, Мелбурну, Фуџију, Риму, Хамбургу, ХанOVERу и Wenigerode.

Добитник је високе награде за научни рад "Rudolf Otto-Neumann" 1972. године. Поред научних резултата који су професорку Стојанку Алексић Зечевић довели у сами врх светских стручњака и научника у областима којима се бави, истакла се у хуманитарном раду. Одлазећи из земље из професионалне знатижеље и свакако већих могућности за рад, није заборавила своје корене. Њеном заслугом било је на специјализацији на Хигијенском институту у Хамбургу 26 лекара из бивше Југославије; сарађивала је у часопису „Гласник“ Завода за заштиту здравља Србије, за који је успоставила контакте са још 12 интернационалних часописа; радила је на успостављању због санкција прекинутих веза Министарства здравља Србије са Светском здравственом организацијом, УНИЦЕФ-ом и немачком и америчком епидемиолошком службом. Стварала је контакте наших стручњака са колегама који су проучавали сиду и сифилис. Посебно је у време агресије на нашу земљу 1999. године, прикупљала, куповала и допремала у Србију колегама и студентима стручну литературу, тест материјале, апарате за лабораторије и болнице и лекове за потребе ВМА и Здравственог центра у Ваљеву. Живи и ради у Хамбургу.

● ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ

(1938, Крушевац)

Рођен у угледној породици од оца Добривоја, јавног правобраниоца и мајке Бране, рођене Петровић, банкарске чиновнице, у родном граду је завршио основну, Нижу музичку школу — Одсек виолине и 1956/57. године Гимназију, у којој је, захваљујући наставнику математике, развио склоност и љубав према овој дисциплини. Дипломирао је на Хидроенергетском одсеку Машинског факултета Универзитета у Београду 1961. године. Постдипломске студије је завршио 1963. године на Групи за механику Природно-математичког факултета Универзитета у Београду, одбранивши магистарски рад „Нестационарни температурски гранични слој“ и одмах наставио рад на докторату. На истом факултету докторирао је са докторском дисертацијом „Лиминарни гранични слој са танким обртним телима“ 1966. године. Поред строго научног доприноса, дисертација има практичну примену код проблема аеродинамике и ракетне технике. Од 1962. године па до одласка у пензију 2004. године, проф. др Владан Ђорђевић радио је на Машинском факултету Универзитета у Београду, пролазиви кроз сва академска звања до избора за редовног професора 1981. године. Његова педагошка активност била је богата и разноврсна. Предавао је механику флуида и динамику гасова на додипломским и постдипломским студијама. Под његовим руководством до сада је одбрањено око 20 докторских и магистарских дисертација. Био је шеф Катедре за механику флуида (1988—2000), продекан за наставу (1989—1991) и председник бројних комисија на факултету.

Школску 1968/69. годину провео је као Хумболтов стипендиста на постдокторској специјализацији на Алберт—Лудвигс универзитету у Фрајбургу у Немачкој, а школску 1975/76.

провео као Фулбрајтов стипендиста на Универзитету Јужне Калифорније у Лос Анђелесу у САД. На овом Универзитету, на департманима за ваздухопловство и машинство у периоду од 1985. до 1988. године, провео је укупно две и по године као гостујући професор и учествовао у њиховим истраживачким програмима. По повратку у земљу наставио је да ради у овим областима, одржавајући контакте са својим америчким колегама, али је, такође, своја интересовања проширио и на остале важне проблеме механике флуида.

Ван Машинског факултета активно ради на Математичком институту Србије у Одељењу за механику, где је спољни сарадник од 1963. године. У свом стручном раду сарађивао је са Војно-техничким институтом у Београду радећи од 1978. до 1984. године на два пројекта, на развоју једног полуаутоматског и једног аутоматског хемијског детектора. Рад је изложен кроз низ интерних извештаја и елабората Војно-техничког института.

Проф. др Владан Ђорђевић изабран је за дописног члана САНУ у Одељењу техничких наука 12. децембра 1985. године. За редовног члана изабран је 23. октобра 1997. године. Своју приступну беседу одржао је 1. октобра 1998. године. У Математичком институту САНУ у оквиру Одељења за механику, чији ће управник бити од 2000. до 2006. године, руководио је семинаром „Хидродинамичка стабилност и турбуленција“ током 1997. године. Такође, у оквиру САНУ, уредник је едиције „Живот и дела српских научника“ и члан уређивачког одбора „Српске енциклопедије“.

У међувремену је постао члан још две академије: Међународне академије нелинеарних наука са седиштем у Москви и Инжењерске академије Југославије.

Академик Владан Ђорђевић објавио је 97 научних и стручних радова из своје области рада — теоријске и примењене механике флуида, бавећи се интензивно низом њених актуелних подобласти и написао је два уџбеника. Поред тога, објавио је и појединачне радове из области магнето-хидродинамике, биомеханике флуида, турбулентних струјања флуида... У последње време бави се проблемима струјања гасова у микроканалима, који имају велику примену у савременим технологијама микро-електро-механичких система (МЕМС). Већи део његових радова штампан је у врло познатим часописима у свету, као што су: *Journal of Fluid Mechanics*, *Physics of Fluids*, *Wave Motion*, *Transactions of the Royal Society A*, *Journal of Applied Mathematics and Physics*, *Journal of Applied Mathematics and Mechanics*, *Journal of Engineering Mathematics*, *ASME Journal of Fluids Engineering* и други. Ови радови су до сада цитирани у часописима преко 200 пута (по првом аутору и без самоцитата!) и у неколико угледних монографија. Своје радове је саопштавао на домаћим и међународним научним скуповима као што су: конгреси GAMM (Друштво за примењену математику и механику) широм Европе, конференције Америчког физичког друштва, Европски конгреси за механику флуида...

Члан је редакционих одбора домаћих часописа *Theoretical and Applied Mechanics*, *Facta Universitatis*, *FME Transaction* у коме је био главни уредник од 2000. до 2004. године.

До сада је руководио следећим пројектима које је финансирало Министарство за науку и технологију Србије: Актуелни проблеми струјања флуида у енергетици, Истраживање основних процеса у термоенергетици и Аналитичке и нумеричке методе механике флуида. Сваки од пројеката трајао је по пет година.

Заслужни је члан Српског (раније Југословенског) друштва за механику, Европског друштва за механику као и Друштва за примењену математику и механику. У Југословенском друштву за механику био је генерални секретар (1977—1981) и председник (1993—1997).

За резултате научноистраживачког рада награђен је 2007. године наградом “Проф. др Војислав К. Стојановић”, коју додељује Удружење универзитетских професора и научника Србије. Академик Владан Ђорђевић је један од оних потпуно посвећених сретно изабраном занимању и науци, којима би се, када би се поново родило, поново посветио.

● ДРАГОМИР Ж. БОСИЋ

(1896, Велика Дренова-1977, Београд)

У родном селу је завршио основну школу и даље школовање наставио у Крушевачкој гимназији, у којој завршава шест разреда до 1912. године, када је школа укинута. Зато наставља школовање у Учитељској школи у Скопљу, где завршава II и III разред. Због ратних прилика прекида школовање и 6. октобра 1915. године ступа у Другу чету Скопског ђачког батаљона, са којим је прешао Албанију. У јануару 1916. године, изнемогао и болестан, пребачен је у Француску, а 1917. у Српској школи у Ници положио је учитељски испит зрелости. На основу конвенције између Краљевине Србије и Француске, као стипендиста француске државе, на Великој школи за агркултуру у Грињону дипломирао је 1919. године. У време студија, као левичар, био је политички ангажован.

Повратком у Србију, од 1919. до 1924. године био је професор пољопривредних школа у Краљеву и Ваљеву и на једногодишњој специјализацији на Одсеку за селекцију и семенарство Пољопривредног факултета у Брну у Чехословачкој. Од 1924. је асистент на Катедри за производњу биља Пољопривредног факултета Универзитета у Београду, када пријављује докторску тезу у Нансију у Француској. Докторирао је 1927. године на Природно-математичком факултету Универзитета у Нансију са докторском дисертацијом „Морфолошка, анатомска и цитолошка истраживања културних раса рода *Triticum* из Македоније, и њихова класификација”.

Због политичке оријентације, супротне владајућем режиму, 1928. године морао је да напусти рад на Универзитету. Наставља као сарадник, па као директор у Огледној пољопривредној станици у Топчидеру. Његов научноистраживачки рад резултирао је „Топчидерком 0136”, озимом пшеницом признатом од стране Државне комисије 1931. године као оригинална сорта.

Пред сам почетак II светског рата, када је кратко био помоћник министра Министарства пољопривреде и исхране Краљевине Југославије, принудно је пензионисан и током окупације радио као приватни инжењер агроном. По ослобођењу је враћен у службу, прво у Савезно министарство пољопривреде, затим за директора Главне савезне огледне станице, па за директора Завода за селекцију и производњу биља и начелника Одељења за научно-истраживачки рад.

Од јануара 1947. године, када је изабран за редовног професора на Савезној високој школи за планинско газдовање у Сарајеву, која је ускоро прерасла у Пољопривредни факултет Универзитета у Сарајеву, педагошка и научна каријера проф. др Драгомира Ђосића одвијала се у Сарајеву, све до пензионисања 1966. године. Предавао је специјално ратарство и био познат међу студентима и колегама по „целовитости у излагању материје, осветљене са сваке стране: биолошке, еколошке, економске, агротехничке и друштвено-економске”. Од 1953. до 1956. године биран је за декана и продекана факултета и продекана Универзитета.

Драгомир Ж. Ђосић је од 1953. године био члан Научног друштва Босне и Херцеговине, а од оснивања Академије наука и уметности Босне и Херцеговине 1966. године и њен редовни члан.

Свеукупан Ђосићев рад у пољопривредној струци и науци одвијао се на широком плану организације научно-истраживачких и високих наставних установа и настављања личног рада на селекцији, агротехници и производњи ратарског биља. Његове резултате цитирали су

академици, професори, како наши тако и страни, и то понајчешће француски, односно аустријски.

Уз сараднике или самостално учествовао је у више регионалних испитивања природних услова развоја наше пољопривредне производње, у педолошким истраживањима читаве Србије и неких македонских региона. Путем студијских путовања долазио је до најактуелнијих сазнања из пољопривреде европских, северноафричких и земаља Сједињених Америчких Држава и Канаде.

У око 150 објављених радова излагао је резултате својих истраживања и разматрања стручних питања, почев од 1924. године. Радови се чувају у Партизанској библиотеци у Великој Дренови.

Био је уредник и сарадник више едиција попут „Агрономског гласника“, „Зборника радова огледних и селекционих станица“, „Зборника радова Одељења привредно-техничких наука Научног друштва Босне и Херцеговине“... Аутор је из области Пољопривреда у енциклопедији „Свезнање“ и сарадник „Енциклопедије Југославије“ и загребачког Лексикографског завода. Уређивао је и финансирао недељни лист друштвено-политичког профила „Наша линија споразума“ из 1940. године.

Пре II светског рата био је оснивач, члан, секретар, потпредседник и вишегодишњи председник Удружења српских агронома и Удружења југословенских агронома.

Носилац је Албанске споменице, док је после II светског рата одликован Орденом рада са црвеном заставом и Орденом рада другог реда.

Због свог политичког опредељења, Драгомир Ћосић је хапшен и осуђен 1932. године по Закону о заштити друкчије државе. У јесен 1941. године, уз многе београдске интелектуалце, одбио је да потпише Антикомунистички манифест, те је у Бањичком логору био талац за Србију. По изласку из логора, као заклето левичар, врло активно је радио за народноослободилачки покрет.

По опоручи, кремиран је без присуства јавности на београдском Новом гробљу.

Због недостатка простора, нисмо у могућности да сагледамо и другу страну наших великана. Ону људску, топлу, хуману. Њихове ваннаучне преокупације, хтења, таленте, хобије... Да истакнемо колико је академик Радовановић био сретан међу омладином и колико несретан због губитка сина у I светском рату. Или академика Ибровца као јавну личност запамћену по праћењу уметничких догађања и његових уводника при отварању појединих ликовних изложби. Рецимо да је академик Добросављевић својим ауторитетом обезбедио средства за изградњу данашње зграде Машинског факултета. Није било простора да се помене Петковићева кућа у Крушевцу, у којој је одседао краљ Милан Обреновић. Академик Исаковић је, рецимо, стекао привилегију писца са највише екранизованих дела у тадашњој Југославији, док је академик Младеновић уз гитару волео да пева, да навија за „Црвену звезду“ и „Напредак“ и ужива у филмовима у којима правда побеђује. Да истакнемо госпођу Зечевићку, запамћену по неговању културних веза Србије и Хамбурга, по повезивању Етнографског музеја са сродним институцијама, убеђена „да ће нас повезивати и показати ко смо ми као народ у суштини“. Академик Ћорђевић је много тога учинио родном Крушевцу, у њему заволео математику, научио да заувек остане одан уметничкој музици, да се и даље бави фотографијом... Забележимо и хуманост академика Драгомира Ћосића, оснивача Партизанске библиотеке у родном селу 1966. године, који је тестаментом из 1977. оставио библиотеци и својој основној школи обимну библиотеку и милион динара за награђивање најбољих ђака дреновачке школе.

РАДМИЛА РАДОВАНОВИЋ МИШИЋ

WISDOM. INTEGRITY. EXCELLENCE.
◦ GRAMMAR SCHOOL KRUŠEVAC ◦

This is a short monograph on Grammar School in Kruševac:

Grammar School in Kruševac was founded on June 9th 1865 as one of the first schools of its kind at that time in Serbia. Prince Mihailo Obrenović and the state officials decided to meet the requests of Kruševac residents for this kind of school, considering the fact that a new school building had already been built. These, mostly illiterate, people were aware that the educational progress is a prerequisite for any other achievement and nowhere is this so clearly proved as in the example of our Grammar School. So, a small town between the two rivers became a founding ground for all intellectual, cultural and sport societies which still exist. Our Grammar School and the city of Kruševac have been raising the intellectual elite of this area and Serbia for 150 years.

Being completely infiltrated into the life of Kruševac and its citizens, Grammar School became very important regarding everything that was going on in this area. Helping the school was a matter of a healthy relationship with the community, evidence of success, good taste and civic and national consciousness. Despite all the difficulties, changes in the state and social systems, numerous wars that interrupted its work and the constant change of education laws Grammar School continued to exist getting bigger and bigger in every possible way. Although Grammar School was turned into educational centre called "Bosa Cvetic" in the period 1977-1990 it did not disrupt its continuity and image. For the people of Kruševac it has always been Grammar School and nothing else. Its classrooms have been filled with the best students from Kruševac area for the last century and a half.

Nowadays, our Grammar School enrolls students in three different departments: Sciences, social and linguistic studies and specialized philological department. More than 1000 students and 90 teachers proudly continue 150-year-long tradition.

Борана Петровић
Добитница
Светосавске награде
за 2015. годину

Мартин Стојановић
Баш планирајући
школски за 2014/15. године

МАТУРАНТИ ШКОЛСКЕ 2014/15. ГОДИНЕ

Наша прича

- О раду на монографији -

Поштовани читаоче,

Ако читаш ову страну, пошто си прочитао све претходне, добио си право да о овој књизи даш свој суд. Молим те, немој бити престојрог. Опрости нам пропусте и грешке којих сигурно има, јер у овај посао нисмо ушли због великог знања, већ срцем, из поштовања према старој дами, нашој Гимназији. Она је заслужила да се у години великог јубилеја о њој исприча прича, и ми смо желели само то. Верујемо да би неки други људи причу испричали другачије, боље, детаљније, тачније, али ми за ова четири месеца рада, пре и после наставе, а некад и током, боље нисмо могли.

Пре него смо почели нашу причу, прочитали смо оне које су оставили претходници, поводом ранијих јубилеја и мимо њих. Затим смо причали са пуно људи и распитивали се. Завирили у архиве и библиотеке. Натерали пријатеље да скину прашњаве кутије са ормара и поваде старе фотографије. Стављали огласе на друштвене мреже и молили успешне људе са свих меридијана да нам пошаљу своја гимназијска сећања. Када смо своје радне столове затрпали књигама, часописима и старим фотографијама, почели смо да пишемо ову нашу причу.

У том послу пуно су нам помогли добри људи и институције, којима желимо овим путем да захвалимо:

- Историјском архиву Крушевца (посебно Миломиру Стевићу и Зорици Љубоја);
- Завичајном одељењу Народне библиотеке у Крушевцу (посебно Снежани Ненезић, која је не само помогла око тражења литературе, већ и са ђацима из Историјске секције организовала истраживање штампе);
- Историјском архиву Србије (посебно Татјани Драгићевић);
- Архиву Југославије (посебно Огњану Шпановићу);
- Народном музеју у Крушевцу (посебно Маји Ђеранић);
- Штампарији Сиграф и ИнАрт студију (посебно Јелени Д. Џипковић, Мирославу Миладиновићу и Радовану Вучковићу, који су учинили ванредне напоре да посао буде успешно приведен крају);
- Посебна захвалност од стране Редакције иде и свим покровитељима монографије.

Допринос приватних лица овој монографији је био немерљив. Највећа помоћ дошла је од великих зналаца гимназијске и крушевачке прошлости - Радмиле Мишић и др Милутина Тасића. Госпођа Мишић се својим прилогом о академицима и првом директору уписује међу ауторе монографије. Ту су затим бројни пријатељи који су достављали фотографије и други материјал. Слободан Симоновић, Милош Стојадиновић, прота Драгић Илић, Вера Буковац, професори Миливоје Грандов, Миодраг Михајловић, Александра Филиповић, Јелена Гајић, Драгана Ђурковић, Светлана Миленковић, Иван Чукурановић, Иван Миленковић, Нађа Стефановић, породица покојног професора Ж. Цветковића Жоте, породица Снежане Мићић, породица Пудло и многи други - нека нам не замере што их све нисмо споменули.

Казивања о гимназијској прошлости су нам за нашу причу била посебно важна. Зато захваљујемо: професорима или бившим ђацима Р. Батурану, И. Зорнићу, В. Кораћу, Б. Дачић, Г. Красићу, Мирјани Богдановић, Данијели Девић, Сузани Бабић, Љиљани Трипковић, Лидији Поповић Трипковић, Бисерки Рајић, др Гради Перићу, Зорану Жикићу, Драгославу Мутавцићу, Божидару Николићу, Славољубу Бојовићу, Јелени Ковач дев. Палуровић, Милисаву Васићу, С. Анђелковићу, Маји Рабасовић дев. Парђовској, Јелени Попадић Шумић, Ани Милосављевић, Снежани Мићић, Горани Мићић Младеновић, Р. Томашевићу Томашу, Александру Ранковићу и многим другима.

Редакција захваљује и младим истраживачима из историјске секције. Њихова дивна имена смо навели у делу о Активу историје.

Захваљујемо и свим колегама које су на различите начине, својим прилозима, заменом часова и на друге начине помогли наш рад.

Конечно, велику захвалост дугујемо и својим породицама, које су имале стрпљења за нас у протеклим месецима.

Посао је био велик, а наша захвалност огромна.

Литература

1. Адам Стошић, *Моја педагошка поема*, Трстеник, 2003.
2. Богољуб Михајловић, *Развитак школства у Крушевцу*, Крушевац 1974.
3. Бранко Перуничкић, *Крушевац у једном веку*, Крушевац, 1971.
4. Драгић Илић, *Протођакон Павле Пудло*, Расински анали 4/2006
5. Драгић Илић, *Топле сузе на путу за Јерусалим*, друго издање, Крушевац, 2011.
6. Ема Радуловић и Живка Ромелић, *Лепа варош Крушевац*, Крушевац, 1999.
7. Јована Николић, *Живети у граду (истраживачки рад)*, Крушевачка гимназија, 2005.
8. Крушевачка Гимназија (1865-1995), Београд, 1995.
9. М. Николова, *Школство у крушевачком крају за време Првог светског рата*, Крушевачки зборник 12, Крушевац 2007.
10. Милорад Сијић, *Значајни људи Крушевца (1833-1944)*, Крушевац, 2012.
11. Радмила Мишић, *Матуранти Гимназије у Крушевцу*, Крушевац, 1865/66 - 2004/05.
12. Радмила Мишић, *Отргнуто од заборава*, Београд, 2013.
13. Радмила Мишић, *Разнели нас ветрови ко маслачке*, 1995.
14. Радмила Мишић, *Сви наши директори*, Крушевац, 1999.
15. Светислав Саша Симић, *Стари Крушевљани*, Крушевац, 1997.
16. Слободан Симоновић, *Мала енциклопедија крушевачког краја*, Крушевац, 2006.
17. Срећко Чунковац, *Школство и просвета у Србији у XIX веку*, Београд, 1971.
18. *Сто година Гимназије у Крушевцу*, Крушевац, 1965.
19. У. Раичевић, *Новија културна и уметничка прошлост Крушевца*, Крушевац 1988.

Архивска и изворна грађа:

(сигнатуре наведене у раду)

- **Архив Србије:** Одабрана рукописна документа наведена у раду; Школски извештаји за 1896/97 и 1903/04.; Шематизми Кнежевине Србије за 1866, 1867, 1870, 1875, 1880, 1884, 1885.,
- **Архив Југославије:** Фондови 1919 до 1940, Крушевачка гимназија.
- **Завичајно одељење Народне библиотеке у Крушевцу:** литература завичајних писаца, недељник *Победа*, публиковани школски извештаји.
- **Историјски архив Крушевца:** Школски извештаји, Фотографије, Часописи - *Вентури*, *Просветни покрет*, Крушевачки гласници Југославија.
- **Школска библиотека Крушевачке гимназије:** Школски часописи, *Летопис Крушевачке гимназије 1974-1979.* (рукопис), записници са седница Наставничких већа (секретаријат школе - рукопис), *Правилник о кућном реду ученика Гимназије - Крушевац*, октобар 1995., Школски програми и планови рада 2000-2014.. Извештаји о Раду директора 2011-2014, *Годишњаца Крушевачке гимназије 2010-2014.*, Белешке професора Ж. Цветковића Жоте.

Серијске публикације:

- Извештаји о раду Крушевачке гимназије за школске 1896/97, 1897/98, 1902/03, 1903/04, 1904/05, 1906/07, 1907/08, 1908/09, 1909/10, 1913/14, 1926/27 до извештаја 1940/41, 1945/46, 1946/47, 1947/48 (Женска гимназија), 1947/48 (Мушка гимназија), 1952/53,
- Годишњак Крушевачке гимназије 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13, 2013/14.
- Недељник "Град", 2002-2010.

Остале серијске публикације:

Сербске новине (1865), Ђачка дружина (1920), *Вентури* - (књижевни) омладински часопис, *Вентури* - лист ученика Гимназије у Крушевцу, 2001-2014.; *Наши видици* - лист ученика Гимназије у Крушевцу, 1955-2000.; *Просветни покрет*, недељник *Победа* 1945-2007. године.

Усмени извори:

- Збирка казивања бивших ђака и професора Гимназије (Школска библиотека)

САДРЖАЈ

ВЕК И ПО КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Организациони одбор прославе јубилеја 150 год Гимназије у Крушевцу	2
РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА Братислав Гашић	3
РЕЧ ДИРЕКТОРА Биљана Дачић	5
ЗАПИС Бранимир Д. Шошкић	7
КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XIX ВЕКУ (1865–1900) Марија Петровић	9
КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XX ВЕКУ (1901–1944) Марија Петровић	37
КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XX ВЕКУ (1944–2000) Бранимир Д. Шошкић	79
КРУШЕВАЧКА ГИМНАЗИЈА У XXI ВЕКУ (2001–2015) Бранимир Д. Шошкић	141
ГИМНАЗИЈА ДАНАС Станислава Арсић	169
НАШИ АКАДЕМИЦИ Радмила Мишић	207
WISDOM. INTEGRITY. EXCELLENCE. Оливера Миловановић	225
О раду на монографији	227
Литература и изворна грађа	228
ЗАХВАЛНОСТ	

***Гимназија у Крушевцу посебно захваљује
покровитељима јубилеја.***

Покровитељи:

Организациони одбор

Град Крушевац

Корпорација "Трауал" Крушевац

"Расина Енергогас" Крушевац

ЈКП "Водовод" Крушевац

Слободне зоне "Крушевац" ДОО

"Building Energy 1" Крушевац

"Моца" д.о.о. Јабланица

"Техноинџинџинг" Крушевац

"FLORY" доо Крушевац

"Југопревоз" а.д. Крушевац

"Feniks BB" Ниш

"Техноградња" Крушевац

"VD soft" Крушевац

"Власинац Игда" Крушевац

ВЕК И ПО КРУШЕВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ (1865–2015)

Издавач:

Организациони одбор прославе јубилеја
150 година од оснивања Гимназије у Крушевцу

Руководиоци пројекта:

Братислав Гашић и Биљана Дачић.

Аутори:

Станислава Арсић, Марија Петровић,
Радмила Мишић и Бранимир Шошкић.

Редакција:

Станислава Арсић, Марија Петровић и Бранимир Шошкић

Уредник:

Бранимир Шошкић

Дизајн:

Радован Вучковић - ИнАрт

Графичка обрада и прелом:

Јелена Д. Џипковић

Штампа:

Штампарија "Сиграф" Крушевац

Тираж:

1000 примерака

Предато на штампу и штампано у мају 2015. год.

ГИМНАЗИЈА

